HR EXCELLENCE IN RESEARCH

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

SESIUNEA NAȚIONALĂ CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE STUDENȚEȘTI DEDICATĂ ANIVERSĂRII A 75-a A USM

EDIȚIA A XXV-a
22-23 aprilie 2021

Volumul II
Rezumatele comunicărilor

Chișinău, 2021

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI INOVARE

Sesiunea naţională cu participare internațională de comunicări ştiinţifice studenţeşti dedicată aniversării a 75-a a USM

Ediţia a XXV-a
22-23 aprilie 2021

Rezumatele comunicărilor
Volumul II

CEP USM

082:378=135.1=111=161.1
S 50

Sesiunea naţională
cu participare internațională de comunicări ştiinţifice studenţeşti
dedicată aniversării a 75-a a USM
Ediţia a XXV-a
22-23 aprilie 2021

Comitetul științific:

Aurelia Hanganu	Prorector pentru studiile cu frecvență redusă, dr. hab., conf. univ.
Tatiana Bulimaga	Șef secție, responsabil de ediție, responsabil Secţiunea ştiinţe ale naturii şi exacte
Marianna Savva	Specialist principal, responsabil Secţiunea ştiinţe sociale şi Secţiunea ştiinţe juridice şi economice
Violeta Macovei	Specialist principal, responsabil Secţiunea ştiinţe umanistice
Mihai Leșanu	Decan al Facultății de Biologie şi Pedologie, dr., conf. univ.
Viorica Gladchi	Decan al Facultăţii de Chimie şi Tehnologie Chimică, dr., conf. univ.
Liliana Dmitroglo	Decan al Facultății de Fizică și Inginerie, dr., conf. univ.
Galina Rusu	Decan al Facultății de Matematică și Informatică, dr., conf. univ.
Sergiu Brînza	Decan al Facultății de Drept, dr. hab., prof. univ.
Galina Ulian	Decan al Facultății de Ştiinţe Economice, dr. hab., prof. univ.
Sergiu Matveev	Decan al Facultății de Istorie şi Filosofie, dr., conf. univ.
Georgeta Stepanov	Decan al Facultății de Jurnalism şi Ştiinţe ale Comunicării, dr. hab., prof. univ.
Adriana Cazacu	Decan al Facultăţii de Litere, dr., conf. univ.
Vladimir Guțu	Decan al Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială, dr. hab., prof. univ.
Alexandru Solcan	Decan al Facultăţii de Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, dr., conf. univ.

Culegerea înglobează rezumatele comunicărilor masteranzilor participanți la Sesiunea națională cu participare internațională de comunicări științifice studențești, Ediția a XXIV-a.

Responsabilitatea asupra conținutului textelor aparține în exclusivitate autorilor și îndrumătorilor acestora.

Responsabil de ediție: Tatiana Bulimaga, șef Secție, Institutul de Cercetare și Inovare

ISBN 978-9975-152-93-8
ISBN 978-9975-152-95-2 © Universitatea de Stat din Moldova, 2021

PROMOVAREA TURISMULUI SUSTENABIL PRIN IMPLEMENTAREA TRASEELOR ECOTURISTICE ÎN CADRUL REZERVAȚIEI ȘTIINȚIFICE „PRUTUL DE JOS''

Elena BALAȚEL, masterandă,
Facultatea Biologie și Pedologie
CZU: [502.7 + 574]:338.48(478) balatelelena0@gmail.com

În cursul Inferior al râului Prut este amplasată Rezervația științifică „Prutul de Jos”, creată în anul 1991 la 23 aprilie prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 209, pe o suprafaţă de 1755,4 ha. Aria protejată cuprinde lacul Beleu – un relict al limanului Dunării, mai multe ghioluri, care formează două sisteme de helești ce se aprovizionează din apele Prutului, astfel încât depinde de nivelul apei acestuia. Helești fac parte din rețeaua de importanță internațională RAMSAR, fiind una din cele mai importante zone pentru migrația păsărilor de apă. Din 2018, Rezervația științifică „Prutul de Jos” a obținut rangul de Rezervație a Biosferei, și face parte din patrimoniul UNESCO. Zona se află pe raza satului Slobozia Mare, raionul Cahul [2].

Lacul Beleu este vizitat în timpul migrației de toamnă și primăvară de un număr considerabil de specii de păsări acvatice și semiacvatice. Printre cele mai populare se numără pelicanii, egretele, lebedele și cormoranii. Printre acestea, se află și specii de importanță internațională, cum ar fi gâsca cu gât roșu (*Brantaruficollis*) – o specie de periclitate, ce poposește aici pentru sezonul de iernare [1].

Printre funcțiile de bază ale Rezervației științifice „Prutul de Jos” sunt funcția educativă și de popularizare a științei și, nu în ultimul rând, de promovare a turismului ecologic. Anual ea este vizitată de grupuri de turiști străini, elevi, studenți, cercetători științifici, precum și de cadre didactice din întreaga țară. Rezervația funcționează în baza legislației Republicii Moldova, fiind administrată de Agenția Moldsilva. Potrivit datelor oferite, în vara anului 2020, Rezervația științifică „Prutul de Jos” a fost vizitată de 1.397 de turiști, plasându-

se pe locul II în topul rezervațiilor din Republica Moldova. Numărul vizitatorilor a fost calculat în baza călătoriilor oferite cu barca pe lacul Beleu, fără a fi luate în calcul călătoriile pietonale sau cele de agrement. Astfel, numărul real de vizitatori fiind mult mai mare.

Rezervația științifică ,,Prutul de Jos" este o destinație turistică extrem de atractivă prin natura sa nedeteriorată şi sălbatică, găzduind un peisaj unic pentru Republica Moldova. De asemenea, deține un patrimoniu cultural de valoare, precum și populație ospitalieră, gastronomie locală. Pentru a spori vizibilitatea și atragerea turiștilor în rezervație, ne propunem să îmbunătățim calitatea serviciilor turistice oferite prin crearea produselor noi (trasee turistice) și îmbunătățirea celor deja existente. Pentru a oferi servicii de calitate și a organiza (în scopul monitorizării) fluxul de turiști, în cadrul rezervației este necesară stabilirea unor trasee bine definite (cu barca, pietonal, cu bicicleta, birdwatching) și dotarea lor cu panouri informative, indicatoare și popasuri destinate vizitatorilor, pentru ca aceștia să aibă o experiență cât mai memorabilă.

Fig. 1. Harta turistică
a lacului Beleu

Fig. 2. Conferința de Instruire a ghizilor locali conform standardelor WFTGA

În scopul sporirii vizibilității și al atragerii turiștilor în zonă, pe parcursul anilor 2018-2020, în conlucrare cu Institutul de Ecologie și Geografie al Academiei de Științe a RM au fost elaborate două trasee turistice; a fost întocmită harta turistică a Rezervației științifice ”Prutul de Jos”; împreună cu administrația Rezervației am aplicat la

trei proiecte de susținere și dezvoltare a infrastructurii turistice, au fost elaborate și publicate o serie de materiale publicitare; au fost organizate infotururi pentru ghizii turistici; a fost organizată conferința de instruire a ghizilor locali din satele Crihana Veche, Câșlița-Prut, Vadul lui Isac, Giurgiulești, Brânza și Slobozia Mare cu genericul „Redescoperă Lunca Prutului" conform standardelor WFTGA.

Concluzie. Lacul Beleu are un potențial turistic extraordinar, datorită valorilor naturale unice, nu doar pentru regiunea Prutului de Jos, dar și pentru țara noastră în întregime, pe care localnicii încă nu le realizează. Doar prin educație, informare și vizitarea ghidată a rezervației, atitudinea acestora poate deveni mai prietenoasă pentru mediu. Această bogăție aparține întregii lumi, nu doar satului și nu doar Moldovei, pentru că păsările și plantele nu au granițe sau pașaport. Trebuie să apreciem și să ne bucurăm de ce avem la adevărata valoare.

Referințe:

1. POSTOLACHE, Gh., MUNTEANU, A. ș.a. Rezervatia „Prutul de Jos". Chisinau, 2012. 152 p.
2. http://www.moldsilva.gov.md/ÎS-Rezervatia-Naturala-Prutul-de-Jos

Recomandat
Natalia CIUBUC, dr., lector univ.

PROIECT DE AMENAJARE A GRĂDINII DE IARNĂ ÎN CADRUL GRĂDINII BOTANICE NAȚIONALE „Al.CIUBOTARU", CHIȘINĂU

Inna CARABADJAC, masterand,
Facultatea Biologie și Pedologie
CZU: 712.253:58(478-25) Karabadjakinna@gmail.com

Orașul modern este un ecosistem, în care sunt create cele mai favorabile condiții de viață umană, din care nu trebuie să lipsească locurile necesare comunicării umane cu natura. Locuitorii megalopolisului duc lipsă de prezența vindecatoare a naturii în condițiile dure ale junglei urbane, mai ales în zilele de iarnă. În municipiul Chișinău lipsesc obiectele de arhitectură publică, unde în orice moment al anului iubitorii de natură ar putea savura frumusețea plantelor, s-ar putea teleporta în mijlocul unei păduri tropicale, s-ar putea familiariza cu diversitatea florei din diferite regiuni ale lumii, ar simți o legătură mai strânsă cu natura.

Republica Moldova deține o colecție unică de plante tropicale și subtropicale, expuse în serele Grădinii Botanice Naționale „Al.Ciubotaru". Din păcate, serele Grădinii Botanice, construite încă în anii' 70 ai secolului trecut, și-au pierdut atractivitatea și funcționalitatea. Acestea au fost construite în scopuri științifice și nu sunt adaptate unui flux mare de vizitatori. Puținii vizitatori constată o infrastructură incomodă, depărtarea de intrarea centrală (cca 1500 m), incomoditatea circulației în cadrul serei – lățimea cărărilor este de doar 0,4 m. Expunerea plantelor se face după criterii sistematice și ecologice și nu satisfice așteptările vizitatorilor din punct de vedere ornamental și de divertisment.

Obiectivul principal al studiului nostru a fost de a elabora un proiect de amenajare a unei grădini de iarnă în cadrul Grădinii Botanice Naționale „Al.Ciubotaru" din mun.Chișinău, care ar urma să devină o atracție majoră nu doar pentru locuitorii mun. Chișinău, dar și pentru turiști, având o colecție de plante originare din diverse zone biogeografice, care vor fi expuse nu doar după principii ecologice, dar și prin crearea compozițiilor ornamentale.

Ca rezultat al studierii principiilor de amenajare ale celor mai celebre grădini de iarnă: serele principalei Grădini Botanice a Academiei de Științe din FR „Tsitsin, N.V.”, grădinile regale Kew și grădinile Edem din regiunea Cornwell din Marea Britanie, grădinile de iarnă din cadrul Grădinii Botanice Yeomiji din Coreea de Sud, a fost elaborat un proiect original de amenajare a Grădinii de iarnă în cadrul Grădinii Botanice Naționale „Al.Ciubotaru” (Fig.).

Spațiul proiectat va fi primul ca mărime pe teritoriul Republicii Moldova și primul în ceea ce privește unicitatea colecțiilor de plante expuse vizitatorilor, la fel va fi unic din punctul de vedere al construcției, al abordării bionice al acesteia. Proiectul propus este o combinație unică:

a) un muzeu viu de plante tropicale și subtropicale, conținând peste 700 de taxoni, accesibili unei game largi de vizitatori;

b) o instituție de învățământ, cu rol important în popularizarea științei, educației ecologice și de protecție a mediului înconjurător, precum și bază de practică pentru studenții USM, a colegiilor și instituțiilor de învățământ liceal și gimnazial din țara noastră;

c) obiectiv de atracție turistică.

Complexul proiectat va conține trei spații sub formă de cupă, aerisite, asemănătoare unei pânze de păianjen. În cel mai mare pavilion va fi amplasată o colecție unică de plante tropicale (liane – *Monsteradeliciosa, Philodendron sp*., o colecție de orhidee, bromelii, palmieri, bananieri, pomi de avocado ș.a.). Spațiul va fi decorat cu o cascadă și un bazin cu flori de lotos (*Nymphaeacaerulea*) și zambile de apă (*Eichhorniacrassipes*). Rolul pieselor acvatice este de a menține umiditatea înaltă a aerului și condițiile de microclimă specifică. Pentru deliciul vizitatorilor oranjeria va găzdui o cafenea, unde doritorii vor putea servi o ceașcă de cafea sau o înghețată din fructe tropicale. Al doilea pavilion va prezenta o colecție de plante originare din zonele subtemperate (plante citrice, camelii (*Camelia japonica*), oleandri (*Neriumoleander*), ficuși (*Ficus elastica, F.benjamina*), rodii (*Punica granatum*), smochini (*Ficus carica*) și numeroase specii înfloritoare din genurile *Crassula, Saintpaulia, Begonia, Strelitzia* ș.a., iar cărările ondulate vor conduce la o

promenadă plăcută. În pavilionul mic vizitatorii vor putea lua cunoștință de o colecție de plante originare din pustiu și semipustiu, expuse într-un landșaft asemănător cu cel natural.

Fig. Plan general de amenajare a Grădinii de iarnă

Pe exterior se va forma o colecție de plante ornamentale, introduse din alte zone geografice, care vin să completeze colecțiile din sere.

Recomandat
Natalia CIUBUC, dr., lector univ.

MANIFESTAREA *PSEUDOMONAS AUREOFACIENS* ASUPRA *ALTERNARIA ALTERNATA* LA NUC

Ștefan CRUCEAN, masterand,
Facultatea Biologie și Pedologie
CZU: [632.4 + 632.937]:634.51 stefan.ace681@gmail.com

Introducere. *Alternaria alternata* (cunoscută sub denumirea de Pătarea brună și mucegai) reprezintă agentul cauzal al alternariozei la o serie de culturi agricole, inclus și la cultura nucului.

Sporii *Alternaria alternata* sunt considerați contaminanți micotici bine cunoscuți și ca agenți care manifestă fenomene alergice la om. O consecință a expunerii umane la aeroalergenifungici, sensibilizarea la *Alternaria alternata*, a fost asociată cu severitatea crescută a astmului [1].

Pe lângă efectele negative asupra sănătății umane, starea de sănătate a plantelor și a culturilor pomicole la fel au de suferit de pe urma acestui agent micotic. Alternarioza infectează toate părțile plantei: frunze, tulpini, tuberculi, fructe, fiind extrem de dăunătoare prin faptul că duce la ofilirea prematură a frunzelor în volum de 70-80% și cauzează scăderea recoltei de până la 30/35% [2].

Materiale și metode. Drept sursă de infecție au fost folosiți pomii de nuc bolnavi din livada Institutului Grădina Botanică din or. Chișinău. Bacteria *Pseudomonas aureofaciens* a fost folosită din colecția Laboratorului de Fitopatologie și Biotehnologie din cadrul IGFPP.

Determinarea particularităților agentului pathogen *Alternaria alternate* și a bacteriei antagoniste *Pseudomonas aureofaciens* B 1249, CNMN-03 s-a efectuat prin izolarea în cultură pură pe mediu de: cartof, agar și glucoză.

Rezultate și discuții. Cultura *Pseudomonas aureofaciens* B 1249, CNMN-03 reprezintă o bacterie antagonistă care este drept baza pentru produsele biologice în cadrul protecției plantelor în combaterea patogenilor cauzali de boli bacteriene și micotice. În cultură dublă pe cutiile Petri au fost plasate atât agentul fungal *Alternaria alternata*, cât și bacteria *Pseudomonas aureofaciens* B 1249, CNMN-03 (Fig.).

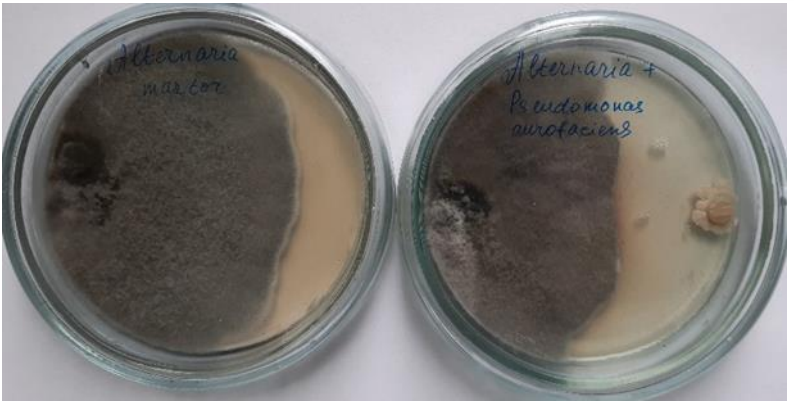

Fig. Manifestarea antagonismului bacteriei *Pseudomonas aureofaciens* B 1249, CNMN-03 asupra *Alternaria alternata*

Concluzii.

1. A fost identificat agentul *Alternaria alternata* care provoacă pierderi de recoltă la culturile agricole, inclusiv la cele nucifere.

2. Aplicarea bacteriei antagoniste *Pseudomonas aureofaciens* B 1249, CNMN-03 manifestă calități micocide și micostatice și poate fi utilizată în compaterea patogenului *Alternaria alternata.*

Referințe:

1. GABRIEL, M.F., POSTIGO, I., CÂNDIDA, T.T, MARTÍNEZ, J. *Alternaria alternata* allergens: Markers of exposure, phylogeny and risk of fungi-induced respiratory allergy. În: *National Center for Biotechnology Information 2016 Environment International.* Volumes 89-90, Aprilie-May, 2016, pp. 71-80.
2. БУРОВИНСКАЯ, М.В. Оценка гибридных форм винограда селекции скфнцсвв на поражаемость альтернариозной пятнистостью. В: *Научные труды северо-кавказского федерального научного центра садоводства, виноградарства, виноделия.* Краснодар, 2019. Том.26, сс.114-119.

Recomandat
Leonid VOLOȘCIUC, dr. hab., prof. cercet.

CHIMIE ȘI TEHNOLOGIE CHIMICĂ

ELECTROZI Cu^{2+}-SELECTIVI CLASICI ȘI CU CONTACT SOLID

Olesea BURLEA, masterandă,
Facultatea Chimie și Tehnologie Chimică
CZU: 544.6.076.327:543.554
urzica94@mail.ru

Controlul calității trebuie să fie realizat prin procedee rapide, ușor realizabile, nontoxice, sigure și ieftine. Unul din procedeele care corespund cerințelor de mai sus este metoda potențiometrică cu utilizarea electrozilor ion-selectivi (EIS).

În această lucrare au fost studiați, comparativ, doi electrozi care diferă după tip, dar au aceeași componență a membranei polimerice. Pentru prepararea membranei, au fost utilizate următoarele componente: PVC – clorura de polivinil, matrice în care se înglobează toate componentele; N_1,N_5-bis(saliciliden)-S-metilizotiocarbohidrazonă, în calitate de ionofor; eterul 2-nitrofeniloctilic, în calitate de plastifiant; THF – tetrahidrofuran, solvent pentru toate componentele [1].

Asamblarea electrodului clasic – din filmul obținut se taie discuri cu diametrul 12 mm, care se încleie cu o soluție de polimer în THF la capătul tubului polimeric pregătit anterior (tub din PVC). În cavitatea tubului suport al senzorului au fost adăugate 2 mL soluție de $CuSO_4$ cu concentrația de 0,01 mol/L și 0,2 mL soluție de KCl cu concentrația de 0,005 mol/L.

Asamblarea electrodului cu contact solid – din filmul obținut se taie discuri cu diametrul 12 mm, care se încleie cu o soluție de polimer în THF la capătul tubului polimeric pregătit anterior (tub din PVC), iar cele mai bune rezultate au fost înregistrate când raportul masic al componenților stratului intermediar (poziționat între grafit și membrana polimerică) era: m(PVC): m(grafit): m(ionofor) = 0,0410 g: 0,2150 g: 0,0015 g [2]. În interiorul acestui senzor se găsește un conductor de grafit.

Senzorii confecționați au fost precondiționați în soluție de sulfat de cupru cu concentrația de 0,2 mol/L timp de 24 de ore.

Apariția răspunsului EIS clasic pentru electrodul selectiv de Cu(II) este asigurat de transferul ionic dintre soluția externă – membrană – soluția internă. Însă apariția răspunsului EIS cu contact solid este asigurat de transferul electronic dintre soluția externă – membrană – conductorul electronic. În componența membranei este prezent, în ambele cazuri, ionoforul N_1,N_5-bis(saliciliden)-S-metilizotiocarbohidrazonă care complexează ionii de cupru, astfel, asigurând echilibrele care apar între membrană și soluția în care e imersat senzorul (Fig.).

Timp de jumătate de an au fost monitorizați cei mai importanți parametri funcționali ai electrozilor – sensibilitatea și limita de detecție. Panta electrodului cu soluție internă a scăzut de la 30,74 până la 25,90 mV/decadă, iar limita de detecție a crescut de la $1{,}0\cdot10^{-5}$ mol/L până la $6{,}3\cdot10^{-5}$ mol/L. Acest fapt se datorează efectelor protolitice și hidrolitice la care este supusă membrana polimerică și ionoforul, electrodul fiind păstrat în soluții apoase.

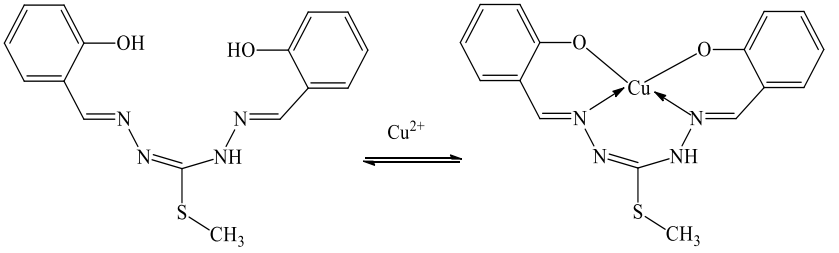

Fig. Reacția de coordinare în timpul precondiționării electrodului în soluție de cupru

Panta electrodului cu contact solid s-a micșorat în jumătate de an de la 29,9 până la 26,6 mV/decadă, iar limita de detecție a crescut de la 10^{-6} mol/L la 10^{-5} mol/L. Ambii electrozi au timpul de răspuns de 30-60 s și reproductibilitatea rezultatelor se menține timp de 6 luni. După această perioadă se micșorează valoarea pantei, iar măsurările sunt însoțite de erori mai mari decât cele acceptabile în metodele potențiometrice de analiză.

Valorile coeficienților de selectivitate au fost determinate prin metoda soluțiilor separate [3]. Din datele obținute rezultă că interferențe la măsurarea potențiometrică cu ambii electrozi prezintă

ionii Pb^{2+}, pe când cele mai puține interferențe le prezintă ionii de Na^{+}, în cazul EIS cu contact solid, și ionii de Ni^{2+}, pentru EIS clasic.

Pentru senzorii asamblați în această lucrare, domeniul optim de pH de funcționare este cuprins în limitele de 2-5, la un pH mai acid va fi afectată ireversibil matricea polimerică, la un pH mai mare intervine procesul de hidroliză, iar în soluții vor fi prezente și alte specii ionice [4].

Referințe:

1. DÎRU, M., VÎLCU, E. Electrod fluor-selectiv. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, *Seria „Științe reale și ale naturii”,* 2017, nr. 6, vol. 106, pp.93-96.
2. SUSMEL, S., MARSILIA, M. Free-standing plastic electrodes: formulation, electrochemical characterization and application to dopamine detection. In: *Sensors and Actuators B: Chemical*, 2017, vol. 255, pp. 1087-1096.
3. GALLARDO-GONZALEZ, J., et.al. A highly selective potentiometric amphetamine microsensor based on all-solid-state membrane using a new ion-pair complex, [3,3’-Co(1,2-closo-$C_2B_9H_{11})_2$] − $[C_9H_{13}NH]^{+}$. In: *Sensors and Actuators B: Chemical*, 2018, vol. 266, pp. 823-829.
4. BUCK, R.P., LIDNER, E. Recomendations for nomenclature of ion-selective electrodes. In: *Pure &App. Chem.*, 1994, vol. 66, pp. 2527-2536.

Recomandat
Mariana DÎRU, dr., conf. univ.

SINTEZA ŞI PROPRIETĂȚILE BIOLOGICE ALE COMPUȘILOR COORDINATIVI Al Cu(II) ȘI Fe(III) CU 4-({2-[FENIL(/(CHINOLIN)/PIRIDIN-2-IL)-METILIDEN]HIDRAZINCARBOTIOIL}AMINO) BENZOAT DE ETIL

Aliona RASCAZOV, masterandă,
Facultatea Chimie și Tehnologie Chimică
CZU: 544.142.3
rascazov@inbox.ru

Chimia coordinativă este o ştiinţă în continuă dezvoltare, care rămâne a fi un domeniu important al chimiei moderne. În ultimii ani, s-au observat evoluţii spectaculoase ale chimiei coordinative, având atât implicaţii practice cât şi teoretice, în special privind sinteza şi studiul de noi compuşi cu aplicaţii în numeroase domenii, precum medicină, metalurgie, chimie analitică și biologie, chimie bioanorganică. Printre acești liganzi, un rol important revine tiosemicarbazonelor, deoarece posedă o caracteristică interesantă şi o utilitate variată [1-2]

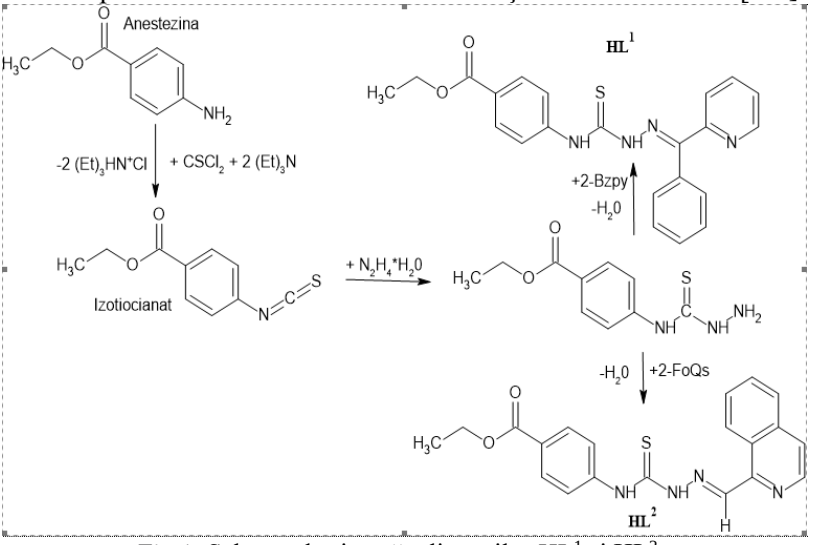

Fig.1. Schema de sinteză a liganzilor HL^1 și HL^2

Astfel, scopul acestei lucrări a fost determinarea condițiilor de sinteză și analiza biologică a compușilor coordinativi ai Cu(II) și Fe(III) cu 4-({2-[fenil(piridin-2-il)metiliden]hidrazincarbotioil}-amino)benzoatului de etil (HL^1) și 4-({2-[fenil(chinolin)metiliden]hidrazincarbotioil}amino)-benzoatului de etil (HL^2). Pentru realizarea scopului propus, inițial a fost obținut izotiocianatul în urma interacțiunii anestezinei cu tiofosgen în benzen în prezența trietilaminei. Apoi, a fost obținută tiosemicarbazida în urma interacțiunii izotiocianatului cu hidrat de hidrazină. Etapa finală a fost obținerea tiosemicarbazonelor HL^1 și HL^2, care a avut loc la condensarea tiosemicarbazidei cu 2-benzoilpiridina și 2-formilchinolina. Puritatea tiosemicarbazonelor finale și a produșilor intermediari a fost confirmată prin determinarea cromatografică a factorului de retenție, determinarea punctelor de topire și în baza spectrelor FT-IR, ^{1}H RMN, ^{13}C RMN.

Sinteza compușilor coordinativi a fost realizată conform următoarei scheme:

$$MX_2 \cdot nH_2O + HL^{1-2} \longrightarrow M(L^{1-2})X + HX + nH_2O,$$

unde: M=Cu^{2+} ; X= Cl^-, Br^-, NO_3^- ; n=0-3;

$$Cu(ClO_4)_2 \cdot 6H_2O + HL^{1-2} \longrightarrow [M(L^{1-2})H_2O]ClO_4$$

$$MX_3 \cdot nH_2O + HL^{1-2} \longrightarrow M(L^{1-2})_2X + HX + nH_2O,$$

unde: M=Fe^{3+} ; X= Cl^-, Br^-, NO_3^- ; n=0-6.

Pentru stabilirea formulei structurale a compușilor coordinativi sintetizați, a fost realizată analiza comparativă IR a liganzilor inițiali HL^{1-2} și a compușilor coordinativi. A fost stabilit că tiosemicarbazonele studiate se comportă ca liganzi tridentați monodeprotonați coordinând la ionul central prin intermediul azotului heterociclic, azotului azometinic și a atomului de sulf tiolic, formând două metalocicluri din 5 atomi. Acest fapt ne demonstrează dispariția benzilor de absorbție în spectrele IR ale grupelor ν(C=N) în domeniul 1575-1600 cm^{-1}, deplasarea ν(C-N) cu 10-15 cm^{-1} în domeniul de frecvențe joase și deplasarea ν(C-S) cu 15-25 cm^{-1} în domeniul de frecvențe înalte, ceea ce ne sugerează coordinarea ligandului la metal. De asemenea, în domeniul 360-650 cm^{-1} apar un șir de benzi de absorbție care conform datelor din literatură sunt confirmate cu M-N, M-S, M-O.

Produsul de coordinare a $\{Cu(L^2)(H_2O)C_2H_5OH\}ClO_4$ cu ligandul respectiv este un compus monomeric, de tip electrolit 1:1, cu numărul

de coordinare a atomului central 5, geometria atomului central reprezentând o piramidă patrulateră. Cele trei locuri ale sferei de coordinare sunt ocupate de ligand, care coordinează prin intermediul atomilor de NNS. Locul 4 este ocupat de atomul de oxigen al moleculei de etanol prin intermediul legăturii coordinative. Poziția apicală sau locul 5 de coordinare din vârful piramidei patrulatere este ocupat de atomul de oxigen din molecula de apă. Ca compensator de sarcină pentru generatorul de complex în sfera externă se află ionul perclorat.

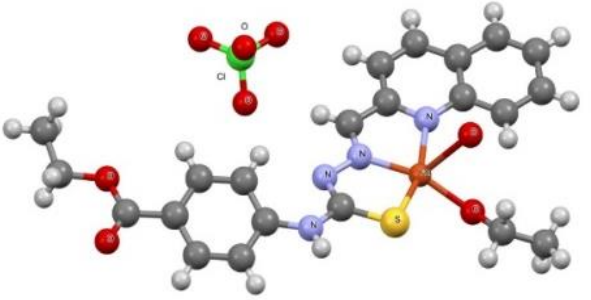

Fig.2. Structura moleculară a compusului $\{Cu(L^2)(H_2O)C_2H_5OH\}ClO_4$

Compușii sintetizați sunt potențiali biologic activi și se află în curs de cercetare.

Referințe:

1. PARRILHA, G.L., DA SILVA, J.G. Gouveia. Pyridine-derived thiosemicarbazones and their tin(IV) complexes with antifungal activity against Candida spp. In: *European Journal of Medicinal Chemistry*, 2011, vol. 46(5), pp. 1473-1482.
2. JOSEPH, M., KURIAKOSE, M. Structural, antimicrobial and spectral studies of copper (II) complexes of 2-benzoylpyridine N(4)-phenyl thiosemicarbazone. In: *Polyhedron*, 2006, vol. 25(1), pp. 61-70.

Recomandat
Aurelian GULEA, acad., dr.hab., prof.univ.

COMPUȘII COORDINATIVI AI Cu(II)ȘI Fe(III) CU 4-({2-[PIRIDIN-2-IL)METILIDEN/(ETILIDEN)] HIDRAZINCARBOTIOIL}AMINO)BENZOATUL DE ETIL CU PROPRIETĂȚI BIOLOGICE

Ana-Maria SERBUȘCA, masterandă,
Facultatea Chimie și Tehnologie Chimică
CZU: 544.142.3 *ancachemistry1810@gmail.com*

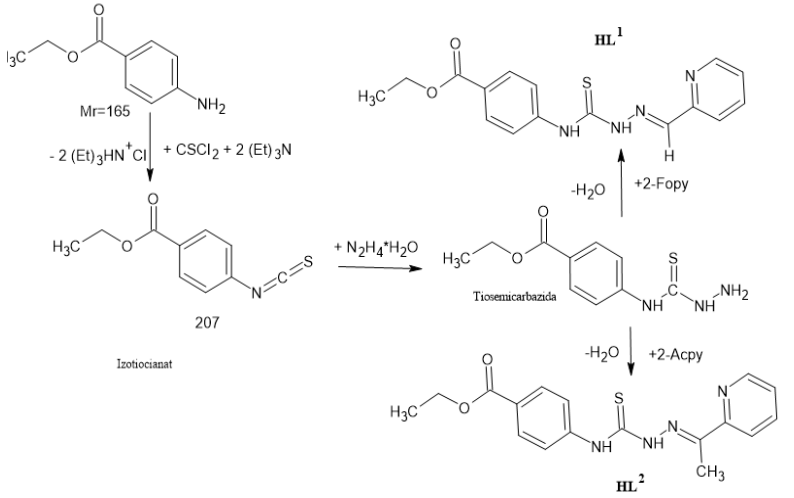
Chimia coordinativă este unul dintre cele mai importante domenii de cercetare, extrem de actuale, care contribuie la dezvoltarea chimiei ca știință, cunoscând și înregistrând progrese impresionante în perioade foarte scurte de timp. În ultimii ani, s-a dezvoltat intens chimia compușilor coordinativi ai metalelor 3*d* cu diferiți liganzi organici. Aceștia prezintă o tendință mare de complexare cu metalele tranzitive, cu care formează diferiți compuși ce se deosebesc prin anumite proprietăți biologice, antioxidative și farmaceutice.

Astfel, scopul acestei lucrări a constat în găsirea condițiilor de sinteză, stabilirea compoziției, structurii și proprietăților biologice ale compușilor coordinativi ai Cu(II) și Fe(III) cu 4-({2-piridin-2-il)metiliden]hidrazincarbotioil}amino)benzoatului de etil (**HL^1**) și cu 4-({2-piridin-2-il)etiliden]hidrazincarbotioil}amino)benzoatului de etil (**HL^2**).

Pentru realizarea scopului propus, inițial a fost obținut izotiocianatul prin dizolvarea a 6,6 g (0,04 mol) anestezină în prezența 4,2 g (0,04 mol) de trietilamină la interacțiune cu tiofosgen. Timpul de sinteză și confirmarea consumului aminei inițiale se determină cu ajutorul cromatografiei în strat subțire pe plăci de silufol (eluent: etilacetat și benzen raport 1:2). Se obține izotiocianatul cu un randament de 89-90%. În etapa următoare, a fost obținută tiosemicarbazida în urma interacțiunii izotiocianatului cu hidratul de hidrazină. Etapa finală a fost obținerea tiosemicarbazonelor HL^1 și HL^2, care a avut loc la condenasarea tiosemicarbazidei cu 2-formilpiridina și 2-acetilpiridina. Puritatea tiosemicarbazonelor finale și a produșilor intermediari a fost confirmată prin cromatografie în

strat subțire, determinarea punctelor de topire și în baza spectrelor IR, ^{1}H și ^{13}C RMN.

Sinteza compușilor coordinativi a fost realizată în modul următor: la soluțiile etanolice de sare de cupru și, respectiv, sare de fier, se adaugă soluții etanolice de liganzi, fiind lăsate la agitator magnetic timp de jumătate de oră la temperatura de aproximativ 80°C. Treptat s-au format precipitate, care la sfârșitul agitării au fost filtrate și uscate în exicator. Astfel, au fost obținuți compuși complecși de culoare verde-închis în cazul cuprului și complecși de culoare cărămizie în cazul fierului. Randamentele reacțiilor: 85-90%.

Schemă: *Sinteza tiosemicarbazonelor Antsc-2FoPy și Antsc-2AcPy*

Pentru stabilirea formulei de structură a compușilor coordinativi sintetizați, au fost analizate spectrele IR ale liganzilor inițiali HL^{1-2} și ale compușilor coordinativi.

A fost stabilit că tiosemicarbazonele studiate se comportă ca liganzi tridentați monodeprotonați coordinând la ionul central prin intermediul oxigenului fenolic, azotului azometinic și a atomului de sulf tiolic, formând două metalo-cicluri din 5 atomi. Acest fapt ne demonstrează dispariția benzilor de absorbție în spectrele IR ale

substanțelor inițiale ν(C=N) în domeniul 1570-1550 cm^{-1}, deplasarea ν(C=N) cu 10-15 cm^{-1} în domeniul de frecvențe joase și deplasarea ν(C-S) cu 15-25 cm^{-1} în domeniul de frecvențe înalte. De asemenea, în domeniul 400-550 cm^{-1} apar un șir de benzi de absorbție care conform datelor din literatură sunt confirmate cu M-N, M-S, M-O, unde M-metal.

Substanțele sintetizate urmează a fi cercetate pentru activitate biologică.

Referințe:

1. RUDIC, V., LOZAN-TÎRȘU, C., ZARICIUC, E., GULEA, A., ȚAPCOV, V. Inhibitorii profilării bacteriei *Bacilluscereus* în baza compușilor coordinativi, în baza cuprului (II) care conțin 4-feniltiosemicarbazona 2-formilpiridinei și sulfanilamide. În: *Buletinul AȘM. Științele vieții*, 2014, nr.1(322), pp. 139-146.
2. JOHN, R. P., SREEKANTH, A., KURUP, M.R.P., USMAN, A., RAZAK, I.A. In: *Fun. H-K (2003) Spectrochim. Acta*, A59: 1349.

Recomandat
Aurelian GULEA, acad., dr. hab., prof. univ.

DRP1-DEFICIENT HeLa CELL LINES HAVE ALTERED MITOCHONDRIAL MORPHOLOGY AND DECREASED LEVELS OF MITOCHONDRIAL FUSION PROTEINS

Maria-Bianca BULIMAGA, 2nd year Biochemistry MSc.,
University of Cologne, Germany
CZU: 577.1/.2:576.311.347 bianca.bulimaga@gmail.com

Mitochondria are essential double membrane enclosed organelles, spread throughout the cell in a tubular network. They are involved in a plethora of cellular processes, including ATP production via oxidative phosphorylation, maintenance of calcium homeostasis, assembly of iron-sulfur clusters, regulation of apoptosis, detoxification of sulfite, lipid biosynthesis, etc. [1, 2]. The ability of mitochondria to undergo fusion and fission is essential for maintaining their homeostasis and responding to cellular and metabolic stress. Upon mild stress, mitochondria fuse to form hypertubular networks, a process mediated by dynamin-like GTPases – mitofusins (MFN1/2) in the outer mitochondrial membrane (OMM) and OPA1 in the inner membrane (IMM). This helps mitochondria complement each other and maintain energy output in the presence of stress [3]. MFN1 and MFN2 are highly similar and have some redundancy in their function (with respect to fusion), but likely have distinct roles as well [1, 4]. Conversely, severe stress causes the fragmentation of mitochondria, which allows the separation of damaged parts of mitochondria and their degradation via autophagy [1, 3]. Mitochondrial fission is mediated by DRP1, which is recruited to ER-mitochondria contact sites and assembles into spiral-like structures, causing the constriction and scission of the OMM [1].

The balance between fusion and fission is regulated in multiple ways, such as the phosphorylation of DRP1 to promote fission, or the ubiquitination of MFN2 to block fusion. Another regulation mechanism is the proteolytic processing of OPA1. In its long form (L1, L2), OPA1 mediates IMM fusion, whereas the accumulation of short, cleaved forms (S1, S2, S3) blocks fusion and promotes fission. Under normal circumstances, proteases YME1L and OMA1 maintain the

balance between the levels of short and long OPA1; under stress conditions, OMA1 activity increases and S-OPA1 accumulates, promoting fission [5, 6]. Interestingly, Murata *et al.* (2020) reported increased levels of stress-induced S-OPA1 isoforms and decreased amounts of MFN2 in *DRP1*-KO mouse embryonic fibroblasts (MEFs) [6].

In this project, our aim was to characterise *DRP1*-KO and -KD HeLa cells in terms of their mitochondrial morphology via immunostaining (while comparing them to *WT* and *MFN2*-KO cell lines). Moreover, we wanted to evaluate whether the levels of MFN2 in these cells were altered (via Western blotting) and vice versa (i.e. DRP1 in *MFN2*-KO cells). Lastly, we assessed the levels of OPA1 isoforms in *DRP1*-KO, *DRP1*-KD, and *MFN2*-KO HeLa cells.

We found out that *DRP1*-KO HeLa cells exhibit extreme fusion of their mitochondrial networks, with the formation of bulb-like structures (indicated by yellow arrows in Fig. c), compared to the tubular networks of *WT* cells (Fig. a). Similarly, *DRP1*-KD cells mostly have hypertubular mitochondrial morphology (more than 60%), but other types are also present (such as extremely fused, and even fragmented and WT-like) (Fig. d). In contrast, *MFN2*-KO cells have fragmented, circular and oval mitochondria of different sizes (Fig. b; arrows indicate fragments).

In the case of *MFN2*-KO, it does not seem that the absence of MFN2 has any effect on the levels of DRP1, perhaps because MFN1 is still present in the cells. It would be interesting to analyse DRP1 levels in an MFN1-MFN2 double knock-out cell line, especially that MFN2-KO cells have a slight decrease in OPA1 (all isoforms), perhaps to block its effect of promoting fission (in the case of S-OPA1).

DRP1-deficient cells show reduced levels of MFN2 and increased levels of certain OPA1 isoforms (S3 and S5), which are produced by stress-induced OMA1-mediated cleavage of L-OPA1. However, we cannot conclude whether the latter is due to increased activity of OMA1 or if OPA1 and OMA1 are both upregulated in absence of DRP1. Nevertheless, the decrease in MFN2 and the increase in S-OPA1 are both anti-fusion signals, suggesting that this could be a mechanism by which *DRP1*-deficient cells try to alleviate their extreme fusion.

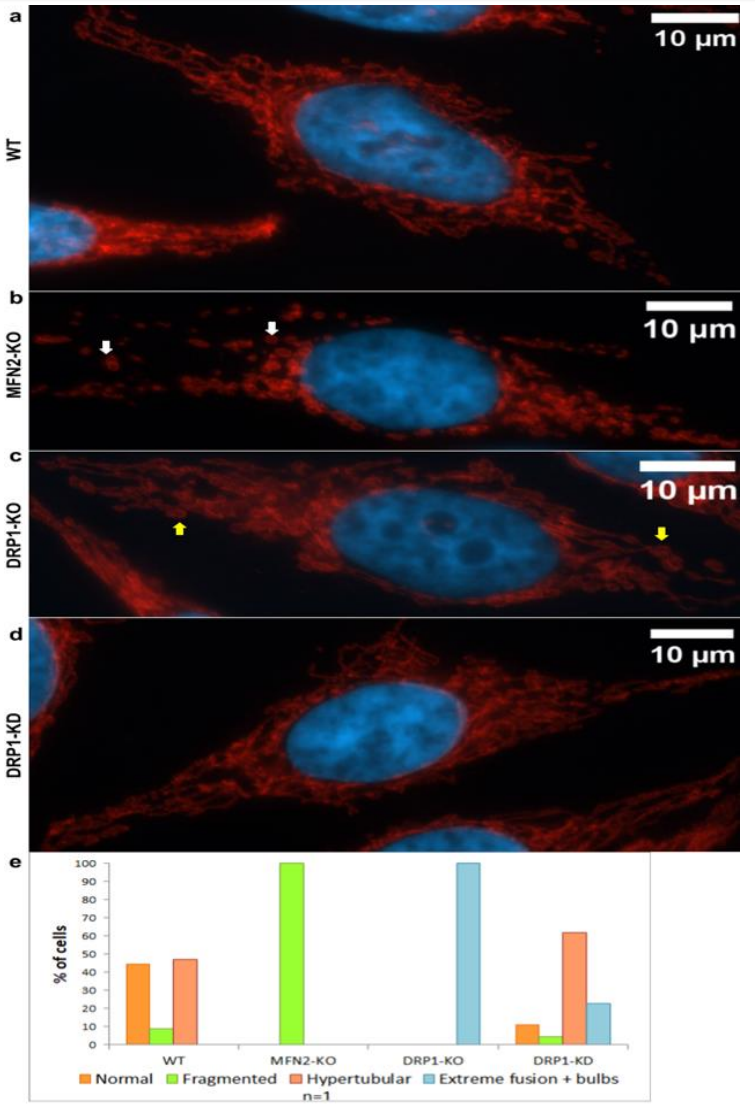

Figure. a-d. HeLa cells were stained with TOM20 antibody to outline mitochondria (red) and DAPI (cyan);
e. Quantification of mitochondrial morphology

References:

1. ESCOBAR-HENRIQUES, M., JOAQUIM, M. Mitofusins: Disease gatekeepers and hubs in mitochondrial quality control by E3 ligases. In: *Frontiers in Physiology*, 2019, no.10, p. 517.
2. PFANNER, N., WARSCHEID, B., WIEDEMANN, N. Mitochondrial protein organization: from biogenesis to networks and function. In: *Nat Rev Mol Cell Biol*, 2019, no.20(5), pp.267-284.
3. YOULE, R. J., VAN DER BLIEK, A. M. et.al. Mitochondrial fission, fusion, and stress. In: *Science*, 2012, no.337, pp.1062-1065.
4. FILADI, R., PENDIN, D., PIZZO, P. Mitofusin 2: From functions to disease. In: *Cell Death and Disease*, 2018, no.9, pp.1-13.
5. LABBÉ, K., MURLEY, A., NUNNARI, J. Determinants and functions of mitochondrial behavior. In: *Annu Rev Cell Dev Biol*, 2014, no.30, pp.357-391.
6. MURATA, D., YAMADA, T., TOKUYAMA, T. et al. Mitochondrial Safeguard: a stress response that offsets extreme fusion and protects respiratory function via flickering induced Oma1 activation. In: *The EMBO Journal*, 2020, e105074.

Supervisor
Mafalda ESCOBAR-HENRIQUES, dr., PI
Escobar Lab, CMMC, CECAD, University of Cologne

FIZICĂ ȘI INGINERIE

VALORIFICAREA TIC ÎN MONITORIZAREA CALITĂȚII PREDĂRII FIZICII

Elena GURIȚĂ, masterandă,
Facultatea Fizică și Inginerie
CZU: 53:371.3:004 guritaelena2020@gmail.com

Actualitatea temei. Situația de criză din primăvara anului 2020, provocată de pandemia COVID-19, a scos la iveală problemele existente în societate, care, cu certitudine, își va aduce aportul la o schimbare radicală. Schimbarea trebuie să includă implicarea mai largă a părinților, dar și a membrilor comunității, în calitate de parteneri activi ai cadrelor didactice în educația tinerei generații. Înșiși elevii ar trebui să fie învățați să învețe, astfel devenind fideli parteneri ai dascălilor, deschiși să învețe, în primul rând, pentru sine, valorificând eficient multiplele sale inteligențe, care ulterior să devină achiziții importante pentru progresul societății [1].

Noutatea științifică. Atât cadrele didactice cât și educabilii s-au confruntat cu necesitatea stringentă de comunicare, care, în contextul actualei pandemii, s-a dovedit a fi destul de dificil de realizat. Astfel ne-am pomenit cu toții în situația în care a fost necesar să ne adaptăm în regim de urgență la condițiile impuse de pandemie, și anume de a găsi soluții de organizare a procesului educațional la distanță. Provocarea cea mare fiind depistarea acelor platforme educaționale care vor permite organizarea eficientă a procesului educațional și principalele criterii au fost: să fie gratuită și să nu fie prea complicată în utilizare, pentru că elevii să poată opera cu ea ușor.

Obiectul cercetării îl constituie eficiența utilizării platformelor educaționale online asupra procesului educațional la distanță.

Scopul cercetării: Rezidă în analiza teoretico-practică a platformelor educaționale online, precum elaborarea și implementarea unor suporturi metodologice online în vederea sporirii calității procesului educațional la fizică.

Ipoteza cercetării. Tehnologiile Informaționale și Comunicaționale influențează asupra procesului educațional la fizică.

Metodele de cercetare:

- **teoretice:** analiza literaturii de specialitate, sinteza, sistematizarea, generalizarea materialului teoretic;
- **empirice:** chestionare (chestionar de utilizare a platformelor educaționale online), testare (test de identificare a nivelului de dezvoltare a competențelor specifice la fizică).

Abordarea teoretică. Primul aspect studiat fiind standardele de calitate și competențele specifice pentru disciplina Fizica prevăzute de curriculumul național, ediția 2019. Alt aspect important pe care l-am tratat aici este studiul platformelor educaționale disponibile în mediul online: asemănările și deosebirile dintre ele, precum și eficiența lor în formarea competențelor specifice la fizică [2].

Abordarea practică. În cercetarea experimentală este identificat nivelul inițial al formării procesului educațional online la fizică. La etapa de constatare a experimentului realizat, au fost evidențiați factorii de formare a procesului educațional online la fizică; cunoașterea esenței fenomenului prin aplicarea **testului T**. Rezultatele experimentului de constatare au scos în evidență lacunele și au creat temeiul elaborării demersului formativ, în cadrul căruia au fost valorificate premisele teoretice, create în cadrul conceptual al cercetării. Eșantionul experimental constituit din 60 de subiecți este reprezentativ statistic pentru abordarea problemei investigate. Aspectele realizate în cadrul etapei formative vizează: activități didactice, cum sunt elaborarea unui proiect de lecție online la fizică, elaborarea și filmarea unui suport metodologic la fizică în cadrul proiectului „Educație online”.

Concluzii generale şi recomandări. Cu certitudine, atât cadrele didactice, dar și elevii și-au îmbunătățit substanțial abilitățile digitale, ceea ce a schimbat calitativ relația profesor–elev, dar și școală–familie. Exercițiul de învățare de la distanță a fost urmat de un șir de invenții noi și descoperiri, creativitate și comunicare eficientă, a contribuit la consolidarea autonomiei învățării, dezvoltarea abilităților de muncă independentă, promovarea unei culturi a încrederii și a stării de bine. Un element important a fost modalitatea de organizare a activităților de la distanță și folosirea diferitelor instrumente, cum sunt platformele educaționale online.

În urma celor expuse, recomandăm cadrelor didactice să manifeste perseverență în studierea platformelor educaționale disponibile online, să motiveze și să ghideze elevii în a le utiliza. Astfel vom contribui cu toții la asigurarea unui proces educațional online de calitate.

Referințe:

1. CERBUȘCA, P. *Învățământul general în mod online: eficacitate și eficiență.* Chișinău, 2020.
2. *FIZICA. Ghid de implementare a curriculumului modernizat pentru liceu.* Chișinău 2019.

Recomandat
Maria BELDIGA, dr., conf. univ.

INTEGRAREA TEHNOLOGIILOR INFORMAȚIONALE ÎN PROCESUL DE PREDARE

Mădălina SANDU, masterandă,
Facultatea Fizică și Inginerie
CZU: 004:37.02
madalina.manole19@gmail.com

Actualitatea cercetării. În ultimii ani, una din prioritățile politicilor educaționale din toată lumea este integrarea mijloacelor digitale în procesul didactic, motivul esențial fiind deschiderea de noi orizonturi pentru practica educațională: facilitarea proceselor de prezentare a informației, de procesare a acesteia, de construire a cunoașterii [1].

Abordarea problemei pe plan național. Referindu-ne la situația actuală din Republica Moldova, îndeosebi la criza pandemică, ne-am convins că integrarea noilor tehnologii și aplicații, mai devreme sau mai târziu, va deveni obligatorie pentru toți profesorii. Acest fapt adesea nu este acceptat de către profesorii obișnuiți cu tehnicile tradiționale de predare, care presupun interacțiunea directă cu elevii. Noile tehnologii sunt adesea respinse de către ei, până în momentul în care aceștia se familiarizează cu utilizarea lor.

Scopul cercetării constă în determinarea influenței integrării noilor tehnologii în procesul de predare în cadrul unui liceu din Republica Moldova și a nivelului de implicare a profesorilor în utilizarea TIC în scop educativ, precum și nivelul accesului lor la resursele necesare. Pentru atingerea scopului cercetării, au fost determinate o serie de **obiective**: analiza avantajelor oferite de TIC și argumentarea utilizării lor în procesul didactic, determinarea nivelului de pregătire al profesorului în utilizarea noilor tehnologii informaționale, stabilirea problemelor ce împiedică progresul tehnologic în procesul instructiv-educativ, propunerea soluțiilor pentru remedierea problemelor depistate. Pentru atingerea obiectivelor propuse, am utilizat diverse **metode** de cercetare: teoretice (analiza literaturii de specialitate, sinteza, sistematizarea, generalizarea), empirice (chestionarul, experimentul psihopedagogic) și metode de prelucrare statistic-matematică a rezultatelor cercetării (testul ANOVA).

Abordarea teoretică. Experimentul psihopedagogic și rezultatele acestuia au în calitate de instrument de culegere a datelor un chestionar format din 15 întrebări, dedicate profesorilor unui liceu și gimnaziu din orașul Orhei. Acest chestionar deține întrebări factuale (experiența didactică ș.a.), întrebări de cunoștințe (nivelul cunoașterii calculatorului), de opinie (modificarea rezultatelor elevilor ș.a.) și întrebări filtru (instrumentul de bază utilizat). Aceste întrebări au un număr specificat de variante de răspuns.

Abordarea practică. În urma completării chestionarului, într-un eșantion de 27 de profesori, dintre care 9 predau discipline de profil real, 9 de profil uman, iar 9 discipline adiționale, s-a observat că majoritatea profesorilor dețin un nivel mediu de utilizare a calculatorului și nu dispun de cunoștințe în utilizarea tablei interactive, dar au o atitudine pozitivă față de lecțiile online.

Concluzii şi recomandări. Din analiza rezultatelor obţinute se pot sintetiza următoarele **concluzii**: cu cât procesul de predare este mai interactiv și mai modern, cu atât elevii sunt mai concentrați și mai activi în cadrul procesului de studiu, respectiv asimilează informația mai ușor. Utilizarea noilor tehnologii în educaţie necesită din partea cadrelor didactice un ansamblu de cunoştinţe, aptitudini şi atitudini care să le permită utilizarea şi valorificarea noilor tehnologii în activitatea didactică. În concordanță cu rezultatele investigației, propunem următoarele **recomandări**:

- Familiarizarea tuturor profesorilor cu calculatorul, tabla interactivă și manualele digitale, accentuând beneficiile acestora, în cadrul unor traininguri [2].
- Asigurarea cadrelor didactice cu echipamentul necesar desfășurării lecțiilor interactive.
- Sporirea nivelului de concentrație al elevilor în timpul lecțiilor online, prin contactul permanent cu fiecare participant, aplicând tehnica întrebare-răspuns sau solicitarea părerii, când este cazul.
- Schimbul de experiență dintre profesorii din Republica Moldova și alte țări în care integrarea TIC are loc cu succes.

Referințe:

1. EUROPEAN COMMISSION – Directorate General for Education and Culture. European Report on the Quality of School Education. Sixteen

Quality Indicators. Report based on the work of the Working Committee on Quality Indicators, may 2000. http://aei.pitt.edu/42406/1/A6503.pdf [citat 10.11.2020].

2. ПАЛКИН, Е.В. и др. Активизация учебного процесса в вузе на основе применения интерактивной доски SMART BOARD. В: *Современные наукоемкие технологии*, 2015, №.12-4, сс.714-718. http://top-technologies.ru/ru/article/view?id=35358 [citat 15.12.2020]

Recomandat
Maria BELDIGA, dr., conf. univ.

ВНЕДРЕНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ «МЕНТАЛЬНАЯ АРИФМЕТИКА» В ПРОГРАММУ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Ирина МАЙСТРУК, мастерантка,
факультет физики и инженерии
CZU: 373.3.037
iramaistruc@bk.ru

Актуальность внедрения инновационной образовательной программы «Ментальная арифметика» в программу начального образования, определена тем, что младшие школьники должны иметь мотивацию к обучению точным наукам, таких как: математика, физика, информационные технологии, стремиться развивать свои интеллектуальные возможности. Образовательная технология «МЕНТАЛЬНАЯ АРИФМЕТИКА» является программой развития умственных и творческих способностей, основанная на использовании интерактивного приложения – тренажера [1], рабочих тетрадей [2, 3], (счёт) абакуса и системе устного счета. Освоив её, ребенок сможет решать арифметические задачи в уме всего за несколько секунд.

Известно, что изучение нового стимулирует работу головного мозга. Чем больше тренировать мозг, тем активнее работают нейронные связи между правым и левым полушариями. Программа обучения метальной арифметики направлена на формирование устойчивых нейронных связей левого и правого полушарий, содействуя более полному раскрытию интеллектуального и творческого потенциала ребенка.

Согласно данным научных исследований, наиболее интенсивное развитие головного мозга происходит у детей 4-12 лет. Навыки, приобретенные в этом возрасте, быстро и легко усваиваются и сохраняются на долгие годы. Именно поэтому они могут оказать значительное влияние на успешное будущее ребенка. Таким образом, МА способствует: гармоничному развитию мозга и гибкости мышления, повышению самооценки, развитию памяти и внимания, развитию пространственного и логического мышления, улучшению успеваемости в школе.

Уже более 20 лет ментальная арифметика с успехом используется при обучении детей в 56 странах мира, наиболее активно в Малайзии, Таиланде, Китае, Канаде, США, Великобритании, Австрии, Испании, Австралии и странах Ближнего Востока. Среди стран СНГ особую популярность методика обучения ментальной арифметике приобрела в Казахстане [4].

Цель программы является развитие интеллектуальных и творческих способностей детей, а также возможностей восприятия и обработки информации, через использование методики устного счета.

Основные задачи:

1. Развить практические навыки логического мышления обучающихся посредством задействования совместной работы левого и правого полушарий головного мозга.
2. Улучшить зрительную и слуховую память.
3. Повысить способности к концентрации и внимательность.
4. Развить творческий потенциал обучающегося, исходя из его природных способностей.
5. Повысить общий интеллектуальный уровень.

Выводы и предложения. Применяя образовательные технологии в начальных классах такие, как «Ментальная арифметика», которая развивает инженерное и математическое мышление, ученики обретают способность концентрироваться на поставленных задачах, запоминать большие объемы информации и решать сложные математические примеры в уме. Полученные способности положительно влияют на развитие интеллекта и становление личности, повышают эффективность обучения учащихся на таких предметах, как матетамика, физика и информатика, способствуют использованию логического и алгоритмического мышления при решении различных учебных задач.

Гибкий набор навыков, нацеленных на алгоритмическое решение задач, привычка комплексно использовать в повседневной жизни оценку, логическое мышление, точность и привычку замечать детали повысит интерес к точным наукам и информационным технологиям, в будущем формируя из таких учеников высококвалифицированных специалистов в таких областях, как

биотехнология, информационные системы и технологии, наноинженерия и других областях.

Литература:

1. *Онлайн-тренажер «Абакус»* [Электронный ресурс] https://t.mental-naya-arifmetika.club/
2. ШЕН, Х. «Менар. Абакус1,2,3,4,5,6».
3. МИХЕЕВА, Людмила Александровна «Ментальная арифметика».
4. МАЛУШЕВА, А., СЫРЛАНОВА, С.Т. Ментальная арифметика как нетрадиционный метод обучения устному счёту школьников. В: *Международный научный журнал «Символ науки»*, 2016, №12-2, сс.221-225.

Рекомендовано
Мария БЕЛДИГА, докт., лектор

TEHNOLOGIA DE OBȚINERE A ULEIURILOR VII ȘI BENEFICIILE ACESTORA

Nicolai COJUCARU masterand,
Facultatea Fizica și Inginerie
CZU: 665.3 Ecoreserve.moldova@gmail.com

Încă din timpurile străvechi găsim în diverse izvoare istorice informații despre proprietățile benefice ale uleiurilor vegetale asupra sănătății umane, despre proprietățile farmacologice și practica medicinală în tratarea, prevenirea și profilaxia bolilor, cu ajutorul uleiurilor vegetale.

Sursele și izvoarele antice fiind, de exemplu: Testamentul Vechi; Coran; Tratatele medicinale ale lui Avicena și Hipocrate și multe altele.

La fel avem și confirmări de la medicina contemporană, a beneficiilor uleiurilor vegetale, în calitate de produs alimentar inofensiv sănătății, medicament și remediu naturist pentru tratarea, prevenirea, profilaxia bolilor [1]. Uleiurile vegetale sunt astăzi prezente în farmaciile lumii, inclusiv la noi în RM ca produse farmacologice.

Pentru a obține un astfel de produs prețios sănătății omului, sunt obligatorii respectarea a trei principii/cerințe obligatorii și fundamentale, care erau prezente în tehnologiile arhaice și artizanale străvechi, dar dispărute odată cu industrializarea presării uleiurilor.

Să enumerăm acele trei cerințe pentru a păstra la maximum proprietățile benefice ale uleiurilor vegetale:

- Nu trebuie ca uleiul să aibă/intre în contact cu metalul, să nu-l oxideze.
- Nu trebuie să fie depășit, pragul de + 42°C și mai mult.
- Consumul să fie doar în primele 15-30 zile, din momentul presării.

Odată cu industrializarea producerii uleiurilor, aceste trei principii au căzut jertfă a raportului „preț–calitate–cantitate”, în favoarea „prețului și cantității” și defavoarea „calității”. Să explicăm, cum o presă industrială, ce presează uleiuri „presate la rece”, diminuează din calitățile produsului:

- Nu trebuie ca uleiul să aibă/intre în contact cu metalul, să nu-l oxideze: asta se întâmplă, deoarece motoarele electrice sau pneumatice ce produc presiuni de peste 200; 250; 300; 350 tone pe cm^2 sunt înzestrate cu tuburi sau melci, din metal rezistent la aceste presiuni. Prin urmare, contactul materiei prime și a uleiului presat din ea cu metalul tubului sau melcului este inevitabilă.

- Nu trebuie să fie depășit pragul de + 42°C și mai mult: ce devine imposibil, deoarece presiunea creată și + forța de frecare a materiei prime (semințelor sau nucilor) de metalul melcilor preselor ridică temperatura peste pragul + 42°C (până la 50; 60; 70°C).

- Consumul să fie doar în primele 15-30 zile, din momentul presării: consumul mediu al uleiului de către o persoană e de 15-20 mg/1 zi, deci avem nevoie să producem individual – la comandă, în cantitate de 100/250/500 ml, deoarece procesul oxidării/degradării este inevitabil, odată ce uleiul a intrat în contact cu oxigenul și lumina ultraviolet. O presă industrială produce astfel de cantități în 5-10 secunde. Astfel de productivitate, în cazul producerii industriale, ridică foarte mult prețul de cost al produsului/uleiului și o astfel de operațiune devine irațională.

Deci, am formulat sarcina inginerească de a produce uleiuri ce ar corespunde în totalmente acestor trei cerințe descrise mai sus, care au fost pierdute în procesul presării industriale, și a obține calitățile maximale ale produsului final, Uleiul viu:

- Să evităm ca uleiul să aibă/intre în contact cu metalul;
- Să evităm pragul de + 42°C și mai mult;
- Să oferim uleiul individual spre consum, doar în primele 15-30 zile, imediat din momentul presării, deoarece procesul oxidării/degradării uleiurilor este inevitabil, odată ce uleiul a intrat în contact cu oxigenul și lumina ultravioletă.

Anume atingerea acestor obiective ne-ar permite să păstrăm la maximum beneficiile uleiurilor pentru consumul și păstrarea sănătății umane. Să readucem pe prim-plan „Calitatea” în raportul „Calitate–Cantitate–Preț” și să respectăm postulatul fondatorului Medicinei Europene, Hipocrate: Mâncarea să vă fie medicament, iar medicamentul mâncare.

Am realizat o presă artizanală, ce ne permite să atingem acele trei sarcini propuse:

- Să evităm ca uleiul să aibă/intre în contact cu metalul – am încercat tuburi din lemn și caprolon. Am ales tubul din caprolon, ca fiind cel mai practic și rezistent; material prezent în industria alimentară, care nu oxidează uleiurile în timpul presării și nu ridică temperatura mai sus de +42°C.
- Să evităm pragul de + 42°C și mai mult – construcția presupune presarea lentă, care se obține prin presarea manuală sau pneumatică, ajungând de la 25 pană la 50 tone pe cm^2, care nu ridică temperatura.
- Să oferim individual spre consum, doar în primele 15-30 de zile, imediat din momentul presării – presarea individuală se obține prin presarea a cantităților minimale de materie primă, între 1 kg sau 2 kg la o presare, ce ne permite o producere individuală, a cantităților optime termenelor prescrise, de 100/250 ml, pentru a fi consumate în 15-30 de zile: comanda – presarea – livrarea – consum, toate fiind posibile în decurs de maximum 24 de ore.

Această metodă ne permite să numim produsul „Ulei viu”. Actualmente producem Ulei viu, din următoarele materii prime: in; dovleac; susan; cânepă; armurariu; nucă; migdale; cais; mușmar; răsărită; rapiță; chimen negru; cedru.

Perspectiva căutărilor noastre în domeniul descris este de a găsi metode de presare și producere a uleiurilor din materii prime mai dure, ce necesită presiuni peste 100 tone pe cm^2, păstrând acele trei principii și cerințe, descrise mai sus.

Bibliografie:

1. НЕУМЫВАКИН, Иван Павлович. *Энциклопедия растительных масел,* 2011. 268 с.

MUZICA POP ȘI RECOMANDĂRILE FILOSOFILOR ANTICI

Ruxanda CHEIBAȘ, masterandă,
Facultatea Istorie și Filosofie
CZU: 781.01
ruxanda12cheibas@gmail.com

Indiferent de genul muzical, de la cele mai simpliste genuri până la cele mai complexe, fiecare melodie sau cântec se bazează pe o matematică muzicală, cu reguli, termeni și calcule – ceea ce numim teoria muzicii. Cu alte cuvinte, teoria muzicii este matematica prin care funcționează muzica.

Primul argument concret care să justifice o conexiune fundamentală între matematică și muzică a fost sugerată, cel mai probabil, de către filosoful și matematicianul Pitagora, care poate fi considerat „părintele armoniei", datorită descoperirii rapoartelor implicate în muzică. Se presupune că Pitagora a experimentat cu tonurile produse în urma ciupirii strunelor de diferite lungimi. El a descoperit că unele rapoarte specifice ale lungimilor strunelor au creat combinații plăcute (armonii), iar altele nu. În baza observațiilor sale atente, Pitagora a identificat fizica intervalelor, sau a distanțelor dintre note, care formează sistemul armonic primar care mai este folosit în prezent. Este necesar să menționăm că gamele, sunetele așa cum le știm noi astăzi, fac parte din ceea ce numim sistemul temperat, sau pe înțeles mai clar, sistemul acordat, în timp ce sistemul lui Pitagora sună mai jos prin comparație cu sistemul temperat [2].

Pitagora a observat mai multe rapoarte ale frecvențelor undelor sonore și ale intervalelor corespunzătoare dintre ele, inclusiv 4:3 (cunoscut ca și intervalul cvartei perfecte) și 3:2 (cvinta perfectă). Este important de reținut că înălțimea sunetului este frecvența sau rata de vibrație a unei surse fizice, cum ar fi a unei strunei ciupite. Cel mai proeminent interval pe care l-a observat Pitagora evidențiază universalitatea descoperirilor sale. Raportul de 2:1, este cunoscut sub numele de octavă. Aceste detalii de ordin teoretic sunt necesare

pentru a susține recomandarea pe care am moștenit-o de la Pitagora. Intervalele perfecte sunt cruciale în muzică, mai ales în muzica pop.

Legătura dintre intervalele perfecte depistate de Pitagora și muzica pop este una extrem de apropiată. Unul dintre factorii care fac ca un cântec să fie considerat un „hit" se bazează pe o armonie familiară și ușor interpretabilă, care este susținută de intervalele perfecte. În muzica pop există un termen numit „hook", ce se traduce ca și „cârlig", care are menirea de a oferi un scurt element care să capteze ascultătorul, astfel încât să i se întripărească melodia în memorie. La baza hook-urilor, în cele mai multe cazuri, stau intervalele perfecte. La nivel intuitiv, fără nicio cunoștință anterioară, probabil ca și Pitagora, reacționăm la combinația dintre aceste intervale, și rămânem prinși în acest joc armonic.

Ca vehicul al expresiei, muzica se țese inevitabil în patternurile gândirii și ale acțiunilor umane. Convingerea că muzica poate desensibiliza profund, influența, condiționa și inspira publicul nu reprezintă o descoperire recentă. Filosofii de-a lungul istoriei au fost de acord că muzica ar putea influența profund caracterul uman, și că aceasta are puterea de a modela moralitatea.

În Republica, Platon a presupus că caracterul expresiv al muzicii seamănă cu anumite aspecte ale vieții interioare și a punctat către realități spirituale superioare. Platon a recunoscut natura psihologică și spirituală înnăscută a muzicii și a concluzionat că, deoarece muzica ar putea trezi și obișnui anumite emoții, ar putea forma și caracterul ascultătorului său. Potrivit lui Platon, natura extrem de personală a muzicii i-a conferit capacitatea de a face adevărurile propoziționale mai convingătoare. Deoarece muzica era în primul rând imitativă – oglindea viața senzuală și intelectuală a omului – muzica putea modela gândirea, acțiunea și percepția în moduri puternice, de care cei mai mulți oameni erau indiferenți. Astfel, Platon a concluzionat că „educația în muzică este cea mai suverană, pentru că mai mult decât orice altceva, ritmul și armonia își găsesc drumul către sufletul cel mai profund și îl iau cu putere..." (Platon, 14). Această posibilitate a făcut necesar ca efectele etice ale muzicii să fie controlate cu atenție. Emoția sensibilă cauzată/oferită de muzică ar

putea ajuta la dezvoltarea unui tip greșit de caracter, făcând oamenii susceptibili la credințe și acțiuni care sunt rele din punct de vedere moral. Platon a explorat efectele pe care fiecare dintre diferitele moduri muzicale le-a avut asupra formării persoanelor și a susținut superioritatea morală a celor care favorizează autodisciplina față de cele care promovează abandonul de sine. El a evitat atât modurile lidice, cât și mixolidice, despre care a pretins că promovează lenevitul și beția. Acele „armonii moi și conviviale" (Platon, 10), și anume, modurile ionice au promovat relaxarea și au fost astfel aprobate de Platon. Puritatea și simplitatea erau dorite în muzică, iar ceea ce era plăcut și senzual era evitat [1]. Platon considera că îngăduirea plăcerii compromite facultățile raționale ale ascultătorului.

Într-o cultură dictată de marile label-uri: Sony, Universal, Warner Music etc., Platon devine extrem de relevant. Din cauza acestor titani ai industriei, care dețin pârghiile absolute a ceea ce ascultăm și considerăm muzică pop, filtrele morale nu aparțin ascultătorului decât în spațiul privat. Ceea ce se mediatizează în spațiul public nu depinde de ascultător; mai mult, urechea acestuia se obișnuiește și îl educă. Cel mai bun argument în acest sens îl oferă Aristotel, pentru care muzica avea și capacitatea de a susține și cultiva corectitudinea morală. Aristotel afirmă: „ritmurile și melodia conțin reprezentări ale furiei și blândeții, precum și ale curajului și cumpătării și toate opusele și alte calități etice ale acestora ...".

Referințe:

1. BOWMAN, W. D. *Philosophical Perspectives on Music*. Vol. VIII, 1998, 39 p.
2. GIULIANU, V. *Tratat de Teoria Muzicii.* Vol. I. București: GRAFOART, 1986. 122 p.; PLATON, *The Republic.* Agora Publications, 2001.

Recomandat
Eudochia SAHARNEANU, dr. hab., prof. univ.

GHEORGHE MARE – DEPUTAT ÎN SFATUL ȚĂRII, LUPTĂTOR PENTRU DREPTURILE NAȚIONALE ALE ROMÂNILOR BASARABENI

Cătălina FRANGOPOL, masterandă,
Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul
CZU: 94-05(498.7)(092) catalina.tudor@mail.ru

Gheorghe Mare este numele deputatului Sfatului Țării, originar din comuna Slobozia Mare, județul Ismail, care la 27 martie 1918, alături de alți 85 de apărători ai cauzei naționale a românilor basarabeni, a votat actul istoric al Unirii Basarabiei cu România [4, p. 89]. Despre deputatul Gheorghe Mare, delegat în înaltul forum regional din partea Comitetului ostașilor moldoveni de pe frontul român [5, p.99], se cunosc mai puține date decât despre alți membri ai Sfatului Țării. Totuși, publicarea, în ultimul timp, a unei serii de mărturii documentare privind frământările și lupta românilor dintre Prut și Nistru, a permis identificarea unor informații prețioase despre viața și activitatea inimosului fiu de țăran din Slobozia Mare.

Gheorghe Mare s-a născut la 01 septembrie 1881 în comuna Slobozia Mare, județul Ismail (actualmente, s. Slobozia Mare, raionul Cahul) [2, p.60], fiind de origine român basarabean. Străbunii săi din partea tatălui au venit în Basarabia din Dobrogea cu aproximativ 100 de ani înainte de nașterea deputatului, deci se trage din coloniștii dobrogeni considerați de marele istoric, Nicolae Iorga, fondatori ai celor trei comune din extremitatea sud-vestică a Basarabiei (Giurgiulești, Câșlița Prut și Slobozia Mare).

Despre studii se cunoaște că a făcut instruirea primară în școala din comuna natală, după care și-a continuat studiile în școala profesională din orășelul Reni. A urmat apoi Școala Superioară de Viticultură din Ismail, pe care a absolvit-o cu mențiune în anul 1904 [2, p. 60]. Timp de un an a fost încadrat într-un stagiu de practică în Ucraina (în guberniile Herson și Taurida), la cneazul Piotr Trubețkoi [2, p. 60].

Rezultatele obținute în studii și la practică l-au avantajat pentru obținerea unui loc de muncă onorabil și începutul unei cariere

profesionale promițătoare Astfel, în 1906, Gheorghe Mare a fost numit profesor la Școala de Agricultură din comuna Purcari, județul Cetatea Albă [1, p. 204].

În noiembrie 1916 a fost trimis pe Frontul Român, la Bacău, pomenindu-se, astfel, în evenimentele Primului Război Mondial. Între timp, aflându-se la Roman, Gheorghe Mare, ajutat de alți confrați moldoveni, a organizat Comitetul Moldovenesc, care l-a delegat la Congresul militarilor de la Iași. Comitetul de aici l-a delegat, la rândul său, la Congresul din Chișinău, renumitul forum ostășesc din 20-27 octombrie 1917, care a votat autonomia Basarabiei și a inițiat constituirea Sfatului Țării [2, p.61]. Prin deciziile sale istorice, Congresul militarilor moldoveni a pregătit terenul pentru faptele ce aveau să decidă viitorul Basarabiei.

În ședința de inaugurare a Sfatului Țării, la 21 noiembrie 1917, Gheorghe Mare a ținut un discurs îndelung aplaudat, care a fost reținut în procesul-verbal al ședinței: *„Frați deputați! Istoria poporului nostru ne arată că sute de ani poporul nostru a fost persecutat și subjugat de către alte popoare. Noi am suferit năvălirilor hunilor, tătarilor, turcilor și altor neamuri care ne prădau și oprimau. Dar Dumnezeu ne-a ajutat, ca dupa suferințele îndelungate să ajungem la ziua de astăzi, cea mai însemnată zi din istoria poporului nostru. Astăzi domnilor deputați, puneți temelia fericirii poporului..."* [3, p.104; 5, p. 84].

La 17-18 decembrie 1917, s-a hotărât organizarea la Tiraspol a unui Congres al Românilor transnistrieni, la care Gheorghe Mare a luat parte alături de reprezentanții Sfatului Țării: Pan Halippa, Vasile Gafencu și Anton Crihan. În cuvântarea sa memorabilă, ținută la acest congres, Cheorghe Mare a declarat: *„delegația de la Chișinău vă pune în mână steagul acesta; el este steagul neamului nostru. Sub umbrirea lui trăiește întregul neam moldovenesc și românesc de pretutindeni, și pentru izbânda lui luptăm cu toții în aceste vremuri"* [2, p. 59], astfel îndemnând românii transnistrieni să urmeze calea basarabenilor și să valorifice idealul național.

După Unire, Gheorghe Mare s-a întors la Școala de Viticultură din comuna Purcari. Foarte curând a fost ales în funcție de director al acestei instituții, iar în 1926, prin votul colectiv al locuitorilor

comunei, a fost ales primar al localității Slobozia Mare. În anul 1939 și-a întrerupt activitatea de primar ca urmare a alegerii sale în Parlamentul României [2, p. 61], continuând să reprezinte interesele basarabenilor la alt nivel. Destinul însă nu i-a hărăzit să facă acest lucru timp îndelungat.

În anul 1940 a fost arestat de sovietici, însă căpitanul rus Tvardovski s-a dovedit a fi fiul unui bun amic, coleg de facultate. „Inculpatul" Mare a fost eliberat din închisoarea din Reni și ajutat să treacă Prutul, împreună cu cei doi feciori ai săi, Alexei și Valeriu. A pribegit până în iulie 1941, când a avut posibilitatea să revină în Basarabia. În 1944 s-a refugiat a doua oară în Banat, de unde în 1952 a fost deportat în Bărăganul de răsărit. A avut totuși, o soartă mai fericită decât alți foști deputați ai Sfatului Țării, care au fost exterminați de autoritățile sovietice. La adânci bătrâneți, precum povestește Alexei Mare (fiul lui Gheorghe Mare), tatăl său a părasit locul de trai forțat și s-a stabilit la Galați, unde a decedat la 30 martie 1962. Fiind întrebat de ce a venit în Galați, a răspuns: *„Vreau să trec Prutul și să mor acasă..."*. Nu întâmplător toare scrisorile, de unde le trimitea, se sfârșeau cu cuvintele: *„Iubiți-vă neamul și patria"* [2, p. 62].

Gheorghe Mare reprezintă un model de integritate și demnitate al poporului nostru fiind ales de trei ori deputat în Parlamentul României și de mai multe ori în județ, fiind deputat în Sfatul Țării și deținând funcția de primar comunal, dar și activând în calitate de profesor și director la Școala de Agricultură din Purcari. Îndemnurile sale rostite în cadrul ședințelor Sfatului Țării și a diferitelor reuniuni naționale, exprimau sentimente de dragoste și devotament față de patrie și de popor.

Referințe:

1. COLESNIC, I. Sfatul Țării. În: *Enciclopedie*. Chișinău: Museum, 1998.
2. NEGREI, I., ȘIȘCANU, I. *Basarabia, Mărturii documentare (1812-2012).* Galați: Muzeul de istorie Galați, 2012.
3. CIOBANU, Ș. *Unirea Basarabiei.* Studii și documente. București, 1929.
4. *Figuri contemporane din Basarabia.* Chișinău: ARPID, 1939.
5. *Unirea Basarabiei și a Bucovinei cu România. Documente*. Chișinău: Hiperion, 1995.

Recomandat
Liudmila CHICIUC, dr., conf. univ.

ACTIVITATEA ÎN SFATUL ȚĂRII A LUI PANTELIMON (PAN) HALIPPA

Inga COVALCIUC, masterandă,
Facultatea Istorie și Filosofie
CZU: 94-05(498.7)(092) covalciucinga36@gmail.com

La un secol de la Marea Unire din 1918, în opinia publică se vorbește mult despre Actul Unirii ca atare, dar mai puțin despre cei ce au stat la temelia acestui eveniment istoric, cei care au muncit și s-au jertfit pentru graiul, cultura și neamul românesc. Unul dintre martirii Unirii, sau „Apostol al Basarabiei", cum îl numesc istoricii Ion Constantin și Ion Negrei, într-o lucrare cu același nume, este Pantelimon (Pan) Halippa, sau P. Cubolteanul, cum obișnuia să-și semneze unele articole din activitatea sa timpurie.

Pantelimon Halippa susținea: „Basarabia să nu mai fie măr de discordie între ruşi şi români..., căci a fost, este şi trebuie să rămâie pământ românesc" [1]. Promotorul acestei idei este prezent pe arena politică a Basarabiei la 30 martie 1917, când s-a constituit în Chișinău Partidul Național Moldovenesc. Comitetul de conducere era format din: Paul Gore (președinte), Vasile Stroescu (președinte de onoare), Vladimir Herța (vicepreședinte), Pantelimon Halippa (secretar general) [2]. Organul de presă a devenit ziarul „Cuvânt moldovenesc", al cărui director era Halippa. Ziarul a fost înființat în 1914 de către Halippa și Nicolae Alecsandri, cu sprijinul financiar al boierului Vasile Stroescu, devenind principala scenă de afirmare a spiritului românesc.

Pe 21 noiembrie 1917, are loc prima şedinţă a Sfatului Ţării. Ion Inculeţ este ales preşedinte, Pan Halippa vicepreşedinte, iar Ion Buzdugan secretar. În urma şedinţei, un publicist al vremii consemna următoarele elemente semnificative de caracterizare cu privire la primul dintre vorbitori, Pantelimon Halippa, „cunoscut luptător naţional", director al gazetei „Cuvânt moldovenesc" şi vicepreşedinte al Partidului Naţional Moldovenesc: „Are o înfăţişare impunătoare de luptător; de stat mijlociu, bine făcut, poartă barbă mare, care

încadrează faţa brăzdată de trăsături energice; în negru şi cu ochelari, el iese din cadrul oamenilor de rând. E un vorbitor bun, vorbeşte limpede, energic, într-o limbă ireproşabilă; tonul din când în când e puţin prea ridicat. Arată că Partidul Moldovenesc a pus, mai întâi, chestiunea autonomiei şi a organizării separate şi, printr-o propagandă bine condusă, a ajutat la alcătuirea Sfatului Ţării, care este al tuturor popoarelor dintre Prut şi Nistru. Moldovenii nu sunt şovinişti şi doresc să trăiască frăţeşte cu toţii" [3]. La 2 decembrie, Halippa redactează şi citeşte de la tribuna Sfatului Ţării proclamaţia prin care Basarabia devine Republică Moldovenească Autonomă.

Anul 1918 l-a găsit pe Pantelimon Halippa în fruntea curentului unionist, având o contribuţie esenţială la acţiunile care pregăteau unirea Basarabiei cu România. La propunerea sa, pe 24 ianuarie 1918 (de ziua Unirii Principatelor Române), Republica Moldovenească Autonomă se proclamă independentă. La 27 martie (9 aprilie) 1918 îl găsim în prezidiul şedinţei în cursul căreia Republica Independentă Moldovenească, prin votul Sfatului Ţării, se uneşte cu patria-mamă România. A votat pentru unirea Basarabiei cu ţara. Activismul său politic este relevat de înseşi funcţiile şi posturile pe care le-a ocupat în Sfatul Ţării, organul legislativ al Basarabiei, care a votae

Unirea Basarabiei cu Patria Mamă, cu 86 de voturi pentru, 3 contra, 13 absenţi şi 36 de abţineri. Astfel, în cadrul Sfatului Ţării, el a avut mandat validat de la 21 noiembrie 1917 până la 18 februarie 1919 şi a îndeplinit funcţiile de vicepreşedinte (21 noiembrie 1917-25 noiembrie 1918), preşedinte (25 noiembrie 1918-18 februarie 1919), membru al Comisiei de Redactare, membru al Comisiei de Declaraţii şi Statute [4].

Aşa cum va arăta însuşi Pantelimon Halippa în însemnările sale cu caracter autobiografic, rolul său în Sfatul Ţării a fost acela de a „ţine grămăjoară pe deputaţii moldoveni, fie că erau din congresele noastre profesionale, fie că reprezentau judeţele basarabene. Treaba aceasta o făceam prin aşa-zisul Bloc Moldovenesc, care discuta toate problemele ce veneau la ordinea zilei în Sfatul Ţării" [5].

După ce Sfatul Ţării a votat unirea Basarabiei cu România, Pantelimon Halippa a făcut parte, împreună cu dr. Daniel Ciugureanu,

Ştefan Ciobanu şi Ion Pelivan, din delegaţia care a dus la Iaşi proclamaţia unirii Basarabiei cu România. Sub preşedinţia sa, Sfatul Ţării a votat, la 27 noiembrie 1918, renunţarea la aşa-zisele condiţii de unire a Basarabiei cu România. Această renunţare s-a făcut în legătură cu actele de Unire de la Cernăuţi (28 noiembrie 1918), pentru Bucovina şi de la Alba Iulia (1 decembrie 1918), pentru Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş, şi în urma decretării votului universal pentru parlament şi pentru consiliile judeţene, orăşeneşti şi săteşti din toată România. La adunările de la Cernăuţi şi Alba Iulia, Pantelimon Halippa a participat ca delegat al Basarabiei şi „asta a fost cea mai mare bucurie din viaţa mea, căci am văzut cu ochii mei împlinirea visului poporului român de a fi unit într-o România întregită, liberă şi independentă” [6].

Referințe:

1. ROȘCA, C. *Pământul misiunii noastre.* București, 2006, p. 7.
2. CONSTANTIN, I., NEGREI, I. *Pantelimon Halipa – tribun al Basarabiei.* București: Editura Biblioteca Bucureștilor, 2009, p. 107.
3. TOFAN, G. *Sărbătoarea Basarabiei*. Chișinău, 1917, p. 3.
4. COLESNIC, I. *Sfatul Țării: Enciclopedie*. Chișinău: Museum, 1998, pp. XIV-XV.
5. CONSTANTIN, I., NEGREI, I. *Op. cit*., p. 29.
6. *Ibidem.*

Recomandat
Ion XENOFONTOV, dr., conf. univ.

INSTAURAREA REGIMULUI SOVIETIC ÎN JUDEȚUL CAHUL
(Reflectată în mărturiile refugiaților basarabeni, iunie-iulie 1940)

Daniela ȘEREMET, masterandă,
Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul
CZU: 94(478-24)"1940" *seremet.daniela.s@usch.com*

Mărturiile refugiaților din Basarabia reprezintă o sursă importantă de informare și documentare privind primele zile ale instaurării regimului de ocupație sovietic. Relatările populației refugiate despre evenimentele care aveau loc, atitudinea și comportamentul autorităților și trupelor sovietice față de populația băștinașă, reacțiile populației față de acțiunile întreprinse de „noua stăpânire” sunt foarte importante pentru restabilirea adevărului istoric. Chiar dacă reflecțiile lor sunt fragmentare și influențate de starea lor emoțională datorată interacțiunii cu autoritățile sovietice, aceste mărturii sunt foarte prețioase din perspectiva studierii mecanismului de instaurare a regimului sovietic și a impactului pe care l-a avut nu numai asupra basarabenilor, ci și a întregii Românii.

Notele ultimative ale URSS din 26 și 28 iunie 1940 adresate Guvernului României au surprins nu numai diplomația românească, Coroana și Guvernul, dar și populația din Basarabia. Vestea că România cedează teritoriile ei legitime a fost un șoc pentru românii dintre Prut și Nistru [1, p. 145].

Chiar din primele zile ale ocupației sovietice în județul Cahul, de altfel ca și în întreaga Basarabie, au fost create structuri ale puterii de tip sovietic și realizate un șir de măsuri politice, economice, sociale, propagandistice menite să instaureze cât mai repede regimul sovietic. Măsurile represive întreprinse de noile autorități au nemulțumit populația provocând dezamăgire chiar și în rândul celora care s-au bucurat de „eliberare” [2, p.84].

Potrivit unei note informative a Chesturii de Poliție Brăila, soția locuitorului Nistor Wolf, din Cahul, care abia în ziua de 11 iulie 1940 a reușit să plece din Cahul, împreună cu patru copii mici, lăsând

acolo încă doi copii în îngrijirea soțului ei care a refuzat să se repatrieze. Dânsa a relatat următoarele referitor la evenimentele care au avut loc la Cahul în primele zile ale ocupației sovietice:

- Toți funcționarii publici și familiile lor, rămași pe teritoriul Basarabiei, sunt arestați și plasați în penitenciar împreună cu evreii înstăriți cărora li s-au luat banii.

- Autoritățile sovietice, ca să exemplifice față de populație viața socială din Rusia, au purtat pe străzile Cahulului 2 copii, unul dintr-o familie bogată și unul dintr-o familie săracă ca locuitorii să poată face deosebirea cum trăiau unii și cum trăiau alții.

- Autoritățile sovietice au ordonat că toți locuitorii din Cahul sunt obligați ca în timp de 2 luni să declare la autorități averea ce o posedă. S-a anunțat apoi că se vor înființa cantine populare, unde vor mânca numai aceia care vor face dovada că lucrează, cei ce nu se vor înrola în coloniile de muncă nu vor avea dreptul la hrană [3].

În ziua de 15 iulie 1940, a trecut pe la punctul Oancea Gavril Vasilopol, născut în oraşul Galaţi, care a rămas în Cahul, motivat că are mama bătrână şi trebuie s-o îngrijească, dar văzând măsurile luate de autoritățile sovietice a decis să se refugieze în România. Iată cum își amintea el mai târziu „noua orânduire”: „Imediat după ocuparea orașului de către ruşi, au pus gărzi pe la toate instituţiile, trecându-le sub autoritatea armatei. Din Lipoveni au format poliţia orașului, având misiunea de a spiona pe cei ce nu ar nutri sentimente comuniste, pe care să-i aresteze în cursul nopţii. Astfel, au fost arestaţi şi mulţi locuitori, care au fost transportaţi cu maşini-dube pe timpul nopții în locuri necunoscute. După câteva zile după ocuparea orașului Cahul au fost arestaţi: directorul penitenciarului, medicul primar Tișcovschi, directorul Liceului de băieţi, anume Tomşa, căpitanul gardienilor publici Murgea; proprietarii Vișinovschi, Nincă ș.a.” [4, p. 299].

În orașul Cahul s-a format un comitet de țărani, sub președinția unui oarecare Ioan, procedând la împărțirea averilor celor refugiați din Basarabia. Comandamentul rus a dat o proclamație, obligând pe toți cei ce dispun de sume mai mari de 4.000 lei să-i depună imediat la bănci. Astfel, evreul Ștrul Singher şi frații lui au depus câte 2.000.000 lei [5, p. 275-276].

În ziua de 20 iulie a trecut din Basarabia în România Nastasia

Cristofan, fostă cu domiciliul în comuna Zârneşti, satul Paicu, judeţul Cahul. Dânsa a relatat că în satul Paicu era o patrulă de trei soldaţi care, pe timpul nopţii patrulau prin sat şi indivizii găsiţi îi duceau în satul Cucoara unde era amplasat un pichet de grăniceri rus. La răsărit şi miazăzi, de satul Zârneşti, unde era conacul proprietarului Chirilă Cricopol care a trecut în România, a fost instalat un pichet de grăniceri, de unde se aprovizionau soldaţii din Paicu, cât şi cei din Cucoara. În mai multe zile au trecut pe şoseaua ce duce din oraşul Cahul spre oraşul Leova un număr de mai multe tancuri şi maşini diferite, care fiind întrebaţi de curioşi, au spus că merg în direcţia Fălciu. Soţul Nastasiei Cristofan, ducându-se cu peşte pentru vânzare în satul Lingura şi trecând prin mai multe sate, la răsărit de satul Paicu, distanţă de aproximativ 4 km, a văzut armată multă, cai şi tunuri [6, p.86].

Acțiunile ostile ale populației minoritare contra românilor și susținerea acordată puterii sovietice se datorează, în mare parte, acțiunilor diversioniste și propagandistice sovietice, dar și factorilor interni care nu au reușit în cele două decenii de administrație românească să integreze respectivele grupuri etnice.

Referințe:

1. GRIBINCEA, M. Refugiații basarabeni în România (1940-1941). În: *Patrimoniu*, 1993, nr.1, p. 145.
2. CORNEA, S. Județul Cahul la răscruce de vremuri și regimuri (iunie-iulie 1940). În: *Perspectivele şi problemele integrării în Spaţiul European al Cercetării şi Educaţiei*. Vol. VII, partea I. Cahul: USC, 2020, p. 84.
3. *Serviciul Județean Galați al Arhivelor Naționale* (În continuare: S.J.A.N. Galați), Fond Rezidența regală a ținutului Dunărea de Jos, dosar nr. 133/1940, f. 53.
4. *S.J.A.N. Galați, fond Rezidența regală a ținutului Dunărea de Jos*, dosar nr. 133/1940, f. 299.
5. *Dezmembrarea României. Exodul din Basarabia, Nordul Bucovinei și Ținutul Herța: 28 iunie 1940 - 22 iunie 1941*. P. 1. Chișinău: Editura SEREBIA, 2017, pp. 275-276.
6. CORNEA, S. Județul Cahul la răscruce de vremuri și regimuri (iunie-iulie 1940). În: *Perspectivele şi problemele integrării în Spaţiul European al Cercetării şi Educaţiei*. Vol. VII, partea I. Cahul: USC, 2020, p. 86.

Recomandat
Sergiu CORNEA, dr. hab., conf. univ.

VALORILE ESTETICE ŞI EDUCAȚIA ÎN EPOCA RENAȘTERII

Cristina JITOREANU, masterandă,
Facultatea Istorie și Filosofie
CZU: [111.852 + 37]"13/15" *Cristina.jitoreanu@gmail.com*

„Ce e arta?”, „Ce este frumosul?” – tentaţia noastră naturală este să căutăm o „esenţă”, ceva ce „rămâne” constant în timp și pe care ar trebui s-o descoperim și s-o devoalăm din succesiunea de apariții fenomenale. Astfel, estetica își propune să dezvolte în noi o atitudine critică față de automatismele lingvistice care ne conduc către căi înfundate provocatoare, cum spune Wittgenstein, de „crampe mentale”.

Dacă privim din unghiul istoriei culturii europene, termenul „renaştere” este un calc după grecescul „palingenesia”, cuvânt ce desemna, în viziunea vechilor filosofi elini, capacitatea părţii nemuritoare a sufletului omului de a se reîncarna.

Încercarea enciclopediștilor Renașterii, dar și a unor predecesori ai lor, de a produce o alianță între rațiune și credință, între principiul ordonator al filosofiei grecești și principiul creator al învățăturii creștine, constituie o cheie de înțelegere a dezbaterilor legate de frumos, artă și trăire estetică.

Frumuseţea este înțeleasă ca o proiecţie interioară a eului nostru lăuntric organizat formal şi ierarhic. Există grade de preţuire şi, firește, grade ale frumosului atât în lumea corporală, cât şi în cea necorporală. Sufletul este organizat formal în sensul în care acesta e o formă care informează; este organizat ierarhic în sensul că „lucrarea” lui este în mod virtual, potenţial, determinată de Sufletul universal, de Intelect, în final, de Bine, Unul inefabil. Frumuseţea ţine, firește, în ultimă instanţă, de ceea ce e incorporal în ceea ce e corporal, material, de formă. Plotin justifică aşadar, prin conceptul trăirii şi al descrierii experienţei interne, o teorie formală a frumosului ce începe cu formele corporale şi care continuă „mersul îndărăt” cu suişul către formele frumuseţilor necorporale, încheindu-se, într-o uniune mistică cu Binele, forma supremă a frumosului: „Prin urmare, trebuie iarăşi suit spre Bine, spre care năzuieşte orice Suflet”.

În viziunea lui Cusanus, lumea este o unitate dihotomică de lucruri: unele sunt „natură” (în sensul citatului de mai sus, „Duh al tuturor’’), iar altele sunt „artă”, în condițiile în care ambele aparțin, într-un mod distinct, „Artei divine”, adică creației dumnezeiești. Lucrurile care aparțin „naturii” sunt creații din Idei, divine sau omenești (activități productive, „Arta creatoare” în limbajul lui Cusanus), obiectele naturale și artefactele, iar cele care aparțin „artei”, picturii, sculpturii etc. sunt activități reproductive care imită lucrurile naturale („Arta reproducătoare”). Activitățile productive și cele reproductive, deși diferite, sunt, la rândul lor, unificate de formele și modele după care se conduc conferind unitate diversității lumii.

Erasmus din Rotterdam afirma că „educarea tineretului este tot una cu educarea omului”. În optica marelui umanist, devenirea maturului depinde de calitatea formării în anii tinereții. „Omul nu se naste om, ci devine’’, astfel spus, omul devine frumos doar atunci când are și sufletul frumos, adică când valențele fizice (chip) sunt în echilibru cu valențele sufletești.

Francesco Petrarca sustinea însă că foarte rar o mare frumusețe şi o mare virtute pot convieţui, cumva face referință la mai multe tipuri de oameni, la cei frumoși în interior și la cei frumoși în exterior. După noi, însă, educația (culturalizarea) și valorile estetice merg mâna-n mână, deoarece un om cultivat, inteligent nu este altceva decât un om frumos.

Umaniștii, ca și alți filosofi ai Renașterii, au lăsat în patrimoniul culturii reflexive europene o estetică implicită. Altfel spus, reflecțiile filosofilor și umaniștilor asupra frumosului, artei și trăirii estetice au avut un caracter circumstanțial, fiind legate de o serie de practici culturale și științiifice cu caracter enciclopedic: atât filosofii cât și umaniștii nu au elaborat, din multiple motive, tratate speciale de estetică, respectiv abordări sistematice și articulate asupra temelor care intră în compunerea esteticii.

Trebuie totuși spus clar că perspectiva hedonistă promovată de umaniști și, deopotrivă, de marii artiști ai lumii Renașterii, a constituit fundalul general al unificării conceptuale a artei și frumosului în aspirația omului renascentist către o „viață frumoasă”.

Faptul acesta reprezintă una dintre mărcile esențiale ale esteticii renascentiste, viziune teoretică ce reprezintă un reflex clar al considerări vieții ca cel mai de preț dar pe care Dumnezeu l-a făcut omului.

Referințe:

1. CRISTEA, Mircea. *Sistemul educațional și personalitatea, dimensiunea estetică.* București,1994.
2. *Educație și valori.* Coordonator Liliana STAN. Iași, 1997.

Recomandat
Svetlana COANDĂ, dr., conf. univ.

PERSPECTIVELE DEZVOLTĂRII RELAȚIILOR UCRAINEANO-RUSE (Analiza situației actuale)

Vasile DREGLEA, masterand,
Facultatea Istorie și Filosofie
CZU: 327(470+477)

Actualitatea temei este condiționată de necesitatea cercetării procesului de dezvoltare a politicii externe a Federației Ruse pe fundalul crizei ucrainești și consecințelor acesteia la moment, deoarece Ucraina pentru Federația Rusă mereu era o direcțiune de perspectivă. Plus, criza ucraineană încă nu s-a finalizat, și existența ei are o influență serioasă asupra relațiilor internaționale mondiale.

Actualitatea temei mai este condiționată de similaritatea conflictului înghețat din Ucraina cu cel din Republica Moldova, iar implementând un studiu comparativ al acestor două fenomene (mai ales analizând și restul conflictelor armate și tensiuni interetnice din CSI), subliniind asemănările și deosebirile, vom putea stabili paradigma problemei de restaurare a fostelor granițe URSS, pe baza extinderii sferei de influentă rusă, încercând explicarea fenomenului de nerealizare a Federației Ruse a faptului că fostele republici unionale nu își doresc un parteneriat de stil vechi, parte componentă a statului de tip sovietic.

Pornind de la analiza istoricului relațiilor ucraineano-ruse, crizei ucrainești și stării sale actuale (dar și făcând referință la conflictul Nagornâi-Karabah, problema Abhaziei, Osetiei de Sud și Trans-nistriei), precum și impactul direct asupra relațiilor dintre cele două state (Ucraina și Rusia), este posibilă concluzionarea a patru scenarii de dezvoltare promițătoare a relațiilor dintre F. Rusă și Ucraina:

- conflictul armat deschis al Federației Ruse și Ucrainei;
- parteneriate bazate pe concesii reciproce;
- apropierea politică și culturală strânsă a celor două state;
- tergiversarea crizei politice și a conflictului armat în Ucraina.

Primul scenariu este acțiunea militară pe scară largă a celor două state. Gradul de probabilitate este scăzut. Recent, atât din partea

forțelor de securitate ucrainene, cât și din părțile rebelilor au loc sistematic bombardamente reciproce. Cu toate acestea, nu sunt întreprinse acțiuni militare pe scară largă la acest moment, deoarece parțial sunt respectate acordurile de la Minsk. În plus, desfășurarea acțiunilor militare de scară largă pe acest teritoriu poate duce la intervenția militară deschisă a Federației Ruse, deoarece sud-estul graniței ucrainene se învecinează cu F. Rusă, iar acest lucru va duce cu siguranță la o tensiune internațională, schimbarea echilibrului de putere, și în cazul cel mai negativ la al Treilea Război Mondial.

Prin urmare, nu vă așteptați din partea autorităților ucrainene la ducerea unui război pe scară largă atât împotriva RPD și RPL, cât și ofensiva lor în Crimeea. La rândul său, Federației Ruse, de asemenea, nu îi este profitabilă să devină un participant direct al crizei ucrainești, deoarece autoritățile ucrainene sprijină în mod activ țările UE și SUA, care sunt membre ale NATO. Dar, în orice caz, acest scenariu de dezvoltare a relațiilor ucraineano-ruse nu pot fi complet excluse, în ciuda gradului scăzut de probabilitate.

Al doilea scenariu este găsirea compromisurilor și continuarea parteneriatului și a cooperării. Gradul de posibilitate este mediu. În opinia noastră, acest scenariu este cel mai optim, astfel cum confruntarea actuală în relațiile celor două state nu aduce rezultate politice și economice pozitive nici F. Ruse, nici Ucrainei. Având în vedere începerea Războiului de sancțiuni cu Occidentul, în Federația Rusă a venit criza economică, în plus, reputația statului a fost subminată după anexarea Peninsulei Crimeea și susținerea rebelilor din RPD și RPL. În plus, așa-numita politică de „substituție de import'' (политика «импортозамещения») s-a dovedit a fi fără succes.

În ceea ce privește Ucraina, ea a suferit pierderi economice, în ciuda creditelor uriașe acordate de FMI, care încă vor trebui restituite. În plus, pierderea controlului asupra Peninsulei Crimeea și pierderea influenței asupra regiunii Donețk și Luhansk amenință integritatea și suveranitatea țării. Este important de remarcat și problema demografică, deoarece de la începutul luptelor din sud-estul Ucrainei, în F. Rusă au plecat milioane de refugiați.

În orice caz, Ucraina și Federația Rusă sunt strâns legate nu numai istoric, dar și economic.

Încetarea confruntării între vecini va avea un impact pozitiv asupra climatului economic, atât în F. Rusă, cât și în Ucraina.

Un compromis din partea Ucrainei ar putea fi recunoașterea Crimeii ca parte a Federației Ruse, precum și modificarea corespunzătoare a Constituției Ucrainei și furnizarea de autonomie mai mare zonelor Donețk și Luhansk.

La rândul său, Rusia poate oferi reduceri de prețuri regulate la resursele sale energetice, precum și asistență financiară în recuperarea infrastructurală a Donetskului și Luganskului, deoarece pe aceste teritorii în momentul actual domnește un dezastru umanitar.

Al treilea scenariu – venirea la putere în Ucraina a politicienilor proruși. Gradul de probabilitate este scăzut. Acest scenariu este cel mai puțin probabil, în ultimii ani, nu numai politicienii din F. Rusă și Ucraina nu găsesc un limbaj comun, ci și popoarele – rus și ucrainean (în ciuda apropierii lor culturale și lingvistice) tot mai tare se îndepărtează unul de celălalt. În ultimul deceniu, Ucraina și-a revizuit viziunea istorică, și cel mai adesea noi versiuni ale manualelor istorice sunt cele antirusești și, uneori, rusofoabe. Noile generațiii ucrainene sunt instruite cu manuale noi, în care perioada de componență în URSS este comparată cu ocupația fascistă, iar „la Kiev se va deschide al doilea muzeu de ocupație, cea sovietică".

Închiderea școlilor ruse este, de asemenea, o barieră în calea spre o relaționare constructivă. Dar, mai presus de toate, populația este divizată în interiorul Ucrainei, și după atât de multe victime umane ca urmare a acestei diviziuni, oamenii din Ucraina nu vor mai ajunge la un consens niciodată (populația vorbitoare de limbă ucraineană nu se mai înțelege ca înainte cu etnicii ruși din Ucraina după începerea conflictului). De aceea venirea la putere a politicienilor proruși în Ucraina este puțin probabilă. În caz contrar, populația occidentală și din Ucraina Centrală va ieși din nou pe străzi, așa cum a fost în 2004, și la sfârșitul anului 2013.

Al patrulea scenariu este tergiversarea crizei politice și a conflictului armat din Ucraina. Gradul de probabilitate este ridicat. Până în prezent, această versiune a crizei ucrainene pare cea mai plauzibilă.

Actuala guvernare ucraineană nu dorește să colaboreze direct cu reprezentanții RPD și RNL, precum și să implementeze modificări la

Constituția Ucrainei pentru a le oferi un statut special. În plus, întrebarea despre Peninsula Crimeea este încă relevantă, iar oficialii Kievul (precum și SUA) nu intenționează să recunoască legitimitatea referendumului (din Crimeea) și în existența în continuare a Crimeii în componența FR.

La rândul său, liderii RPD și RPL se află într-o poziție dificilă, deoarece din cauza conflictului pe aceste teritorii domnește un dezastru umanitar și o anarhie infrastructurală. Puterea actuală a Ucrainei nu intenționează să poarte tratative cu republicile respective nerecunoscute pe picior de egalitate, iar Federația Rusă, poate oferi doar ajutor umanitar, riscând un mare scandal mondial dacă va avea loc o implicare directă (cazul Georgiei). Din punctul de vedere politic al Federației Ruse, de asemenea, nu este recunoscută independența RPD și RPL. În ceea ce privește comunitatea mondială, conducătorii puterilor lumii fie sprijină noua putere ucraineană, fie păstrează neutralitatea pe această temă, cum ar fi China. Atunci pe când poziția Federației Ruse este slabă și neacceptată pe arena internațională.

În același timp, UE și NATO nu mai doresc să acorde sprijin financiar autorităților ucrainene, iar sprijinul care este acordat se efectuează numai din punct de vedere politic și umanitar. Modelul economic al Ucrainei nu este potrivit pentru UE, în plus, Occidentul critică situația coruptă crescută în Ucraina.

Toți acești factori ne indică clar că, chiar și atunci când vor fi realizate articolele tratatelor de la Minsk, situația din Ucraina nu va fi corectată în următoarele decenii. Criza ucraineană a provocat o turmentare sociopolitică nu numai în Ucraina, ci și pe arena internațională, și în politica mondială în general. Dezbinarea societății ucrainești și a puterilor mondiale doar întăresc perspectivele negative asupra evoluției conflictului.

În consecință, relațiile ucraineano-ruse de la pas la pas vor ajunge la un impas. Acest lucru demonstrează încă o dată că, în ciuda apropierii culturale și etnice a celor două popoare, pe plan civilizațional Ucraina și Federația Rusă demult s-au autodeterminat. F. Rusă își păstrează rolul dominant în spațiul postsovietic și încearcă să interacționeze activ cu țările CSI, în timp ce Ucraina este îndreptată spre vest, reprezentată de UE și NATO.

LECTURA – FACTOR TRANSFORMATOR AL PERSONALITĂȚII UMANE

Ecaterina DMITRIC, masterandă,
Facultatea Istorie și Filosofie
CZU: 028:159.923 dmitric.ecaterina@gmail.com

Diverse studii demonstrează că lectura este fundamentul bunăstării emoționale și fizice a omului, creșterii intelectuale și securității economice. Lectura este cel mai vechi proces intelectual, care oferă acces la cunoaștere, dezvoltare, formare permanentă și asigură o destindere benefică pentru cel ce o practică. Pentru ca omul contemporan să declanșeze o revoluție a creativității, să fie nu doar un rutinier *homo faber*, ci să devină un autentic *homo ingeniosus*, este necesar să se investească în capacitățile lui, pe care Ken Robinson le enumeră astfel: creativitate, comunicare, colaborare, gândire critică. Din perspectiva formării persoanelor creative și a formării unor competențe de gândire critică, lectura este un fundament de bază care are un rol esențial în această abordare.

Referindu-se la profilul lecturii și al cititorilor din diverse epoci istorice, Gugliermo Cavallo și Roger Chartier afirmă că lectura este un proces antropologic: „lectura este o practică întotdeauna întrupată în anumite gesturi, spații, obișnuințe. Spre deosebire de demersul fenomenologic care anulează modalitățile concrete de lectură, considerată ca o invariantă antropologică, trebuie să identificăm dispozițiile specifice care disting comunitățile de cititori, tradițiile de lectură, modalitățile de a citi" [4, p.49]. Această abordare a lecturii din perspectivă antropologică trebuie să țină seama de posturile corpului, de locurile unde se desfășoară lectura, de materialitatea obiectelor scrise (manuscrisul, cartea tipărită), de practicile și comportamentele asociate apropierii textului prin lectură. Fiecare lectură particulară implică o experiență și duce mai departe efortul cognitiv.

Lectura implică o activitate intelectuală care se bazează pe interpretarea unor simboluri. Un text, așa cum se manifestă în sens lingvistic, reprezintă un lanț de stratageme expresive, care trebuie să

fie actualizate de către destinatar. Scopul unui text are tendința de a lăsa cititorului inițiativa interpretării, chiar dacă, de obicei, dorește să fie interpretat cu o garanție de univocitate. Prin urmare, un text vrea ca cineva să-l ajute să funcționeze. Din această perspectivă, textul este un produs a cărui soartă interpretativă trebuie să facă parte din propriul mecanism generativ: a genera un text înseamnă a aplica o strategie din care fac parte presupozițiile mișcărilor celuilalt. În acest sens, pentru a-și organiza propria strategie textuală, un autor trebuie să se refere la o serie de competențe, care conferă conținut exprimărilor pe care le folosește. Astfel textul nu se bazează pe o competență, ci contribuie la producerea ei.

Încă din antichitate lectura este considerată a fi o practică spirituală și are diverse beneficii în cunoașterea de sine, rezolvă probleme existențiale și contribuie la calitatea vieții. Aspectul spiritual pe care îl are lectura asupra personalității umane a fost abordat de diverși cărturari și oameni de știință. În acest sens, Mircea Eliade menționa că: „Suntem condamnați să învățăm și să ne trezim la viața spirituală prin cărți" [2]. Cunoașterea de sine, concept definit încă din antichitate de către Socrate, devine astăzi intens abordat prin varietatea programelor de dezvoltare personală și tendința omului de a accede la o viață împlinită. Autocunoașterea autentică se bazează pe o anumită disciplină și diferite tehnici practicate. O tehnică sau un „exercițiu spiritual", cum este definit de către Pierre Hadot [3], o constituie lectura. Astfel, aceste practici erau destinate să opereze o modificare și o transformare în insul practicant.

Actul lecturii în sine urmărește diverse aspecte, cum ar fi rolul educațional, aspectul informativ, lectura de plăcere, lectura aprofundată etc. Din perspectiva evoluției spirituale a personalității umane, selectarea cărţilor pentru lectură trebuie să rezoneze cu nevoile/necesităţile personale, să atingă aria de interes manifestată de către persoana care citește. Ca impact eficient în urma actului lecturii, este necesar a experimenta și aplica cele citite și a avea posibilitatea de a exprima ceea ce simte omul cu adevărat. În opinia lui Emil Cioran, care considera că „trebuie să citești nu ca să-l înțelegi pe altul, ci ca să te înțelegi pe tine însuți", prin intermediul lecturii se evidențiază

problemele existențiale ale omului și modalitatea lui de a depăși condiția umană.

Similar cu problema autocunoașterii, un alt concept – „autoeducația", a fost abordat de către bibliograful rus N.A. Rubakin. Lucrările sale: *Практика самообразования*, *Как заниматься самообразованием* etc., se bazau pe actul lecturii și pe diverse tehnici de lectură care contribuiau la acest proces. Apreciem ca deosebit de importante și actuale viziunile lui, conform cărora activitatea autoeducațională își capătă adevăratul sens doar atunci când cititorul nu numai citește, dar și gândește critic, acționează, își formează propriile păreri pe care le poate argumenta, participă la crearea propriei vieți reale, rezonabile, sublime, intense și profunde [5, p.691]. Aceasta semnifică o evaluare creativă a propriei vieți, ceea ce putem asocia cu remarca lui Socrate „O viaţă care nu se supune pe sine cercetării nu merită să fie trăită".

Referințe:

1. ECO, Umberto. *Lector in fabula: Cooperarea interpretativă în textele narative*. București, 1991. 307 p.
2. ELIADE, Mircea. *Încercarea labirintului.* Cluj-Napoca, 1990.166 p.
3. HADOT, Pierre. *Ce este filosofia antică?*. Iași, 1997. 338 p.
4. РУБАКИН, Николай. *Библиологическая психология.* Москва, 2006. 800 с.
5. OFRIM, Alexandru. Practicile scrisului și lecturii. Stadiul cercetărilor în istoriografia românească. În: *Xenopoliana. Buletinul Fundației Academice „A. D. Xenopol"* din Iași, 2004, XII, 1-4, pp. 47-54 *apud Histoire de la lecture dans le monde occidental.* Paris: Scuil, 2001, p. 8.

Recomandat
Svetlana COANDĂ, dr. hab., conf. univ.

PAUL GOMA – ILUSTRĂ PERSONALITATE A CULTURII ROMÂNEȘTI

Crina HAREA, masterandă,
Facultatea Istorie și Filosofie
CZU: 929:008(498) hareacrina3@gmail.com

Scriitorul și publicistul Paul Goma a fost unul dintre cele mai proeminente personaje ale dizidenței române împotriva regimului comunist, ceea ce a făcut ca el să rămână un simbol al rezistenței în memoria națiunii.

Născut la 2 octombrie 1935, în satul Mana, comuna Vatici, județul Orhei, fiind cel de-al doilea fiu al soților Maria (Popescu) și Eufimie Goma. În urma pactului Ribbentrop-Molotov, familia Goma s-a mutat în România pentru a scăpa de persecuțiile politice. Din 1946 Paul Goma a fost elev al Școlii Normale „Andrei Șaguna" din Sibiu și apoi la școala din Seica Mare. În timpul liceului, el a fost exmatriculat pentru susținerea mișcării anticomuniste, însă a reușit să se înscrie apoi la liceul „Radu Negru" din Făgăraș pe care l-a absolvit în 1953.

Pasiunea pentru literatură l-a determinat pe Paul Goma să se înscrie în 1954 la Institutul de Literatură și Critică Literară „Mihai Eminescu", însă din cauza viziunilor sale a intrat în conflict cu profesorii. Pentru ostilitatea față de regimul comunist, pe numele său a fost deschis un dosar penal. Ajuns în judecată, instanța l-a condamnat la doi ani de închisoare, pe care i-a executat la închisorile Jilava și Gherla. A fost eliberat în 1958 cu condiția domiciliului forțat. Timp de doi ani de zile a cunoscut experiența carcerală comunistă, despre care va scrie ulterior în romane excepționale traduse în străinătate. După eliberare s-a înscris la Facultatea de Filologie a Universității din București pe care a absolvit-o, ceea ce i-a amprentat cariera literară.

Debutul ca scriitor are loc în anul 1966 prin publicarea povestirii *Aia*, rebotezată în redacție *Când tace toba*, la revista „Luceafărul". Din anul 1968 până în 1989 publică mai multe romane, care au un puternic ecou în străinătate prin traducerile în franceză, germană, engleză, olandeză etc. Dintre ele amintim *Ostinato, Ușa noastră cea*

de toate zilele; *Gherla, Patimile după Pitești* în care descrie experiența închisorii.

În anul 1972, Paul Goma pleacă într-o excursie în Franța, cu acordul autorităților, unde intră în contact cu elita culturală română refugiată în exil: Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Mircea Eliade, Eugen Ionescu și Emil Cioran. Din acest moment, s-a implicat în activitatea radioului anticomunist „Europa Liberă", unde citea propriile romane nepublicate în România.

Activitatea de dizidență anticomunistă a lui Paul Goma a cunoscut apogeul în 1977, când a coalizat în jurul lui mai mulți intelectuali români pentru susținerea „Cartei 77", manifestul anticomunist inițiat de Vacla Havel. Ilustrul publicist Paul Goma face publică la Radio „Europa Liberă" declarația de adeziune la această mișcare anticomunistă. În consecință, el a intrat în conflict cu autoritățile, care l-au arestat, dar a fost eliberat la presiunea țărilor occidentale. Pentru a scăpa de el și pentru a impresiona Occidentul, Nicolae Ceaușescu îl expulzează pe Paul Goma din România. Scriitorul și familia sa s-au stabilit la Paris și au cerut azil politic.

A continuat să fie un vehement critic al regimului comunist. Bucurându-se de o mare popularitate peste hotare, publicarea lucrărilor sale era interzisă în țară. Doar după căderea regimului ceaușist, cărțile sale au văzut lumina tiparului și în România. Opera sa literară cu entuziasm a fost primită de cititori în anii' 90. Cu toate acestea, după ce publică *Săptămâna roșie* intră într-un conflict deschis cu o mare parte din „*elita intelectuală*" a României.

Calitatea și valoarea lucrărilor lui Paul Goma au fost înalt apreciate și premiate de diverse foruri naționale și internaționale. S-a stins din viață la 25 martie 2020 la Paris, la vârsta de 84 de ani.

Paul Goma a reprezentat un model al intelectualului de elită, care a luptat toată viața pentru principiile democrației și libertății.

Referințe:

1. ALEXANDRESCU, Sorin. Paul Goma scriitor și martor. În: *Identitate în ruptură. Mentalități românești postbelice*. București: Univers, 2000.
2. AZOIȚEI, Mihaela. Cazul Goma. Vorbind în întuneric. În: *Totalitarism și rezistență în România Comunistă. Cazul Goma.* București: Paideia, 2002.

3. BANTOȘ, Ana. Disidența ca ieșire din uitare și absență. Paul Goma. În: *Deschidere spre universalim. Literatura română din Basarabia postbelică*. Chișinău: Casa Limbii Române „Nichita Stănescu'', 2010.
4. BANTOȘ, Ana. Paul Goma – scriitor și intelectual. În: *Recuperarea autenticului*. Chișinău, 2006.
5. BUCIU, Marian Victor. *Paul Goma*. În: *Zece prozatori exemplari*. București: Europress Group, 2000.
6. CIMPOI, Mihai. *Exilul basarabean ca exil interior*. În: *Istoria literaturii din Basarabia*. București: Litera Internațional, 2003.
7. DINU, Mihail. *Paul Goma sau Predica în pustiu: pagini recuperate dintr-un interviu ratat cu cel mai mare disident român*. Chișinău: Magna-Princeps, 2010.
8. HOSSU LONGIN, Lucia. *Paul Goma*, în volumul *Memorialul durerii. O istorie care nu se învață la școală.* București: Humanitas, 2007.
9. IERUNCA, Virgil. Paul Goma. În: *Subiect și predicat*. București: Humanitas, 1993.
10. PASINCOVSCHI, Mariana. *Paul Goma. Biografie și literatură*. Cluj: Limes, 2012.
11. PODOABĂ, Virgil. Dizidentul, scriitorul și opera. În: *Metamorfozele punctului. În jurul experienței revelatoare*. Pitești: Paralela 45, 2004.

Recomandat
Igor BERCU, lector univ.

CONCEPTUL DE SUPRAOM ÎN FILOSOFIA LUI NIETZSCHE

Marina SEREDOVSCHII, masterandă,
Facultatea Istorie și Filosofie
CZU: 14(430)
marishka15.98@gmail.com

Filosofia lui Friedrich Nietzsche este specială și, probabil, cea mai mare ramură excentrică a gândirii filosofice europene. Scandaloasă și radicală, ea diferă semnificativ de filosofia germană clasică, a cărei bază a fost pusă de I. Kant și G. Hegel [1, p. 416]. Filosofia lui Nietzsche schimbă vectorul filosofiei, extinzându-l de la aspirațiile umaniste și îmbunătățirea morală a individului deoparte nihilism. Filosofia dură, maiestuoasă și tragică a lui Nietzsche este direct legată de încercări prin care filosoful a trebuit să treacă: căutarea de sine, alegerea între profesie și vocație, boală, nerecunoaștere în rândul contemporanilor. Nu este o exagerare să spunem că Nietzsche și-a dat viața pentru nemurirea sa tardivă. Nietzsche a recreat o nouă rasă de geniu care nu fusese găsită anterior în Europa. Filosofia lui Nietzsche te face să privești lucrurile într-un mod fundamental și nou. Filosofia lui Nietzsche pare să ofere un nou organ pentru percepția lucrurilor. Chiar și primele opere ale lui Nietzsche sunt marcate de critica lui Dumnezeu (căreia i-a atribuit toate manifestările suprasensibile la om), dezmembrarea dogmelor bisericii, reevaluarea valorilor, dezvoltate în societate de mii de ani. Nietzsche a declarat că orice morală este relativă și limitată. A. Schopenhauer a avut o mare influență asupra punctelor de vedere ale lui Nietzsche: „Eu aparțin pentru acei cititori ai lui Schopenhauer care, după ce au citit prima pagină, sunt destul de siguri că vor citi toate paginile și vor asculta cu atenție fiecare cuvânt pe care l-a spus” [2, p. 40]. În lucrările sale, Nietzsche a definit lumea ca fiind un sistem dezordonat, pentru că nu este motiv, ci o conducere. Există ceva care poate depășește tulburarea și acesta este „supraomul” [3]. Lucrând la acest subiect nominal, se referă la a treia etapă finală a operei filosofului, care, de fapt, a format în cele din urmă „nietzscheismul” [4].

Conceptul de *supraom* găsește mențiune într-o serie de lucrări și primiri ale lui Nietzsche dezvoltate în finala lucrare *Astfel a vorbit Zarathustra.* În compoziția „Schopenhauer ca profesor" Nietzsche scrie: „Scopul dezvoltării unei specii date se află acolo, unde această specie a atins limitele extreme ale dezvoltării sale și trece în cea mai înaltă "[5]. Filosoful își formează teoria evoluționistă cu referire la teoria lui Darwin. Conform, teoria evoluției este considerată a fi că cel mai înalt stadiu al dezvoltării este omul sau *homo sapiens*. Nietzsche duce evoluția dincolo de cadrul obișnuit și formează un anumit nou specii biologice – *homo supersapiens.* Astfel, așa vorbita „Zarathustra" a fost scris în iunie-începutul lunii iulie 1883 la Rapallo și în februarie 1884 la Sils [6, p. 383]. Poezia a fost finalizată în 10 săptămâni. În ciuda apartenenței condiționate la etapa a treia, creativitatea filosofului, trebuie remarcat faptul că această lucrare și concept *Supraomul* ocupă un loc cu totul special în bibliografia lui Nietzsche. „Zarathustra" se deosebește atât în opera lui Nietzsche, cât și în patrimoniul mondial al literaturii. A interpreta această carte, în ceea ce privește canoanele obișnuite de analiză, este imposibil.

Supraomul lui Nietzsche este rezultatul moral și cultural-spiritual, îmbunătățirea umană. Supraomul este atât de superior omului obișnuit, încât depășește omul și formează de fapt un nou tip biologic. Supraomul realizează necesitatea de a se ridica deasupra nivelului anterior, nu de dragul dominării și dominație, dar pentru un nivel complet diferit al ființei, la care se află încă o persoană obișnuită ce nu a venit în dezvoltarea sa. Conform conceptului lui Nietzsche, omul este o punte între fiară și supraom. În lucrarea *Astfel a vorbit Zarathustra* se reflectă ideea că o persoană poate să se avanseze în lateral, de la supraom sau înapoi la bestie. „Până acum, toate ființele au creat ceva care le-a depășit și vrei să fii refluxul acestui mare val și mai degrabă să te întorci din nou fiarelor, cum să învingi omul? Ce este o maimuță pentru oameni? Batjocură sau o rușine dureroasă? Și omul trebuie să fie același pentru un supraom, – un râs sau o rușine dureroasă "[9, p. 8].

Evaluările conceptului de supraom al lui Nietzsche sunt extrem de variabile. Criticii o găsesc cu o mulțime de contradicții, spun despre

absența unui concept, așa cum este, îl acuză pe Nietzsche de creând un conglomerat de teorii și doctrine care sunt în conflict unul cu celălalt, spun ei despre anarhia gândirii. Criticii opiniilor etice ale filosofului sunt înclinați să-i condamne presupus negarea moralității și a nihilismului.

Referințe:

1. ГУЛЫГА, А.В. *Немецкая классическая философия.* 2-е изд., испр. и доп. Москва: Рольф, 2001.416 с.
2. НИЦШЕ, Ф. *Несвоевременные размышления: Шопенгауэр как воспитатель.* Полное собрание сочинений. Том 1. Часть 2. Москва, 1994. 40 с.
3. ЗНАМЕНСКИЙ, С.П. *«Сверхчеловек» Ницше.* [Электронный ресурс]: Русский Христианский гуманитарный институт. Санкт-Петербург, 2015. Режим доступа: http://www.nietzsche.ru/look/century/znamenski/ (дата обращения: 05.06.2016).
4. ЦЕНДРОВСКИЙ, О.Ю. Система философии Ницше. В: *Философия и культура,* 2015. № 7. с. 1001.
5. НИЦШЕ, Ф. *Странник и его тень.* Том 2. Часть 1. Москва, 1994. 20 с.
6. BEINER, R. *Civil Religion: A Dialogue in the History of Political Philosophy.* Cambridge University Press, 2010. 383 с.
7. НИЦШЕ, Ф. *Сочинения в двух томах*. Том 2. Москва, 1990. 250 с.
8. НИЦШЕ, Ф. *Так говорил Заратустра.* [Электронный ресурс]: Электронная библиотека. Режим доступа: http://lib.ru/NICSHE/zaratustra.txt. (дата обращения: 05.06.2016).
9. HOLLINGDALE, R.J. *Nietzsche: The Man and His Philosophy*. Cambridge University Press, 1999. 8 с.

VIOLENȚA SIMBOLICĂ – UN STUDIU AL CONCEPTULUI INTRODUS DE PIERRE BOURDIEU

Cătălina PLINSCHI, masterandă,
Facultatea Istorie și Filosofie
CZU: 316.624(44)(091) plinschi112@gmail.com

Trăim cu toții în sisteme simbolice care, în procesul de clasificare și categorisire, impun ierarhii și moduri de a fi și de a cunoaște lumea, care distribuie inegal suferința și limitează chiar și modalitățile prin care ne putem imagina posibilitatea unei alte lumi. Paradoxal, dar în evoluția noastră către societăți capitaliste moderne, convingerea luptei pentru democrație și libertăți a creat din acestea mai degrabă filosofii decât realități. Aceluiași proces a fost supusă și violența.

În societățile tradiționale, violența a fost experimentată nu numai din punct de vedere fizic și economic, ci și în ceea ce privește relațiile cu statul, relațiile dintre sexe și relațiile în familie. În societatea modernă însă, violența a prins forme de manifestare pe care nu le putem recunoște atât de ușor, dar care nu sunt mai puțin reale.

Vom încerca să facem o explorare, în acest sens, a unui concept introdus cu doar 25 de ani în urmă, caracteristic sistemelor ierarhice contemporane – fenomenul violenței simbolice, din perspectiva sociologiei și a lucrărilor lui Pierre Bourdieu și Michel Foucault. Ne-am propus astfel să oferim o definiție a fenomenului care nu poate fi, deocamdată, clar perceput în societate.

Conceptul de *violenţă simbolică* este utilizat prima dată de Pierre Bourdieu, fiind o inovaţie a sociologiei educaţiei, în încercarea sa de a dezvălui „relaţiile de determinare dintre sistemul puterii politice şi sistemul de învăţământ” – ca cea mai eficientă cale de înțelegere a relaţiilor de putere într-o societate. Lumea socială funcţionează „simultan ca un sistem de relaţii de putere şi ca un sistem simbolic”. Altfel spus, luptele pentru putere se duc în societate inclusiv la nivel simbolic [4, p. 88].

Pentru Pierre Bourdieu – *violenţă simbolică* este un concept care atribuie practicilor violente din câmpul puterii o funcţie pedagogică. Prin intermediul lor, o autoritate pedagogică (Biserica şi monarhul

pentru Evul Mediu; sistemul instituţionalizat de educaţie, corpul legislativ, justiţia în epoca modernă) îi învaţă pe membrii societăţii despre legitimitatea politico-juridică şi utilitatea socială a violenţei organizate, ca atribut al puterii, pentru conservarea ordinii sociale şi a armoniei comunitare [1, p. 83; 3, p. 65]. În lucrarea sa *La Reproduction* (inspirată de opera lui Max Weber), școala este caracterizată drept un loc de monopol și de violență legitimă [2, p. 54]. Aceasta se explică prin transmiterea unui capital cultural („*habitus*" – felul de a vorbi, a gândi, a se comporta) în interiorul clasei dominante: acest capital cultural permite reproducerea socială a elitei, într-un sistem școlar care se prezintă a fi egalitar, dar nu este. Pentru Bourdieu întregul sistem de clasificări educaționale și cognitive utilizate în mediul academic – care ar putea include titluri academice, cum ar fi master, doctor și profesor – sunt doar „versiuni eufemizate ale clasificării sociale, o clasificare socială care a devenit naturală și absolută".

Aceste ierarhii sociale contemporane și inegalitatea socială, precum și suferința pe care o provoacă, sunt produse și menținute mai puțin de forța fizică decât de formele de dominație simbolică.

O filosofie asemănătoare o întâlnim și la Michel Foucault. Pentru Foucault, secolul XIX dezvăluie două forme noi ale puterii, și deci două forme noi ale violenței asupra individului. În lucrarea *A supraveghea și a pedepsi* (1975), M. Foucault arată că violența corporală a regimurilor vechi este înlocuită cu o dresare și o supraveghere a corpurilor, prin prisma controlului la distanță regăsit în numeroasele instituții – școală, armată, închisoare, spital – a căror clădiri sunt construite după aceeași arhitectură [5, p. 60]. Dar statul își exercită puterea și asupra biologiei, decizând pe cine îl va aduce la viață și pe cine îl va lăsa să moară. Această bioputere (noțiune discutată în *Il faut défendre la société (Trebuie să apărăm societatea)*, 1997), se exprimă în special în politicile eugeniste[1] și rasiste ale secolului XX.

[1]*Eugenismul* este o teorie socială care pledează pentru „îmbunătățirea geneticii umane" prin diferite mijloace de intervenție cu scopul de a crea oameni mai sănătoși, mai inteligenți, și mai evoluați fizic.

Astfel, societățile de-a lungul istoriei au parcurs calea de la stăpânire la dominare, schimbându-se doar formele de violență, nu și esența lor.

În concluzie, vom afirma că violența este și ea un produs sociocultural, ce se găsește într-o strânsă legătură cu o istorie a subiectivității, cuprinzând mituri, frici, anxietăți ale comunității umane, pe care puterea le folosește pentru sine, în mod conștient sau, cel mai adesea, involuntar.

Violența simbolică este o formă a violenței greu de recunoscut, dar este mult mai eficientă în sistemele ierarhice contemporane, în care clasele dominante nu trebuie să depună mult efort pentru a-și menține dominația. Ele doar trebuie să lase sistemul pe care îl domină să urmeze cursul natural al lucrurilor.

Referințe:

1. BOURDIEU, P. *Economia bunurilor simbolice*. Traducere şi prefaţă de Mihai Dinu GHEORGHIU. Bucureşti: Meridiane, 1986.
2. BOURDIEU, P., PASSERON J.-C. *La Reproduction. Elements pour une theorie du systeme d'enseignement*. Paris: Minuit,1970.
3. SWARTZ, D. *Culture &Power: the Sociology of Pierre Bourdieu*. Chicago: University of Chicago Press, 1997.
4. STĂNCIUGELU Ş. *Violenţă, mit şi revoluţie*. Bucureşti: All, 1998.
5. ФУКО, М. *Надзирать и наказывать.* Электронная Библиотека LITRU.RU.

Recomandat
Sergiu MATVEEV, dr., conf. univ.

ASASINAREA PRIN OTRĂVIRE A LUI ALEKSANDR LITVINENKO: CINE ŞI DE CE?

Sergiu CORSAN, masterand,
Facultatea Istorie și Filosofie

CZU: 343.611

Actualitatea temei. Având în vedere ultima știre despre otrăvirea politicianului de opoziție Aleksei Navalnîi care a ajuns cunoscut în toată lumea și care ne aduce aminte de încă două asemenea cazuri:

1. Otrăvirea unui fost agent KGB, apoi și FSB Aleksandr Litvinenko.
2. Otrăvirea unui fost agent GRU și MI6 Serghei Skripal.

Două cazuri de folosire a armei chimice împotriva propriilor cetățeni, conducerea de la Kremlin refuză recunoașterea sa în aceste cazuri, chiar dacă există dovezi incotestabile de implicare a serviciilor secrete ruse. Asemenea cum în cele două cazuri precedente unde a fost menționat președintele Federației Ruse Vladimir Putin, care și ar fi comandat nimicirea. Asemenea și în cazul lui Navalnîi care a deconspirat multiple cazuri de corupție cum și legătura lui Vladimir Putin și alți oficiali ruși cu crima organizată.

În 1998, Litvinenko a declarat public că superiorii săi i-au ordonat lui și colegilor să-l omoare pe influentul om de afaceri și politician Boris Berezovski. După aceea, a fost concediat din FSB, iar în Federația Rusă i-au fost inițiate mai multe dosare penale. Litvinenko cu familia s-au refugiat în Marea Britanie, unde a primit azil politic. În exil, Litvinenko a colaborat cu agențiile de informații și de aplicare a legii britanice și din mai multe țări europene, transmitând informații despre mafia rusă din Europa și despre presupusele sale legături cu oficialii ruși. El a criticat autoritățile ruse și președintele rus Vladimir Putin.

La 1 noiembrie 2006, Litvinenko s-a îmbolnăvit brusc, a fost internat în spital și trei săptămâni mai târziu a decedat. A fost constatată cauza morții – otrăvirea cu polonium-210, o substanță radioactivă extrem de rară și dificil de detectat.

Anchetă în Marea Britanie. Ancheta a fost efectuată de Direcția Antiterorism Scotland Iard, conform rapoartelor neoficiale, cu ajutorul serviciilor de informații MI-5 și MI-6. Anchetatorii au înce-

put imediat să caute posibili martori, urmărind mișcările lui Litvinenko înainte de a se îmbolnăvi, încercând să determine cercul de persoane pe care le-a întâlnit și studiază înregistrările camerelor de supraveghere. Urme de α-radioactivitate au fost găsite în locuri pe care Litvinenko le-a vizitat înainte de a se simți rău: în sushi barul în care Litvinenko s-a întâlnit cu Scaramella, în hotelul Millennium, unde a discutat cu un antreprenor, fost angajat al Direcției principale de securitate a Federației Ruse, Andrei Lugovoi, precum și însoțitorii lui Lugovoi Dmitri Kovtun și Viacheslav Sokolenko; în mașina lui Akhmed Zakayev, biroul lui Boris Berezovski și casa lui Litvinenko de pe dealul Muswell din nordul Londrei.

S-au găsit urme de contaminare cu poloniu în locurile în care se aflau Lugovoi și Kovtun.

Audierile de la Curtea Înaltă din Londra s-au încheiat în ianuarie 2016, iar Robert Owen a anunțat concluziile unei audieri publice din 21 ianuarie. Pe baza documentelor secrete ale serviciilor speciale britanice, care nu au fost dezvăluite public, judecătorul a concluzionat că FSB este probabil în spatele crimei. Operațiunea de îndepărtare a lui Litvinenko, potrivit instanței, a fost probabil realizată cu aprobarea directorului serviciului de atunci Nikolai Patruchev și a președintelui rus Vladimir Putin.

Anchetă procuraturii din Hamburg. Procuratura din Hamburg a trimis o cerere la Moscova pentru asistență juridică în legătură cu inițierea unui dosar penal împotriva cetățeanului rus Dmitri Kovtun, care este suspectat de contrabandă cu materiale radioactive în Germania. În drum spre Londra, domnul Kovtun a stat în apartamentul fostei sale soții din Hamburg.

Specialiștii de la Agenția Federală pentru Protecția împotriva Radiațiilor au descoperit o puternică contaminare cu poloniu în apartament. De asemenea, urme ale substanței radioactive au fost găsite în casa fostei soacre a lui Kovtun și în mașina în care a condus prin oraș. Kovtun însuși a fost interogat de anchetatorii ruși în prezența detectivilor Scotland Iard ca martor în cazul Litvinenko la spital, unde a fost examinat pentru contaminare radioactivă.

În noiembrie 2009, un reprezentant al parchetului din Hamburg, Wilhelm Mellers, a declarat că parchetul nu a găsit *corpus delicti* în

acțiunile lui Dmitri Kovtun, deoarece „nu s-au găsit dovezi că Kovtun a livrat poloniu la Hamburg, l-a achiziționat în Germania sau cu bună știință poseda o substanță radioactivă".

Investigația Procuraturii Generale a Federației Ruse. La 30 martie 2007, în clădirea Scotland Iard, Boris Berezovski și Akhmed Zakayev au purtat o conversație cu anchetatorul Procuraturii Generale a Federației Ruse, Aleksandr Otvodov, care investiga cazul otrăvirii lui Alecsandr Litvinenko cu poloniu. Potrivit lui Berezovski, majoritatea întrebărilor adresate de anchetatorii ruși se refereau la afacerea lui Berezovski, precum și la afacerea prietenilor și cunoscuților săi, întrebările legate în mod direct de caz au fost adresate numai la sfârșitul ședinței.

Berezovski a numit interogatoriul o „farsă" și l-a calificat „drept o încercare de a ascunde adevărații infractori – Putin și Lugovoi, și toți cei care au participat la această crimă". El a mai zis: „Am argumente de ce Putin a ordonat această crimă, de ce Lugovoi a fost executant. Acestea sunt fapte, nu raționamente pe această temă. Am adus aceste argumente anchetatorului Parchetului General și am spus că îl consider și un complice al infracțiunii. Am dat anchetatorului corespondența mea cu parchetul militar rus în 1998 și corespondența lui Litvinenko când a primit ordinul de a mă ucide.

Un reprezentant al Procuraturii Generale a Federației Ruse a spus că toate întrebările adresate de anchetatorii ruși lui Berezovski din Londra erau direct legate de „cazul Litvinenko", întrucât „sunt cercetate o serie de versiuni, inclusiv cu afacerea în care era implicat Litvinenko". La 22 iunie 2007, șeful Comitetului de investigație, Aleksandr Bastrykin, a anunțat că principalul suspect al parchetului rus era Andrei Lugovoi. În același timp, a subliniat el, parchetul are în vedere alte versiuni, inclusiv versiunea implicării lui Berezovski.

La 23 iulie 2007, la o conferință de presă special convocată, procurorul general adjunct al Federației Ruse, Aleksandr Zviaghintsev, a spus: „Cred că trebuie să evaluăm reacția părții britanice la refuzul extrădării omului de afaceri rus Andrei Lugovoi. Această reacție este nefondată, inadecvată și cauzată de motive politice în domeniul nonlegal.

PERCEPȚII IDENTITARE LA TINERI ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII

Constantin TCACI, masterand,
Facultatea Istorie și Filosofie
CZU: 316.42-053.6

Dacă ar fi să alegem un cuvânt care să descrie cel mai bine lumea în care trăim, acesta ar fi cuvântul *relativism*. Acest fapt este determinat în mod direct de fenomenul globalizării și de impactul acestuia asupra societății contemporane. Astfel, în prezent, într-o lume lipsită de hotare teritoriale, informaționale și culturale, într-o lume a vitezei, a uniformizării, nu au mai rămas constante, nu au mai rămas acele *axis mundi* individuale și colective pe care să se sprijine o comunitate sau un individ. Cele mai grave perturbări le atestăm la nivelul percepțiilor identitare.

Astfel, identitatea omului contemporan se deosebește de cea a omului tradițional prin caracterul voluntar, schimbător, benevol, supus modificării, nestatorniciei și relativității. Practic, oricare dintre identitățile pe care le primim la naștere sau le obținem pe parcursul vieții, pot fi modificate. Spre exemplu, dintre identitățile culturale: naționalitate, religie, limbă, practic toate sunt supuse modificării într-o lume a globalizării, iar posibilitatea de a circula și de a ne muta reședința în orice colț al lumii a perturbat semnificativ constanța identității teritoriale. O astfel de logică poate fi trasată și la restul tipurilor de identități: ascriptive, economice, politice și sociale.

În articolul de față urmează să operăm cu următorii termeni-cheie: *identitate, globalizare* și *schimbare socială*. Deci, termenul de identitate, în opinia prezentată și aparată de Claude Dubar în lucrarea *Criza identităților: Interpretarea unei mutații,* are o conotație duală și paradoxală, fiind „rezultatul unei duble operații de limbaj: diferențiere și generalizare”. În opinia autorului, identitatea este atât un factor de diferențiere a ceva sau a cuiva în raport cu cineva sau cu altceva, cât și punctul convergent al unei clase de elemente diferite, deci realizează un dublu scop: de deosebire și de apartenență [1].

Termenul de *globalizare*, extrem de în vogă, se bucură de o vastă paletă de explicații și tipologii, toate însă având câteva idei fundamentale comune: „globalizarea este un proces de răspândire a modernității de la centru spre periferie; globalizarea e un proces de uniformizare care are originile la periferia imperiilor; globalizarea e un proces ce are la bază o dezvoltare a diferitelor arii culturale de tip „modernizare occidentală", dar independentă, endogenă; globalizarea e un „proces" de creare a unei culturi globale..." [4].

Un ultim termen, cel de schimbare socială, poate fi definit ca o transformare observabilă și verificabilă în timp, localizată geografic și social și care afectează decisiv soarta unei colectivități, modificând cursul istoric de dezvoltare a acesteia [2].

Barometrul care înregistrează și prezintă cel mai fidel, veridic și rapid schimbările produse de ultimii doi termeni asupra primului, sunt tinerii. Aceștia reprezintă instrumentul de măsurare cel mai sensibil și receptiv la toate schimbările din lumea încojurătoare.

Conform Organizației Mondiale a Sănătății, tinerețea este considerată ca fiind perioada de vârstă cuprinsă în diapazonul 18/20 de ani și 35 de ani. Considerăm că această perioadă mai poate fi numită perioada embrionară a formării identitare a unei persoane din toate perspectivele: familială, socioculturală, economică. Problemele cu care se confruntă tinerii secolului XXI în acest diapazon diferă cu mult de problemele înfruntate de tinerii din secolele precedente, iar acest fapt este determinat, în mare parte, de existența unei diversități de opțiuni de dezvoltare. Tânărul contemporan are o gamă mai largă de alegeri, fapt care îi face mai dificilă decizia, are o gamă mai largă de insule de salvare în care să se refugieze în caz de eșec, fapt care îi permite să își asume mai multe riscuri, dar și să fie mai iresponsabil.

Claude Dubar identifică existența crizelor identitare la nivel profesional, familial, sexual, religios, politic, simbolic și strict personal [1]. Tânărul contemporan are în față următoarele provocări, dileme: 1) ce înseamnă să fii tată, soț, soție, bunic, bunică; mai are vreo valoare căsătoria sau nu; „vom trăi fericiți până la adânci bătrâneți, până moartea nu ne va despărți" sau „dragostea durează trei ani"; ce este masculinul și ce este femininul; familie monoparentală

sau multiparentală; familie cu membrii de sex opus sau identic; 2) carieră *vs* familie; freelancer *vs* muncă la birou; afacere proprie *vs* corporatist; 3) credință *vs* agnosticism *vs* ateism; să merg la vot *vs* votul meu nu contează; cetățenie unică *vs* cetățenie multiplă.

În concluzie, percepțiile identitare ale tânărului contemporan sunt mai mult ca niciodată perturbabile, schimbătoare și confuze. Într-o lume a vitezei, în continuă schimbare, tânărul „și-a pierdut cerul și pământul", devenind un Sisif al crizelor și un prizonier al peșterii informaționale.

Referințe:

1. DUBAR, C. *Criza identităților: Interpretarea unei mutații.* Chișinău: Știința, 2003.
2. LUCA, S-A. *Identitatea socioculturală a tinerilor. Repere în contextul globalizării și al schimbărilor sociale.* Iași: Institutul European, 2009.
3. PATAPIEVICI, H-R. *Omul recent.* București: Humanitas, 2020.
4. RUSU, H. *Schimbare socială și identitate socioculturală.* Iași: Institutul European, 2008.

Recomandat
Dumitru DODUL, dr., conf. univ.

CONDIȚIA UMANĂ ÎN EPOCA CRIZIEI DE ÎNCREDERE

Vasile MICLEUȘANU, masterand,
Facultatea Istorie și Filosofie
CZU: 124.51
micleusanuvasile@gmail.com

Conform teoriei spațio-temporale a conștiinței, oamenii sunt unicele ființe care înțeleg conceptul de mâine și care pot simula viitorul. Suntem conștienți de trecerea *timpului* și îl putem percepe atât înainte, cât și înapoi [1]. Dr. Daniel Gilbert, psiholog la Harvard, afirmă următoarele: „Cea mai mare realizare a creierului uman este capacitatea de a imagina obiecte și episoade…,și mai este această capacitate care ne permite să gândim despre viitor” [2]. Reiese că ține de condiția umană ca omul să anticipeze viitorul prin analiza trecutului. Încă de la apariția speciei umane s-a dezvoltat în noi instinctul de a înainta. Condiția umană este mai mult decât condițiile în care viața i-a fost dată omului. Rousseau afirma că stă în natura noastră dorința pentru perfectibilitate. Omul exercită acea „facultate de a se perfecționa de-a lungul întregii vieți” [3].

Teoreticiana Hannah Arendt, în lucrarea *Condiția umană*, determină trei caracteristici de bază al condiției umane: munca, lucrul și acțiunea. „Tot ce atinge sau intră într-o relație de durată cu viața umană dobândește imediat caracterul de condiție a existenței umane” [4]. Analizând această teză, ne dăm seama de cât de programabili suntem ca indivizi și cum mediul, dar și activitatea umană ne condiționează felul nostru de a fi. În postmodernitate, unde totul este fluid [5] tehnologiile sinelui, așa cum afirma Michel Foucault, permit omului să devină stăpânul propriului sine. Îmbunătățirea și exprimarea sinelui este valoarea supremă. Omul simulează viitorul și modelează prin activitatea sa realitatea în care trăiește, iar realitatea îi condiționează existența. Dar, într-o lume subiectivă în care totul este relativ mă întreb, precum filosoful român A. Marga: „Cât de sigur ne apare viitorul?” La prima vedere s-ar părea că omenirea trăiește în cea mai sigură epocă. Noile tehnologii au reușit să rezolve multe

dintre problemele omenirii, totuși „multe din siguranțele de odinioară nu mai există: progresul minții umane, de exemplu, n-a adus neapărat legislații mai bune" – afirmă A. Marga în lucrarea sa *Societatea nesigură* [6]. Toate aceste transformări majore se întâmplă pe fundalul unei conectări globale de nemaiîntâlnit. Trăim în satul global al lui McLuhan unde „timpul s-a sfârșit și spațiul a dispărut" [7]. Globalizarea a făcut posibilă apariția „mulțimilor singuratice" ale sociologului american David Riesman.

Omul s-a izolat în propria iluzie cu ajutorul gadget-urilor care îi alimentează imaginea subiectivă a realității. Prin intermediul ecranului, el primește *instrucțiunea de viață* de la algoritm. Mediul tehnologic sporește dependențele vieții, iar toată media este ca Ministerul Adevărului din romanul „*1984"* a lui Orwell care produce, reproduce și reciclează zilnic fapte, noutăți, păreri. În acest caz, individul nu mai are timp de reflecție, doar timp de reacție, așa cum afirmă filosoful francez J. Baudrillard [8]. Odată cu apariția Internetului și accelerarea vitezei de transmitere a informațiilor și conectare, funcțiile mass-mediei s-au schimbat de la informare la menținerea atenției. Asistăm acum la o simplificare a conținutului în forme accesibile și ușor de asimilat. Empatia omului postmodern s-a modificat: ea nu se mai activează în urma interacțiunilor umane, dar se produce la intenția algoritmului rețelelor de socializare. Nu putem să nu ne gândim că viitoarele generații vor trăi în era cyberempatiei.

Niciodată în istoria omenirii posibilitatea de exprimare individuală și de informare liberă nu a fost atât de mare și practic incontrolabilă. E. Schmidt și J. Cohen, cei care gestionează rețeaua Google, afirmă că: „Internetul este cel mai larg experiment din istorie ce conține anarhia" [9]. Domeniile de activitate ale vieții publice sunt cele care stau la intersecția celor două lumi. Oamenii sunt cetățenii unui stat și în același timp dețin și o cetățenie virtuală, sau chiar mai multe. Din asta rezidă o problemă de control și asumare a responsabilității: cum verificăm autenticitatea cetățenilor virtuali? Se accentuează și mai mult problema intimității personale. Toate aceste preocupări evidențiază și mai mult nevoia unei noi etici care să reglementeze relația celor două lumi.

Lupta pentru atenție umană este noul imperativ universal al marilor corporații. Social media nu mai este un instrument, social media a început să aibă propriile scopuri care manipulează și influențează cele mai ascunse colțuri ale creierului. Algoritmii identifică care sunt slăbiciunile umane și permit industriei dezinformării să deformeze realitatea și ecosistemul informațional. Iluzia mediului digital, prin care individul își creează propria lume virtuală, se modelează și își îmbunătățește sinele, a permis ascensiunea și dezvoltarea noilor media, dar a întărit și mai mult amenințarea prin care tehnologia va trezi ceea ce este mai rău în societatea umană. Frica față de ceilalți, frica inconștientă față de sine, nesiguranța care rezidă din sistemele ce dau rateuri, presiunea socială, manipularea, propaganda, interesele economice obscure ale marilor corporații, vidul existențial sunt noile constante ce caracterizează condiția umană în epoca crizelor. Societatea nesigură provocată de criza de încredere în care a pășit omenirea, unde nimeni nu are încredere în nimic, unde *fake news*-urile se răspândesc cu o viteză de șase ori mai mare decât cele reale a activat demența și isteria în masă. E de la sine înțeles că lumea se schimbă cu o viteză fulminantă. Provocarea veacului este ca omenirea să conștientizeze schimbările și să încerce să caute mai în profunzime și mai responsabil.

Referințe:

1. KAKU, M. *Viitorul minții umane.* București, 2016.
2. GILBERT, D. *Cum să dai peste fericire.* București, 2019.
3. ROUSSEAU, J.-J. *Discurs asupra originii și fundamentelor integalității dintre oameni, România,* 2001.
4. ARENDT, H. *Condiţia umană*. Cluj, 2007.
5. BAUMAN, Z. *Etica postmodernă.* Timișoara, 2000.
6. MARGA, A. *Societatea nesigură.* București, 2016.
7. MCLUHAN, M. *Galaxia Gutenberg.* București, 1975.
8. BAUDRILLARD, J. *Societatea de consum Mituri și structuri.* București, 2008.
9. SCHMIDT, E., COHEN, J. *The New Digital Age: Transforming Nations, Businesses, and Our Lives.* New York, 2014.

Recomandat
Alexandru LUPUȘOR, asist. univ.

INTEGRAREA OBIECTELOR DE PATRIMONIU CULTURAL ÎN ACTIVITATEA UNITĂȚILOR DE PRIMIRE TURISTICĂ
(Conservare, valorificare și popularizare)

Olga CIOBAN, masterandă,
Facultatea Istorie și Filosofie
CZU: 008:338.48 olika.cioban@gmail.com

În condițiile moderne, o sarcină foarte importantă pentru țara noastră este promovarea turistică. Diverse întreprinderi funcționează în industria ospitalității, însă produsul hotelier cel mai des reprezintă „fața" unui oraș sau a unei regiuni. Prin acest proiect, ne-am propus să reflectăm importanța elementelor de patrimoniu cultural în activitatea hotelieră prin exemplul hotelului „Casa Daca Boutique Hotel", evidențiind necesitatea includerii în interiorul acestuia a obiectelor de însemnătate istorică și culturală deosebită.

Aspectele legate de conservarea și valorificarea patrimoniului cultural pot fi analizate atât în contextul managementului patrimoniului cultural, cât și în contextul managementului activității hoteliere. În proiectul vizat se analizează experiența locală. În același timp, fiecare întreprindere din industria ospitalității este unică, astfel încât studiul unui exemplu specific are o semnificație practică mai valoroasă. Pentru o realizare completă a lucrării, a fost utilizată analiza inventarului hotelier prin prisma importanței popularizării patrimoniului cultural în scopul sporirii atractivității regiunii și atragerii unui interes pentru conservarea patrimoniului din partea organelor de stat și a populației locale.

Casa Daca Boutique Hotel – a fost un hotel atmosferic tip *boutique*, situat în centrul orașului Chișinău. Lansat în anul 2018 cu menirea de a-și trata oaspeții cu tot ce oferă Republica Moldova – ospitalitate, bucate tradiționale și vin local de calitate, acesta a fost recunoscut drept o îmbinare reușită a celor mai creative idei.

Designul interior al hotelului îmbină în mod unic minimalismul contemporan și estetica patrimoniului dacic. Astefel, hotelul are un

aspect tradițional modern care îl face unic în felul său, dar care, în același timp, oferă o senzație de confort oaspeților cazați.

Hotelul avea o amplasare favorabilă, aflându-se în apropierea mai multor obiective turistice, dar și a infrastructurii transportului public. Cele mai apropiate puncte de atracție de la hotel sunt: Universitatea de Stat din Moldova (0,4 km), Muzeul Naţional de Arheologie şi Istorie a Moldovei (0,2 km), Grădina Publică Stefan cel Mare (0,4 km), Arcul de Triumf din Chișinău (0,5 km), Parcul Catedralei (0,6 km), Centrul de Informare al Turiștilor (0,6 km), Teatrul Național de Operă și Balet (0,6 km) ș.a.

La fel, un aspect distinct îi este oferit hotelului de către levănțică, planta care reprezintă hotelul. Levănțica poate fi văzută practic în orice colțișor al hotelului, nu este exagerat de multă, este exact cât e nevoie pentru a fi observată. Mirosul levănțicăi oferă o aromă-terapie eficientă, datorită uleiurilor eterice aprinse zilnic de către personal. Iar combinația dintre aroma levănțicăi și muzica jazz, lounge de pe fundal nu vin decât să completeze imaginea modernă a hotelului, făcându-l un loc comod, liniștit, potrivit pentru persoanele ce doresc să se odihnească într-o atmosferă prietenoasă, rustică, dar în același timp plină de lux și modernism.

Designul restaurantului și al vinotecii, ca și al întregului hotel, este deosebit, tavanul este din cupru, iar pereții sunt decorați cu țevi de la o fabrică de vinuri veche, ce a fost închisă încă în 2003. În centrul vinotecii este amplasată o masă care este fixată pe un adevărat cărucior metalic. Toate detaliile, deși moderne și futuriste, poartă amprenta tradițiilor strămoșești. Bucătăria restaurantului DEN este una autentică și tradițională cu mici modificări moderne în ceea ce privește aranjarea bucatelor pe platou.

Denumirea hotelului este la fel de unică și simbolistică, comparativ cu alte hotele din Chișinău. Dat fiind faptul că originile poporului nostru se trag din civilizația dacă, a fost luată decizia de a numi astfel locul în care turiștii vor putea înțelege cultura poporului moldovenesc.

Fiind de profesie designer și arhitect, Inga Draghi (administratorul hotelului) are o admirație deosebită pentru obiectele de artă care au o

poveste. De aceea, în designul contemporan al localului Casa Dacă, însuflețit de lucrări de autor, printre care și lustra de aramă de la intrare, creată de talentatul desginer Mircea Efros, au fost introduse obiecte pe care dna Draghi le-a colectat călătorind prin satele Republicii Moldova. De pildă, orice iubitor de artă basarabeană va observa laița frumoasă din hol, cu o lungime de vreo patru metri, sau scoarțele țesute în anii ’50, după o tehnică inclusă în Patrimoniul Mondial al UNESCO, decorând fie pereții, fie pardoseala hotelului; sau cărțul pentru butoaie, așezat în centrul vinotecii și transformat într-o masă pe care somelierul degustă cele mai fine licori. Toate aceste obiecte formează o simbioză cu mobilierul modern al interiorului, căpătând o nouă viață.

Recomandat
Sergiu MATVEEV, dr., conf. univ.

ПРОТИВ АНТРОПОЦЕНТРИЗМА ЧЕРЕЗ «ТЁМНУЮ ЭКОЛОГИЮ»

Евгений ТОКАРСКИЙ, мастерант,
факультет истории и философии
CZU: 174:504
tocarschii.eugen@gmail.com

Является ли жизнь человека более ценной, чем жизнь другого существа? Является ли человек венцом природы? За всю историю человечества мнения на этот счёт менялись. Философы Пифагор, Диоген, Сенека высказывались в пользу избегания жестокости к животным. Крупная философская традиция средневековья, томизм, признавала личностное начало у животных. Первый переворот в области восприятия жизни животных совершил Декарт. Он отмечал следующее: «Животные – машины. Они не ощущают ни удовольствия, ни боли и вообще ничего. Хотя они пронзительно кричат, когда их режут ножом, это ничего не означает». Последствия этой философии мы видим в истории. Американская железная дорога разделила зону обитания бизонов напополам. Чем больше строилось дорог, тем чаще бизоны сносили новые конструкции. Следствием стало массовое истребление бизонов в США. Пароходы, плавающие тысячами, создают шумовое загрязнение мирового океана, тем самым уничтожая ориентацию в пространстве у эхолоцирующих животных, к примеру китов, начавших массово выбрасываться на берег. Эмоциональная вовлеченность в боль животных, привитая нам на протяжении XX века, порождает такие движения, как эко-терроризм и эко-фашизм, способствующие лишь дискредитации экологического сознания. Это приводит к радикальному разрыву между сторонниками антропоцентризма и эко-активизма.

Когда мы говорим о человеке, как о венце природы, речь часто идет об интеллектуальном превосходстве и о массовом заселении территорий по всему миру. Но какую пользу для долгосрочного выживания человека несут изобретения по типу транспорта? Они стали скорее механизмом замедленного самоу-

ничтожения. В данном случае, интеллект и массовые поселения становятся скорее болевыми зонами человечества. Черная смерть оставила на европейцах глубокую психологическую травму. Лишь условная локализация пандемии спасла человечество от массового вымирания. Страх перед повторением подобных событий определил будущее направление социальных и политических процессов Европы в сторону идей Нового Времени. Цивилизация стала означать контроль. Таким образом, тоталитаризм, в его современном смысле, исходит от страха вторжения в нашу жизнь неведомого, что может в мгновение ока уничтожить нас. Идея враждебной природы, а соответственно и уничтожения любых угроз ради выживания человечества, стала доминирующей. Дикие животные истреблялись, болота осушались. Луи Пастер, основатель современной гигиены, считал, что для спасения человечества следует уничтожить все микроорганизмы, существующие в нашем мире. Он был удивлен, когда обнаружилось, что микроорганизмы, уничтожившие половину Европы, есть и в человеческом организме. И они не просто не опасны или безвредны, а наоборот – необходимы для нашего выживания.

Анри Берксон в своей работе «Творческая эволюция» назвал грибы выкидышем растительного мира. Он оказался столь близок к истине, что в 70-х их начали выделять в отдельное царство, убрав их из царства растений. Остановиться хотелось бы на одном виде гриба – кордицепсе. Интересен механизм его распространения. Насекомое, зачастую муравей, вдохнувшее спору гриба, перестает контролировать свое тело. Гриб начинает влиять на его поведение, заставляя забираться на стебель растения, находящегося вблизи колонии, закрепляясь на нем. В течение нескольких недель из тела прорастает гриб, убивая носителя и распыляя споры над колонией, заражая каждое насекомое и убивая весь муравьиный рой. В случае подобной катастрофы, интеллект и культура перестанут играть какую-либо роль в выживании вида. Вирусы и грибы вполне могут стать новым венцом природы.

Идеи утопистов об истреблении природы преследуют нашу цивилизацию и по сей день. Целенаправленная попытка взять природу под полный контроль не просто глупа, но и опасна. Как бы старательно мы ни пытались предвидеть последствия событий, прогресс не имеет определенного вектора. Создание вакцин избавило людей от многих смертельных болезней, но одновременно с этим дало природе новое направление в развития жизни, которую и жизнью в полноценном смысле мы не считаем, – вирусам. Нынешняя пандемия, как и ранее черная смерть, демонстрирует человечеству его истинное место в биосфере. Подобные противоречия порождают новые, направляя человеческую мысль, такие, как «тёмная экология». Это движение, диктующее необходимость сосуществования с нечеловеческим вокруг нас, а не закостенения антропоцентричного мышления, губящего все, что не является человеческим.

Литература:

1. МОРТОН, Т. *Стать экологичным.* Москва: Ад Маргинем, 2019.
2. ВУДАРД ,Б. *Динамика слизи.* Пермь: Гиле Пресс, 2016.
3. КАЗИНСКИ, Т. *Индустриальное общество и его будущее.* СПб.: РЕВОЛЛА, 2006.

Рекомендовано
Ангелина СУЧЕВЯНУ, докт., доцент

CULTURA POPULARĂ LA CONFLUENŢA DINTRE TRADIŢIE ŞI „INOVAŢIE” ÎN „EPOCA DE AUR”

Alexandru Andrei GHIŢULESCU, masterand,
Universitatea din Bucureşti
CZU: 008(091)
etno2.alexandru.ghitulescu@gmail.com

„Epoca de Aur” reprezintă momentul de apogeu al procesului de modificare forțată a culturii populare, care ajunge sub pecetea grea a ideologiei, într-un joc identitar conturat pe baza unor idealuri politice caracteristice pentru o societate închisă ermetic, construită prin intermediul propagandei și al manipulării. Inovația ideologică care acaparează societatea este susținută puternic de doi factori: cultul personalității pe care conducătorul îl îmbrățișează și curentul naționalist preluat din scrierile romantice caracteristice pentru secolele al XVII-lea și al XIX-lea și modificat până la formarea patriotismului acerb, consolidat adesea printr-o opoziție stabilită cu imaginea deformată a societăților din afara granițelor, impusă în mentalul colectiv prin suprapunerea unei fațete imaginare care nu poate fi contestată din cauza necunoașterii.

Jocul politic este schițat încă de la început pe baza unor obiective care trebuie să satisfacă nevoile culturale ale maselor într-un mod controlat, și tocmai din această cauză se recurge la utilizarea unor elemente recunoscute și acceptate de întreaga colectivitate, mizându-se excesiv pe constructele culturale specifice mediului rural, deoarece regimul încearcă să ridice pe un piedestal țărănimea, considerată stâlpul țării, în defavoarea elitelor care trebuie să dispară din istorie.

Cu toate că au trecut 30 de ani de la topirea cortinei de fier și parcurgerea perioadei de tranziție, percepută, în plan simbolic, ca un drum nou bazat pe normele democrației, transformările din perioada comunistă au rămas puternic înglobate în elementele care definesc cultura populară, asistând la diverse modele deformate de prezentare, perpetuare și înțelegere. Tocmai din acest motiv, o analiză pe această temă, bazată pe interdisciplinaritate, este singura modalitate viabilă prin care putem percepe motivul pentru care unele fapte de cultură populară și-au pierdut funcțiile și valențele simbolice, restrângându-se la un cadru spectacular uniform.

Recomandat
Florentina NIȚU, dr., conf. univ.

LUMEA SUB TUTELA ESTETICULUI: DE LA FRUMOS PÂNĂ LA URÂT

Maxim SIMION, masterand,
Facultatea Litere
CZU: 821(100).09:111.85 maxim.cioran@gmail.com

Estetica este o noțiune ce aparține filozofiei și teoriei literare, dar care este o componentă a artei și, în general, a vieții de zi cu zi. Cât timp omul va continua să-și pună întrebări și să aprecieze lumea înconjurătoare prin intermediul simțurilor, el va rămâne atașat de frumos sau urât, față de ceea ce este estetic. Lumea este o operă de artă complexă și, ca orice creație, ea dă naștere altor opere ce ar urma să ne pună la încercare simțurile și rațiunea. Cercetătorii și artiștii din întreaga lume și din diferite secole și-au oferit viziunea privind problematica esteticii. Frumosul este categoria principală a esteticii. În acest sens, filozoful german Nicolai Hartmann releva: „strict categorial, frumosul poate fi considerat fenomenul estetic de bază, iar toate celelalte fenomene estetice pot fi încadrate drept prelungiri sau modificări ale frumuseţii" [6]. Estetica își are începuturile încă din antichitate, dar ca disciplină autonomă apare abia în 1750, când pentru prima oară se folosește noțiunea de *Aeshtetica*.

Ulterior, din tezele lui Hegel, putem depista o distincție între frumosul natural și cel artistic: „…fără îndoială, în viaţa de toate zilele suntem obişnuiţi să vorbim de culoare frumoasă, de un cer frumos, de un fluviu frumos, despre flori frumoase, animale frumoase şi, mai mult însă, despre oameni frumoşi, totuşi – deşi nu vrem să ne angajăm în dezbaterea privitoare la întrebarea în ce măsură este voie să fie atribuită cu bună dreptate calitatea de frumuseţe unor astfel de obiecte şi, în general în felul acesta frumosul din natură să fie aşezat alături de frumosul artei – împotriva acestui fapt se poate deja afirma că frumosul artei stă mai sus decât natura. Deoarece frumuseţea artistică e frumuseţea născută şi renăscută din spirit şi cu cât spiritul şi producţiile lui sunt superioare naturii şi fenomenelor ei, tot pe atât este şi frumosul artei superior frumuseţii naturii" [5].

Prin urmare, constatăm că frumosul artistic este punctul dominant al esteticii, iar din frumos izvorăște și un estetic urât al cunoașterii: „obiectele, fenomenele urâte se includ în sfera frumosului artistic, deoarece, fiind zugrăvite în conformitate cu adevăratele legi de creaţie, ne pot delecta sufletul în egală măsură cu cele frumoase. Un scriitor talentat creează valoarea artistică chiar şi atunci, când reflectă un fenomen sau un obiect urât, respingător, deoarece el evidenţiază prin imaginea operei sale necorespunderea celor dintâi cu frumosul vieţii contemporane, cu interesele şi aspiraţiile vieţii umane” [4, p.78], afirmă Cristina Cubreacov. Totul se concentrează în jurul talentului artistic, autorul operei reușește să ne fascineze nu prin simplul fapt că ne oferă doar niște imagini sumbre, ci și prin capacitatea artistică de reprezentare a imaginilor, ce oferă o notă de sensibilizare pentru cel ce urmează să admire opera de artă.

În cele din urmă, despre urât se cugeta încă de pe vremea lui Xenofon (*Dialexis)*: *„cred că dacă cineva ar porunci ca oamenii să arunce tot ce-i urât la un loc, după socotința fiecăruia și apoi să ia de acolo ce e frumos, fiecare după gust, n-ar mai rămâne nimic în grămadă, ci toți le vor lua pe toate*” [3, p.1]. Iar o *estetică a urâtului* va cunoaște lumina abia în 1853, când apare tratatul *Estetica Urâtului* de Karl Rosenkranz.

Vorbind despre o artă a urâtului, *Măgarul de Aur* scris de Apuleius sau mai târziu, *Infernul* lui Dante, picturile lui Goya sau poeziile lui Baudelaire, poetul ce a elogiat artificialul – oferă exemplul unui *alt estetic* decât cel al frumosului, în creația acestor mari artiști se găsește un frumos ce țintește îngrozitorul. Abia mai târziu urâtul capătă o adevărată amploare: „de un adevărat apogeu sau triumf al urâtului se poate vorbi în viziunea suprarealiştilor, expresionişti̦lor şi a unor opere de avangardă specifice primelor decenii ale secolului al XX-lea care, chiar dacă trimit la acel deziderat al dereglării simţurilor, nu au în vedere o subminare a frumosului sau o degenerare a artei, ci doar o zdruncinare a obiceiurilor, gusturilor şi canoanelor burgheze” [2].

În prezent, putem afirma cert că estetica transgresează limitele realului și trece dincolo de literatură, pictură sau film. Esteticul cunoaște o mutație prin așa fenomene ca kitschul. Arta se produce în

masă. Ecranele marilor cinematografe tind din ce în ce mai mult să fascineze publicul cu imagini fantastice și pline de sânge. Iar în acest sens citățm din Umberto Eco: „Oroarea este apreciată drept interesantă și incitantă ca să nu mai vorbim despre cazul în care aceasta devine proslăvirea răului, chiar în cazuri marginale ca satanismul psihopaților" [1, p.422-423].

Pe lângă noțiunea generală de *estetica urâtului*, există un șir de subcategorii izvorâte din urât, este vorba despre grotesc (o exagerare a urâtului până la monstruozitate), burlesc (o formă de comic în care o valoare sau o pretenție de valoare este redusă la ceva trivial) și altele. Frumosul sau urâtul, grotescul, sublimul sau umorul – toate urmăresc să sensibilizeze omul și toate îi formează universul de cunoaștere.

Referințe:

1. UMBERTO, Eco. *Istoria urâtului*. Trad.: Oa. SĂLIȘTEANU-CRISTEA, A. GEBĂILĂ. București: ROA, 2014, pp.422-423.
2. ARDELEAN, R. *Legitimitatea estetică a urâtului*. https://revistacultura.ro/nou/2015/04/legitimitatea-estetica-a-uratului/ (25.02.2020).
3. BODNAR, R. *Estetica urâtului*, p. 1. https://www.academia.edu/332154-63/ESTETICA_UR%C3%82TULUI (18.02.2020).
4. CUBREACOV, C. *Frumosul artistic în opera literară*, p.78. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Frumosul%20artistic%20in%20opera%20literara.pdf (02.03.2020).
5. MORAR, V. *Estetica – Interpretări și texte. (Hegel, Estetica este filosofia artei).* http://ebooks.unibuc.ro/filologie/morar/1.htm (20.02.2020).
6. MORAR, V. *Estetica – Interpretări și texte* (HARMANN, N. *Statutul valoric și categorial al grațiosului).* http://ebooks.unibuc.ro/filologie/morar/3.htm (22.02.2020)

Recomandat
Victoria FONARI, dr., conf. univ.

TĂCEREA ÎN CREAȚIA LUI VASILE ROMANCIUC

Mariana BEREZOVSCHI, masterandă,
Facultatea Litere
CZU: 821.135.1-1(478).09 mariana-26.12@mail.ru

Tăcerea și poezia sunt legate una de alta, fiindcă poezia ține de aspectul fonologic al limbii. Vasile Romanciuc este poetul ale cărui versuri sunt cuprinse de tăcere. El este de fapt un soldat al cuvintelor, pe care le apără cu scutul tăcerii. „Poeziile lui Romanciuc reliefează mai multe fețe ale tăcerii, cum ar fi: liniștea, mutenia, cântecul, tăcerea, moartea ș.a. În volumul său de debut *Genealogie* Vasile Romanciuc este în căutarea unor cuvinte potrivite. «Nici o vorbă de dragoste/ Florile cresc în tăcere» [3, p. 115]. Observăm o comunicare prin tăcere, o altă posibilitate de înțelegere. Cercetătoarea Victoria Fonari relevă conotațiile tăcerii: „Poezia lui Vasile Romanciuc ne deschide porțile spre sensul ascuns al tăcerii. Sub învelișul cuvintelor, tăcerea rămâne o expresie a introvertirii, a intimității, a spațiului lăuntric. «Tăcerea» este un cuvânt-cheie în creația poetului, mai cu seamă în lirica de dragoste. Este vorba aici de o tăcere care nu evadează, ci comunică, insistă, se implică” [1, p. 19].

Selectând versurile după criteriul tematic, am ales poezia „Tăcerea” din volumul *Purtătorul de cuvânt al tăcerii*, unde tăcerea este echivalentă cu lipsa de atitudine: „Se zice că tăcerea-i de aur, / Dar cine ne va ierta / pentru o mult prea lungă tăcere…’’[4, p. 42]. Eul liric încearcă să răspundă întregului popor în a cărui conștiință, tăcerea fiind o formă de înțelepciune. Compararea cuvântului cu uraniul „Întoarce uraniul în putere?” redă o realitate petrecută de mult în trecut și mai ales sovietică. Eul liric este încrezător în forța cuvântului, doar el poate să diminueze întâmplările date. De asemenea, se observă că tăcerea este condamnată de eul liric „Acei care au ajuns filozofi la școala tăcerii / Astăzi nu mai au nimic comun cu misterul: / Nu e decât semnul egalității / Între a tăcea adevărul și a tăcea neadevărul”. Versurile sugerează egalitatea dintre adevăr și neadevăr, pentru că nu există vreo diferență între „a tăcea adevărul și a tăcea neadevărul”. „Ce

mare, e grea nedreptate / Să taci: fie numai o dată, fie numai un singur cuvânt…", aceste versuri arată de fapt că vorbirea, cuvântul trebuie prețuit, nu disprețuit.

O altă formă a tăcerii este în poezia „Suflet mut". Aici tăcerea este văzută ca *muțenie*. „Întunecată peșteră, / plină cu oase albind, / oase de cuvinte, / nerostite nicicând". Eul liric arată interiorul aproapelui care este pustiu și nu acceptă cuvântul ca semn al evoluției spirituale: „Imaginea peșterii pline cu oase de cuvinte, sugerează că deși trăim într-o societare modernă, mai sunt persoane care nu au ieșit din primitivism. Sufletul mut fiind oglinda unei societăți comuniste, fără preocupări spirituale" [2, p. 3].

Tăcerea la Vasile Romanciuc se regăsește și în dragoste, deoarece pentru a iubi nu ai nevoie de cuvinte, dragostea se simte, este văzută prin fapte. Tot prin tăcere, eul liric, se simte singur de absența iubitei „Tace codrul cu frunza de-alarmă, / Tace stânca cu sufletul greu / Și vorbesc doar atunci când te cheamă / Glasul tău, glasul tău, glasul tău" [2, p. 3]. Repetarea sintagmei „glasul tău" redă dorul iubitei. Vocea iubitei are puterea de a face legătură cu tulburarea lăuntrică a îndrăgostitului. Dragostea este o formă a tăcerii, care este simțită. Poți tăcea și doar privind în ochii unei persoane poți emana acea dragoste fără a vorbi. Aceeași tăcere se observă și în poezia „Luminați de-un mac": „Ne privim tăcuți / Luminați de-un mac. / Te cunosc de-o zi, / Te iubesc de-un veac..." [4, p.142], ceea ce demostrează încă o dată că dragostea nu necesită cuvinte.

Vasile Romanciuc se raportează la tăcere în poemul „Cad în litere" la începutul volumului „Purtătorul de cuvânt al tăcerii". Atât la începutul versurilor, cât și la sfârșit este versul „Sunt purtătorul de cuvânt al tăcerii". „Sunt purtătorul de cuvânt al tăcerii / Plouă curat, cald, cad lin litere / din alfabetul ceresc – / dacă aș putea alcătui din ele cuvinte..." [4, p. 15]. Acest poem redă întreaga existență a poetului. „Sentimentele care se văd / grație lor lumini". Eul liric este înconjurat de tăcere, și anume prin ea vrea să se cunoască pe sine. Odată spuse cuvintele, nu le mai poți întoarce înapoi, nu pot fi controlate.

În viziunea poetului tăcerea este și moarte regăsindu-se în versurile „Acum totul are culoarea nopții / Sunetul tăcerii / Sunt singurul care

știe / Că nu mai sunt / E o stare de sublim și mister / Care te obligă / Să păstrezi discrecția / Nici chiar Moartea nu știe / Că am murit" [2, p. 6]. Eul liric vrea să scoată în evidență cuvintele care reprezintă moartea, cum ar fi: noaptea, misterul și tăcerea care este resimțită de eu. Conștiința sa „Sunt singurul care știe" îl face să depășească condiția pe care o are și să ajungă în sfârșit la condiția umană.

În concluzie, menționăm că tăcerea este revăzută la toate etapele de creație în universului liric al poetului: de la tăcerea-liniște, tăcerea-mutenie, cântec, creație, până la tăcerea-moarte. Tăcerea este modul de a reda unele sentimente fără cuvinte. Poetul Vasile Romanciuc prin poeziile sale în care se regăsește tăcerea extrage adevărata valoare a comunicării – sentimentele pure, conceptul de frumos.

Referințe:

1. FONARI, V. Lumina tăcerii în poezia lui Vasile Romanciuc. În: *Revista literară,* 2017, nr. 10.
2. FRUNZA, O. *Reverberațiile tăcerii în lirica lui Vasile Romanciuc.* Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/214-220_2.pdf (Accesat: 09.02.2021. ora: 17.11).
3. LUPAN, S. *Vasile Romaniciuc, Purtătorul de cuvânt al tăcerii.* Disponibil: http://www.akademos.asm.md/files/114117_Vasile%20Romanciuc,%20%E2%80%9Epurtatorul%20de%20cuvant%20al%20tacerii%E2%80%9D.pdf (Accesat: 09.02.2021. ora: 17.27).
4. ROMANCIUC, V. *Purtătorul de cuvânt al tăcerii.* Chișinău: Arc, 2011. 144 p.

Recomandat
Victoria FONARI, dr., conf. univ.

PROIECȚII ALE INTELECTUALULUI PRINS ÎN VÂLTOAREA ISTORIEI (*Luntrea lui Caron* de Lucian Blaga și *Noaptea de Sânzâiene* de Mircea Eliade)

Victoria VOVCENCO, masterandă,
Facultatea Litere

CZU: 821.135.1-31.09

Condiția intelectualului continuă a fi un subiect valorificat de o mare parte dintre scriitori într-un secol în care s-ar părea că problema inteligenței a fost depășită, totuși mai întâlnim piedici și obstacole în ceea ce privește promovarea cultului cărții și a adevărului. Astfel, o temă preferată de literatura română este raportul om/timp sau om/istorie, pe care au valorificat-o mai mulți scriitori, precum Mihai Eminescu în *Sărmanul Dionis*, Camil Petrescu prin prisma a două romane: *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* și *Patul lui Procust* ș.a. Totuși, vom cerceta mai amănunțit drama eroilor din două scrieri literare, a doi autori care s-au inspirat din propria biografie pentru a reflecta cât mai real viețile personajelor, încercările și problematica la care sunt supuși, și anume *Luntrea lui Caron* de Lucian Blaga și *Noaptea de Sânzâiene* de Mircea Eliade.

În perioada postbelică, scriitorul Lucian Blaga, refuzând să coopereze cu regimul politic, este eliminat din sistemul educațional și din viața literară. Dorli Blaga, fiica lui Lucian Blaga, mărturisește că: „Tata a murit ca scriitor interzis, scos din programa analitică a şcolilor şi universităţilor, din manuale, din bibliotecile publice. Lucrările lui puteau fi citite numai cu aprobare, la fondurile speciale ale marilor biblioteci. Lucrările lui nu puteau fi citate decât dacă comentariul era negativ. În general, nu era acceptat în bibliografii. Iar cine aducea în şcoli sau facultăţi lucrări de Blaga risca sancţiuni foarte grave” [1, p.39]. Astfel, evenimentele trăite de autor au constiuit o sursă, un catalizator pentru scrierea unei lucrări reale, care reflectă transformarea societății românești într-un stat polițienesc, relevând imposibilitatea creării literaturii. Romanul explică lucruri inedite din ultima parte a

vieții lui Blaga, motivând imaginea unui mare spirit creator aflat în cumpăna vremii. De asemenea, narațiunea romanului se dovedește a fi „rememorarea unui timp pierdut pentru creație, dar recuperat pentru a ilustra tragica condiție a intelectualului sub totalitarismul comunist" [2, p. 222]. Constatarea pe care o face naratorul pentru această nouă epocă din istoria românilor este una gravă. Fără a aduce laude societății burgheze din care făcea parte până în 1944, Axente Creangă observă cu amărăciune: „Societatea burgheză! Nu m-am prăpădit niciodată de admirație după ea. Totuși degringolada acestei societăți o regretam, căci în dispariția ei vedeam dispariția unei libertăți, individuale, de conștiință și de mișcare, de lucru și de creație, la care țineam ca la o premisă și o condiție supremă a vieții și a spiritului. Procesul de destrămare morală, la care asistam, mă făcea uneori să strâng pumnii, și să iau în răspăr nu atât inconștiența, cât crescânda, vertiginoasa ticăloșire a oamenilor printre care trăiam" [3, p. 39]. Ttrăind experiențe umilitoare și josnice, Axente Creangă se împotrivește și opune rezistență tuturor acțiunilor de manipulare de ordin politic, păstrându-și libertatea spiritului și a creației, aceasta fiind singurul colac de salvare în calitate de scriitor și filozof.

Destinului lui Ștefan Viziru, personajul-reflector din romanul *Noaptea de Sânzâiene* de Mircea Eliade, este prezentat sub forma unor mituri, care, de data aceasta, sunt creații proprii ale autorului (de ex., mitul sferei metalice, mitul Labirintului). Prin prisma acestor perspective mitologice, Ștefan Viziru, obsedat de împlinirea sentimentului de dragoste, evadează din timpul istoric în cel metafizic, se sustrage într-o altă dimensiune a realității, probând o încercare de ieșire din istorie, Labirintul desemnând o proiecție a istoriei. Nucleul romanului îl reprezintă imposibilitatea aflării în același timp în spații diferite, în cadrul cărora se pune accent pe elementul istoric, fapt pe care îl putem deduce din discuția lui Ștefan cu Ileana: „Să scapi de Timp. Să ieşi din Timp. Priveşte bine în jurul d-tale: ţi se fac din toate părţile semne. Încrede-te în semne. Urmăreşte-le… " [4, p. 118].

În fond, ambele romane: *Luntrea lui Caron* de Lucian Blaga și *Noaptea de Sânzâiene* Mircea Eliade, proiectează destine diferite, dar de aceeași conjunctură, destine care reflectă drama intelectualului într-o

societate infamă, totuși personajele găsesc reusurse pentru a crea, dovedind însemnătatea literaturii în orice epocă, fie aceasta și una degradantă.

Referințe:

1. BLAGA, D. *Tatăl meu, Lucian Blaga*. București: Humanitas, 2012.
2. BĂLU, I. *Opera lui Lucian Blaga.* București: Albatros, 1997.
3. BLAGA, L. *Luntrea lui Caron.* București: Humanitas, 2019.
4. ELIADE, M. *Noapte de Sânzâiene.* Chișinău: Litera, 2011.

Recomandat
Adriana CAZACU, dr., conf. univ.

EUGEN CIOCLEA ȘI POEZIA ANTIPOETICULUI

Lucia STEGARESCU, masterandă,
Facultatea Litere
CZU: 821.135.1-1(478).09 luciastegarescu5@gmail.com

Încercând să se delimiteze de spiritul impersonal, solemn și metaforizant, căutător de esențe al liricii șaizeciste, poeții generației ’80 tind să revigoreze capacitatea expresivă a limbajului poetic, mizând pe concretețea dramatică a realului și pe asumarea noii lumi a poeziei. Sistemul de referință al actului poetic este inidividul și efortul acestuia de a experimenta, de a explora spațiul interior, în timp ce scriitorul reprezintă „un generator de realitate și un fabricant de poezie, de corelativi obiectivi” [1, p. 83].

Consacrând un alt mod de a gândi poezia, generația optzecistă a impus o întreagă galerie de autori rafinați (Emilian Galaicu-Păun, Andrei Țurcanu, Vsevolod Cernei ș.a.), printre care se remarcă și „cel mai trist poet din Europa” – Eugen Cioclea. Creator inventiv, cu vocația insolitului, atât de familiarizat cu discursivitatea tranzitivă, el vine să „deschidă ecluzele lumii, invocând palele de vânt care să dinamizeze aerul stătut al conservatismului literar și, nu mai puțin, al celui social-politic [2, p. 143]. Cert este că Cioclea marchează începutul unei etape de tranziție spre o nouă poeticitate, o nouă estetică, o poezie a antipoeticului care, potrivit lui Alexandru Burlacu, reprezintă o reacție la lirica intimă și cuminte, la elogiul rânduielilor și gesturilor ritualice.

În fapt, antipoeticul lui Cioclea rezidă nu în condamnarea poeticității, ci constituie, mai degrabă, o atitudine spontană și ironic-demitizantă ce anunță configurarea unei noi imagini a poeziei basarabene. Poetul sfidează gustul comun și impresionează prin spiritu-i decomplexat, justițiar, spărgător de convenții și de inerții lirice. Prin intermediul unui limbaj tăios, care aruncă adevăruri incomode, eul liric al lui Cioclea „contestă valorile consacrate, idealitatea falsă, maximalismul etic, monumentalizările goale; e susceptibil la preţiozitatea poeziei arcadice și enervat pe accepţiile permanente ale convenţiei literare, reprezentată de sistemul de

referințe al canonului tradiționalist, conceput ca unul nenatural, contrafăcut, în care „soarele-i cu coadă de păun” [3, p. 32].

În prefața volumului de debut *Alternativa numitorului comun*, Eugen Lungu observa cu perspicacitate că „prima relație ce ți-o lasă poezia lui Eugen Cioclea e cea a unei flagrante spontaneități: pe cămașa versului nu transpare starea efortului, nu se simte râvna gâfâită de a face *oricum* și *oricând* poezie, de a biciui slovele să intre în raporturi scârțâitoare, dar hiperpoetice. Poezia lui – după cum o spune Cioclea însuși – *se întâmplă*” [3, p. 32].

O reușită *întâmplare* poetică este textul *Decât așa...*, care face parte din cel de-al doilea volum al autorului (*Alte dimensiuni*) și care certifică, în esență, crezul său poetic: de a eluda maximalismul programatic al „bolnavilor de limbă cu certificat”. Așadar, eul cioclian găsește o alternativă pentru a-și păstra intact spiritul demn de luptător, dar și verticalitatea, iar aceasta este evadarea în spațiul sacru, în natura care amintește de izvoare: „Decât așa, mai bine e s-ascult / ce zice-un tei dezmoștenit de floare / sau stau lipit cu fruntea strâns și mult / de burta unei pietre oarecare”.

Poezia lui Eugen Cioclea nu se vrea categorisită după principii și trăsături, ci pătrunsă, trăită, orientată spre „ușa spartă în realitate”. În majoritatea operelor sale, se recurge la reabilitarea elegiei sentimentale, prin introducerea biografiei în poezie, se deschide imaginația lirică spre social, iar autorul comentează, în stil grav, aluziv și sarcastic, istoria care îl asumă. Perimetrul poetic al lui Cioclea este reprezentat de un nou avangardism, ce presupune o rostire sarcastică, dură, mizând, în primul rând, pe efectul de sinceritate: „Am stat și eu la masa lor. / Cu o condiție. Să tac. / Vorbeau pe rând, vorbeau în cor – / eu trebuia să mă prefac” (*Cina irodică*).

Dizolvate în tonalități euforice sunt, în poezia ciocliană, autonimicirea, nota de revoltă, teribilistă și narcisistă, dar și spiritul negației care înseamnă „a face abstracție de noul sistem de referință al poeziei, de corporalitatea imaginarului” [3, p. 35]. Astfel, poezia nu rămâne la nivelul exprimării crizelor, ci devine un cântec salvator al acestora: „Imaginează-ți că nu s-a deschis parașuta. / Se mai întâmplă! Astfel și eu, iată-mă cad. / Dar încă e mult până jos, am timp berechet, / cât să mai spun o seamă de vorbe / și chiar să mă rad” (*Cădere liberă*).

În fond, creația lui Eugen Cioclea îi reconfirmă acestuia statutul de poet al furorii, nonconformist și boem, care iese decis din ritualitatea rostirii și din festivitatea imaginativă, inaugurând un limbaj abrupt, vitriolant și acustic. Prin textele sale temperamentale, construite în ritmul pseudograv al prozaismului existențial și al biografismului, teoretizate și implicate scriptural în poetica realului, Eugen Cioclea a reușit nu doar să resusciteze poezia modernă din perspectiva antipoeticului, ci, totodată, s-o plaseze sub semnul originalității discursiv-estetice, câștigându-și, astfel, o imagine inconfundabilă în competiția postmodernă.

Referințe:

1. MUȘINA, Al. *Eseu asupra poeziei moderne. Teoria și practica literaturii*. Chișinău: Cartier, 2017.
2. LEAHU, N. *Poezia generației '80: Eseu*. Chișinău: Cartier, 2015.
3. BURLACU, Al. Eugen Cioclea: Estetica anti-poeticului. În: *Metaliteratură*, 2014, nr. 3-4.

Recomandat
Dorina ROTARI, dr., lector univ.

EXPRESIONISM ȘI NEOEXPRESIONISM ÎN LITERATURA ROMÂNĂ: CONTINUITATE ȘI MUTAȚII PARADIGMATICE

Viorela PÎNZARI, masterandă,
Facultatea Litere
CZU: 821.135.1.02 bicuviorela@mail.ru

Expresionismul românesc, la fel ca cel european, s-a manifestat în direcții și forme diverse, iar conceptualizările lui au variat de la sensuri restrictive, ce țin de un anumit context istoric sau de o poetică specifică (curent, mișcare artistică), la sensuri generale care-l definesc drept un fenomen atemporal („atitudine" sau „permanență a spiritului uman"). Puțin unitar la nivel stilistic, expresionismului i-a fost caracteristică o impresionantă coerență la nivel spiritual. Anume această sensibilitate continuă să se facă simțită și în poezia contemporană, chiar dacă repertoriul imagistic și limbajul au cunoscut metamorfoze importante.

Continuitatea (implicit mutațiile) expresionismului în literatura română se datorează, așa cum specifică Ov. Crohmălniceanu, aspectului haotic al mișcării chiar la originile sale, oferind o mare libertate inițiativelor creatoare: „Fiecare și-a luat din expresionism ce i-a convenit" [1, p. 52]. Dincolo de expresionismul istoric pus în pericol de criterii generaţioniste nu prea stabile, mai plauzibilă pare varianta unui *expresionism tipologic* (avansată de Georgeta Moarcăs) sau a *unui expresionism căutat în inima poemelor fiecărui autor* (cum sugerează Al. Cistelecan).

Liniile de forță ale expresionismului românesc în perioada interbelică sunt conturate de Lucian Blaga, care ilustrează formula metafizică, și de Aron Cotruș, ce valorifică latura socială a curentului. Modelul consacrat este totuși cel blagian, fixând o direcţie originală în literatura română, un expresionism „îmblânzit", prin adaptarea lui la propria structură sufletească și la spiritul culturii autohtone. Georgeta Moarcăs atrage atenția că există și un expresionism decontextualizat, valorificat de poeți care nu au avut nicio tangență cu focarele expresionismului german. Exemplul cel mai elocvent este George Bacovia, considerat

„primul nostru expresionist” [2, p. 72] nu printr-un program poetic explicit, ci prin instituirea unei stări lirice definitorii. Includerea lui Bacovia printre expresioniști va presupune o modificare în reconsiderarea expresionismului românesc prin relevarea unei tendințe eclipsată până atunci.

În perioada postbelică (anii ’60-’70) se produce revirimentul expresionismului, prin creațiile lui Ioan Alexandru și Ion Gheorghe, dar şi a mai tinerelor poete Ileana Mălăncioiu sau Angela Marinescu. Se atestă două modalități de afirmare a fenomenului: una continuă modelul interbelic blagian, al fiorului metafizic (Aron Cotruş, Ion Caraion), colorată de specific naţional, exaltând originile (fiinţei, lumii, satului, limbii etc.), cealaltă, inovatoare, redescoperă, prin intermediul traducerilor, expresionismul originar german ilustrat de Rilke, Trakl, Brecht.

Majoritatea criticilor vorbesc despre apariția neoexpresionismului românesc abia începând cu generația ’80, când s-a produs o detașare creatoare de modelele interbelice. Ca fenomen artistic recidivant, neoexpresionismul prelungește constante ale mișcării moderniste, dar prezintă, totodată, note particulare care constau într-un realism ostentativ, într-un acut sentiment al crizei, exprimat prin violența extremă a limbajului și a imaginilor. Astfel, noua paradigmă actualizează mai ales formula expresionismului maladiv de tip bacovian, definit de criză, ruptură, convulsie, spaimă și angoasă. Pe fundalul dominator al postmodernismului, neoexpresionismul s-a lăsat pe alocuri contaminat de ideologia artistică și procedeele acestuia, însă, chiar dacă specificul său poate fi definit în termenii maleficului și ai morții, sensul său ultim este unul transcendent, specific expresionismului în general.

Prin poezia generației 2000, afirmă Al. Cistelecan, expresionismul, refulat și contestat de optzeciști, se întoarce deplin și se distinge în raport cu poeticile anterioare prin sentimentul crizei și prin limbajul intens corporalizat care exprimă această criză, prin violența extremă a limbajului și caracterul visceral al acestei violențe. Ceea ce definește poetica neoexpresionistă în raport cu modelul originar și marchează mutația acestuia este pierderea contactului cu absolutul și plonjarea

fiinţei în mrejele unui „sentiment al atrocităţii imediate şi al alienării ireversibile” [3, p. 56]. Continuitatea rezidă însă în patetismul tragic, în ţipătul şi viziunile apocaliptice care persistă. Mulți dintre poeții contemporani de pe ambele maluri ale Prutului (Dan Coman, Claudiu Komartin, Adrian Suciu, Radu Vancu, Ecaterina Bargan, Alexandru Cosmescu, Silvia Goteanschi, Aura Maru, Maria Paula Erizanu ș.a.) readuc angoasa provocată de sentimentul precarităţii existenţiale, tensiunea viscerală și sentimentul alienării. Doar că „expresioniștii de după expresionism” nu mai pot fi consideraţi ca fiind reprezentanți ai unui curent istoric, ci individualităţi poetice care au ales, contrar tendinţei dominante, un tip de poetică specific timpurilor de criză.

Nu putem vorbi despre o veritabilă orientare neoexpresionistă, ci despre prezența unor elemente particulare ce au motivaţii mai degrabă existenţiale decât stilistice. După cum am observat, (neo)expresionismul constituie mai mult o sensibilitate specifică ce poate ieşi la suprafaţă în diverse epoci literare și în limbaje poetice diferite.

Referințe:

1. CROHMĂLNICEANU, Ov. S. *Literatura română și expresionismul.* București: Eminescu, 1971.
2. MOARCĂS, G. *Disonanțe. Studii asupra expresionismului în poezia română contemporană.* Brașov : Editura Universității Transilvania, 2011.
3. CISTELECAN, Al. *Al doilea top.* Braşov: Aula, 2004.

Recomandat
Dorina ROTARI, dr., lector univ.

PRIVIRE DIACRONICĂ ASUPRA TERMENILOR DE ORIGINE GREACĂ DIN DOMENIUL MINERALOGIEI

Viorelia PEREBINOS, masterandă,
Facultatea Litere
CZU: 811.135.1`276.6:553 vioreliaperebinos@gmail.com

În ultimele decenii, științele trec prin procese permanente de modernizare, așa încât terminologia din diferite domenii se află tot mai mult în atenția societății. În literatura de specialitate se constată că rolul sporit al ştiinţei şi tehnicii a apropiat cunoaşterea specializată de cea obişnuită, determinând „laicizarea ştiintelor”. Astfel, în ultima perioadă se înregistrează un interes sporit pentru descrierea lingvistică a terminologiilor, inclusiv se deplasează accentul de la abordarea sincronică la cea diacronică, de la cea internă la cea externă. Așa au apărut un șir de lucrări consacrate studierii sistemului terminologic economic, medical, filosofic, teologic, sportiv, militar etc.

Unul dintre domeniile a cărui studiere lingvistică a rămas oarecum în umbră este mineralogia. Istoria mineralogiei se suprapune cronologic cu istoria societăţii umane. Dintre primele minerale utilizate de către oameni numai pietrele prețioase și-au păstrat de-a lungul istoriei un loc particular. Frecvenţa crescută în mass-media a unei multitudini de termeni referitori la gemologie dovedeşte importanţa lor pentru categorii tot mai largi de vorbitori şi justifică pe deplin analiza terminologiei gemologiei din perspectiva diacronică. Din acest motiv, ne vom concentra cercetarea asupra acestui subdomeniu al mineralogiei.

În general, interesul pentru formarea terminologiilor româneşti şi a stilului ştiinţific românesc apare la cercetători precum N.A. Ursu, G.Ivănescu, I. Gheţie, Gh. Chivu, A. Bidu-Vrănceanu, D. Butiurca, I.Busuioc, M. Pitar și mulți alții. În Republica Moldova studii fundamentale i-au consacrat I. Druță, L. Hometcovschi, E. Mincu, M. Butuc. Totuși aspectul care ne interesează în lucrările acestora este ignorat. Or, scopul cercetării noastre este prioritar lingvistic și vizează înregistrarea, explicarea și descrierea termenilor din domeniul mineralogiei în relație cu limba comună. În acest sens, constatăm că pietrele

și mineralele și-au primit denumirile încă din cele mai vechi timpuri. Odată cu evoluția interesului față de pietre își fac apariția variate denumiri ale mineralelor. Denumirile acordate mineralelor în funcţie de compoziţia chimică sau proprietăţile fizice sunt mult mai raţionale şi eficiente decât cele acordate, conform mineralogului din sec. al XVIII-lea Avraam G. Werner (1750-1817), în cinstea unor personalităţi ilustre, evenimente istorice etc. În acest mod apar denumiri cu semnificaţie geografică sau personală, dar care nu acordă nicio informaţie despre piatra respectivă. În 1896 își face apariția un studiu destul de amplu privind denumirile și originea mineralelor prețioase sub redacția lui Albert H. Chester *A Dictionary of the Names of Minerals*. De atunci denumirile mineralelor au suferit schimbări esențiale, următorul studiu fundamental în acest domeniu aparținând lui Michael Fleisher *Glossary of Mineral Species* (1975). În limba română primele studii sistematice consacrate mineralogiei sunt mai multe, printre cele recente se numără *Mineralogie și petrologie* (2010) de O. Georgescu și G. Brănoiu.

Ştiinţa mineralogică cunoaşte numeroase denumiri acordate mineralelor după locul de descoperire: ***aragonit –*** regiunea Aragon din Spania; ***ardealit*** **–** denumirea veche a Transilvaniei unde a fost descoperit mineralul; ***rutenit*** **–** Rutenia, denumirea veche latină a Rusiei; ***sogdianit –*** Sogdiana, denumirea unei regiuni vechi care ocupa o bună parte din Uzbekistanul de azi, ***almandin –*** după regiunea Alabanda din Asia Mică, unde în Antichitate şlefuiau şi faţetau pietrele granat.

Studiind materialul faptic, am observat că unele dintre cele mai interesante denumiri provin de la termeni botanici, culori ale mineralelor, nume de ființe mitologice, derivate de la diferiți termeni greceşti, de exemplu: ***hiacint***, ὑάκινθος, de fapt, denumirea greacă a unei flori din familia crinilor cu culoare roşie-aurie specifică; ***actinolit,*** provine din cuvintele greceşti ἀκτίς și *λυτος*, care ajung în română prin filieră franceză (fr. *Actinolithe,)* ***agat*** provine din *gr. Αγατης* – râu în Sicilia) ***ambligonit,*** din grecescul ἀμβλύς, unde înseamnă obtuz , și γόνυ, adică unghi, ***crisolit*** (gr. χρυσος λυτος, compus din *chrysos* – aur, *lithos* – piatră,) ***sapphire*** (gr. η σαπφειρος, în greacă este de

origine semită și înseamnă piatră prețioasă), ***paladiu***, Παλλάς (genitiv: Παλλάδος) v. și asteroidul Palada, descoperit simultan, are o denumire ce derivă de la zeiţa greacă Atena Palada; ***acantit,*** din gr. ακανθα, cu sensul de ghimpe; ***acmit***, în gr. ακμή este partea ascuțită a unui obiect; ***axinit***, vine din gr. αξινε, topor; ***diopsid***, din gr. δυοπσιδος, unde *dis* – dublu, *opsis* – vedere, *idos* – formă), se referă la cristalele duble ale mineralului; ***microlit***, gr. μικρολυτος, din μυκπος – mic și λυτος – piatră, a cărui denumire vine în urma descoperirii pentru prima dată a unui cristal foarte mic de acest minereu; ***epidot***, *gr*. επίδοσις – *adunare*, în română este un termen folosit pentru baza prismei rombice fiind de două ori mai mare decât baza opusă; ***rodiu***, gr. ῥόδον – trandafir. Lista acestor denumiri poate fi continuată, iar termenii sunt sugestivi pentru discutarea unui aspect important al limbii – motivarea semnului lingvistic.

Acest aspect al terminologiei din domeniul mineralogiei este susținut de echivalentele populare românești sau din limba comună formate prin sintagme metaforice. De exemplu, ***limonitul*** este cunoscut ca *Rugina pământului*, ***hematitul*** – *Piatra de sânge, Piatra Martirului* sau *Piatra războinicului*, ***cuarțul*** – *Ochi de tigru, Piatra Soarelui, Piatra Lunii*, ***acvamarinul*** – *Comoara Sirenelor* etc.

În comunicarea noastră, așadar, ne vom axa pe istoria apariției unor termeni mineralogici, iar finalitatea cercetării va viza rolul limbii grecești la constituirea sistemului terminologic mineralogic în limba română. Abordarea diacronică a mineralogiei ne permite interpretarea metaforelor terminologice din perspectiva teoriei despre motivarea semnului lingvistic.

Recomandat
Elena VARZARI, dr., conf. univ.

FONOLOGIA LIMBAJULUI MIMICO-GESTUAL ROMÂNESC

Elena MALANICI, masterandă,
Facultatea Litere
CZU: 811.135.1`344`221.2 *malanici.elena@gmail.com*

Fonologia „se constituie ca nivel al structurii unei limbi incluzând elementele fonice segmentale şi suprasegmentale cu funcţie distinctivă”. Spre deosebire de sunete, a căror diversitate este practic infinită, rostirile variind în funcţie de context, individ şi moment, „fonemele reprezintă invariante ale sistemului fonetic al unei limbi, clase deschise, dar limitate numeric, de variante şi varietăţi”[2, p. 58].

Dacă analizăm fonologia din această perspectivă, ajungem la concluzia că limbajul mimico-gestual este lipsit de ea. Cu toate acestea, știința dată este mult mai abstractă, aceasta studiază și modalitățile în care cuvintele sunt alcătuite din piese/sunete care nu au sens, „este vorba despre care sunt aceste piese și cum funcționează împreună” [4, p.12]. În limba vorbită, sunetele care alcătuiesc cuvinte fac parte din studiul fonologiei; totuși, aceasta este preocupată mai mult de modul în care putem uni aceste piese componente, modul în care se schimbă în contexte diferite și modul în care ele sunt organizate.

Luând în considerare acest lucru, putem vorbi și despre o fonologie în limbajul mimico-gestual românesc. Dacă există unități care se compun din semne ce se pot diviza, atunci există fonologia semnelor. Dacă există reguli implicite cu privire la modalitățile prin care părțile se pot combina sau nu, atunci există fonologie. Într-adevăr, „una dintre primele discuții lingvistice despre limbajul semnelor americane este că semnele au părți – componentele semnelor individuale pot fi identificate și descrise și că există modalități în care acestea se combină și modalități în care ele nu se combină”[4, p. 13].

Asemănător cu fenomenul de formare a cuvintelor în limba vorbită prin unirea sunetelor, în LMGR se formează semne prin unirea părților componente ale acestora, iar noi putem face deosebire între semnele ce conțin perechi minime similare. Configurația mâinilor, locația și

mișcarea sunt indicii fonologiei semnelor în LMGR, mai multe studii de fonologie bazându-se, în mare parte, pe identificarea semnelor prin oferirea informației despre acești indici. Ei mai sunt numiți și parametri. Pentru descrierea deplină a semnelor s-au mai adăugat doi parametri: orientarea palmei și expresia feței.

Astfel, s-ar părea că dacă semnele pot fi descrise prin configurație, locație și mișcare, am putea identifica foarte ușor orice semn prin combinarea acestor parametri, dar ne pot induce în eroare, întrucât pot fi confundate foarte ușor. Semnele nu sunt alcătuite prin combinarea părților semnificative, ci sunt ele însele un singur morfem [1, p. 110].

Liniaritatea joacă un rol important în fonologia limbii vorbite, în cazul LMGR însă, atunci când configurația palmei, localizarea și mișcarea unui semn se combină, acestea sunt produse simultan. Nu se poate face nicio mișcare dacă palma nu se configurează într-o anumită localizare – toate par să se combine în același timp; în formarea unui enunț, un semn îl succedă pe celălalt.

Prozodia contribuie foarte mult la modul în care o limbă sună – oferă ritm și intonație, transformând propozițiile declarative în întrebări și punând accentul pe silaba corectă. În limbile vorbite, există trei efecte principale ale organizării prozodice: sincronizarea, accentul și tonalitatea. Limbajul mimico-gestual are, de asemenea, prozodie, cu unele componente foarte specifice semnelor. Sincronizarea poate fi comparată cel mai ușor cu limba vorbită: pot exista pauze scurte sau reținere între propoziții sau fraze. Accentul este folosit pentru a scoate în evidență ceva și este marcat prin mișcare mai rapidă, mușchi încordați și a modificării numărului de repetări ale unui semn. Cazul cel mai interesant este modul în care intonația este transmisă în LMGR: prin marcherii nonmanuali. Marcherii nonmanuali sunt folosiți, de exemplu, pentru a pune întrebări: sprâncenele sunt ridicate și capul este înclinat înainte pentru a pune o întrebare închisă; sprâncenele sunt încovoiate și capul este înclinat înapoi pentru a indica o întrebare deschisă. Prozodia este elementul limbajului care exprimă aspecte ale gramaticii și ale funcției unei unități lingvistice suprasegmentale.

Silaba este un segment fonetic alcătuit dintr-unul sau din mai multe foneme pronunțate printr-un singur efort expirator și este un element

foarte important în limba vorbită. Silaba, în LMGR, este o unitate de sincronizare, care poate fi detectată, atunci când atragem atenția la ritmul producerii semnelor.

Cercetarea lingvistică a LMG este un demers relativ recent, avându-şi originile în studiile lingvistului William Stokoe, care, la începutul anilor ’60 ai secolului XX, a pus bazele analizei limbajului mimico-gestual american, sub aspect lexical şi gramatical.

Referințe:

1. BARBU, F. *Limbaj gestual: comunicare și interpretare*. Iași: Lumen, 2010.
2. CORNIȚĂ, G. *Fonetica integrată*. Baia Mare: Umbria, 2001.
3. *Ghid metodologic pentru învățarea limbajului mimico-gestual în Republica Moldova*. Chișinău: Alianța INFONET, 2016.
4. JOSEPH, C. Hill ș.a. *Sign Languages*. New York: Routledge, 2019.

Recomandat
Elena VARZARI, dr., conf. univ.

FIGURILE DE STIL ÎN TITLUL JURNALISTIC

Dorina COJOCARU, masterandă,
Facultatea Litere
CZU: 81`38:070
dorina.cojocaru98@gmail.com

Scopul general al unui titlu jurnalistic este de a impresiona și informa cititorul despre ce este articolul. Fiecare scriitor alege metoda sa de a atrage publicul și de a captiva atenția. Articolele din presă se încadrează în rândul textelor pragmatice care includ informații cu conotații implicite, astfel încât un articol de ziar sau revistă trebuie să trezească o emoție sau un sentiment. Jean-Yves Le Disez consideră că: „*chiar și textul cel mai informativ, de la simplul fapt că este un obiect lingvistic, face apel la sensibilitatea noastră lingvistică pe care o simțim în fața unui text, o scriere care este corectă în sensul că își ia subiectul cât mai aproape posibil*” [3, p.61]. O figură de stil este un proces care joacă cu limbajul pentru a crea un efect de sonoritate sau pentru a îmbogăți informațiile într-un mod expresiv.

Jurnaliștii aleg figurile retorice pentru a ornamenta textul și pentru a prezenta într-o manieră mai dinamică, indiferent dacă titlul este informativ sau incitativ. Expresiile figurative urmăresc același scop de a atrage atenția și de a motiva cititorul de a alege un anumit articol dintre toate care sunt prezente. Figurile de stil cel mai des întâlnite în presa actuală sunt: metafora, metonimia, sinecdoca, personificarea, hiperbola, eufemismul sau figurile de stil bazate pe jocurile de cuvinte. Exemplele extrase din ziarele și revistele franceze ne demonstrează că nu există o anumită barieră lingvistică în utilizarea expresiilor stilistice și frazeologice în textele informative, nu doar în cele literare.

Personificarea. Titlul este considerat primul nivel de lectură, deci personificarea este un mod adecvat de a înfrumusețea informațiile și de a oferi titlului o formă mai atractivă. Personificarea este o figură de stil care implică atribuirea calităților umane unui obiect neînsuflețit. Studiind textele jurnalistice, putem observa că este chiar o figură de stil des întâlnită. Exemplu: *Yemen: un conflict împotmolit* (RFI, 25.03.20) care înseamnă în sens abstract că încercările de soluționare a unui conflict au eșuat de mai multe ori.

Metafora. Conform *Dicționarului de lingvistică*, metafora înseamnă „*o figură a retoricii care constă în utilizarea unui cuvânt concret pentru a exprima o noțiune abstractă, în absența oricărui element care să introducă formal o comparație*” [1, p.301]. Potrivit lui Peter Newmark, funcția metaforelor este estetică și în același timp cognitivă [4, p.104]. Este un proces prin care transferăm o semnificație adecvată a cuvântului într-un alt sens pentru a produce un efect mai puternic. Aceste definiții sunt perfect conturate de exemplul următor: *Plasticul, flagel omniprezent* (ziarul Libération, 26.03.20). Deci observăm existența unui comparat și un comparant, fără un instrument de comparație.

Metonimia. O altă figură stilistică utilizată în articolele de ziar este metonimia care constă în înlocuirea unui obiect sau element cu un alt termen legat de celălalt într-un ansamblu logic. Potrivit lui Joëlle Grade-Tamine, metonimia se bazează pe o legătură de continuitate între obiecte sau acțiuni care se află în același spațiu sau timp și pot fi înlocuite conceptual [2, p.139]. De exemplu: *Paris face apel la Washington să își mențină sprijinul pentru Sahel* (Le Figaro, 27.01.20). În acest caz, persoanele au fost reprezentate prin locuri, citind acest titlu noi înțelegem cu ușurință că este vorba despre persoanele care sunt în fruntea statului, dar nu de orașe propriu-zise.

Hiperbola. Hiperbola este un proces stilistic care se bazează pe exagerarea cuvintelor sau faptelor pentru a scoate în evidență un anumit aspect. Această figură stilistică este utilizată pentru a amplifica efectul asupra cititorilor prin exagerarea realității. După cum știm, titlul este elementul- cheie în ghidarea alegerii unui cititor, iar hiperbola redă o notă mai expresivă sau mai dramatică ceea ce îndeamnă să descopere conținutul. Prin exemplul următor: *Irak: demonstrație monstruoasă la Bagdad împotriva ocupației americane* (RFI, 25.01.20), putem remarca faptul că adjectivul „*monstruos*” redă grandoarea și conotația negativă a acestui eveniment.

Eufemismul. Eufemismul este o figură de stil bazată pe atenuarea unui cuvânt. Titlul nu ar trebui să producă un efect neplăcut asupra cititorului, din acest motiv, jurnalistul recurge la echivalente neutre care nu produc șoc. Fiecare stat se conduce de propriile politici lingvistice, dar care totuși sunt construite după un model unic și

democrat. Dat fiind faptul că textul jurnalistic este dedicat unui public larg, e necesar de a ține cont de cititor. *75 de ani de eliberare de la Auschwitz: mărturii până la ultima suflare* (France 24, 27.01.20), din acest exemplu este evident că autorul a evitat formularea „până la moarte" pentru a nu crea impresii neplăcute cititorilor.

În concluzie, putem afirma că figurile de stil cresc șansele de a face mai atractiv un titlu jurnalistic. Prin exemplele enumerate, am demonstrat că utilizarea figurilor de stil în titlurile de presă nu creează dificultăți în înțelegerea lor, dar totuși sunt necesare unele cunoștințe culturale și extralingvistice. Chiar un text atât de scurt, precum titlul jurnalistic, poate fi încărcat stilistic cu multe expresii și conotații implicite.

Referințe:

1. DUBOIS, J. *Dictionnaire de linguistique*. Paris: Larousse, 1994. 568 p.
2. GARDES-TAMINE, J. *La grammaire: Phonologie, morphologie, lexicologie*. Paris: Armand Colin, 1998. 174 p.
3. LE DISEZ, J.-Y. Traductologie et traduction „pragmatique". In: *Translittérature*, 2003, no. 26, pp. 59-64.
4. NEWMARK, P. A *Textbook of Translation*. London: Prentice Hall, 1988. 292 p.

Recomandat
Angela GRĂDINARU, dr., conf. univ.

IDEE ȘI SENTIMENT ÎN POEZIA FEMININĂ CONTEMPORANĂ

Ala MORCOV, masterandă,
Facultatea Litere
CZU: 821.135.1-1.09 alamorcov66@gmail.com

Indiscutabil este faptul că în literatura română imaginea standard a feminității e văzută din perspectiva Autorului, căruia i se datorează formulele clișeizate de tipul eternul feminin/misterul feminin/misterul feminității, inefabilul feminin ș.a. cu toate acestea există scriitori care nu acceptă diferențierea literaturii, în special, a poeziei, conform criteriilor gender. Astfel, Miron Radu-Paraschivescu afirmă: „Nu mă preocupă masculinitatea, nu-mi dă frisoane nici feminitatea în literatură. Nu mi se pare un criteriu probant. Ar însemna că putem vorbi de o literatură şatenă, perciunată, obeză, dreptace sau hipertensivă. Nu cred în proteismul formidabil şi, implicit, al literaturii scrise de bărbaţi, după cum nu cred că în spatele fiecărei scriitoare subzistă o mimoză misterioasă” [1]. Pentru E.Lovinescu, literatura feminină însemna instinctualitate, pudoare, sentimentalism, lirism, subiectivitate, misterul feminin. Când spui literatură feminină, prejudecăţile presupun automat sentimentalism, erotism, psihologism labirintic, lacrimi, disperare, pasiune, istericale. În acest context, ne întrebăm: dar oare poezia scrisă de bărbați nu tot instinctualitate, lirism, subiectivitate ar fi? Am fi tentați să acceptăm opinia criticului Daniel Cristea-Enache care afirmă că nu există literatură feminină, așa cum nu există literatură masculină. Singura formă de discriminare este cea valorică, „Sensibilitatea nu reprezintă un apanaj al femeilor, după cum virilitatea de viziune şi expresie nu e un atribut al scriitorului mascul. Nu mă îndoiesc însă că o feministă cu program şi metodă va citi şi va înţelege astfel aceste lucruri, venind cu propria ei grijă de evaluare şi deplângând, o dată în plus, oprimarea şi marginalizarea femeii în literatura bărbaţilor” [2].

Poezia feminină este plină de forță, de impact, de senzația puterii, hotărârii, poetele nu mai sunt demult visătoarele „bovarice, liliale,

matern-ocrotitoare", după cum remarcă criticul Dan C. Mihăilescu [3]. Parcurgând cărțile Anei Blandiana, Ilenei Mălăncioiu, Leonidei Lari, Marcelei Benea vom descoperi puterea creatoare a poeziei ca element de căutare și găsire a sinelui, definirea propriului crez, a propriei jetrfe în numele creației, dar poate mult mai subtile în materia detaliului, decât ale poeților bărbați. Pentru Ana Blandiana poezia și misiunea de a fi poet echivalează cu o luptă continuă, e „o stare de grație, în care nu te poți menține tot timpul, un grad de intensitate a profesiunii scritorului"[4, p.7]. Câtă forță cuprind versurile: *Renunț la milă greu ca la un viciu, / Cu milă sunt drogată de copil. / Alb înstelată de ridicol plâng/ Lângă fricos, lângă învins, lângă umil. // Îi plâng pe proști și proștii mă înving, / Surâzători sub steaua mea sterilă* (***Eclipsă***) [5, p.31].

Poezia Ilenei Mălăncioiu este impresionantă prin gravitatea tonului, versul comunică esențe grave despre viață și despre moarte, fiind profund marcat de experiența personală: ***Pasărea tăiată***, ***Cel ce stătea de gardă*** ș.a. pe deplin stăpână pe mijloacele artistice, creând structuri artistice extrem de convingătoare, conferindu-i dramei umane structura artistică. *Du-te repede, mi-a spus, mi-e frică / vezi că este de gardă doctorul X/(...) / el a spus că în garda lui nu moare nimeni* imaginea prezintă personajului suferind, iar medicul de gardă din incipitul poeziei spre final trece într-o instanță metafizică, Dumnezeu: *Cel ce stătea de gardă se uita/ la noi de sus fără să intervină: / Eu n-am spus că în garda mea nu moare nimeni, / Eu nu am nici o vină* (***Cel ce stătea de gardă***) [6, p.21-22].

Leonida Lari este expresia fenomenului ce constă în confundarea vieții poetului cu poezia acestuia. După cum afirmă Marin Sorescu în prefața la volumul ***Lira și păianjenul*** poeta Leonida Lari „a scris cu propria-i viață, cu datul unui neam care își găsește în ea instrumentul, cântecul și ecoul" [7, p.5]: *Mi se întâmplă tot ce-am scris cândva / C-a fost de dor, de risc, de disperare,- / Tot trece de pe foi în viața mea / Neașteptat și fără întrebare. // E un pericol, știu, să mai cuvânt, / E ca și cum cu-o daltă nevăzută / Sculpta-mi-aș drumul soartei pe pământ / Și-aș fi de poezia mea născută* (***Cerc***) [7, p.19].

Marcela Benea, poeta care va produce o spargere în orizontul de așteptare al epocii, după cum afirmă Mihai Cimpoi, și va aduce o briză

proaspătă în poezia basarabeană. E poeta care scrie puțin și care mai poartă în suflet satul copilăriei, cuprinsă de tragismul unei așteptări stinghere: *Când omul singur nu are cu cine/ o vorbă schimba / cu Domnul vorbește / adică se află în reculegerea sa / permanentă: tace* (***Singurătatea*****)** [8, p.24].

Prin urmare, poezia nu poate fi categorisită ca fiind feminină sau masculină, deoarece în ea primează originaliatea, profunzimea, talentul, elemente ce-i asigură transcenderea prin timp și spațiu, conferindu-i dimensiunea demiurgică instanței creatoare a artistului.

Referințe:

1. PARASCHIVESU, M.-R. *Scrieri.* București: Editura pentru Literatură, 1969.
2. CRISTEA-ENACHE, D. Femina. În *România literară*, 2005, nr.41.
3. MIHĂILESCU, D.C. *Întrebările poeziei.* București: Cartea Românească, 1988.
4. BLANDIANA, A. *Autoportret în palimpsest*. București: Eminescu, 1989.
5. BLANDIANA, A. *La cules îngeri*. București-Chișinău: Litera Internațional, 2003.
6. MĂLĂNCIOIU, I. *Sora mea de dincolo.* Ediția a II-a. Chișinău: Litera, 1992.
7. LARI, L. *Lira și păianjenul.* Chișinău: Hyperion, 1992.
8. BENEA, M. *Traducătorul de suferințe*. Chișinău: Prut Internațional, 2015.

Recomandat
Adriana CAZACU, dr., conf. univ.

ПАРЕМИИ КАК ВЕРБАЛЬНЫЙ КОМПОНЕНТ В ДЕМОТИВАТОРАХ

Кима НАЙДИНА, мастерант,
филологический факультет
CZU: 81`373.7:398.9
naidinakima@gmail.com

Возникновение и развитие новых форм обмена информации в Интернет-пространстве способствует росту интереса ученых к паралингвистическим (неязыковым) средствам и, как следствие, к текстам, содержащим их в своем составе.

Данные тексты приобретают различную форму выражения, что вызывает потребность в четком определении границ того или иного «изобразительного» текста. К таким, например, можно отнести и демотиватор, который состоит из двух компонентов – вербального и иконического, образующих одно визуальное и смысловое целое. На данный момент демотиватор активно изучается учеными-лингвистами, которые по-разному определяют этот тип текста. В качестве примера приведем некоторые толкования. Филолог А.С. Голиков считает демотиватором «сообщение (картинку, фото), сопровождающееся комментарием (подписью), который интерпретирует данное сообщение особым образом». В работе «Визуальные практики в медиальном тексте» Л.Б.Зубанова и М.Л. Шуб определяют демотиватор как «изображение, состоящее из картины или фотографии в черной рамке и надписи-слогана, комментирующего в лаконичной (как правило, ироничной) форме смысл интернетпослания». Кроме того, некоторые исследователи в своих определениях выделяют в качестве постоянного признака демотиватора комический эффект. Однако проведенный нами анализ показал, что демотиватор далеко не всегда создает комический эффект. Это позволяет разделить все демотиваторы на две группы: смешные (создают этот эффект) и несмешные (не создают его).

С целью определения границ демотиватора мы проанализировали его компоненты и выделили их специфику. Среди особенностей вербального компонента отметим следующие:

1) вербальный компонент в демотиваторах расположен в определенном месте (под картинкой), т.е. в виде подписи; 2) нередко в составе вербального компонента встречается ненормативная, жаргонная, просторечная лексика; 3) в составе вербального компонента можно выделить 3 типа предложений: побудительные, повествовательные и вопросительные; 4) весь вербальный компонент демотиватора или его часть обычно пишется большими буквами; 5) одним из новейших и наименее исследованных вербальных компонентов в демотиваторах являются паремии. Остановимся на этом и рассмотрим подробнее. Для этого стоит вспомнить, что же такое паремии и какую связь они имеют с современным видом изобразительного текста.

К паремиям относятся пословицы и поговорки, представляющие собой целостные предложения (например: ‘Вот тебе, бабушка, и Юрьев день’; ‘Поживём – увидим’). Если коротко, паремии представляют собой речевые клише, близкие по образности и афористичности крылатым словам, однако, в отличие от последних, являющиеся анонимными изречениями.

«Демотиваторы» являются одной из разновидностей комических трансформаций. Для понимания смысла демотиваторов необходимо соединить зрительный образ и фразу, противоречащую смыслу изображения. Происходит издевательство над правильными вещами и переворачивание некоторого правила поведения. Это приводит к созданию каламбура. В образовании и восприятии демотиваторов присутствует как наличие чувства юмора у адресата, так и способность выявления в привычных вещах нового смысла. Фразы в демотиваторах переворачивают такие нормы и правила поведения применительно к работе человека: «Работа не волк, в лес не убежит» – фраза на фоне горящего здания и отдыхающих. Правила его постоянного самосовершенствования, его стремление к улучшению личности скрывают изначально заданный смысл: «Самокритика – путь к самосовершенствованию» – фраза на фоне изображения продавщицы, лежащей за стеклом прилавка и держащей табличку «Мясо живое жирное».

«Главное верить в свои силы» – фраза на фоне изображения улитки, пытающейся проглотить большую клубнику. Советы молодым родителям подвергаются смысловому изменению в демотиваторах: «Молодая мама, учись практичности» – фраза на фоне изображения маленького ребенка, вместо штанов одетого в одноразовый пакет. Взаимопонимание, забота в семье, являются залогом создания благополучного общества, что служит шутливому переосмыслению: «Папа, мама, я – счастливая семья» – фраза на фоне изображения трех разных по размеру и одинаково дорогостоящих машин, стоящих друг за другом. Комически высмеивается и отношение к здоровому образу жизни: «О, спорт, ты – жизнь» – фраза на фоне изображения различных тренажеров, на которых занимаются скелеты. Таким образом, демотиваторы, построенные на основе десемантизации паремий, нацелены на опровержение полезных, общепринятых советов, касающихся человека, его личности, отдельных сторон его жизни, норм поведения.

Литература:

1. Ученые записки Крымского федерального университета имени В.И.Вернадского. *Филологические науки. Научный журнал,* том 5 (71), № 1, сс. 143-160.
2. ТОРОПОВА, О. В. Языковая игра в структуре демотиваторов. В: *Челябинский гуманитарий,* 2013, № 2 (23), сс. 41-43.
3. ФЁДОРОВА, Н. Н. *Современные трансформации русских пословиц:* Дисс. ... канд. филол. наук. Псков, 2006. 234 с.

Рекомендовано
В.Д. ЧЕРНЕЛЕВ, докт., конф. унив.

СМЕХОВЫЕ АСПЕКТЫ В ТВОРЧЕСТВЕ А.П. ЧЕХОВА

Инна РАЗУМНАЯ, мастерантка,
филологический факультет
CZU: 821.161.1-7.09 razumnaiainna1997@mail.ru

Как давно всем известно, смех продлевает жизнь и улучшает ее. Видел ли реальную пользу от смеха Чехов как врач – неизвестно, но вот как писатель использовал его не только для увеселительных целей, а зачастую в поучительных и нравственных.

Анекдоты, пародии, шуточные объявления, комическая реклама, сатирические рассказы − все это работы молодого писателя, которые были необычайно живы и жанрово разнообразны. Поначалу это были простые зарисовки, постепенно приобретавшие все более серьезное, а затем и общественное значение.

В произведениях малой прозы вызывают смех и сюжет, и характеры героев, и их портреты и речь. Однако комизм Чехова не был гневным смехом, скорее это была добродушная усмешка над маленькими, заурядными людьми, которые казались не только смешными, но одновременно слабыми и жалкими.

Чеховский смех был предельно демократичен. Сего рода демократизм проявляется в легкости восприятия писателя, в умении подмечать комические стороны социальных пластов России, а главное – в его всепроникающем характере.

Так какими же приемами и тропами оперировал Чехов для создания комических эффектов? Попробуем разобраться в данном вопросе, анализируя наиболее известные рассказы малой прозы.

В рассказе «Попрыгунья» Чехов использует большое количество способов и приемов. Явная ирония присутствует в словах Ольги Ивановны: «Этот человек гнетет меня своим великодушием!» Выходит, что говоря о своем муже как о благородном и великодушном человеке, его супруга вкладывает негативный смысл в эту фразу. Дымов настолько замечательный человек, что даже плохой. Присутствуют также приемы антитезы, инверсии и градации.

Прием антитезы прослеживается в образах главных героев: Дымова и его супруги, художника Рябовского и доктора. Противопоставляются такие понятия, как труд и его имитация, любовь и собственничество, скромность и тщеславие, наука и искусство.

Инверсию можем наблюдать в образе добродушного доктора, мужа-подкаблучника. Как оказалось, Дымов весьма неординарный человек, способный созидать и предлагать обществу различные новшества. А вот у его супруги, которая блистала талантами и способностями, таланта к чему-то конкретному не обнаруживается вовсе.

Следующий не менее известный рассказ «Анна на шее» содержит не меньше комических приемов. Для создания комедийного эффекта в рассказе Чехов прибегает к гротеску. Это проявилось в образе чиновника. Модест Алексеевич представляет из себя личность, которую давно интересуют только карьерные ценности. Ничего человеческого в его помыслах практически не осталось.

Писатель не скупится на прием антитезы, так как именно этот прием необходим для полного раскрытия характера главной героини. Анна в самом начале рассказа описывается как несчастная девушка, чего не скажешь во второй части новеллы. Юная особа попадает в высшее общество и начинает беззаботную жизнь, при этом отстраняясь от своей семьи.

Чехов зачастую использовал говорящие фамилии в своих рассказах, что вызывало комический эффект, а также помогало раскрыть истинную сущность персонажа. Так, например, в рассказе «Хамелеон» полицейский носит фамилию Очумелов, которая образована от глагола «очуметь». Соответствующее поведение и наблюдается у данного персонажа. Он ведет себя как очумелый, готовый унизить любого простого человек в собственных интересах. Не менее комичную фамилию имеет и другой персонаж рассказа – золотых дел мастер Хрюкин. Прослеживается тонкий намек на свинское поведение, что в действительности является правдой.

Названия чеховских рассказов зачастую содержали аллегоричный смысл. Так, название рассказа «Хамелеон» является аллегорией. Ящерица-хамелеон крайне легко и просто меняет свою

окраску, подстраиваясь под изменения окружающего мира. Но когда служитель правосудия, как Очумелов, без всякого угрызения совести, меняет свое мнение на то же явление по нескольку раз за минуту − тогда такое «хамелеонство» бесстыдное и его надо искоренять.

Делая вывод, можно подметить, что Чехову удается передать огромный смысл в достаточно небольших по объему рассказах. К тому же делая это не грубо, а показывая нам это через комическое. Все эти средства и приемы создания комичного играют значимую роль в характеристике персонажей и раскрытии замысла произведения. Инверсия, градация, антитеза, гротеск, несоответствие − все это может ужиться в одном небольшом рассказе и вызвать добрый смех читателя.

Литература:

1. *Краткая литературная энциклопедия.* Москва, 1975, том 8, сс. 483-494.
2. http://chehov-lit.ru/chehov/text/rasskazy.htm
3. https://ru.wikipedia.org/wiki/Чехов,_Антон_Павлович.

Рекомендовано
В.Д. ЧЕРНЕЛЕВ, докт., конф. унив.

ПЕТЕРБУРГ В ТВОРЧЕСТВЕ АННЫ АХМАТОВОЙ

Александра БУРАВЛЁВА, мастерантка,
филологический факультет
CZU: 821.161.1-1.09 alexa.bu1304@gmail.com

Анна Андреевна Ахматова – одна из самых ярких, самобытных и талантливых поэтесс Серебряного века, переводчица и литературовед, значимая фигура русской литературы XX века.

Анна Горенко, более известная своим почитателям как Ахматова, прожила длинную и насыщенную трагическими событиями жизнь. Эта гордая и одновременно хрупкая женщина была свидетельницей двух революций и двух мировых войн. Её душу опалили репрессии и смерти самых близких людей. Но все эти события не могли сломить гордый и непоколебимый дух статной поэтессы, такой схожий с главным городом ее жизни – царственным Петербургом.

Анна Ахматова появилась на свет в Одессе, но в возрасте одного года родители переехали в Санкт-Петербург, где поэтесса выросла и получила образование [1]. Юная Горенко влюбилась в Петербург навсегда. Она очень тосковала по улицам, паркам и Неве, когда приходилось покидать дорогой ее сердцу город.

В истории русской литературы имя Анны Андреевны Ахматовой навечно связано с Петербургом. Строгость и сдержанность классической архитектуры в чем-то близки ахматовским стихам и поэмам. И как в различных городских строениях отразилась история эпохи в искусстве, так и в судьбе, в жизни поэта отразилась история народа, страны, самые страшные и трагические ее годы, которые довелось увидеть и пережить поэтессе.

Несомненно, вся ахматовская поэзия, строгая, изящная, подобна архитектурному облику города - его торжественным просторам, классическим пропорциям зданий и симметрии архитектурных ансамблей, трагической красоте белых ночей, блеску устремлённых в небо шпилей и куполов. Родство между поэтом и горо-

дом и в неповторимом сочетании легкости, невесомости, прозрачного воздуха и воды – и чёткой, графически очерченной материальности зданий, гранита набережных, чугунного кружева решёток. Так и в ахматовской поэзии живёт удивительная лёгкость, воздушность – и в то же время живая материальность деталей. Ахматова и Петербург – это единый художественный мир.

В ранних стихах Ахматовой Петербург – грандиозная сцена, на которой разыгрывается трагедия ее жизни и любви. «Темный город у грозной реки», «строгий многоводный темный город», «гранитный город славы и беды», «город, горькой любовью любимый» [2] – таким предстает Петербург в любовной лирике десятых годов. Суровый, строгий, прекрасный и тревожный, с наводнениями, белыми ночами, снежными зимами, город утоляет печаль, дает свободу.

В «Реквиеме» Ахматова создает страшный образ города, ставшего лишь «ненужным привеском» для тюрем. Нет царственного величия ее Петербурга, он растоптан «кровавыми сапогами», столица кажется «одичалой», в ней слышится лишь хлюпанье «постылой двери», и вой старухи.

Её стихи во время Великой Отечественной войны приобретают особый характер, в них появляется дерзость, не свойственная Ахматовой, вера в победу. Город военного времени – это образ воинствующего патриотизма, объединившего тогда в великом противостоянии врагу весь народ. Если в ранних стихах любовь к городу у поэтессы была «горькой», то во время блокады она превращается в острое материнское чувство. Статуя «Ночь» в Летнем саду становится «доченькой». Стихи посвящены то «солдатикам», то «питерским сиротам». Для стихов блокадного города характерны интонации материнского причитания, боли и сострадания. Еще недавно величественный и холодный, в этих стихах Петербург – Ленинград становится кровно близким и дорогим, словно сыном или братом. Разный, но всегда прекрасный, объединивший в себе два века русской истории и культуры, город творчества и любви, город беды, личной и всенародной,

город скорби и красоты – таким предстает Петербург в стихах Ахматовой. Он кровно связан с русской историей, со всеми ее бедами и трагедиями, он «проклятый город», «траурный город». И все-таки именно в этом городе, возможно, таится «разгадка жизни» героини ахматовских стихов. И именно в этом городе хочется побывать еще раз, если хотя бы раз удалось ступить ногой на тротуар его мостов и проспектов [3].

Образ Петербурга навсегда останется одним из главных в творчестве Анны Ахматовой. Он, словно живое существо, рос и менялся вместе с поэтессой, представал в разных обличиях. Петербург сквозь поэтическую призму Анны Андреевны был прекрасен и ужасен, холоден и весел, непригляден и ослепителен – город Пушкина, город Достоевского, Блока, символ духовной истории России.

Литература:

1. АХМАТОВА, А. *Коротко о себе. Анна Ахматова. Стихотворения и поэмы.* Ленинград: Советский писатель, 1976. 560 с. (сс. 19-22).
2. *АХМАТОВА, А. Собрание сочинений,* в 6-ти томах. Москва, 1998.
3. БОТАНОВА, Е.С. Образ Петербурга в лирике А.А.Ахматовой. Самара. Самарский государственный педагогический университет. В: *Педагогика и психология, Филология и искусствоведение,* 2008, № 2, сс. 209-210.

ТВОРЧЕСТВО МАКСИМА ГОРЬКОГО В СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЕ КООРДИНАТ

Екатерина КОРПАНЮК, мастерантка,
филологический факультет
CZU: 821.161.1-2.09 corpaniucecaterina@gmail.com

Горького называли «наименее искусным из драматургов», сомневались в «ярком драматургическом таланте» и находили в его художественных произведениях преобладание «публицистичности». Критики-современники говорили, что о Горьком как о художнике именно больше двух слов говорить не стоит. Но уместить доклад в два слова совсем не получится.

В произведениях Горького есть то, что не менее ценно, чем самое высокое искусство: жизнь. Поэтому его произведения пропитаны нечаянной красотой, безобразной жестокостью, для поклонников чистого искусства неприемлемой, но для любителей жизни обаятельной. В пьесах Горького не слышится вздох о загубленных судьбах людей, там, скорее, звучат обвинения, вызов, протест. Горький прибегал обычно к обнажённой заострённости, к подчеркнутому противопоставлению мировоззрений и общественных позиций героев. Его произведения – это пьесы-диспуты, пьесы идейного противоборства. На рубеже веков Горький глубже, чем другие литераторы, чувствовал, что настала пора героического. Это был наказ времени, все более обострявшего социальные противоречия русской жизни. В одном и том же году Горький пишет «Песню о Буревестнике» и «Мещане». Пьеса «Мещане» является актуальной по сей день, в театре им. Ленсовета в Сакнт-Петербурге спектакль можно посмотреть и сегодня. Театральная цензура тогда допустила пьесу «Мещане» на сцену со значительными урезками речей Нила, но и в этом урезанном виде в них слышался призыв к революционному действию. Борьба Нила с моралью, философией и жизненной практикой старого и нового мещанства носила яркую политическую окраску. Чехов создавал лирико-психологическую драму, а

Горький вступил в русскую драматургию как создатель нового типа социальной драмы. Позднее Станиславский скажет: «Главным зачинателем и создателем общественно-политической линии в нашем театре был М. Горький».

Философичность горьковской драмы проявляется не только в том, что в своих спорах персонажи затрагивают вопросы самого высокого уровня, проблемы бытия и его познания, проблемы существования. Каждая реплика, каждое действие персонажа в горьковской драматургии могут быть рассмотрены и с бытовой, и с философской (идеологической) точки зрения.

Говоря о Горьком-драматурге, нельзя не сказать о том, что он владел языком многих социальных слоёв и это дало ему возможность сделать необычайно колоритной и индивидуальной речь своих персонажей. На почве отношения к языку на рубеже веков возник как бы заочный спор Л. Толстого и Горького. Толстой не считал афоризм органическим свойством русской речи и связывал горьковское тяготение к нему со стремлением молодого писателя приподнять своих героев, наградив их не свойственным им выспренним языком. Но Горький твердо отстаивал своё художественное восприятие родного языка. Он не раз говорил о том, какую большую роль сыграл фольклор в его творческом развитии, в том числе афористическое дарование народа, выраженное им в многочисленных пословицах и поговорках. В этом даровании писателя убеждала и живая речь народа, среди которого он рос. Насыщая речь своих героев афоризмами, Горький делал её ёмкой и образно раскрывающей суть характера изображаемого человека. Вместе с тем горьковские афоризмы нередко являлись обобщением жизненной философии не только самого героя, но и целой социальной группы (вспомним образную речь Якова Маякина). В драме, где раскрытие характеров происходит главным образом при помощи слова, работа над языком приобретала особую значимость. Это наглядно проявилось в пьесе «На дне», многие реплики героев которой быстро вошли в языковой обиход, в фразеологию эпохи. «На дне» – многолюдно, при этом каждый персонаж обладает

своим жизненным опытом, своей социальной речью. Всего несколько реплик – и в бароне-ночлежнике проглядывает бывшее барство с его презрением к нижестоящим.

Горький никогда не мог оставаться только зрителем, он всегда вмешивался в самую гущу событий, он хотел действовать. Он был заряжен такой энергией, которой было тесно на страницах книг: она выливалась в жизнь.

Литература:

1. СТЕЧКИН, Н.Я. *Максим Горький, его творчество и его значение в истории русской словесности и в жизни российского общества.*
2. НЕГОРЕВ, Н. О русском писателе. В: *Театр и искусство,* 1904, № 46.
3. *История русской литературы:* в 4-х томах.Под ред. Н.И. ПРУЦКОВА и др. Ленинград, 1980-1983.

Рекомендовано
В.Н. НОСОВ, докт., конф. унив.

ОБЗОР СИСТЕМЫ СТИЛЕЙ КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА

Ли ЦЗЯСИНЬ, мастерантка,
филологический факультет
CZU: 811.581`38
1264299445@qq.com

Различные стили современного китайского языка имеют длительную историю и богатые средства выражения. Они взаимозависимы, при определенных условиях могут проникать один в другой, но в целом образуют довольно стройную систему. Что интересно, когда они описываются в учебниках для русских, изучающих китайский язык, классификации в методических целях приближают к принятым в русской (а также румынской) стилистике, в самом же Китае они несколько иные. Мы перевели фрагменты информации на сайте http://www.cnki.net с китайского языка на русский и систематизировали данные. Представим результаты нашего анализа.

В Китае стили делят на два основных: разговорный (устный) и письменный (книжный). Последний делится на 4 варианта: научный, практический (бизнес), политический и культурный. Термин *подстиль* не употребляется, поэтому данные варианты тоже называют стилями. По другим классификациям выделяют и литературный стиль: близкий к устному, но отличный от него. Существует также употребляемый в Японии японо-китайский стиль (ваканокорбут), сочетающий в себе японские и китайские грамматику, лексику и прочтение иероглифов. Письменный стиль стандартизованный, и поэтому более легкий для изучения русскими.

В разговорном стиле есть повседневные слова, стяженные сложные, эризированные (с суффиксом -ер-), идиомы (пословицы, поговорки, недоговорки). Отметим отсутствие типичных для письменной речи чэнъюй, т.е. классических оборотов, свидетельствующих о высокой образованности человека. Для синтаксиса характерны короткие предложения, диалог, много пауз, модальных слов, частиц, пропусков, относительно свободный порядок слов.

Например: (咱就说那水吧ba，咱中国的水都卖钱！没听说吗ma？水呀ya，有个流完的时候吗ma？光这就够赚钱的啦la。). – *Давайте просто поговорим о воде. Мы все продаем ее в Китае! Разве не слышал? Что значит вода, когда она заканчивается? Одного этого достаточно, чтобы деньги заработать* (Переведено нами – Л.Ц,). См. также:

– Директор, что с Сяо Ли? – Я сказал, но ответа нет. Если не сработает, не ждите; Встречу проведем мы завтра днем. Иди завари чай крепкий, Сяосаньцзы.

Следует отметить, что тексты разговорного стиля всегда имеют местный колорит в лексике, фонетике и грамматике. В них реализуется много синонимических явлений, например, родственников в разных районах называют по-разному, одни и те же явления также могут именоваться по-разному. Этот стиль сложен для изучения иностранцами.

Научный стиль представлен монографиями, диссертациями, учебниками, словарями. Практический, называемый также стилем транзакции, включает официальные письма, уведомления, приказы, инструкции, резолюции. Эти жанры немного интернационализируются, но сохраняют национальные особенности.

А вот язык дипломатической корреспонденции, сообщений, анкетных документов все более приближается к международным стандартам.

Иногда выделяют репортажный стиль, включающий отчет и репортаж, и очерковый, включающий публицистические статьи и очерки. Если эти жанры имеют пропагандистский характер, они приближаются к политическому стилю. Стиль же собственно политический – это передовицы, комментарии и политические выступления. Иногда к нему же причисляют научные философские, социологические, экономические, военные научные исследования, если в них выражена политическая позиция автора.

Теперь о литературном стиле. В последнее время предложения в них становятся длиннее, увеличивается количество серий эпитетов. С этим борются, так как данные феномены не соот

ветствуют традициям китайского языка. Художественные произведения обязательно передают образы, идеи и чувства. Язык их основан на разговорном стиле, но включает элементы письменного. Некоторые эпитеты и идиомы, использовавшиеся в классической литературе, включаются и в современные литературные произведения. Например: *под покровом ночи (夜幕 ye mu), разноцветный фонарик(华灯 hua deng).*

Литературный стиль делится на прозу и поэзию. Проза включает придуманные авторами романы, сценарии, рассказы, но также и очерки, путевые заметки с элементами документальности. Последние не имеют задачи создания художественного образа, но язык их выразителен, точен и ярок. Поэзия – это баллады, песни, сказы (декламация с пением под барабан), тексты традиционного китайского театра. Предложения должны быть примерно равными, формат пауз зависит от жанра. Стихи требуют не только словесной выразительности, но и музыкальности.

Итак, китайская система стилей отличается от русской. Она основана в первую очередь не на учете функции, а на совокупности входящих жанров. Два основных стиля – разговорный и письменный. Отличаются и названия входящих в них подстилей. Границы между ними не такие четкие, как в русском или румынском языках.

Рекомендовано
Н.Ф. ДОНЦУ, докт., конф. унив.

АРХЕТИПЫ КАК СПОСОБ ВОЗДЕЙСТВИЯ НА ФОРМИРОВАНИЕ ГЕНДЕРНЫХ ОБРАЗОВ

Ольга ПЛОТНИКОВА, мастерантка,
филологический факультет
CZU: 82:398.221:316.346.2-055.2 olgaplotnicov@gmail.com

Культура – важнейшая составляющая общества. Неизменными компонентами культуры являются архетипы, в том числе и культурные, сформированные под влиянием символов, образов той или иной эпохи. Одной из проблем современности является постижение природы пола/гендера, а также понимание механизмов формирования гендерных образов. Данная статья посвящена осмыслению – на примере «бродячих сюжетов» – того, как архетипы влияли на формирование образа идеальной женщины, а также особенностей восприятия его обществом.

Мифы заключают в себе представления древних людей о мире, выраженные в символических образах. Мнения учёных о функциях мифов разнятся (от потребности в интерпретации явлений окружающей среды до обозначения социального устройства общества). И то и другое, на наш взгляд, подготовило почву для появления теории К.Г. Юнга об изначальных образах. Учитывая эту концепцию, приведём определение понятию. Архетип – общечеловеческий первообраз, создававшийся в коллективном бессознательном на протяжении миллионов лет, он способен наследоваться и проявляться с помощью культурных кодов. Согласно Юнгу, существуют некие комбинации, регулярно встречающиеся как в мифах и верованиях разных народов, так и в сновидениях, фантазиях отдельных людей. Эти комбинации Юнг называет «архетипами», добавляя, что архетипы бессодержательны, они только форма. Содержание в них проявляется, когда форма заполняется материалом сознательного опыта. Таким образом, архетип есть культурная объективация. В пределах фольклора он отличается типологической повторяемостью, поскольку в каждом произведении наполняется индивидуальным содержанием.

Понятие «гендер» появилось в психологии для обозначения социально-психологического статуса человека с точки зрения маскулинности или феминности. Важную роль в развитии и поддержании гендерной системы играет сознание. Конструирование гендерного сознания происходит посредством распространения и сохранения социальных и культурных стереотипов. Роль таких стереотипов играют, в том числе, и архетипы. Что же такое «архетип» в гендерном аспекте? Снова обратимся к теории Юнга, описавшего бинарный архетип «Анима/Анимус». Женское и мужское начала включаются в состав основополагающих архетипов коллективного бессознательного и составляют отдельный класс гендерных архетипов. Выделяют следующие женские архетипы: Мать (архетип семейного круга, выражающий социальный аспект женственности и материнский образ), Дочь/Сестра (архетип семейного круга, выражающий некий инфантильный образ женщины. Например, обе Настеньки из сказок «Аленький цветочек» и «Морозко»), Принцесса (архетип юношеского круга, мифологема флиртующей девушки, базирующаяся на любви и личных взаимоотношениях. Например, героини сказок «Царевна-лебедь», «Спящая царевна» – нежные женщины, ждущие спасения от проклятия или от страшного чудища), Амазонка (архетип героического круга, олицетворение интеллектуальных качеств в женщине), Жрица (архетип магического круга, самый мистический, противоречивый и глубокий образ. Например, Баба-Яга символизирует крайнюю старость, слепоту, посему почти безграничную мудрость).

Стоит отметить, что в рамках одной культуры гендерные образы могут заметно различаться. Например, в европейской светской культуре XVIII-XIX веков женщина считалась слабой и хрупкой, наряду с этим существовал образ сильной и выносливой женщины, той, что «в горящую избу войдёт и коня на скаку остановит». В американской культуре 50-х женский гендерный образ проявлялся в роли домохозяйки и соответствовал архетипу Матери. При этом для женщин рабочего класса занятость и

заработок были очевидными элементами, что создавало прочную основу для закрепление архетипа Амазонки.

Основная идея данной статьи такова: формировавшиеся веками образы женственности соответствуют культурным архетипам, нашедшим свое воплощение в фигурах мифологических сюжетов. Они влияют на восприятие обществом женского тела, интеллектуальности, красоты и т.п.

Таким образом, социокультурная среда наряду с опытом индивидуальной жизни актуализирует в женщине тот или иной тип женского проявления. Важнейшей задачей культуры является гармонизация человека и создание условий для его совершенствования; в отношении женщин – это создание условий для гармоничного существования всех женских архетипов.

Литература:

1. ЮНГ, К. *Структура психики и архетипы.* Москва, 2007.
2. БОЛЬШАКОВА, А.Ю. Литературный архетип. *В: Литературная учёба*. Москва, 2001, №6, сс.169-173.
3. ПУШКАРЕВА, Н.Л. *Гендерные исследования и исторические науки*. Харьков, 1999.

Рекомендовано
В.Д. ЧЕРНЕЛЕВ, докт., конф. унив.

NOILE REGLEMENTĂRI PRIVIND INTRODUCEREA MIJLOACELOR DE TRANSPORT CU NUMERE DE ÎNMATRICULARE STRĂINE

Anişoara COVALCIUC, masterandă,
Facultatea Drept
CZU: 349:339.543:656.13(478) anisoara.covalciuc@mail.ru

Persoanele fizice rezidente şi cele nerezidente au dreptul de a introduce pe teritoriul vamal al Republicii Moldova, fără achitarea drepturilor de import, cu achitarea vinietei, în scopuri personale, mijloace de transport (cu o greutate în sarcină maximă de maximum 5 t), şi remorcile ataşate la acestea, indiferent de termenul lor de exploatare, doar în cazul în care vor fi declarate prin acţiune şi plasate sub regim vamal de admitere temporară pe un termen de până la 180 de zile într-o perioadă de 12 luni consecutive.

Persoanele fizice rezidente şi cele nerezidente, care nu au scos de pe teritoriul vamal mijloacele de transport declarate prin acţiune, nu au dreptul să introducă pe teritoriul Republicii Moldova alte mijloace de transport în declarare prin acţiune. Mijloacele de transport auto introduse pe teritoriul vamal de către persoanele fizice cu domiciliul în orice stat străin şi care deţin permis de conducere emis în ţara în care au domiciliu, declarate prin acţiune, se pot afla pe teritoriul vamal al Republicii Moldova pe un termen mai mare de 180 de zile, dar acest termen nu va depăşi termenul de aflare a mijlocului de transport auto sub regim vamal de admitere temporară stabilit la art. 69 Cod vamal (până la 3 ani). Mijloacele de transport auto declarate prin acţiune pentru care a expirat termenul de admitere temporară, acordat conform prevederilor Codului vamal (art.1841) sunt identificate, reţinute şi aduse de către poliţie, poliţia de frontieră sau echipele mobile către cel mai apropiat birou vamal sau către organul vamal de frontieră, fapta fiind consemnată într-un proces-verbal, după care va fi scos de pe teritoriul Republicii Moldova, acest lucru fiind asigurat în termen de 24 de ore din data aducerii acestuia, iar cheltuielile de escortare sunt

determinate în conformitate cu taxa stabilită în Legea cu privire la tariful vamal şi sunt acoperite de către persoana fizică care a încălcat termenul de aflare a mijlocului de transport auto pe teritoriul vamal.

Începând cu 01 ianuarie 2021, este interzisă vânzarea mijlocului de transport declarat prin acțiune pe teritoriul Republicii Moldova, donarea acestuia, transmiterea prin moștenire, oferirea spre închiriere/subînchiriere, darea în comodat, gajarea sau punerea la dispoziția unei alte persoane. Aceste acțiuni pot fi realizate pe teritoriul Republicii Moldova doar cu acordul organului vamal, după achitarea drepturilor de import. Nerespectarea acestor condiții se sancționează conform legislației în vigoare: în conformitate cu prevederile art. 287 pct.17) Cod contravențional al RM: *„Nerespectarea condițiilor de derulare a regimului vamal de admitere temporară a mijloacelor de transport declarate prin acțiune, se sancționează cu amendă de la 60 la 90 de unități convenționale, cu obligarea scoaterii mijlocului de transport de pe teritoriul Republicii Moldova”.* De asemenea, în cazul în care mijlocul de transport nu a fost scos de pe teritoriul Republicii Moldova în termenul stabilit de legislație, iar acesta nu mai există (a fost distrus sau vândut la piese, fapt confirmat prin documente justificative sau prin declarația pe propria răspundere a persoanei), organul vamal va încasa drepturile de import, în conformitate cu pct. 3^4, art.10 din Legea 1569/2002 cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoanele fizice.

La importul autoturismelor în Republica Moldova, accizele se percep în funcție de capacitatea cilindrică a motorului și anul de fabricare al acestuia. Conform noilor reglementări din 01 ianuarie 2021, se pot importa maşini fără limită de vârstă. Interdicția de import a mașinilor cu vârstă mai mare de 10 ani fiind eliminată. Persoanele cu dizabilități ale aparatului locomotor pot importa, o dată la 5 ani, cu scutire de plata accizelor, un mijloc de transport destinat transportării lor (cu capacitatea cilindrică a motorului de până la 2500 cm^3 inclusiv), indiferent de termenul de exploatare, conform prevederilor Codului vamal, Codului fiscal și Legii nr. 1380/1997 cu privire la tariful vamal. După expirarea termenului de 5 ani de la data beneficierii de scutirea respectivă, beneficiarilor din rândul persoanelor cu dizabilități ale aparatului loco-

motor li se permite comercializarea mijloacelor de transport respective. Se scutesc de accize mijloacele de transport importate și livrate cu titlu gratuit (donație), destinate pentru: scopuri medicale; stingerea incendiilor; curățarea străzilor, colectarea deșeurilor.

Constatăm că: existența prohibițiilor creează stimulente pentru activități ilicite, prin care se evită atât interzicerile, cât și achitarea impozitelor. În această ordine de idei, concomitent cu eliminarea prohibițiilor, se majorează esențial cota accizelor proporțional termenului de exploatare a mijloacelor de transport, ceea ce va permite creșterea resurselor financiare în bugetul de stat.

Referințe:

1. Cod vamal al Republicii Moldova nr.1149 din 20.07.2000.
2. Legea 1569/2002 cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoanele fizice.
3. Politica fiscală și vamală pentru anul 2021.
4. www.customs.gov.md
5. www.mf.gov.md

Recomandat
Sava MAIMESCU, dr., conf. univ.

ASIGURAREA SOCIALĂ ÎN CAZ DE INCAPACITATE TEMPORARĂ DE MUNCĂ

Cristina TARLAPAN, masterandă,
Facultatea Drept și Științe Sociale
Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți
CZU: 369.22:349.3:36(478) *k.tarlapan@mail.ru*

Asigurarea socială în caz de incapacitate temporară de muncă – vine să analizeze și să abordeze forma de ocrotire a persoanelor încadrate în câmpul muncii, constând în acordarea de ajutoare materiale și de asistență medicală în caz de boală, în trimiterea la odihnă sau tratament.

Noțiunea de *asigurare* se folosește pentru a desemna *asigurările sociale,* concept care ne propunem să-l studiem, și *asigurările de stat.* Elementul comun al ambelor instituții este noțiunea generală de asigurare, care, așa cum s-au arătat, implică în mod necesar existența a trei elemente: riscul, prima și prestația asigurătorului [1].

Actualitatea și importanța asigurării sociale rezidă în faptul că reprezintă una din principalele instituţii de protecţie socială specifice economiei de piaţă, care asigură realizarea dreptului constituţional al cetăţenilor la asigurare materială la bătrâneţe, în caz de pierdere totală sau parţială a capacităţii de muncă, şomaj etc.

Referindu-ne la calitatea asigurarea socială în caz de incapacitate de muncă, observăm că pentru a dispune de dreptul de a primi indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă, salariatul trebuie *să fie o persoană asigurată*. Astfel, potrivit definiției legale enunțate în art. 1 din Legea nr. 489/1999 privind sistemul public de asigurări sociale [2], prin *asigurat* se subînțelege „persoana fizică aptă de muncă, cu domiciliul sau reședința în Republica Moldova, având obligația de a plăti contribuții de asigurări sociale în vederea beneficierii de dreptul pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea riscurilor sociale prevăzute de lege".

Constatăm că în temeiul art. 6 alin. (1) și (2) din Legea nr. 289/2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte

prestații de asigurări sociale [3], *asiguraţii au dreptul la prestaţii de asigurări sociale*, inclusiv la indemnizaţie pentru incapacitate temporară de muncă, doar dacă îndeplinesc una dintre următoarele condiţii: a.) au un stagiu total de cotizare de cel puţin 3 ani; b.) au un stagiu total de cotizare de până la 3 ani, atunci beneficiază de dreptul la prestaţii de asigurări sociale, dacă confirmă un stagiu de cotizare de cel puţin 9 luni în ultimele 24 de luni premergătoare datei producerii riscului asigurat.

Excepțiile de la regula enunțată sunt indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de tuberculoză, de SIDA sau de o maladie oncologică, care se stabilesc, indiferent de durata stagiului de cotizare, conform art. 6 alin. (5¹) din Legea nr. 289/2004.

Indemnizaţia pentru incapacitate temporară de muncă, în calitate de prestație de asigurări sociale, se acordă şi în cazul în care incapacitatea de muncă a survenit în timpul concediului de odihnă anual. Dreptul la indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă apare în baza certificatului de concediu medical, întocmit și eliberat în conformitate cu reglementările legale.

În conformitate cu art. 13 alin. (1) din Legea RM nr. 289/2004, cuantumul lunar al indemnizaţiei pentru incapacitate temporară de muncă se stabileşte diferenţiat, în funcţie de durata stagiului de cotizare, după cum urmează:

- 60% din baza de calcul – în cazul unui stagiu de cotizare de până la 5 ani;
- 70% din baza de calcul – în cazul unui stagiu de cotizare cuprins între 5 și 8 ani;
- 90% din baza de calcul – în cazul unui stagiu de cotizare de peste 8 ani;
- 100% din baza de calcul – în caz de tuberculoză, SIDA sau de o maladie oncologică.

Corelativ cu dreptul asiguraților la prestații și servicii plătite din bugetul asigurărilor pentru accidente de muncă și boli profesionale, există obligația asiguratorului de a achita prestațiile medicale pentru investigarea, diagnosticarea, reabilitarea stării de sănătate, precum și recuperarea capacității de muncă până când se realizează: a)

restabilirea stării de sănătate sau ameliorarea deficiențelor de sănătate survenite în urma unui risc asigurat; b) prevenirea diminuării ori pierderii capacității de muncă și a necesității de îngrijire permanentă. Deci, indemnizațiile se stabilesc numai în baza certificatului medical, iar în cazul pierderii acestuia – în baza duplicatului eliberat în modul stabilit [4]. Alte documente nu pot servi drept temei pentru stabilirea indemnizației. Atenționăm că o condiție esențială pentru apariția dreptului la indemnizație de incapacitate temporară de muncă este survenirea incapacității neapărat în timpul muncii.

Pe parcursul anului 2020 ne-am confruntat cu pandemia COVID-19 care a scos în evidență o multitudine de probleme și neajunsuri ale sistemului medical: lipsa stocurilor, lipsa materialelor de protecție pentru personalul medical, a dezinfectanților, lipsa ventilatoarelor din secțiile de Terapie Intensivă și altor echipamente medicale, dar și asigurarea necorespunzătoare a persoanelor aflate în incapacitate de muncă, cauzate de imposibilitatea accesării serviciilor medicale sau accesul limitat la acestea, în situații de afecțiuni nelegate de COVID-19. Astfel, observăm că asigurarea socială, ca o verigă importantă a sistemului financiar și de credit, cuprinzând acele relații economice, exprimate în formă bănească, prin mijlocirea cărora se repartizează și se utilizează fondurile bănești necesare ocrotirii personalului muncitor, cooperatorilor și membrilor lor de familie în caz de pierdere temporară sau totală a capacității de muncă a fost afectat de condițiile pandemice nefaste.

Referințe:

1. ROMANDAȘ, N., PROCA, L., ODINOKAIA, I. *Dreptul protecției sociale*. Chișinău, 2011, p.174.
2. Legea privind privind sistemul public de asigurări sociale nr.489 din 08.07.1999. În: Monitorul Oficial /https://www.legis.md/cautare/?doc_id=113254&lang=ro
3. Legea privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, nr.289-XIV din 22.07.2004. // ttps://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95080&lang=ro
4. PROCA, L. Dreptul la indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă. În: *Revista Națională de Drept,* 2014, nr. 10, p.40.

Recomandat
Ina ODINOKAIA, dr., conf. univ.

TAXA VAMALĂ – INSTRUMENT AL POLITICII COMERCIAL-FISCALE A STATULUI

Dorin PASCARU, masterand,
Facultatea Drept
CZU: 339.543:341.241.8 dorindrept@yahoo.com

Multitudinea de acorduri, convenții și tratate internaționale, ce vizează aplicarea taxei vamale în comerțul internațional de mărfuri, ne duc inevitabil la concluzia importanței acesteia în relațiile economice externe ale statelor.

Pentru a înțelege ce este taxa vamală și care este rolul său în politica comercial-fiscală a statului, trebuie să clarificăm pentru început definiția taxei vamale. În literatura de specialitate, găsim mai multe definiții ale taxei vamale [1, p.71-72], dar ne vom opri asupra celei formulate de Pavel Țurcan [1, p.73], conform căreia *taxa vamală este un impozit indirect, perceput de organele vamale, în cazul introducerii sau scoaterii mărfurilor de pe teritoriul vamal al unui stat.*

În politica comercial-fiscală a statelor lumii, întâlnim o diversitate de taxe vamale, printre care în special menționăm următoarele: taxele vamale de import (cele mai răspândite); taxa vamală sezonieră; taxele vamale de export; taxele vamale de tranzit; taxele vamale fiscale; taxele vamale excepționale; taxa antidumping; taxa compensatorie; taxele vamale protecţioniste; taxele vamale de retorsiune (de răspuns); taxe vamale de egalizare; taxe vamale de contingent; taxe vamale *ad valorem*; taxe vamale specifice; taxa combinată (alternativă); taxele vamale mixte; taxele vamale autonome; taxele vamale convenţionale; taxele vamale percepute de la persoanele fizice; taxele vamale percepute de la persoanele juridice; taxele vamale generale; taxele vamale preferențiale (de favoare); taxele vamale bilaterale; taxele vamale multilaterale [1, p.82-92].

Analizând sfera de aplicare și impactul taxei vamale asupra economiei statului, distingem următoarele funcții ale taxei vamale [1, p.80-82]: funcția fiscală; funcția regulatoare; funcția de stabilizare;

funcţia de protejare; funcţia de stimulare; funcţia de „coordonare statală a activităţii de comerţ exterior”.

Menționăm că protejarea intereselor comerciale prin aplicarea taxei vamale este o practică des întâlnită în comunitatea internațională. Astfel amintim impunerea, de către Uniunea Europeană, în anul 2017, a unei taxe antidumping la importul plăcilor din ceramică producătorilor din RP Chineză, în mărime de la 13,9% până la 36,5% [1], precum și a unor taxe antidumping impuse în anul 2020, între 14,5% și 17% unor producători de oțel inoxidabil din RP Chineză [2]. La fel menționăm majorările reciproce de taxe vamale dintre SUA și RP Chineză din anul 2018 [3].

În ceea ce privește activitatea de promovare a intereselor comercial-fiscale ale Republicii Moldova prin intermediul taxei vamale, menționăm crearea unui cadru legal național, ce stabilește tipurile de taxe vamale aplicabile în țară, precum și ratele acestora, aferente mărfurilor importate. Astfel Legea cu privire la tariful vamal nr.1380/1997, stabilește patru tipuri de taxe vamale ce se percep doar la importul mărfii străine, după cum urmează:

1) *ad valorem*, calculată în procente faţă de valoarea în vamă a mărfii;

2) *specifică*, calculată în baza tarifului stabilit la o unitate de marfă;

3) *combinată*, care îmbină tipurile de taxe vamale specificate la punctele 1) şi 2);

4) *excepţională*, care se divizează în: taxă specială, taxă antidumping și taxă compensatorie.

De asemenea prin Legea nr.172/2014 a fost aprobată Nomenclatura combinată a mărfurilor, care stabilește catalogul mărfurilor și ratele taxei vamale pentru fiecare tip de marfă.

Republica Moldova este parte la 15 acorduri de liber schimb: Acordul de Asociere dintre Republica Moldova şi Uniunea Europeană şi Comunitatea Europeană a Energiei Atomice şi statele membre ale acestora; Acordul de Parteneriat Strategic, Comerţ şi Cooperare dintre Republica Moldova şi Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord; Acordul Central European de Comerţ Liber (CEFTA); Acordul privind crearea zonei de comerţ liber (cu statele CSI); Acordul de

Comerț Liber dintre Republica Moldova şi Republica Turcia și la încă 10 acorduri bilaterale de comerț liber.

Cu referire la rolul statului în economie, acesta constituie de mult timp obiect de controversă între economiști, unii fiind favorabili statului neutru, iar alții statului intervenționist, implicat în viața economică [1]. Eu însă vreau să remarc potențialul acordurilor de liber schimb care, pe lângă avantaje comerciale, creează și o imagine favorabilă Republicii Moldova. Cu toate acestea, o dezvoltare armonioasă a relațiilor comerciale internaționale o vedem doar în respectarea bunelor practici ale statelor partenere.

Referințe:

1. ȚURCAN, P. *Reglementarea tarifară a operațiunilor de import-export*: Teză de doctor în drept, 2015, p.185.
2. CERNA, Silviu. Rolul economic al statului: O veche problemă rămasă deschisă. În: *Ziarul financiar*, 19.01.2018.
3. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017R2179&from=EN
4. https://www.economica.net/uniunea-europeana-a-decis-sa-impuna-taxe-antidumping-mai-multor-produse-metalurgice-importate-din-china-taiwan-i-indonezia_182696.html
5. https://stirileprotv.ro/stiri/international/china-impune-noi-taxe-vamale-sua-istoricul-razboiului-comercial-dintre-cele-2-tari.html

Recomandat
Pavel ȚURCAN, dr., conf. univ.

SERVICIUL FISCAL DE STAT ȘI ATRIBUȚIILE ACESTUIA ÎN DOMENIUL PENAL

Iuliana BERJAN, masterandă,
Facultatea Drept
CZU: 351.71:336.225.2:343.37 *contofficeprim@gmail.com*

Competența de investigare a infracțiunilor economice de către ministerele de Interne din statele postsovietice nu a asigurat în majoritatea statelor o diminuare a economiei tenebre. Cele mai eficiente modele de organizare instituțională pentru prevenirea și combaterea infracțiunilor economice sunt cele din statele occidentale, care au format autorități publice centrale cu subordonare către Ministerul Finanțelor sau Economiei. Pornind de la datele privind amploarea economiei tenebre din Republica Moldova și rezultatele scăzute ale urmăririi penale a infracțiunilor economice realizate de MAI, este necesar crearea unei autorități publice centrale independente, cu competențe de cercetare a infracțiunilor economice, subordonate direct Guvernului, Prim-ministrului. Autoritatea respectivă ar trebui să preia competențele organului de urmărire penală ale Serviciului Vamal și MAI, privind infracțiunile economice, fiscale și de contrabandă.

Extinderea mandatului Serviciului Fiscal de Stat cu competențe de efectuare a urmăririi penale comportă riscuri majore, deoarece Serviciul Fiscal de Stat este o autoritate publică, împuternicită să administreze impozitele, taxele și alte plăți în interesul statului prin crearea de condiții pentru contribuabili în scopul conformării și respectării legislației, aplicării uniforme a politicii și reglementărilor în domeniul fiscal. Realizarea acestui ansamblu de obiective depinde nu numai de voința și cadrul legislativ adoptat, dar impune și un efort multidimensional al funcționarilor Serviciului Fiscal de Stat pentru optimizarea continuă a procesului de administrare fiscal.

Privitor la arhitectura instituțională a organelor abilitate cu efectuarea investigațiilor fiscale și celor aferente acestora, distingem patru modele de bază:

- investigațiile sunt realizate și conduse de organul fiscal;

- investigațiile sunt realizate de organul fiscal sub conducerea procurorului;
- investigațiile sunt realizate de o agenție specializată din afara sistemului fiscal;
- investigațiile sunt realizate și conduse de poliție sau/și procuror.

Republica Moldova, făcând parte din familia de drept romano-german, în mod firesc, aplică cel de-al patrulea model. Însă, printr-o inițiativă legislativă, Guvernul propune modificarea esențială a acestei abordări. Proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative, înaintat de către Guvern și înregistrat de către Parlament la 6 iulie 2020, propune modificarea unor prevederi din: Codul fiscal al Republicii Moldova nr. 1163/1997; Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003; Legea privind statutul ofițerului de urmărire penală nr. 333/2006; Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008; Legea privind activitatea specială de investigații nr. 59/2012. În esență, prin proiect, se propune:

✓ atribuirea Serviciului Fiscal de Stat (SFS) a competenței de efectuare a urmăririi penale în privința unui șir de infracțiuni;

✓ abilitarea SFS cu competențe de efectuare a activității speciale de investigații aferent infracțiunilor atribuite în competență;

✓ extinderea competenței SFS în materie contravențională.

În materie penală, se propune abilitarea SFS cu efectuarea urmăririi penale în privința infracțiunilor *infra* prevăzute de Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002:

1. Practicarea ilegală a activității de întreprinzător (art. 241);
2. Practicarea ilegală a activității financiare (art. 241/1);
3. Pseudoactivitatea de întreprinzător (art. 242);
4. Evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor (art. 244);
5. Evaziunea fiscală a persoanelor fizice (art. 244/1);
6. Transportarea, păstrarea sau comercializarea mărfurilor supuse accizelor, fără marcarea lor cu timbre de control sau timbre de acciz (art. 250);
7. Fabricarea ilegală a semnelor de marcare de stat, punerea în circulație și utilizarea acestora (art. 250/1);

8. Însușirea, înstrăinarea în cazurile nepermise de lege, tăinuirea bunurilor gajate, luate în leasing, sechestrate sau confiscate (art. 251);
9. Insolvabilitatea intenționată (art. 252);
10. Insolvabilitatea fictivă (art. 253);
11. Falsul în documente contabile (art. 335/1).

- ***Acte normative:***

1. Codul fiscal al Republicii Moldova. Titlul I. Noţiuni generale. Titlul II. Impozit pe venit. Legea Republicii Moldova nr.1163-XIII din 24.04.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.62 din 18.09.1997.

2. Codul fiscal al Republicii Moldova. Titlul III. Taxa pe valoarea adăugată. Legea Republicii Moldova nr.1415-XIII din 17.12.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.40-41 din 07.05.1998.

3. Codul fiscal al Republicii Moldova. Titlul IV. Accizele. Legea Republicii Moldova, nr.1053- XIV din 16.06.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.139-140 din 02.11.2000.

4. Codul fiscal al Republicii Moldova. Titlul V. Administrarea fiscală. Legea Republicii Moldova nr.407-XV din 26.07.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.1-3 din 03.01.2002.

5. Codul fiscal al Republicii Moldova. Titlul VI. Impozitul pe bunurile imobiliare. Legea Republicii Moldova nr.1055-XIV din 16.06.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.127-129 din 12.10.2000.

6. Codul fiscal al Republicii Moldova. Titlul VII. Taxele locale. Legea Republicii Moldova nr.93- XV din 01.04.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.80-82 din 21.05.2004.

Site-uri:

1. *mf.gov.md*
2. *sfs.md*

Vlad VLAICU, dr., conf. univ.

UNELE CONSIDERAȚIUNI PRIVIND DREPTUL COPILULUI LA LIBERTATEA RELIGIOASĂ

Luis SERDEȘNIUC, masterand,
Facultatea Drept și Științe Sociale,
Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți
CZU: 341.231.14:342.731-053.2 luciaserd82@gmail.com

1. În acest articol este prezentat și reflectat dreptul copilului la libertatea religioasă, pornind de la cadrul normativ și actele internaționale și naționale în privința implementării disciplinei religiei în sistemul educațional atât din Uniunea Europeană, cât și din Republica Moldova. Această punere în practică a orei de religie, potrivit dreptului fundamental care ține de conștiința individuală, este expusă sub aspectul Drepturilor Omului conform standardelor democratice, implicând libertatea de a exprima o religie sau o convingere religioasă.

2. Standardul european în materie de drepturile omului este stipulat de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului [1], Convenția ONU privind Drepturile Copilului (art. 14) [2,p.5], Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948 (art.2, 18, 26) [3]; Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice [4,p.7]:(art. 18, alin. (1)), (art. 18, alin. (2)), (art. 18, alin. (3)). Declarația Adunării Generale ONU [5]; Convenția Europeană a Drepturilor Omului (art. 9)[1,p.10], Constituția Republicii Moldova (art. 31)[6].

3. Fiecare stat are libertatea suverană să decidă cum şi ce fel de religie se poate preda în şcoli la elevi. Astfel, această decizie variază în funcţie de gradul de civilizaţie, conştiinţă civică, libertatea de exprimare şi de conştiinţă, existenţa separării reale dintre Biserică şi Stat şi, nu în ultimul rând, lipsa absolută a oricărei discriminări a cetăţeanului pe bază de credinţă sau religie. În conformitate cu normele constituționale ale Republicii Moldova, părinții sunt nemijlocit responsabili de alegerea modului de educație al copiilor, în acest sens, părinții ar trebui să țină cont de abilitățile și competențele elevului/copilului pentru orientarea studiilor acestuia.

4. Invocarea în instanță (art.14 al CDC) [2, 5] de către copii nu ar trebui privită ca o încălcare de către părinți, urmând logica inversă – părinții sunt trași la răspundere atunci când nu asigură educația copilului. Așadar, dreptul suprem asupra modelului de educație îl deține părintele, și nu statul. Pe de o parte, părinții elevilor pot fi sancționați dacă nu educă copilul și, în același timp, sunt sancționați (art. 14 al CDC), dacă îl educă într-o singură confesiune religioasă. Prin urmare, statul nu poate reglementa în totalitate modelul de educație oferit de către părinți, pentru că, în așa mod, limitează libertatea celor din urmă.

5. Modelul de predare a religiei în Republica Moldova este unul confesional, specific multor state postsovietice, dar, în același timp, Constituția Republicii Moldova [6] și Codul educației [7] asigură libertatea părinților de a alege opțiunea educațională pentru copilul lor.

6. Disciplina *Religia,* fiind una opțională, poate fi selectată de către părinții elevilor sau nu, astfel se asigură libertatea religioasă (pentru atei și liberi cugetători). Iar alegerea confesiunii, asigură libertatea exprimării religioase a propriei credințe. Actualmente, în Republica Moldova avem două curricula adoptate la Ministerul Educației Educației, Culturii și Cercetării la disciplina *Religie*: Cultul creștin-ortodox (la care a aderat și cultul romano-catolic) și Cultul adventist de ziua a șaptea.

7. Disciplina *Religia,* se predă opţional în clasele I-i – a XII-a, în baza Curriculumului şcolar la *Religie* pentru clasele I-i – a IX-a, aprobat prin procesul-verbal nr. 2 din 22.08.2011 al şedinţei Consiliului Naţional pentru Curriculum, prin ordinul ministrului Educaţiei nr. 761 din 08.09.2011, şi Curriculumului şcolar la *Religie* pentru clasele a X-a – a XII-a, aprobat prin procesul-verbal nr. 9 din 08.06.2016 al şedinţei Consiliului Naţional pentru Curriculum şi prin ordinul ministrului Educaţiei nr. 671 din 01.08.2017, ceea ce reprezintă o realizare a unui drept fundamental.

8. În baza Hotărârii Guvernului nr. 596 din 02.07.10 cu privire la predarea disciplinei opţionale *Religia*, aceasta este prevăzută în Planul-cadru pentru învăţământul primar, gimnazial şi liceal, în lista de discipline recomandate de Ministerul Educaţiei, Culturii şi Cercetării.

9. Ora de *Religie* atât în Uniunea Europeană, cât și în Republica Moldova, conform cadrului legal, presupune instruirea religioasă pentru elevii doritori la libera alegere, părinții elevilor au dreptul de prioritate în alegerea felului de învățământ pentru copiii lor minori (art. 26 alin. (3) din Declarația Universală a Drepturilor Omului), care sunt chemaţi, și nu influențați, să-și deschidă sufletul, învățând, în sens biblic, valenţele emoţionale, volitive şi raţionale.

Referințe:

1. *European Court of Human Rights*. Disponibil pe: https: // www.echr.coe.-int (accesat la 23.02.2021).
2. *Convenţia ONU cu privire la drepturile copilului.* Disponibil pe: https:-//wwwartico.md› wp-content › uploads › 2017/01 › CRC_RO
3. *Declaratia Universala a Drepturilor Omului*. Disponibilă pe: https:// www.ohchr.org › UDHR_Translations › (accesat la 24.04.2020).
4. *Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice*. Disponibil pe: https: // *www.prefecturatimis.ro › doc › informare* (accesat la 24.04.-2020).
5. *Declarația Adunării Generale ONU din 10 septembrie 1948*. Disponibilă pe: https: // www.anr.gov.ro › docs › legislatie › internationala › (accesat la 24.02.2021).
6. *Constituția Republicii Moldova*. Disponibilă pe: Parlament.md, https: //*www.parlament.md › Constitution › tabid › language*(accesat pe 24.04.-2020).
7. *Codul educaţiei al Republicii Moldova*. Disponibil pe https://usmf.md › uploads › 2013/08 › Codul-Educatiei (accesat la 23.02.20210).
8. *Plan cadru – Ministerul Educației, Culturii și Cercetării*. Disponibil pe https: //mecc.gov.md › sites › default › files › ordin_nr._321(accesat la 24.02,2021)

Recomandat
Ina ODINOKAIA, dr., conf. univ.

COMPETENȚA SERVICIULUI FISCAL DE STAT ÎN REALIZAREA URMĂRIRII PENALE ȘI ACTIVITĂȚII SPECIALE DE INVESTIGAȚIE

Andrei BAZATIN, masterand,
Facultatea Drept
CZU: 343.359:343.12:336.22(478) *andrei.bazatin.97@gmail.com*

În prezenta lucrare, ne propunem să analizăm cadrul instituțional menit să prevină și să combată infracțiunile fiscale și cele aferente lor, oricare ar fi preferințele unui sau altui Guvern, acesta urmând a lua în considerare istoricul și specificul jurisdicției naționale, dar și sistemul dreptului intern. Astfel, prevederile legale vor fi examinate, în mod fundamental și critic, din perspectiva oportunității, în special – din perspectiva riscurilor aferente: riscul unei urmăriri penale tendențioase; riscul reducerii independenței organului de urmărire penală; riscuri sporite de corupție concentrate într-o singură entitate.

Aşadar, în prezenta cercetare, vom analiza modificările implementate recent în mai multe acte normative, care după intrarea acestora în vigoare au extins atribuțiile Serviciului Fiscal de Stat pentru combaterea infracțiunilor economice prin acordarea competențelor de efectuare a activității speciale de investigație în conformitate cu Legea privind activitatea specială de investigații și a urmăririi penale în conformitate cu Codul de procedură penală.

Astfel prin Legea nr. 49 din 23 martie 2018 au fost operate modificări la Codul de procedură penală prin care Serviciul Fiscal de Stat a fost învestit cu atribuții de constatare a infracțiunilor prevăzute de Codul penal, și anume la: Articolul 241. Practicarea ilegală a activităţii de întreprinzător; Articolul 241[1]. Practicarea ilegală a activităţii financiare; Articolul 242. Pseudoactivitatea de întreprinzător; Articolul 244. Evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituţiilor şi organizaţiilor; Articolul 244[1]. Evaziunea fiscală a persoanelor fizice; Articolul 250. Transportarea, păstrarea sau comercializarea mărfurilor

supuse accizelor, fără marcarea lor cu timbre de control sau timbre de acciz; Articolul 250[1]. Fabricarea ilegală a semnelor de marcare de stat, punerea în circulaţie şi utilizarea acestora; Articolul 251. Însuşirea, înstrăinarea în cazurile nepermise de lege, tăinuirea bunurilor gajate, luate în leasing, sechestrate sau confiscate; Articolul 252. Insolvabilitatea intenţionată; Articolul 253. Insolvabilitatea fictivă și Articolul 335[1]. Falsul în documente contabile.

Întru implementarea noilor atribuții, a fost creată Direcția control și constatarea infracțiunilor, care întreprinde un complex de acțiuni premergătoare urmăririi penale, precum reținerea făptuitorului, ridicarea corpurilor delicte, solicitarea informațiilor și a documentelor necesare pentru constatarea infracțiunii, citarea persoanelor și altele, care deja instrumentează un șir de cauze penale, în perioada octombrie 2018-decembrie 2019, fiind expediate la adresa Procuraturii 106 cazuri de constatare a infracțiunilor.

Mai mult ca atât, la 11 septembrie 2020, Parlamentul a votat în lectura a doua proiectul de lege privind modificarea unor acte normative, intervenind în prevederile Codului fiscal, Codului de procedură penală, Legea privind activitatea specială de investigații și Codul contravențional, la 1 ianuarie 2021, intrând în vigoare Legea nr. 188 din 11 septembrie 2020 pentru modificarea unor acte normative care acordă Serviciului Fiscal de Stat nu numai dreptul de a constata săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art.241-242; 244; 244[1]; 250-253 şi 335[1] Cod penal, dar și să efectueze acțiunile de urmărire penală în privința acestor infracțiuni și activități speciale de investigații aferente infracțiunilor atribuite în competență, fiind extins și statutul juridic al funcționarului fiscal cu statut special, atribuindu-i împuterniciri de exercitare a urmăririi penale și activității speciale de investigații.

Până la atribuirea competenței organului fiscal de realizare a urmăririi penale, procedura de constatare şi examinare a cazurilor cu indici de infracțiune, în fapt presupunea inițierea acţiunilor de către un organ, Serviciul Fiscal de Stat şi definitivarea acestora de către organele de urmărire penală. Conexiunea în cadrul unei singure instituţii atât a atribuţiilor fiscale, cât şi a atribuţiilor de urmărire penală a infracţiunilor din domeniul fiscal și conex acestuia, asigură în

primul rând continuitatea şi eficienţa sporită a acţiunilor întreprinse în vederea contracarării cazurilor de evaziune fiscală, practică aplicată în statele dezvoltate, inclusiv în România.

În final, putem afirma cu certitudine – acordarea împuternicirilor de urmărire penală și acțiuni speciale de investigație către organul fiscal este un pas eficient spre contracararea încălcărilor fiscale, ce indirect vor duce spre achitarea completă și la termen a obligațiilor fiscale, la ridicarea nivelului culturii și conștiinței fiscale a contribuabilului.

Referințe:

1. Legea nr.59 din 29-03-2012 privind activitatea specială de investigații. Publicată la 08-06-2012 în *Monitorul Oficial,* nr. 113-118, art. 373.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122 din 14-03-2003. Publicat la 05-11-2013 în *Monitorul Oficial,* nr. 248-251, art. 699.
3. Lega privind completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003 nr. 49 din 23.03.2018 (în vigoare 01.10.2018). Publicată la 20-04-2018 în *Monitorul Oficial,* nr. 126-132, art. 261.
4. Lege pentru modificarea unor acte normative nr. 188 din 11.09.2020 (în vigoare 01.01.2021). Publicată la 09-10-2020 în *Monitorul Oficial,* nr. 259-266, art. 557.
5. *Ibidem.*

Recomandat
Vlad VLAICU, dr., conf. univ.

SECHESTRUL ȘI SUSPENDAREA OPERAȚIUNILOR PE CONTURILE BANCARE – MODALITĂȚI DE ASIGURARE A STINGERII OBLIGAȚIILOR FISCALE

Ecaterina BRAGA, masterandă,
Facultatea Drept
CZU: 351.71:336.221.24:347.952.4(478) katyabraga997@mail.ru

În prezent, sistemul financiar al RM, care reglementează relațiile publice privind acumularea, redistribuirea și utilizarea resurselor financiare ale statului, necesită reformarea principalelor sale componente asociate formării bugetelor de stat. Astfel principala sursă de formare a veniturilor din sistemul bugetar al Republicii Moldova sunt impozitele și taxele, problemele reglementării legale a impozitării considerându-se printre cele mai relevante, contribuabilul, ca să evite tragerea la răspundere pentru încălcarea legislației fiscale, urmând a respecta întocmai normele juridice fiscale.

În procesul implementării obligațiilor de achitare a impozitelor și taxelor, statul urmează a identifica un echilibru între interesele individului, ale societății și ale sale, acest echilibru fiind posibil de atins prin intermediul normelor juridice, clare, certe, concrete și principalul cu o cultură și conștiință fiscală ridicată a contribuabilului.

Atât în R. Moldova, cât și în alte state există un șir de modalități de a pune în aplicare obligația de plată a impozitelor și taxelor, acestea putând fi definite ca mijloace legale de încurajare a contribuabilului să ia măsuri de plată în suma, procedura și timpul stabilite de lege, valoarea fondurilor, precum și pentru a proteja interesele statului și societăţii în caz de neîndeplinire a unor astfel de acțiuni includ: gaj, suspendarea operațiunilor pe conturile bancare ale contribuabilului, sechestru. Aceste măsuri de securitate sunt de natură unilaterală și se aplică pe baza unei decizii imperioase a autorității fiscale numai atunci când încălcarea fiscală a fost efectiv comisă (așa-numitele măsuri extreme).

Spre deosebire de gaj și garanția bancară, suspendarea operațiunilor pe conturi bancare este considerată ca o modalitate de asigurare a stingerii obligațiilor fiscale. În primul rând, aceasta este o măsură a

impactului operațional, care ar însemna încetarea de către bancă a tuturor tranzacțiilor de ieșire din conturile bancare ale contribuabililor. Decizia de a suspenda operațiunile în contul unui contribuabil este luată nu numai în cazul neachitării obligațiilor fiscale, ci și în alte cazuri, de ex.: nu s-a prezentat la citarea organului fiscal. Această decizie este valabilă din momentul în care banca o primește și până la anularea ei de către bancă sau de către o instanță de judecată.

Conform art. 129 Cod fiscal, sechestrarea bunurilor ca modalitate de asigurare a stingerii impozitelor, penalităților, amenzilor, contribuțiilor de asigurări sociale și medicale este o acțiune a organului fiscal de restricționare a unor drepturi ale proprietarului, și anume a dreptului de a înstrăina bunurile sale. Sechestrarea bunurilor se aplică nu numai în cazul neachitării complete a obligațiilor fiscale, ci și în cazul neachitării în termen a acestora, în lipsa unei decizii de amânare sau suspendarea achitării obligațiilor fiscale. În cazul dat, deținerea, utilizarea și înstrăinarea acestei proprietăți se efectuează cu permisiunea și sub controlul autorității fiscale. În practica aplicării sechestrului bunurilor contribuabilului, o problemă importantă a devenit momentul din care autoritatea fiscală are dreptul de a utiliza sechestrul ca mijloc de asigurare, această problemă apărând datorită faptului că, pe de o parte, sechestrarea bunurilor contribuabilului este reglementată de Codul fiscal al RM, printre alte modalități de a asigura îndeplinirea obligației de a plăti impozite și taxe, dar, de pe altă parte, legiuitorul definește sechestrul doar ca o modalitate de a asigura executarea unei decizii privind impozitul, penalități sau amenzi, dând naștere, astfel, la dezacorduri cu privire la definirea naturii juridice.

După analizarea problemei indicate, care confirmă doar ambiguitatea structurii sechestrului de bunuri stabilită în Codul fiscal al RM, putem ajunge la concluzia că sechestrul bunurilor contribuabilului ar trebui considerat ca o modalitate de asigurare a îndeplinirii obligației de plată a impozitelor și taxelor și această interpretare va servi pentru protejarea intereselor publice și pentru atingerea obiectivelor fiscale. În raporturile juridice, sechestrul proprietății este cea mai strictă dintre măsurile enumerate, este utilă numai dacă este imposibil să se asigure executarea obligațiilor prin alte măsuri. Aşadar, urmează a remarca

faptul că toate metodele luate în considerare pentru îndeplinirea obligațiilor fiscale vizează protejarea intereselor statului.

Asigurarea obligației de plată a impozitelor, taxelor, penalităților, amenzilor, contribuțiilor de asigurări sociale și medicale este o instituție complexă a legislației, având tentă atât fiscală cât și procesual civilă și penală, în scopul comun de a asigura achitarea completă și la timp a obligațiilor fiscale.

Referințe:

1. VLAICU, V. *Drept fiscal.* Chișinău: CEP USM, 2014.
2. TOFAN, M. *Drept fiscal*. București: C.H. Beck, 2016.
3. ȘAGUNA, Dan Drosu. *Drept fiscal.* Ed. a 5-a. București: C.H. Beck, 2013.
4. Codul fiscal nr. 1163-XIII din 24.04.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 08.02.2007, Ediţie specială.

Recomandat
Vlad VLAICU, dr., conf. univ.

IMPOZITAREA DIVIDENDELOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Alexandru SUHODOL, masterand,
Facultatea Drept
CZU: 336.225:658.155.2(478) suhodol.alexandru@mail.ru

Dividendele reprezintă cota-parte din beneficiile unei societăți care se cuvine unui asociat sau acționar, proporțional cu numărul și valoarea acțiunilor deținute, plata dividendelor reprezintând suma pe care un acţionar o primeşte din profiturile realizate de o companie la care acesta deţine acţiuni, suma fiind calculată în funcţie de numărul şi tipul specific de acţiuni deţinute, achitările efectuându-se de obicei în numerar, sub formă de acţiuni sau titluri de capital.

Sediul juridic al impozitării dividendelor în Republica Moldova este Capitolul 12 al Codului fiscal. Astfel la repartizarea dividendelor anuale (din profitul net) contribuabilii sunt obligați să rețină și să achite la buget un impozit în cuantum de 6%, cu excepția repartizării dividendelor din contul profitului obținut în anii 2008-2011, din care se rețin 15%.

Deoarece în Republica Moldova sistemul fiscal are o presiune fiscală asupra rezultatelor entității mai mică comparativ cu alte state, unii investitori străini preferă să introducă în RM numerar sub forma achitării unor servicii entităților conexe, de la care ulterior beneficiază de încasarea dividendelor. Astfel, impozitarea veniturilor are loc în Republica Moldova și nu în statul de origine a antreprenorilor străini. Dacă am considera că antreprenorii străini achită impozite pentru repartizarea profitului „tranzitând" Republica Moldova în mărime de 18% (12% pentru impozitul pe venit din activitatea de întreprinzător și 6% pentru impozitul pe venit din dividende), această cotă este foarte mică în comparație cu unele cote din statele membre ale Uniunii Europene. Spre exemplu, un studiu asupra cotelor impozitului pe profit în statele membre ale UE, efectuat de către compania internațională de audit Deloitte, arată că cele mai mari cote ale impozitului pe profit sunt în Malta (35%), Franța (33,33%), Grecia (29%), Belgia (29%), Spania

(25%), Olanda (25%), fiind cu mult mai mari decât în Republica Moldova, politica dusă de autorități pe acest segment fiind destinată atragerii investitorilor străini.

De obicei, achitarea dividendelor are loc la finele anului, însă în practică au loc achitări de dividende intermediare (în avans), din profitul brut al anului curent, în astfel de situații, pentru a considera achitarea dividendelor din profit net, contribuabilii sunt obligați să calculeze și să achite impozit pe venit aferent profitului repartizat, în cuantum de12% în raport cu suma dividendelor îndreptate spre plată. La entitățile rezidente ale parcurilor pentru tehnologia informației, precum și la entitățile ce aplică regimul de impozitare a venitului din activitatea operațională (IVAO), achitarea în prealabil a impozitului pe venit în momentul achitării dividendelor nu este obligatorie.

Legislația în vigoare nu prevede anumite reglementări privind tratamentul fiscal al veniturilor obținute de către contribuabili persoane fizice cetățeni, pe teritoriul Republicii Moldova, de la agenții economici care nu au relații cu sistemul bugetar al Republicii Moldova. Astfel, veniturile obținute de către persoanele fizice rezidente ale Republicii Moldova, care nu au fost impozitate la sursa de plată conform art.90 alin.(1) Codul fiscal, urmează a fi declarate și impozitate în Republica Moldova conform modului general stabilit la cotele stipulate de art.15 Cod fiscal.

Contribuabilii care au obținut venituri sub formă de dividende de la agenții economici care nu au relații cu sistemul bugetar al Republicii Moldova (cei din zona Transnistriei), urmează să declare, calculeze și să achite impozitul pe venit conform modului general stabilit, la cotele prevăzute la art.15 Cod fiscal.

În conformitate cu politică fiscală și vamală pentru anul 2021, de anul viitor urmează a fi eliminată impozitarea dividendelor distribuite persoanelor juridice, acesta fiind un pas spre dezvoltarea contribuabililor persoane juridice, încurajarea investirii mijloacelor bănești etc. Reținerea impozitului în mărime de 6% pentru dividende se propune a fi aplicată doar în cazul distribuirii dividendelor către persoane fizice sau persoane nerezidente. Scopul acestei măsuri mai este pentru a perfecționa sistemul fiscal în vederea contribuirii la

formarea unui cadru legal favorabil mediului investițional, inclusiv prin reținerea și investirea mijloacelor financiare în cadrul proceselor economice, generatoare de valoare adăugată, măsura însă fiind estimată a crea un impact negativ de 10 mil. de lei asupra bugetului.

Referințe:

1. ȘAGUNA, D. *Drept fiscal.* Ed. a 5-a. București: C.H. Beck, 2013.
2. VLAICU, V. ș.a. *Drept fiscal.* Chișinău: CEP USM, 2014.
3. TOFAN, M. *Drept fiscal.* București: C.H. Beck, 2016.
4. GRAUR, A.,M. *Aspecte contabile și fiscal aferente profitului utilizat,* portalul SEM http://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/1234567890/-542/Graur_A_Maxim_I_%20conf_con_15.03.19.pdf?sequence=1&isAllowed=y
5. Codul fiscal nr. 1163-XIII din 24.04.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 08.02.2007, Ediţie specială.

Recomandat
Vlad VLAICU, dr., conf. univ.

EVAZIUNEA FISCALĂ – ASPECTE TEORETICO-JURIDICE

Tatiana TEIȘAN, masterandă,
Facultatea Drept
CZU: 343.359.2:351.71 tatiana.teisan@gmail.com

La etapa actuală, evaziunea fiscală a devenit o realitate nu numai pentru alte state, ci și pentru Republica Moldova, fenomen care, cu părere de rău, în ultimii ani ia amploare. În contextul creșterii permanente a obligațiilor fiscale ale contribuabililor, evazioniștii au identificat un șir de metode de eludare a legii, de neachitare completă și la timp a obligațiilor fiscale, aceasta rezumându-se la acte ilegale comise de către un individ sau un grup de indivizi, agent economic, pentru a obține câștiguri economice ilegale – impozitele, taxele, contribuțiile de asigurări sociale și medicale neajungând în buget, ci rămânând în buzunarele acestora.

Evaziunea fiscală este un fenomen dificil, un fenomen complex și nedefinit în legislație, o definiție expusă de cercetătorul Vlad Vlaicu ar fi „evaziunea fiscală reprezintă fenomenul de eludare, eschivare de către persoana fizică sau juridică de la plata obligațiilor fiscale, legal stabilite de legea fiscală și consacrate de principiile constituționale” [2].

În literatura de specialitate, evaziunea fiscală se clasifică în două forme, a căror criteriu de partajare îl reprezintă natura juridică, acestea fiind: evaziune fiscală ilicită (evaziunea fiscală frauduloasă) și licită (evaziunea fiscală legală, tolerată de lege).

Prin ***evaziune fiscală legală*** se înțelege acțiunea contribuabilului de a ocoli legea în materie fiscală din cauza unor erori sau inadvertențe de reglementare. Este vorba de folosirea unor procedee juridice pentru evitarea obligațiilor fiscale, fără încălcarea legii, de unde și denumirea de *evaziune tolerată*. Prin urmare, acest gen de fraude se situează la granița legalității, fiind utilizate mijloacele pentru „a trece cu ușurință pe deasupra legii” [3].

Evaziunea fiscală frauduloasă (ilicită) se poate defini ca o acțiune conștientă a contribuabilului ce violează o prescripție legală, cu scopul de a nu plăti obligațiile fiscale cuvenite. În acest scop, se recurge la

disimularea obiectului impozabil, la subevaluarea cuantumului materiei impozabile sau folosirea altor căi de sustragere de la plata obligațiilor fiscale datorate.

Tot în această ordine de idei, în literatura de specialitate, au fost identificate mai multe criterii de clasificare a evaziunii fiscale [4]: *în funcție de autorul faptei:* evaziune fiscală săvârșită de persoane fizice și evaziune fiscală săvârșită de persoane juridice; *în funcție de criteriul material:* fraudă prin disimularea materiei impozabile, fraudă prin majorarea cheltuielilor deductibile, fraudă săvârșită printr-o acțiune, fraudă săvârșită printr-o inacțiune; *din punct de vedere fiscal:* evaziune la așezarea venitului, constând în diminuarea bazei impozabile și evaziune în momentul plății obligației fiscale, prin trecerea mărfurilor la o categorie mai slab impozitată, de exemplu, în cazul accizelor la alcool; *din punct de vedere cantitativ:* fraudă fiscală artizanală și fraudă fiscală industrială, apanajul unor structuri bine organizate, reduse ca număr, care însă reușesc să sustragă sume importante din cele cuvenite statului; *din punctul de vedere al naturii juridice a sancțiunii aplicabile:* evaziune fiscală de natură administrativă, care este în măsură să atragă aplicarea unor majorări de întârziere pentru sumele datorate sau chiar a unor sancțiuni contravenționale și evaziune fiscală penală, sancționată penal prin considerarea faptelor săvârșite drept infracțiuni.

Cauzele ce generează apariția evaziunii fiscale sunt complexe, fiind delimitate în ***cauze subiective*** (în mare majoritate, referindu-se la cultura și conștiința fiscală joasă a contribuabilului) și ***cauze obiective*** (lacunele legislative, impreciziile legislației, cât și norme posibile de interpretări). Astfel, cauzele fenomenului evazionist nu există fiecare în mod independent, ci se află într-o strânsă interdependență una de cealaltă [5].

Pretutindeni și dintotdeauna evaziunea fiscală a fost condamnată, însă, cu regret, perspectivele acestui fenomen nu s-au schimbat de-a lungul timpului, persistând în toate țările și în toate perioadele, chiar dacă se aplică sancțiuni „usturătoare". Răspunderea juridică pentru evaziune fiscală este reglementată de Codul penal și Codul contravențional al RM în funcţie de gravitatea acesteia. Astfel, evaziunea fiscală

este determinată de atitudinea contribuabililor față de îndeplinirea obligațiilor de plată a impozitelor, taxelor și altor contribuții datorate statului, ca urmare a activității economice.

În concluzie, putem atesta că evaziunea fiscală se plasează ca o problemă majoră, ce reprezintă unul dintre fenomenele economico-sociale complexe, care este imposibil de eradicat, însă posibil de diminuat prin măsuri și eforturi majore atât din partea statului, cât și din partea contribuabililor. Combaterea eficientă a evaziunii fiscale nu ține doar de impunerea sancțiunilor drastice, ci și de modificarea cadrului legal, excluderea lacunelor etc., elaborarea normelor juridice fiscale simple, clare, precise, dar în principal ridicarea nivelului culturii și conștiinței fiscale a fiecărui contribuabil.

Referințe:

1. MARTINEZ, J. *La fraude fiscale.* Paris: PUF, 1990, p.5.
2. VLAICU, V. Evaziune fiscală – aspecte teoretico-juridice. În: *Promovarea drepturilor omului și securității umanitare prin prisma integrării europene (Parteneriatul Estic).* Chișinău, 2013, p.67.
3. SCAILTEUR, C. *Le contribuable et l'Etat,* 1961, p.65.
4. GLIGA, I. *Drept financiar.* București, 2007, p.35.
5. ȘAGUNA, Dan Drosu. *Drept fiscal.* Ed. a 5-a. București: C.H. Beck, 2013.

Recomandat
Vlad VLAICU, dr., conf. univ.

RAȚIONALIZAREA MANAGEMENTULUI PERFORMANȚELOR CA FACTOR AL COMPETITIVITĂȚII ORGANIZAȚIEI

Viorica FOCA, masterandă,
Facultatea Științe Economice
CZU: 005.962.13:005.332.1:339.137.2 *viorica1foca@gmail.com*

În condițiile mediului extrem de flexibil în care funcționează organizațiile autohtone, managementul performanței este tot mai mult evidențiat ca un domeniu cu o semnificație majoră în asigurarea competitivității și sustenabilității acestora. Implicit, monitorizarea continuă și raționalizarea sistemului de management al performanței sunt conștientizate de manageri ca instrumente manageriale indispensabile în atingerea obiectivelor prestabilite.

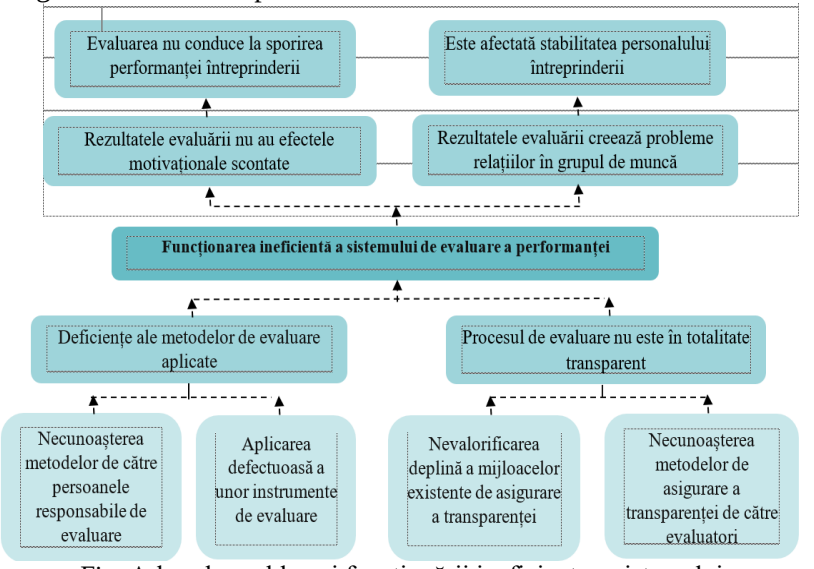

Fig. Arborele problemei funcționării ineficiente a sistemului de evaluare a performanței în compania GovPredict
Sursa: Elaborată de autor.

Diagnosticarea sistemului existent de management al performanței în cadrul companiei GovPredict a scos în evidență o serie de deficiențe, ca: realizarea ineficace a procesului de planificare a performanței, transparența redusă, aplicarea unor metode ineficace de evaluare a performanțelor individuale și de grup. Făcând o sinteză a acestora, putem evidenția ca problemă majoră, în special, funcționarea ineficientă a sistemului de evaluare a performanței. Factorii generatori ai problemei, consecințele ei imediate și pe termen lung sunt expuse în Figură.

Tabel

Activitățile propuse în vederea raționalizării sistemului de evaluare a performanței în compania GovPredict

Obiectivele urmărite	**Conținutul activităților aferente atingerii obiectivelor**
Perfecționarea metodelor de evaluare a performanței	• Diversificarea instrumentelor de evaluare a performanței prin elaborarea și implementarea chestionarelor și testelor de evaluare a performanței, axate pe obiectivele de performanță asumate.
Sporirea eficienței metodelor de evaluare a performanței aplicate	• Reflectarea obiectivelor de performanță în politicile de resurse umane ale companiei • Organizarea instruirii personalului managerial în domeniul evaluării performanței • Studierea și preluarea practicilor avansate de evaluare a performanței aplicate de organizațiile autohtone și de peste hotare; • Antrenarea angajaților în activitățile specifice ale fiecărei etape a sistemului de management al performanței, începând cu etapa de planificare • Realizarea la un nivel mai calitativ al monitoringului performanței pe parcursul anului • Realizarea la un nivel mai calitativ al analizei performanței (prin intermediul unor ședințe comune cu angajații) cu trasarea direcțiilor de îmbunătățire pentru perioadele următoare
Sporirea transparenței sistemului de evaluare a performanței	• Valorificarea mai amplă a instrumentelor tehnologiilor informaționale în vederea asigurării transparenței sistemului de management al performanței • Eficientizarea feedback-ului furnizat angajaților, conferirea acestuia a unui caracter motivațional mai accentuat.

Sursa: Elaborat de autor.

În temeiul problemelor constatate, deducem asupra necesității unor intervenții concrete, astfel încât să se creeze premisele necesare pentru raționalizarea sistemului de evaluare a performanței și, ca urmare, a sistemului integral de management al performanței în cadrul companiei analizate. Activitățile propuse spre implementare în compania GovPredict sunt expuse în Tabel (a se vedea *supra*).

Concluzii. Este evident că, în vederea raționalizării sistemului existent de evaluare a performanței, sunt necesare eforturi considerabile pentru însușirea bunelor practici, conceperea și implementarea unor instrumente mai eficace. Eliminarea deficiențelor sistemului de evaluare promovat în cadrul companiei va determina însă îmbunătățirea întregului sistem de management ale performanțelor. Efectele nemijlocite scontate se referă la eficientizarea sistemului motivațional, precum și îmbunătățirea climatului social-psihologic în grupurile de muncă. Ca efecte pe termen lung al activităților propuse se preconizează sporirea sustenabilității companiei și asigurarea unei stabilități mai înalte a personalului.

Recomandat
Veronica PRISĂCARU, dr., conf. univ.

RAȚIONALIZAREA SISTEMULUI DE MANAGEMENT AL RECOMPENSELOR ÎN COMPANIA S.A. „MĂRCULEȘTI - COMBI”

Victoria NEGRUȚA, masterandă,
Facultatea Științe Economice
CZU: 005.954.6:334.73(478) victoria.negruta9gmail.com

Astăzi remarcăm existența nenumăratelor studii care denotă semnificația recompenselor nonfinanciare [1, 2, 3], fiind elucidat impactul acestora asupra stabilității personalului și, implicit, a performanței organizațiilor. În mediul de afaceri din Republica Moldova constatăm însă neglijarea recompenselor nonfinanciare, fiind oferită prioritate absolută stimulentelor de natură financiară, în special sub formă de salarii. O situație similară a fost identificată și în compania S.A. „Mărculești-Combi”. Evaluarea sistemului de recompense în compania sus-numită a permis a constata următoarele deficiențe: un ritm lent de creștere a profitului la 1 leu al fondului de retribuție, precum și a productivității muncii angajaților; creșterea absenteismului angajaților în ultimii trei ani; satisfacție redusă a salariaților față de instrumentele motivaționale aplicate. Totodată, majoritatea angajaților, în cadrul unui interviu realizat, s-au pronunțat pentru introducerea unor recompense nonfinanciare, ca: o gestiune mai bună a carierei, îmbunătățirea mediului de colaborare în muncă, ore de muncă flexibile, oportunități mai mari de dezvoltare profesională etc.

Problema lipsei recompenselor nonfinanciare în compania analizată a fost evaluată prin aplicarea tehnicii arborelui problemei, fiind identificate următoarele cauze directe ale acesteia:

1. conștientizarea insuficientă de către echipa managerială a semnificației recompenselor nonfinanciare în motivarea angajaților;
2. nivelul insuficient al competențelor deținute de echipa managerială în domeniul managementului modern al recompenselor.

Consecințele imediate ale problemei se referă la diminuarea efectelor motivaționale, precum și a angajamentului asumat.

Având în vedere problema constatată, a fost elaborat un proiect de măsuri de raționalizare a sistemului de recompense în organizația cercetată, acestea fiind orientate la atingerea a două obiective specifice, după cum urmează:

– ***Obiectivul specific 1.*** *Creșterea nivelului de conștientizare de către echipa managerială a semnificației recompenselor nonfinanciare*: studierea bunelor practici de aplicare a recompenselor nonfinanciare de către companii performante din diverse țări prin prisma efectelor obținute; implementarea unor proceduri de evaluare a satisfacției angajaților vizavi de sistemul de recompense aplicat.

– ***Obiectivul specific 2***. *Creșterea nivelului competențelor echipei manageriale în aplicarea sistemului de recompense nonfinanciare:* organizarea unor cursuri de formare a echipei manageriale în domeniul aferent; susținerea participării reprezentanților echipei manageriale și a departamentului de resurse umane la diverse evenimente, inclusiv științifice, la care se analizează modalitățile și instrumentele moderne de recompensare a angajaților; însușirea de către reprezentanții echipei manageriale și ai departamentului de resurse umane a instrumentelor de analiză a efectelor motivaționale ale sistemelor de recompense aplicate ca premisă pentru intervenții în vederea sporirii eficacității și eficienței acestora.

Concluzii. Chiar dacă în compania S.A. „Mărculești-Combi” se constată o tendință ascendentă a indicatorilor economici generali, precum și a indicatorilor eficienței gestionării resurselor umane, diagnosticarea sistemului de recompense a scos în evidență o serie de probleme generate în special de neglijarea recompenselor nonfinanciare. Investigarea opiniei angajaților companiei a confirmat necesitatea raționalizării sistemului de recompense. Totodată, prin evaluarea demersurilor făcute de angajați, s-a dedus că compania ar putea spori ritmul de creștere al performanțelor economice prin diversificarea sistemului de recompense și implementarea unor recompense nonfinanciare relevante, așa ca: o gestiune mai bună a carierei, îmbunătățirea mediului de colaborare în muncă, ore de muncă flexibile, oportunități mai mari de dezvoltare profesională, precum și alte forme care ar putea fi identificate prin studierea bunelor practici de către echipa managerială a companiei.

Ca efecte scontate imediate ale unor astfel de acțiuni putem menționa creșterea într-un ritm mai înalt a productivității muncii, precum și sporirea nivelului angajamentului asumat. Efectele pe termen lung se vor regăsi în performanțe mai înalte ale companiei și creșterea competitivității acesteia.

Referințe:

1. DAVILA, A., VENKATACHALAM, M. The Relevance of Non-financial Performance Measures for CEO Compensation. Evidence from the Airline Industry. In: *Review of Accounting Studies*, 2004. https://link.springer.com/article/10.1007/s11142-004-7792-8
2. NUR, F.H., RUSLI, A., NUR, F.A., SITI, M., HELMI, S., AHMAD, S.S. The Relationship Between Non-Financial Compensation Factors with Employees Retention in a Selected Hotel Industry. In: *Journal of Cognitive Sciences and Human Development*. vol. 2 (1), pp. 49-60. September 2016.
3. *Non-financial incentives for employees*. https://www.plum.io/blog/non-financial-incentives-for-employees

Recomandat
Veronica PRISĂCARU, dr., conf. univ.

БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ ЗАТРАТ ПО ЗАЙМАМ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ И НАЦИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТЫ

Елена ГРАТИ, мастерантка,
факультет экономических наук
CZU: 657.47:336.77
lena.grati@mail.ru

Известно, что Республика Молдова (РМ) заключила соглашение (2014 г.) об Ассоциации с Европейским Союзом (ЕС) и приняла на себя ряд обязательств, в том числе и по реформированию системы бухгалтерского учета и финансовой отчетности. Исполнение данного обязательства нашло свое воплощение в законе РМ № 287 от 15.12.2017 г. «О бухгалтерском учете и финансовой отчетности», являющемся транспонированной Директивой 2013/34/ЕС (далее, Директива), и в НСБУ, разработанных на базе МСФО и Директивы. В этом контексте проблема соответствия требованию достоверности финансовой отчетности является одной из актуальных, обоснование которой приведем на базе порядка учета затрат по займам, а также путем сравнения положений базовых МСФО-IAS 23 «Затраты по займам» и НСБУ «Затраты по займам». Следует отметить, что части общих определений понятий и механизма капитализации затрат по займам положения МСФО и НСБУ в целом совпадают: квалифицируемым активом является актив, который для создания и подготовки к использованию по назначению или продаже требует в обязательном порядке длительный период времени; затраты необходимо капитализировать путем включения в стоимость актива, с соблюдением следующих критериев признания: возможно в будущем получение экономических выгод от использования актива; может быть осуществлена надежная оценка затрат. Существуют различные условия для расчетов по капитализируемым затратам, они могут осуществляться как по целевым, там и по кредитам общего назначения [1, с. 277]. Однако при сравнении методологических подходов отражения в бухгалтерском учете

результатов исполнения договоров по заимствованию автором выявлены отличия, базовым из которых, является оценка: применение метода дисконтирования предусмотрено концепцией справедливой стоимости в системе МСФО, призванной отвечать принципу достоверности финансовой отчетности, игнорирование использования данного метода ставит под сомнение реализации этого принципа в системе НСБУ. Другое: IAS 23 допускает выбор или основного метода – понесенные затраты признаются как расходы в том отчетном периоде, в котором они имели место, или альтернативного – капитализация затрат, которые непосредственно связаны с приобретением и строительством квалифицируемого актива. В обобщенном виде сравнение методологических подходов бухгалтерского учета по его компонентам в отношении затрат по займам представлено в таблице.

Таблица

Сравнительная характеристика положений МСФО и НСБУ

Критерии сравнения	**МСФО**	**НСБУ**
Признание	Расходы признаются в том периоде, в котором они понесены	Расходы признаются в том периоде, в котором они понесены.
	На признание расходов влияет назначение кредита	На признание расходов влияет назначение кредита.
Оценка	Капитализация затрат допускается, если понесены расходы на соответствующий актив, которые можно было бы избежать.	Капитализация затрат допускается, если понесены расходы на соответствующий актив, которые можно было бы избежать.
	При их первоначальной оценки применяется процедура дисконтирования исходя из эффективной ставки процента.	Процедура дисконтирования, величина обязательства по займам исчисляется исходя из принципа номинальной стоимости.

	При перекрестном финансировании затраты подлежат капитализации.	При перекрестном финансировании затраты не подлежат капитализации.
Капитализация	Сумма затрат по займам определяется, путем умножения ставки капитализации на сумму затрат по займам.	Величина затрат по займам, подлежащих капитализации, определяется как разница между фактической суммой затрат по займам и любого дохода, полученного от временного вложения этих займов.
Порядок учета	×	Капитализация: увеличения квалифицируемых активов, текущих или долгосрочных обязательств. Сумма превышения увеличение текущих расходов и текущих обязательств.

Источник: Разработано на основе IAS 23 и НСБУ.

На базе проведенного исследования автор делает **вывод**:

(1) Несмотря на факт приведения определения понятия «справедливая стоимость» в НСБУ исполнение принципа достоверности в системе НСБУ носит декларативный характер.

(2) Более того, поскольку на законодательном уровне в РМ закреплено использование юридического подхода при подготовке финансовой отчетности, применение концепции оценки по справедливой стоимости в краткосрочной перспективе не предусмотрено, что опять же свидетельствует о существовании в системе бухгалтерского учета РМ проблемы достоверности финансовой отчетности.

Литература:

1. ПАЛИЙ, В. *Международные стандарты учета и финансовой отчетности:* Учебник. 3-е изд., испр. и доп. Москва: ИНФРА-М, 2008. (Высшее образование), 512 с.

Рекомендовано
Ирина ГОЛОЧАЛОВА, докт., конф.унив.

ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА ДОХОДОВ ОТ ПРОДАЖ: МЕЖДУНАРОДНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И НАЦИОНАЛЬНАЯ РЕАЛЬНОСТЬ

Валерия ТУХАРЬ, мастерантка,
факультет экономических наук
CZU: 657.44:336.78 valeriatuhari@gmail.com

Порядок учета доходов в системе бухгалтерского учета Республики Молдова (РМ) регулируется положениями Национального стандарта бухгалтерского учета (НСБУ) «Доходы», разработанного на базе МСФО и Директивы ЕС2013/34/ЕС, относящихся к разным моделям бухгалтерского учета: МСФО – к англосаксонской модели, основополагающим принципом которой является концепция «правдивого и справедливого представления»; Директива – к континентальной, базовый принцип которой – концепции «директивности и ясности» [1, с. 97]. При этом закон РМ № 287 от 15.12.2017 «О бухгалтерском учете и финансовой отчетности» закрепил требование *ясности* финансовой отчетности, дающей *точное* представление о финансовой ситуации, подтверждающее доминирующее влияние на систему учета РМ континентальной модели. В этом контексте, а также для установления инновационного подхода признания дохода от продаж, когда большинство сделок носит многокомпонентный характер, проведем сравнение положений НСБУ «Доходы» и МСФО (IFRS) 15 «Доходы по договорам с покупателями» (см.табл.).

Таблица

Сравнительная характеристика положений МСФО и НСБУ

Критерии сравнения	**IFRS 15**	**НСБУ «Доходы»**
Механизм признания	*Включает 5 последовательных шагов:*	*Одномоментное исполнение условий:*
	Идентификация договора с покупателем.	Субъект передал покупателю существенные риски и выгоды, относящиеся к праву

		собственности на ценности.
	Идентификация обязанностей по каждому договору.	Субъект не распоряжается проданными ценностями как в случае, когда он обладает правом собственности на ценности и фактически не контролирует их.
	Установление цены в рамках сделки.	Величина доходов может быть надежно измерена.
	Распределение цены сделки между обязанностями к исполнению в рамках договора.	Существует вероятность того, что экономические выгоды, относящиеся к сделке, будут получены субъектом.
	Признание доходов по мере осуществления каждого идентифицированного обязательства либо в течение периода, либо в определенный момент времени.	Затраты по сделке могут быть надежно измерены.
Принцип контроля	Контроль над активом относится к способности определять способ его использования и получать практически все оставшиеся выгоды от актива.	Отсутствует.
Передача контроля	В течение периода и при выполнении обязанности к исполнению как основание признания доходов от продаж в течение периода.	×
Оценка	По справедливой стоимости.	По принципу номинальной стоимости.
Порядок учета операций с отсрочкой платежа	Выделяется финансовый компонент сделки.	Продажа ценностей учитывается в таком же порядке, как и обычные продажи.

Источник: Разработано автором на основе источников.

Очевидно, при многокомпонентных сделках проблема бухгалтерского учета доходов непроста и требует особого порядка регулирования, что и представлено в IFRS 15 (см. табл). Более того, поскольку принцип МСФО – концепция достоверной информации в финансовой отчетности, предполагает контроль за экономическими выгодами, связанными с ресурсами бизнес-единицы и нивелирует значение права собственности, то в обозначенном выше стандарте особое внимание фокусируется на контроле. Следует подчеркнуть, что экономический контроль – это современная тенденция МСФО. В контексте данной тенденции и соблюдается принцип «оценка по справедливой стоимости», что предполагает применение дисконтирования в условиях отсрочки платежа, платежа в рассрочку, с целью выделения финансового компонента по аналогичным сделкам.

Однако в национальной системе учета РМ наблюдается несколько другая регламентация учета доходов от продаж. Так, хотя и в НСБУ «Доходы» приводится определение справедливой стоимости, оценка на базе метода дисконтирования не предусматривается (см. табл.) для признания доходов в случае продаж с отсроченной поставкой.

В этом контексте автор делает **вывод** о том, что в НСБУ исполнение принципа достоверности носит декларативный характер. Более того, Законом РМ № 287 закреплено использование юридического подхода при подготовке финансовой отчетности, в отличие от МСФО, согласно которым отчетность подготавливается на базе экономического контроля. Как следствие, применение инновационного подхода учета доходов в соответствии с принципом достоверности в краткосрочной перспективе не предусмотрено.

Литература:

1. АЛЕКСАНДЕР, Д. *Международные стандарты финансовой отчетности: от теории к практике*. Д. АЛЕКСАНДЕР, А. БРИТТОН, Э. ЙОРИССЕН; пер. с англ. В. БАБКИН, Т. СЕДОВА. Москва: Вершина, 2005. 886 с.

Рекомендовано
Ирина ГОЛОЧАЛОВА, докт., конф. унив.

FORME ȘI METODE INOVATIVE DE EDUCARE A LECTURII

Elena TARAGAN, masterandă,
Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării
CZU: 028.1:37.037 elenataragan.hasdeu@gmail.com

„Revenirea, recitirea, reîntâlnirea cu întrebarea sunt semne ale spiritului deschis, ale nevoii de limpezire și de mai adâncă înțelegere. Sunt unele întrebări care nu se limpezesc deplin niciodată, nasc altele, sporesc necuprinsul” – sunt câteva cuvinte ce-i aparțin unui „om al cărții”, Ion Stoica, extrase din lucrarea *Puterea cărții*. Despre *puterea cărții* intenționăm să vorbim în cele din urmă, pentru a reveni la sloganul cu iz mai modern și deci mai agreat și cu o capacitate de absorbție mai mare în rândul oamenilor: „Cunoașterea este puterea mileniului trei”.

În comunicarea sa, autoarea, de profesie bibliotecar, intenționează să scoată în relief câteva dintre modurile prin care, atât personal, cât și aderând la variile programe instituționale ale bibliotecii, încearcă să mențină „flacăra” cunoașterii de carte” în cadrul instituției (în bibliotecă), în afara ei (prin și pentru utilizatori, cât și potențiali utilizatori ai bibliotecii) și, prin această „atitudine exterioară”, să-și fortifice în continuare propria atitudine vizavi de cunoaștere și carte, atitudine derivată dintr-o pasiune proprie, absolut personală. Originalitatea tematicii nu este „nouă”, în schimb, așa cum bine știm, scopul dintotdeauna prezent al cultivării dragostei de carte se desface într-o sumedenie de scopuri individuale, astfel încât „experiența lecturii” este întotdeauna, indiferent de timp și spațiu, „nouă” și „originală”. La modul practic, concret, autoarea își propune să prezinte câteva dintre proiectele Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” cu scopul explicit de educare, încurajare, promovare a lecturii și creșterea gradului de absorbție al cărții în rândul comunității chișinăuiene. Printre acestea se enumeră: 1. Concursul instituțional pentru copii și tineret „Bătălia cărților” (perspectivă de promotor și jurat în cadrul

său); 2. Proiectul „101 Basme Românești, scrise de copii” desfășurat în parteneriat cu Biblioteca Metropolitană – soldat cu apariția în paginile cărții *101 Basme Românești scrise de copii,* loc de editură București, 2019, cu tematica unirii, a douăzeci și nouă de voci foarte tinere din Chișinău, alături de voci foarte tinere din România (rol de scriitor coordonator); 3. „Little Writers Lab” – „Atelierul micilor scriitori” desfășurat la Biblioteca Municipală cu laureați ai concursului „Bătălia cărților”. Totodată, autoarea își propune să vină cu exemple, constatări, propuneri și recomandări, în ceea ce privește derularea cu succes a unor *procese ale lecturii,* atât la nivel colectiv, cât și individual, cu șanse mari, vrem să credem, de reușită, cu metode confirmate, concluzii derivate dintr-o constantă interacțiune cu cititorii, de vârstă diferită, de etnie diferită, de profesiune diferită și de statut social divers.

Printre recomandările-expres, ca metodă eficientă de educare a lecturii, propunem:

- „liberul arbitru” conjugat cu „selecție riguroasă” în procesul identificării cărților spre a fi citite de segmentul adolescentin; corelarea cu interese, obligații, necesități și ancorări la mediul social actual;
- încurajarea din start a studiului prin analogie; punerea accentului pe interdisciplinaritate, cu alte cuvinte, integrarea oricărei lecturi într-un „cosmos literar și social”, realizarea conexiunii;
- schimbarea vectorului, mai ales la segmentul adolescentin, dinspre pragmatic spre fundamente teoretice;
- relevarea și luarea în considerare a aspectului profund artistic al lecturii;
- dezvoltarea unei atitudini realiste față de segmentul tânăr, cu așteptări realiste, utilizarea termenului „învățabil”, sau orice alt termen similar, și nicidecum „incompetent” la un asemenea segment de vârstă;
- indulgență și exigență, cu finele deosebiri și valențe ale fiecărui dintre acești termeni, astfel încât aceștia să poată coabita;
- sentiment moral și exemplu personal.

Scopul studiului este, poate chiar, unul de „demolare de mituri”, perspectiva pe care o propunem nu este deloc una pesimistă, în ciuda realității de care suntem mai mult decât conștienți a „invaziei

tehnologice” cu „tentațiile sale amăgitoare”, vrem să oferim modele, iar printr-un dialog deschis, sperăm să avem ca rezultat o minimă schimbare constructivă de perspective și să rămână fiecare cu un minim de plusvaloare.

Referințe:

1. BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREȘTI. *101 Basme Românești scrise de copii*. București, 2019. 223 p.
2. POHILĂ, Vl. *Arta de a pasiona cititorii.* Chișinău: Biblioteca Municipală „B.P.Hasdeu”, 2012. 160 p.
3. STOICA, I. *Puterea cărții.* Constanța, 2005. 233 p.

Recomandat
Natalia GOIAN, dr., conf. univ.

IMAGINEA FEMEII ÎN PUBLICITATE

Elena MUREA, masterandă,
Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării
CZU: 659.122:396
murea_elena@yahoo.com

Este complicat să ne imaginăm o societate modernă fără publicitate. Dacă în trecut publicitatea era utilizată pentru a informa publicul despre produs, în prezent publicitatea poate fi numită o adevărată formă a artei, la fel ca și cinematografia, pictura, muzica etc.

În secolul tehnologiilor, consumatorul de publicitate a devenit alintat la informația care i se furnizează. De aici publicitatea a început să tindă spre latura artistică, spre idei originale, uneori bizate, ca în final să fie asimilate și memorizate de public.

De la început, tindem să menționăm că publicitatea se ocupă de promovarea bunurilor, a serviciilor, a ideilor prin mesaje, scopul cărora este stimularea dorințelor clienților potențiali. Totodată, publicitatea formează asociații pozitive cu produsul promovat [1].

Este indiscutabilă puterea publicității și influența ei asupra consumatorului, deoarece publicitatea determină opinii, limitele dintre bine și rău. Publicitatea convinge ce bluză să îmbrăcăm, pe cine să-l votăm, ce film să vizionăm și ce pastă de dinți să procurăm.

Publicitatea mai este și un factor puternic de socializare. Ea transmite informații nu numai despre bunuri și servicii, ci și despre diferite tipuri de relații ce au loc în societate. În mesajele publicitare, în mare parte unde este utilizată imaginea femeii, sunt utilizate stereotipurile, clișeele și discriminarea.

Actualitatea temei este determinată de necesitatea scoaterii în evidență a elementelor negative și chiar nocive din publicitatea contemporană cu utilizarea imaginii femeii. La fel, acest studiu determină și greșelile în utilizarea femeii în spoturile publicitare. În baza celor expuse, necesitatea determinării metodelor de folosire a femeii în publicitate și a ideilor promovare de producătorii de publicitate pentru atragerea publicului și vinderea produsului pe piață este evident.

În ciuda faptului că femeile joacă un rol dominant în societate, publicitatea nu le prezintă întotdeauna într-o lumină favorabilă. În mare parte, publicitatea în care este utilizată imaginea femeii este plină de stereotipuri de gen. Scopul lucrării rezidă în cercetarea publicității în care este utilizată imaginea femeii, determinarea rolurilor care i se acordă femeii în spoturile publicitare moderne și depistarea elementelor discriminatorii.

Pentru realizarea scopului, au fost determinate următoarele obiective:

- cercetarea bazei teoretico-metodologice;
- studierea și identificarea legăturii dintre femeia în publicitate și discriminare;
- analiza spoturilor publicitare cu participarea femeii pentru identificarea elementelor sexiste;
- evidențierea elementelor discriminatorii din publicitatea cu participarea femeii;
- elaborarea recomandărilor pentru evitarea creării publicității discriminatorii.

Noutatea temei investigare rezidă în studierea și abordarea problemei discriminării și a sexismului în publicitatea în care participă femeia. Totodată, dorim să accentuăm că aceste încălcări sunt specifice nu doar pentru publicitatea din Republica Moldova, ci și pentru piața internațională.

Cercetarea este orientată spre a identifica:

- tendința producătorilor de publicitate de speculare cu imaginea femeii în publicitate;
- utilizarea imaginii femeii ca instrument persuasiv;
- tendința de erotizare a femeii, pentru vinderea mai rapidă a produsului;
- depistarea încălcărilor în crearea unei publicități cu implicarea femeii;
- frecvența apariției publicității discriminatorii și sexiste.

În urma analizei spoturilor publicitare cu implicarea femeii, ținem să menționăm că există o anumită tipologie feministă utilizată în publicitate. În spoturile publiciare femeia apare: *în rol de gospodină; în rol de divă; în rol de obiect sexual; în rol de putere/încredere.*

Dintre tipologiile feminine, favorita producătorilor de publicitate este femeia ca obiect sexual, cu o imagine puternic erotizată și capabilă să vândă orice și oricând. Pe lângă tipologia prezentată anterior, mai sunt câteva idei utilizate în crearea publicității contemporane în care apare femeia. Aceste idei sunt stereotipice, discriminatorii și create doar pentru a vinde produsul, indiferent că este destinat femeii sau bărbatului:

- sexul slab (femeia apare ca o gospodină a cărei vis este să spele geamurile, să aibă grijă de casă, să spele vesela și să bucure soțul);
- femeia cu corpul ideal (publicitatea promovează anumite standarde de frumusețe, și anume statură înaltă, umeri lați, talie subțire, picioare lungi, kilograme puține);
- vârsta ideală (publicitatea în care femeia e mereu tânără, iar dacă vârsa din buletin arată peste 40, atunci acesta este motiv de panică [2].

În ultimii ani, a apărut și tendința de a arăta femei puternice, încrezătoare în propriile puteri, care s-au realizat, însă astfel de spoturi publicitare se termină cu ideea că femeia a ajuns în vârf doar dacă a procurat parfumul Y sau absorbantele X.

Ca publicitatea să nu fie sexistă, să nu discrimineze, să nu jignească pe nimeni, este nevoie de a ține cont de următoarele idei:

- Cu mai mult suflet și mai puțină erotică! Femeia este OM, ci nu obiect pentru curățenie și sex.
- Fără rușine! Femeia trebuie să se iubească așa cum este, dar să nu se complexeze din cauza standardelor promovate.
- Ceea ce e pentru femei, a femeilor să fie! Toate produsele ce sunt destinate femeilor, să fie reclamate de femei, iar celelalte produse să nu utilizeze DOAR IMAGINEA FEMEII.
- Libertate! Egalitate! Suroritate! Fără favoritism pentru o anumită categorie de femei, fără omiterea femeilor cu forme, femeilor în vârstă, femeilor ce nu intră în „standardele de frumusețe”.

Referințe:

1. CONSPECTE TEAM. *Publicitatea.* Disponibil: https://conspecte.com/-marketing/publicitatea.html Vizitat: 26.02.2021
2. ЧЕРКАСОВА, Екатерина. *Образ женщины в рекламе.* Disponibil: https://psycho.ru/library/2449. Vizitat: 26.02.2021.

Recomandat
Laura TUGAREV, dr., lector univ.

PSIHOLOGIE, ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI, ASISTENȚĂ SOCIALĂ ȘI SOCIOLOGIE

MAME CU COPII ÎN DETENȚIE
(Considerații teoretice)

Ana ZAHARCENCO, masterandă,
Facultatea Psihologie, Științe ale Educației,
Sociologie și Asistență Socială
CZU: 343.82:342.7-055.52 zaharcenco87@gmail.com

În contextul modernizării și implementării reformei sectorului justiției, Republica Moldova, alături de multe alte țări, mai înregistrează lipsa unor reglementări clare cu privire la situația și condițiile în care se nasc și urmează să crească copiii ai căror mame sunt private de libertate.

Numeroase țări europene, precum Elveția, Belgia, Suedia, Spania, Franța, Danemarca, Grecia și Italia, au prevederi legale care reglementează situația femeilor aflate în conflict cu legea. Acestora li se poate acorda dreptul, în baza unor condiții specifice, de a-și aduce copiii în centrele de detenție sau penitenciare, iar în unele țări (Portugalia, spre exemplu) de acest drept poate beneficia și tatăl, dacă acest fapt este benefic pentru copil. Dacă ne referim la perioada de aflare a copilului alături de mama deținută, aceasta variază în funcție de context. Spre exemplu:

- *Norvegia* oferă această posibilitate până la vârsta de 9 luni a nou-născutului;
- *Danemarca și Irlanda* – până la 1 an;
- *Anglia și Franța* – până la 18 luni;
- *Grecia, Italia, Portugalia, Belgia, Spania, Federația Rusă* – până la 3 ani;
- *Turcia* – până la vârsta de 6 ani, cu posibilitatea frecventării grădiniței [4, p. 18].

De cele mai multe ori, legiuitorul din aceste țări decide în favoarea aplicării pedepselor alternative, precum: eliberarea condiționată, monitorizarea electronică sau amânarea executării pedepsei cu închisoare

în cazul femeilor însărcinate sau care alăptează. Astfel, se optează pentru promovarea unui climat emoțional favorabil creșterii sănătoase a copilului. Potrivit *Teoriei atașamentului,* propusă de John Bowlby (1969), care vine să explice modul în care copiii formează atașamente emoționale față de îngrijitori, se constată că nu doar hrana și somnul sunt o necesitate pentru copilul nou-născut, dar și atașamentul față de o persoană/figură (în cele mai dese cazuri – mama), care va dezvolta încrederea și sentimentul de siguranță [1, p.22]. Un copil care nu beneficiază direct de prezența părinților sau de afecțiune din partea lor, se poate simți abandonat fizic și emoțional și poate experimenta diverse stări, de la indispoziție, apatie, singurătate, până la depresie și alte afecțiuni cu impact profund și de durată.

Actualmente, în Republica Moldova, femeile gravide şi mamele care au copii cu vârsta de până la 3 ani își ispășesc pedeapsa în Penitenciarul nr.7 – *Rusca* (Hâncești) și Penitenciarul nr.16 – *Pruncul* (Chișinău). Numărul total al acestora este de 6 mame, având 8 copii cu vârsta cuprinsă între 4 luni-2 ani și 7 luni. Acestora li se asigură posibilitatea de a naşte în spitale din comunitate, ulterior fiind plasate cu copiii în *Casa mamei şi a copilului*, care reprezintă sectoare separate în interiorul instituțiilor penitenciare sus-indicate [3, p.5]. Femeile gravide și mamele cu copii până la 3 ani reprezintă o categorie specială de deținuți, cu o rație alimentară suplimentară, cu o supraveghere sporită a specialiștilor din domeniul medical, domeniul social și psihologic, pentru crearea și dezvoltarea unui mediu favorabil copilului, unde vor fi excluse semnele manifeste ale încarcerării, stigmatizării sau oricare altă formă a discriminării. În pofida faptului că în aceste sectoare se constată o îmbunătățire a condițiilor de trai, spațiul unde își petrec primii ani de viață acești copii rămâne a fi unul închis, sumbru și cu amprente psihoemoționale de durată, consecințele cărora pot apărea în procesul de adaptare și socializare cu semenii. Totodată, se constată că legislația actuală nu prevede oarecare bugete separate de întreținere a acestor copii, unele nevoi esențiale ale acestora rămânând neacoperite.

Un alt factor în dezvoltarea și creșterea sănătoasă a copilului, chiar și în spatele gratiilor, reprezintă stabilitatea emoțională a mamei

copilului. Stabilitatea emoțională contribuie la menținerea echilibrului dinamic dintre starea emoțională internă și cea externă și atingerea unei eficiențe maximale în reacțiile emoționale și comportamentale în situații stresante [2, p.15]. În timpul sarcinii și după nașterea copilului, conexiunea certă dintre starea fizică şi psihică a mamei şi starea de sănătate a copilului în primii ani de viață, este una esențială. Or, situația acestor deținute, mediul închis și starea de nesiguranță, de rând cu sentimentele și emoțiile pe care le trăiesc aceste femei în timpul sarcinii, sunt destul de diverse, puternice și contradictorii.

O instituție penitenciară nu este favorabilă și nici compatibilă cu dezvoltarea normală a unui copil. Aceste începuturi de vieți noi, acești *copii deținuți fără sentințe,* în pofida voinței lor, sunt obligați să răspundă legilor celor maturi. Provocările care stau acum în fața principalilor actori, implicați în acest proces, constituie găsirea soluțiilor optimale, care vor reliefa termenele corespunzătoare și condițiile în care ispășirea legală a pedepsei mamei poate fi îmbinată cu creșterea copilului într-un mediu sigur și prielnic dezvoltării.

Referințe:

1. BOWLBY, J. *Crearea și ruperea legăturilor afective.* București: Ed.Trei, 2016, p. 22
2. CERLAT, R. *Particularitățile psihosociale ale stabilității emoționale a cadrelor didactice din învățământul primar:* Teză de doctor în psihologie. Chișinău, 2019, p. 15.
3. Site-ul Administrației Naționale a Penitenciarelor. Rapoarte de bilanț semestriale/anuale pentru anul 2020. Disponibil: http://www.anp.gov.md/, p. 5.
4. Site-ul informativ Mediafax.ro, #DISGRAȚII Povestea copiilor care s-au născut după gratii. Când au văzut pentru prima dată lumea liberă. Disponibil: https://www.mediafax.ro/externe/reportaj-cinci-romance-isi-cresc-copiii-in-inchisori-din-state-europene .

Recomandat
Raisa CERLAT, dr., lector univ.

FACTORII DECLANȘATORI AI FOBIEI DENTARE

Romica VALACHI, masterandă,
Facultatea Psihologie, Științe ale Educației,
Sociologie și Asistență Socială
CZU:616.89-008.441.1:616.31 romicaziliscu@gmail.com

Fobia dentară poate fi întâlnită la toate vârstele afectând copii, adolescenți, tineri și persoane în etate. Ea poate fi cauzată de mai mulți factori ca: traumele din copilărie, trăsături de personalitate, povestirile negative, comorbiditățile sau percepția durerii.

Paradoxal este faptul că, în pofida dezvoltării tehnico-științifice a calității serviciilor de asistență stomatologică, fobia dentară rămâne totuși o problemă destul de răspândită în lume, constituind o provocare atât pentru pacienți, cât și pentru lucrătorii din domeniul serviciilor specializate în sănătatea orală. Cultura stomatologică și sănătatea dentară asigură multiple aspecte ce țin de calitatea funcționării psihice individului. Studiile realizate în acest domeniu relevă o corelație a sănătății orale cu dimensiunile psihologice importante ale personalității umane, precum: imaginea de sine, încrederea în sine, stima de sine, calitatea comunicării interpersonale etc. [1]. În același timp, afecțiunile orale reprezintă o problemă majoră de sănătate publică, având un cost social și economic considerabil.

Conform DSM V, fobia dentară este clasată ca fobie specifică, elementul esenţial fiind frica marcată şi persistentă, excesivă sau nejustificată, provocată de prezenţa sau anticiparea unui obiect sau situaţii specifice. Expunerea la stimulul fobic provoacă aproape în mod constant un răspuns anxios imediat care poate lua forma unui atac de panică circumcis situaţional sau predispus situaţional, iar persoana recunoaşte că frica sau este excesivă, sau nejustificată. Cel mai adesea, stimulul fobic este evitat sau este îndurat cu anxietate sau detresă intensă. Diagnosticul este adecvat numai dacă evitarea, frica sau anticiparea anxioasă a întâlnirii stimulului fobic interferează semnificativ cu rutina cotidiană, funcţionarea profesională sau viaţa socială [3].

În urma sintezei și analizei literaturii de specialitate, identificăm principalii factori declanșatori ai fobiei dentare: comorbiditățile,

anumiți stimuli senzoriali, experiențe stomatologice anterioare dureroase, experiențe traumatizante de orice tip.

Comorbidități. Multiple studii arată că fobia dentară este asociată cu alte fobii specifice, precum claustrofobia, fobia socială, agorafobia, tulburarea de anxietate, tulburarea depresivă, tulburarea de simptome somatice, tulburarea de personalitate obsesiv-compulsivă, tulburarea de personalitate dependentă și evitant – anxioasă [2, 3].

Stimuli senzoriali specifici. Tratamentul dentar presupune influența a câtorva stimuli senzoriali ce cauzează fobia dentară: vizual (turbina pneumatică, frezele, acele endodontice), senzorial-motor (vibrațiile turbinii în timpul forajului), auditivi (sunetul turbinii) și olfactivi (diferite mirosuri fie ale medicamentelor, fie ale țesuturilor alterate prelucrate)[5].

Experiențe stomatologice anterioare traumatizante, dureroase

Multiple studii arată că, în majoritatea cazurilor, fobia dentară se dezvoltă ca urmare a unor experiențe nefaste cu care s-a confruntat pacientul în cabinetul stomatologic în copilărie sau adolescență. Amintirea acelor evenimente traumatizante îl fac pe pacient să evite medicul stomatolog și tot ce este legat de cabinetul dentar [1].

Experiențe traumatizante de orice tip. Protecția parentală excesivă, pierderea și despărțirea părinților, precum și abuzul fizic și sexual, conform unor studii de specialitate (T.Willumsen, 2014, Satu Lahti, 2015) sunt predictori ai fobiei dentare.

Relația medic – pacient. Pacientul fobic necesită multă răbdare, empatie, acceptare și profesionalism. O atitudine nebinevoitoare, agresivă și critică la fel este un factor declanșator, dezvoltând un sentiment de vinovăție și rușine, respectiv, frica de a se mai adresa după ajutorul specializat.

Concluzie. Menționăm că, în apariția fobiei dentare, identificăm multipli factori declanșatori. Reacția fobică poate fi declanșată de realități ce țin de aspectele tehnice ale asistenței stomatologice, de caracteristici actuale ale relației medic–pacient, de actualizarea materialului traumatic din istoria pacientului. Important de menționat că acești factori declanșatori reprezintă prima verigă în procedura de analiză a fobiei dentare. O analiză psihologică realizată în profunzime

va permite identificarea și analiza factorilor etiologici, care au predeterminat și au pregătit în timp declanșarea reacției fobice, încât aceasta să fie activată de un anumit stimul actual. Chiar dacă cunoașterea factorilor declanșatori nu ne relevă suficientă informație despre istoricul etiologic al fobiei dentare, informația privind factorii declanșatori ne permite să gestionăm situația prin metode psihoterapeutice de scurtă durată, precum cele cognitiv-comportamentale, și să formulăm ipoteze în vederea elaborării unor demersuri psihodinamice.

Referințe:

1. ADAMEȘTEANU, R. *Anxietatea – proces emoțional indus de tratamentul stomatologic.* București: Infomedica, 2002.
2. BOLEA, Z. *Psihanaliza clinică.* Chișinău: CEP USM, 2019.
3. *DSM-5: manual de diagnostic și clasificare statistică a tulburărilor mintale.* Ed. a 5-a. București: Editura medicală Callisto, 2016.
4. GOLEMAN, D. *Inteligența emoțională.* București: Curtea veche, 2008;
5. IORGULESCU, G., IAMANDESCU, I.B. *Medicină dentară comportamentală.* București: Editura medicală, 2013.
6. HOLDEVICI, I. *Psihoterapia tulburărilor anxioase.* București: Ceres, 1998.

Recomandat
Zinaida BOLEA, dr., conf. univ.

DEPENDENȚA DE INTERNET LA ADOLESCENȚI

Olga EREMCIUC, masterandă,
Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei,
Sociologie și Asistență Socială
CZU: 159.922.8:004.738.5 olea1997eremciuc@gmail.com

Astăzi, computerul sau smartphone-ul conectat la internet constituie o prezență permanentă în viața noastră și a copiilor noștri. Copiii pot utiliza un computer deja la vârsta preșcolară și petrec o parte considerabilă din timpul liber în fața ecranului. Acest lucru se face, de obicei, cu permisiunea părinților, care sunt bucuroși că copilul lor are o ocupație interesantă. Majoritatea părinților încurajează copiii să utilizeze în exces internetul, sperând că astfel câștigă mai mult timp liber.

Analiza literaturii psihologice vizând dependența de internet (mai numită și *dependența de jocurile video, tulburare adictivă de internet),*ne permite să evidențiem mai multe definiții ce încearcă să ofere explicații respectivului fenomen, printre care:

K.Young	*Dependenţa de computer* este un concept larg, care cuprinde un număr mare de probleme comportamentale şi de control al atracţiei. Autoarea specifică cinci tipuri de dependență de computer: *dependenţă sexuală; dependenţă de relaţii; vicii în reţea precum jocuri de noroc, cumpărături, bursă; navigare compulsivă* şi *căutare excesivă de date;* şi *dependenţa de jocuri pe computer* [5].
I. Goldberg	➢ Identifică *tulburarea adictivă de internet*şi o prezintă prin asemănare cu alte dependențe, cum ar fi: dependența de droguri şi alcool. Astfel conform părerii lui I. Goldberg *dependenţa de internet* este o tulburare a comportamentului care apare ca consecință a utilizării computerului. Persoana ce suferă de această dependență se caracterizează prin probleme cu somnul, dificultăţi de comunicare, neliniște, anxietate, nervozitate şi depresie [4, 5].
The American Journal of Psychology	➢ Definește *tulburarea adictivă de computer (internet)* ca boală psihică, care trebuie tratată cu seriozitate şi ar trebui inclusă în *Diagnosis and Statistical Manual of Mintal Disorder* [4].

Datele de ultimă oră prezintă statistici alarmante cu privire la incidențadependențelor de computer. Se estimează că între 2 și 10% din populație prezintă diferite tipuri de dependență de computer [1, 5]. În cercetarea noastră empirică, am avut drept scop identificarea dependenței de internet (computer smartphone, tabletă etc.) și a modului în care aceasta se reflectă asupra dezvoltării personalității adolescenților. Cercetarea noastră a implicat 72 de adolescenți (36 de fete și 36 de băieți), cu vârsta cuprinsă de până la 18 ani. Potrivit rezultatelor obținute (ilustrate în Figură), avem următoarele frecvențe: mai mult de jumătate dintre adolescenți (59%) prezintă nivel redus de dependență de internet. Nivelul redus de dependență de internet înseamnă că utilizarea internetului pentru un anumit scop bine conturat, pentru cunoaștere, pregătire și autodezvoltare. Specific acestor adolescenți le este stabilitatea emoțională, interacțiunea eficientă cu lumea exterioară, ei preferă să interacționeze față în față cu oamenii, și nu prin intermediul computerului.

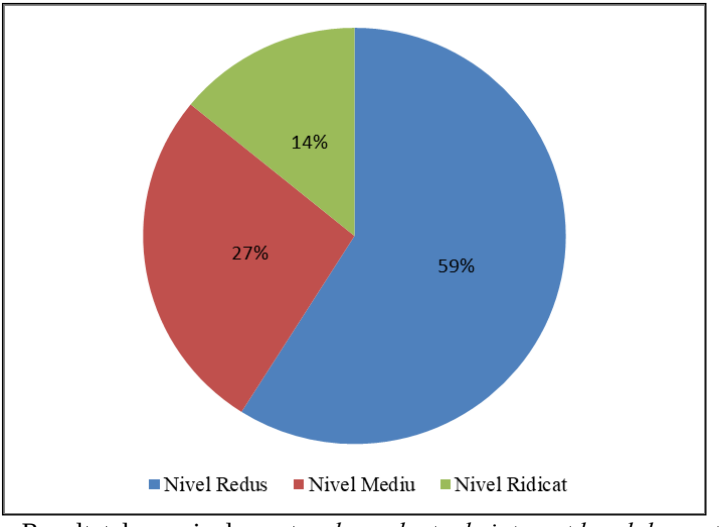

Fig.Rezultatele pe nivele pentru *dependența de internet la adolescenți*

Alți 27% dintre adolescenți manifestă nivel mediu de dependență de internet. Ei se caracterizează prin pasiune față de internet și interes

față de posibilitățile acestuia, ei îl explorează minuțios pentru a-i cunoaște toate posibilitățile, însă nu ignoră lumea offline, ei reușesc să-și organizeze timpul pentru a reuși atât în lumea online, cât și în cea offline.

Un nivel ridicat al dependenței de internet este specific pentru 14% dintre respondenții participanți la cercetare. „Regăsindu-se" în lumea virtuală, ei se simt mai bine acolo decât în lumea reală. Astfel, ei au tendința de a neglija treburile zilnice, pentru a petrece mai mult timp în fața computerului. Neglijează, de regulă, aspectul lor exterior și sunt indiferenți față de activitățile ce au loc în afara lumii virtuale.

Drept consecințe îngrijorătoare ale excesului de internet sunt: reducerea procesului decizional la componentele sale logico-formale. La fel, se constată o reducere a flexibilității proceselor cognitive – percepția, gândirea și memoria. Se dezvoltă astfel de trăsături de personalitate ca: rigiditate, agresivitate, lipsă de sociabilitate, reactivitate emoțională crescută.

Referințe:

1. LOSÎI, E. Dezadaptarea psihosocială a preadolescenţolordependenţi de jocurile computerizate. În: *Psihologie. Pedagogie specială. Asistenţă socială*, 2006, nr. 4(9), pp. 18-23.
2. PAPALIA, D., WENDKOS, Olds S., DUSKIN, Fieldman R. *Dezvoltarea umană.* Tr. de A. MÎNDRILĂ-SONETTO. București: Trei. 2010. 644 p.
3. PĂNIȘOARA, G., SĂLĂVASTRU, D., MITROFAN, L. *Copilăria și adolescența. Provocări actuale în psihologia educației și dezvoltării*. Iași: Polirom, 2016. 308 p.
4. POPA, C. *Noi comportamente adictive. Internetul patologic, dependenţă de sms-urişi de televizor*. București: Universitara, 2013.
5. ЮРЬЕВА, Л., БОЛЬБОТ, Т. *Компьютерная зависимость: формирование, диагностика, лечение и профилактика. Монография.* Днепропетровск: Пороги, 2006.

Recomandat
Raisa CERLAT, dr., lector univ.

VIOLENȚA FAȚĂ DE FEMEI ȘI DOBÂNDIREA AUTONOMIEI

Veronica VITION, masterandă,
Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei,
Sociologie și Asistență Socială
CZU: 343.541:316.6-055.2 veronika.vition@yahoo.com

Lucrarea prezintă succint situația privind violența față de femei, în particular violența dintre partenerii intimi, cauzele și consecințele din perspectivă psihologică și psihoterapeutică la nivel individual, dar și contextul colectiv patriarhal și tradițional, unde violența este normalizată și perpetuată transgenerațional. Totodată, lucrarea își propune să analizeze cauzele care determină femeile abuzate să trăiască într-o relație toxică și violentă și de ce acestea eșuează de multe ori să iasă din astfel de relații, precum și procesul de dobândire a autonomiei, și rolul crucial al psihologului și psihoterapeutului în susținerea și ghidarea acestui proces.

Discuțiile despre violența față de femei au apărut în spațiul public relativ recent, fiind lansate fie de organizațiile care prestează servicii femeilor și copiilor victime, fie în contextul mediatizării unor cazuri grave de deces al femeilor abuzate. Mai mult de trei din patru femei (76%) afirmă că violența împotriva femeilor este răspândită în țara noastră, iar datele statistice vorbesc despre următoarele cifre:

- Aproape trei sferturi (73%) au fost supuse unei sau altei forme de violență din partea partenerului intim, cea mai frecventă fiind violența psihologică, resimțită de 71% dintre femeile din Moldova.
- Două din cinci femei (40%) spun că au fost supuse violenței fizice și/sau sexuale din partea partenerului sau nonpartenerului de la vârsta de 15 ani.
- Mai mult de una din cinci femei (22%) afirmă că au fost supuse la o formă de violență fizică din partea unui adult înainte de vârsta de 15 ani, de regulă de către părinții lor [1, p.12 -17].

Nu există date oficiale câte femei au reușit să nu repete acelasi scenariu de relație abuzivă, dar specialistii din centrele de plasament

vorbesc despre faptul că mai mult de 60% dintre femei se întorc sau repetă aceleași relații violente sau chiar mai severe. În contextul serviciilor publice, majoritatea intervențiilor și proiectelor pentru susținerea femeilor abuzate, în mare parte se opresc la intervențiile de scurtă durată și urgente, focusate pe oferirea de adăpost, asistență legală primară și calificată, informare, asistență medicală și acoperă într-o măsură foarte redusă asistența psihologică și psihoterapeutică de durată. Acest lucru este determinat și de faptul că în general aspectele privind recuperarea psihoemoțională și sănătatea mintală sunt neglijate în societate.

Totodată, un alt aspect se referă la recunoașterea violenței psihologice și sexuale, formele cărora, spre deosebire de violența fizică, mai ușor de depistat și de tratat sunt, fără îndoială, construcții complexe, multifactoriale, rareori aduse în discuție de înseși femeile care se adresează după ajutor și care implică relații de putere și control de lungă durată, originea cărora vine din perioade foarte timpurii. Datorită diverselor strategii abuzive ale partenerilor intimi și efectelor lor specifice asupra calității vieții victimei, a sănătății fizice și psihice și, nu în ultimul rând, asupra stimei sale de sine, femeile abuzate de obicei întâmpină mari dificultăți de a recunoaște comportamentul abuziv al partenerului și, de asemenea, nu sunt capabile să exprime și să verbalizeze acest fapt. Totodată, în intervențiile psihoterapeutice, trebuie luat în considerare și caracterul transgenerațional al violenței, și dimensiunea de gen, dat fiind faptul că în proporție de 95/97% dintre victime sunt femei. Dacă ne referim la violența față de femei în particular, aceasta este asociată cu violența fizică ce necesită asistență medicală, fără a se cunoaște și a se lua în considerare caracterul complex, consecințele psihologice și psihice ce afectează pe termen lung femeile care trec prin abuz, cele mai cunoscute și evidente fiind starea de neputință, stres posttraumatic, anxietate, depresii, stimă de sine scăzută, întoarcerea în abuz, suicid etc.

Concluzii. Femeile care trec prin abuz au personalități diferite și experiente și condiții de viață, care determină dacă ea va reuși sau nu să iasă din abuz și dacă va reuși să-și dobândească autonomia.

Conceptul de *„dobândire a autonomiei*” necesită o înțelegere, în primul rând, a personalității și specificului acestui tip de abuz pentru a

reuși elaboraea și ajustarea intervențiilor psihoterapeutice și dezvoltarea de servicii psihosociale.

Referințe:

1. OSCE. *Studiul privind violența împotriva femeilor, bunăstarea și siguranța femeilor*. Raport privind rezultatele din Moldova, 2019.
2. WALKER, L.E. *The Battered Women Syndrome*. Third Edition. New York: Springer Publishing Company, 2009.
3. KREISMAN, Jerold J., STRAUS, H. *Te urăsc nu mă părăsi.* București: Trei, 2016.
4. NORWOOD, R. *Femei care iubesc prea mult.* București: Litera, 2019.
5. SCHMIT, G. *Manipualtorul pervers pervers narcisist*. București: Meteor Publishing, 2017.

Recomandat
Zinaida BOLEA, dr., conf. univ.

INVESTIGAREA SCRISULUI SINUCIGAŞULUI PRIN SCRISORILE DE ADIO

Veronica BOLDURAT, masterandă,
Facultatea Psihologie, Științe ale Educației,
Sociologie și Asistență Socială
CZU: 343.614:159.925.6
arina-19@mail.ru

„Suicide is a permanent solutionto a temporary problem"
Phil Donahue

De-a lungul istoriei, actele suicidale au şocat fie prin brutalitatea cu care au fost comise, fie prin cauzele determinante, de cele mai multe ori absurde. Încercările de a explica decizia de a recurge la acest gest – suprimarea propriei vieţi ca formă extremă de autoagresiune – a preocupat specialişti din diferite domenii. Termenul „sinucidere", a fost menţionat pentru prima dată, în lucrarea *Religio medici* – 1642, a medicului şi filosofului Thomas Browne. După 1650 neologismul se răspândeşte în limba engleză prin lucrările lexicografului Thomas Blount şi ale editorului lui Epicur, Walter Charleton. În 1658, Edward Phillips îl include în *Dicţionarul general,* invocând ca motiv al sinuciderii, latura animalică a omului [1]. Conform *Dicţionarului Sănătăţii*: „Suicidul este tulburarea instinctului de conservare, prin care o persoană se distruge singură, alegând o metodă fizico-chimică (spânzurare, înec, electrocutare)", iar după Organizaţia Mondială a Sănătăţii – suicidul este actul prin care un individ caută să se autodistrugă, cu intenţia mai mult sau mai puţin de a-şi pierde viaţa, fiind mai mult sau mai puţin conştient de motivele sale [2].

Cercetările din domeniul psihologiei şi psihiatriei arată că cel care se sinucide o face din cauza cuiva sau a ceva, cu care nu a reuşit să comunice şi acest fapt i-a blocat în mod tragic fluxul existenţial. Când exprimarea acestui conflict se face în interior, are loc suprimarea eului, respectiv sinuciderea [4].

Una dintre părțile mai puțin examinate și abordate în Republica Moldova este analizarea sinucigașului prin scrisorile de adio găsite la fața locului. Grafologia sau hand writing analysis este știința care

studiază personalitatea omului în raport cu scrisul de mână și caligrafia. Astfel, încât, scrisul de mână este un arc reflex (inconștient) care se formează la o vârstă fragedă și se dezvoltă odată cu persoana, acesta poate dezvălui un ansamblu de trăsături de personalitate ca de exemplu emotivitatea, trăsăturile intelectuale, procesele de gândire, etc.; un bun analist grafolog, fiind în stare după o primă privire aruncată asupra unui text scris de mâna unei persoane, să scoată la iveală peste 100 de caracteristici ale acesteia [3].

Deși, metodica analizei grafologice este și în prezent respinsă de unii specialiști clinicieni, metodele experimentale efectuate de către Shneidman și Farberow au demonstrat contrariul. Aceștia din urmă au comparat două scrisori de adio, una autentică și una improvizată. Ei au descoperit mai multe sentimente profunde de ură, răzbunare, încurcături a literelor, factori de relief în scrisoarea autentică, fapt ce lipsea în cea improvizată [5] .

În scrisorile de adio sunt întâlniți indici ca:

1. Tremur în literele finale ale cuvintelor, atât pe verticală cât și pe orizontală. În acest moment voința părăsește omul, lupta interioară face ca în momentul scrierii mâna să piardă siguranța.
2. Scrisul este mult mai accentuat ca de obicei, cu presiune agresivă, și în același timp mai ilizibil, palid, topit, asemănător cu urmele unui avion lăsat în nori, deseori întrerupt.
3. Pot fi întâlnite pete albe, spații goale, fără logică în compoziția scrisului, ca urmare a traumei, când persoana se închide în sine, ieșind din realitate.
4. Linii inegale, curbate, dansante, îngustate ale scrisului, iar literele din cuvinte sunt extinse.
5. Impresia generală la citirea acestui scris este de „Strigăt” prin comprimarea literelor, cuvintelor spre finalul scrisorii [6].

Totodată, este posibilă și prevenirea acestui fenomen prin intermediul unor elemente identificate în scrisul persoanelor cu astfel de tendințe suicidale, acele elemente care ne dau un semnal de ATENȚIE, și care nu trebuie lăsate în umbră.

Referințe:

1. TUDOREL, B., IFTENIE, V., BIROI, A., BUTOI, A. *Sinuciderea – un paradox*. Ed. Ştiinţele Medicale, 2002.

2. DURKHEIM, Émile. *Despre sinucidere*. , Iași: Institutul European,1993.
3. GHIORGHIU, Zoie, COSMIN, Șerban, RADU, Macovei, MIRCEA, Ștefan. *Gestul suicidar din perspectiva patologiei criminogene* (*Spitalul Clinic de UrgenţăBucureşti – Secţia ATI Toxicologie, Catedra de Farmacologie, Toxicologie şi Psihofarmacologie Clinică).* Disponibil: *http://old.mpublic.ro/jurisprudenta/publicatii/gestul_suicidar.pdf.*
4. CALVIN, J. Frederick. *An investigation of handwriting of suicide personsthrough suicide notes, Patton State Hospital, Patton, California*, 1968. Disponibil: https://pdfs.semanticscholar.org/ed2a/2bd84609946d5-40ac34319b34a70d81cf6f8.pdf
5. *Signature Analysis: 13 Types of HarmfulSignaturesYou Must Avoid* [citat 18 februarie 2021]. Disponibil: https://www.writechoice.co.in/writechoice/signature-analysis/
6. *Suicidal Tendencies: 6 HandwritingWarningsYouShouldNot Ignore*[citat 18 februarie 2021].Disponibil:https://www.writechoice.co.in/writechoice/suicidal-tendencies-handwriting/

Recomandat
Ana TARNOVSCHI, dr., lector univ.

ASPECTE PSIHOLOGICE ALE PERSONALITĂȚII EXPERTULUI CRIMINALIST

Mihail BOLDURAT, masterand,
Facultatea Psihologie, Științe ale Educației,
Sociologie și Asistență Socială
CZU: 159.923:343.98
boldurat@mail.ru

Pe parcursul evoluării umanității, s-au dezvoltat și ramurile de studiu ale psihologiei moderne și contemporane, astfel a apărut necesitatea studierii personalității, prin prisma mai multor factori de tip social, cultural, religios, profesional, individual etc. Personalitatea umană nu este doar consecinţa eredităţii, interacţiunile dintre individ şi mediu răsfrângându-se asupra componentelor personalităţii. În cadrul procesului de socializare, de maturizare biologică şi socială, omul îşi modelează personalitatea prin învăţarea şi interiorizarea complexului sociocultural pe care îl promovează societatea. Procesul de socializare, în ansamblul său, modelează un tip de personalitate definit prin unicitate şi originalitate şi care exprimă într-un mod constant, durabil şi predictibil un amplu repertoriu de atitudini, opinii şi acţiuni compatibile cu modelul cultural şi normativ al societăţii respective. După cum se poate vedea în toate accepțiunile, personalitatea este considerată ca sistem, un sistem alcătuit dintr-o serie de elemente care datorită interdependenței și întrepătrunderii între ele pot fi considerate subsisteme [1]. Acestea sunt reprezentate de: *temperament* care este latura dinamică și energetică a personalității; *aptitudinea* – latura instrumentală a personalității; *inteligența* – latura rezolutiv-productivă a personalității; *creativitatea* – latura transformativ-constructivă a personalității și *caracterul* care este latura relațional-valorică și de autoreglaj a personalității. Mai nou, în ultimii ani, cercetătorii își desfășoară activitatea pentru a cerceta și a analiza profilul de personalitate a diferitelor profesii, pentru a cunoaște mai bine aspectele psihologice ale personalității acestora [6].

Pentru a înțelege mai bine activitatea expertului criminalist, vom face trimitere la Legea nr.68 din 14.04.2016 cu privire la expertiza

judiciară și statutul expertului judiciar:„ ...*Expert judiciar – persoană calificată și abilitată, conform legii, să efectueze expertize și să formuleze concluzii în specialitatea în care este autorizată, cu privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte materiale, fenomene și procese, organismul și psihicul uman, şi care este inclusă în Registrul de stat al experților judiciari...*" [3].

Având în vedere complexitatea și volumul sarcinilor de lucru ale expertului, este necesar ca acesta să manifeste abilități de lucru specifice, care vor fi luate în considerare la întocmirea fișei postului și la repartizarea sarcinilor profesionale. La formarea trăsăturilor psihologice ale personalității expertului criminalist, o influență importantă au factorii externi, în care își desfășoară activitatea acesta (birouri și laboratoare, material de consum, tehnică de calcul, echipamente, utilaje, lecții de pregătire profesională etc.), care, de rând cu cei interni, influențează formarea personalității expertului, cât și formarea ca specialist în domeniul dat. Desfășurarea cu succes a activităților vizate ține și de împrejurările, și de climatul psihologic în colectivul în care expertul își desfășoară activitatea [2, 3].

Dintre factorii profesionali care influențează starea psihologică a expertului criminalist pot fi enumerați: reglementarea strictă a activității și legislației criminalistice; independența expertului în formularea concluziilor; metodele alese pentru cercetare; formularea răspunsurilor la întrebările înaintate de ordonator etc.; obligativitatea păstrării secretului profesional; atmosferă încordată, cauzată de persoane interesate în obținerea concluziei date; lipsa de timp din cauza instruirii permanente și încărcare emoțională [5].

Cele menționate anterior cer de la expert: comunicabilitate, profesionalism, principialitate, inteligență emoțională, responsabilitate, tărie de caracter, imparțialitate, bună-credință, sacrificiul de sine etc. Dincolo de necesitatea manifestării pregnante a unor trăsături de personalitate și a faptului că activitatea profesională pe care o desfașoară solicită maximă obiectivitate, devotament, altruism, autodisciplină, dorință de realizare, asertivitate, expertul criminalist are și propria individualitate, iar condiția sa de ființă biopsihosocială îl determină ca, în unele situații, să fie la fel de „uman" ca și ceilalți semeni ai săi, fără drept de greș [4].

În concluzie, menționăm faptul că personalitatea expertului criminalist este într-o schimbare favorabilă, continuă, datorită implicării permanente în autoinstruire, dezvoltare, cunoaștere, autocunoaștere, atât pe plan profesional, cât și individual. Perfecționarea și instruirea continuă sporesc pozitiv aspectele psihologice ale personalității ce țin de inteligență, creativitate, aptitudini și, nu în ultimul rând, de cizelarea trăsăturilor temperamentale și de caracter.

Referințe:

1. ANDREESCU, A., PRUNA, St. *Psihopedagogie militară*. Timișoara: Ed. Timpolis, 1999.
2. COLECTIV. *Teorie și tactică polițienească*. București: Ed. Ministerului Administrației și Internelor, 2002.
3. Legea nr.68 din 14.04.2016, Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=93158&lang=ro
4. PITARIU, H. *Psihologia selecției și formării profesionale*. Cluj - Napoca: Dacia, 1983.
5. ZLATE, M. *Eul și personalitatea*. București: Ed. Trei, 1999.
6. ZLATE, M. *Fundamentele psihologiei*. București: Ed. Hyperion XXI, 1994.

Recomandat
Ana TARNOVSCHI, dr., lector univ.

FACTORII DE DEZVOLTARE ȘI MENȚINERE A DEPENDENȚEI EMOȚIONALE ÎN RELAȚIILE PARTENERIALE DE CUPLU

Victoria CHICU, masterandă,
Facultatea Psihologie, Științe ale Educației,
Sociologie și Asistență Socială
CZU: 159.942:316.356.2 victoriachicu21@gmail.com

În ultimul deceniu, codependența reprezintă obiectul de studiu pentru o varietate de discipline. Studiile făcute de Moskalenko au contribuit la extinderea definiției: de la trăsături și comportament disfuncțional care apare la soț ca urmare a dependenței chimice a partenerului, înainte de includerea altor membri ai familiei și, în cele din urmă, la ideea că dependența emoțională este o stare specifică, care apare în urma expunerii prelungite la orice sistem disfuncțional familial [3].

Dependența emoțională de multe ori pare nesemnificativă, precum și prevalența și consecințele ei. Dar, de fapt, dependența interpersonală „este caracteristică pentru aproape 98% din populația adultă și este sursa celei mai multe suferințe umane” [4, p.5]. Acest tip de dependență are consecințe destul de grave, ce afectează negativ dezvoltarea personalității, construirea scenariului de viață, creșterea și dezvoltarea profesională, sănătatea mintală și somatică.

B. și J. Weinhold definesc codependența ca „o tulburare psihologică cauzată de incompletitudinea uneia dintre cele mai importante etape de dezvoltare din copilăria timpurie – etape de stabilire a autonomiei psihologice” [4, p.15]. Intensitatea iubirii adictive este adesea direct proporțională cu intensitatea sentimentului nevoilor nesatisfăcute în copilărie. Persoanele dependente emoțional de obicei sunt cele care s-au simțit ignorate și nu s-au simțit iubite și văzute ca ființe care există, în individualitatea lor, nu s-au simțit importante, valoroase pentru părinții lor [2, p.45]. În ziua de azi tot mai multe relații de cuplu sunt în esență relații de codependență, unde nu contează cât de disfuncțională este relația, ci important e să fie partenerul alături. Cei doi devin atât de obișnuiți cu relația, încât, deși se pot decide să o rupă, nu pot

distruge conexiunile nervoase și atașamentele de natură chimică dintre ei. Din perspectiva neuropsihologiei în cadrul dependenței emoționale, organismul savurează un șoc de substanțe chimice. Și fiindcă omul este familiarizat cu astfel de emoții, a trăit în această relație de cuplu mai toată viața, deci cam de tot atâta timp i-au fost prezente în organism și substanțele respective [1, p.346]. Când condițiile de viață nu produc noi substanțe specifice de care e nevoie pentru menținerea stării obișnuite de spirit, persoana va face orice e nevoie ca să se asigure că substanțele respective vor apărea în organism. După despărțire, amintirile experiențelor fiecăruia readuc în memoria organismului faptul că este lipsit de stimularea sa chimică obișnuită, iar stările afective generate de relația respectivă rămân imprimate la nivel de creier și corp. Dispariția acestora poate fi interpretată ca o stare de disconfort, indiferent de categoria emoțiilor pozitive sau negative. Ținând cont de acest chimism al dependenței emoționale, nu mai e surprinzător faptul că atâtea cupluri se despart, apoi se reunesc și pe urmă reiau ciclul, deși este distructiv și abuziv. Chiar dacă persoana dependentă emoțional se desparte definitiv de partenerul actual, ea va avea o tendință mare de a găsi un alt partener cu care va retrăi aceleași emoții – deja cunoscute [1, p.355].

Iubirea adictivă înseamnă dependența de cineva exterior sinelui în încercarea de a răspunde unor nevoi nesatisfăcute, de a evita temeri sau suferință emoțională, de a rezolva probleme și de a menține echilibrul. Paradoxal, iubirea adictivă se naște din încercarea de a ține viața sub control, tentativă soldată de fapt cu pierderea controlului prin atribuirea unei puteri personale altcuiva decât propriei ființe [2, p.33].

Un alt factor ce influențează apariția și menținerea dependenței ar fi cultura din ziua de azi. Obsesia față de iubire se insinuează în toate aspectele culturii populare, de la romanele de dragoste, la textele cântecelor și chiar la capodopere ale prozei, teatrului ș.a. Cultura din ziua de azi idealizează, dramatizează și modelează o dependență, cea prin care oamenii sunt învățați că nu pot trăi fără o altă persoană [2, p.57].

În urma analizelor studiilor teoretice, concluzionăm că o persoană dependentă emoțional nu se va putea stăpâni să nu mai fie dependentă, dar, în același timp, ar putea să se elibereze de modelul/ciclul vicios de dependență. Acest lucru poate fi făcut prin înțelegerea mecanismului

comportamentului dependent, recunoașterea propriilor nevoi, atingerea unui echilibru emoțional, creșterea stimei de sine, cât și dezvoltarea încrederii în sine. Atitudinea și dorința omului de schimbare poate duce indiscutabil la independența emoțională.

Referințe:

1. DISPENZA, J. *Antrenează-ţicreierul: Strategii şi tehnici de transformare mentală*. Ed. a 2-a. București: Curtea Veche Publishing, 2019. 540 p.
2. SCHAEFFER, B. *Dragoste sau dependență?: cum să recunoști iubirea sănătoasă.* Ediția a II-a. București: Ed. Trei, 2012. 278 p.
3. МОСКАЛЕНКО, В.Д. *Зависимость: семейная болезнь.* Moskва: Институт консультирования и системных решений, 2014. 352 с.
4. УАЙНХОЛД, Б., УАЙНХОЛД, Дж. *Освобождение от созависимости*. Пер. с англ. А.Г. ЧЕСЛАВСКОЙ. Moskва: Независимая фирма «Класс», 2015. 224 с.

Recomandat
Galina PRAVIȚCHI, dr., lector univ.

ASPECTELE PSIHOLOGICE ALE TULBURĂRILOR DE COMPORTAMENT ALIMENTAR LA TINERI

Aura MUTRUC, masterandă,
Facultatea Psihologie, Științe ale Educației,
Sociologie și Asistență Socială
CZU:159.923:616.33-008.4-053.6 *mutrucaura35@gmail.com*

Societatea contemporană tinde spre perfecțiunea aspectului fizic și tinerii sunt influențați de standardele impuse. Insatisfacția față de imaginea corporală este un factor care predispune la dezvoltarea unei tulburări de comportament alimentar, acest fapt determină persoanele să adopte un comportament care să modifice motivul insatisfacției. După cum menționează Helga Dittmar (2009), insatisfacția față de imaginea corporală este strâns legată de problemele de sănătate fizică, mentală, tulburări de comportament alimentar, obezitate sau stima de sine scăzută [1].

Acest subiect a devenit o problemă în societatea noastră care afectează atât bărbații, dar și femeile, referându-se la alimentarea nesănătoasă de la consumarea alimentelor în mod compulsiv până la refuzul alimentației. Tulburările de alimentație sunt tulburări de sănătate mintală în care atitudinea unei persoane față de mâncare, activitatea fizică, imaginea sa fizică (felul în care arată și se simte din exterior) și imaginile de sine au un impact negativ asupra sănătății acestora. Simptomele tulburărilor alimentare includ, de exemplu, un consum periculos de scăzut sau, dimpotrivă, consumul excesiv de alimente, vărsături sau activitate fizică obsesivă [2].

Din cele analizate, constatăm multitudinea factorilor declanșatori ai tulburărilor de comportament alimentar, fapt ce necesită dezvoltarea strategiilor decoping la tineri. Tulburările alimentare sunt caracterizate prin perturbări de comportament alimentar, ce țin de preocuparea excesivă cu privire la greutatea corporală și aspectul fizic, menținerea cărora se transformă într-o anxietate sporită fată de mâncare. Aceste tulburări alimentare se atestă la toate categoriile sociale, atât la bărbații cât și la femei și de orice categorie de vârstă. Cele mai des întâlnite tulburări ale comportamentului alimentar sunt următoarele:

- **Anorexia** este caracterizată prin refuzul alimentației. Anorexia este asociată cu o frică psihopatologică de a adăuga kilograme și persoanele își impun un standard de greutate corporală.
- **Bulimia** este caracterizată prin episoade de supraalimentație urmate de metode drastice de a scăpa de greutate.
- **Ortorexia** este obsesia de a mânca sănătos, a avea o alimentație corectă sănătoasă, ecologică. Dezvoltarea unui comportament obsesiv-compulsiv care pune accent pe calitatea alimentelor decât pe plăcerea și necesitatea hrănirii.
- **Drunkorexia** a fost definită ca modalitatea de a compensa numărul de calorii din alimentație cu caloriile obținute din consumul de alcool pentru a nu lua în greutate, acesta este o tulburare de comportament ce combină anorexia, bulimia și alcoolismul [3, 5].

Asociația Națională a Tulburărilor Alimentare a realizat o cercetare în SUA, Marea Britanie și Europa pentru a afla cât de răspândite sunt tulburările alimentare. Aceste cercetări au demonstrat că 50% dintre persoanele cu tulburări alimentare au formă de depresie și doar 1 din 10 persoane cu tulburări de alimentație beneficiază de ajutor și tratament calificat pentru a combate dependența. Rata mortalității la pacienții cu anorexie și bulimie ocupă primul loc în comparație cu toate celelalte boli psihologice, datorită faptului că anorexia și bulimia sunt cauzele complicațiilor, cum ar fi insuficiența cardiacă, insuficiența multiplă a organelor, diabetul și sunt adesea cauza sinuciderii. Din 91% dintre femeile chestionate ca urmare a studiului au încercat să-și controleze greutatea prin diete și restricții dietetice, 22% dintre femei au ales diete drastrice periodic sau aproape întotdeauna [4].

Referințe:

1. DAFINOIU, I., BONCU, Ș. *Psihologie socială clinică.* Iași: Polirom, 2014.
2. BLOJ, R., GRECU, Gh. *Corelații între evenimentele de viață psihotraumatizante și tulburări de comportament alimentar.* Disponibil: http://www.amtsibiu.ro/archive/129-corelaii-intre-evenimentele-de-via-psihotraumatizante-i-tulburrile-comportamentului-alimentar.
3. *DSM-IV-TR: Diagnostic andStatistical Manual of Mental Disorders.* 4thEdition, American Psychiatric Association, 2000.

4. FAVARO, A., CAREGARO, L., TENCONI, E., BOSELLO, R., SANTONASTASO, P. Time trends in age at on set of anorexia nervosa and bulimia nervosa. In: *Journal of ClinicalPsychiatry*, 2009.
5. Directorate-General HealthandConsumersandcoordinated by the Directorate-General for Communication: *EU citizens' attitudes towards alcohol*, 2009. Disponibil: https://ec.europa.eu/health//sites/health/files/alcohol/-docs/ebs_331_en.pdf

Recomandat
Zinaida BOLEA, dr., conf. univ.

INTERFERENȚELE PSIHOLOGICE ÎN ALIMENTAȚIA SĂNĂTOASĂ

Olga CARA, masterandă,
Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei,
Sociologie și Asistență Socială
CZU: 159.923:613.2
cara.olea999@gmail.com

Modul în care ne alimentăm, alegerile noastre, preferințele și repulsiile, comportamentele în relația cu hrana, motivele ascunse ale creșterii sau scăderii în greutate au o rădăcină în psihicul nostru. Problemele de sănătate relaționate cu nutriția și stilul de viață sunt pe larg răspândite în zilele noastre, afectând persoanele, indiferent de pătura socială, idealuri şicredinţe, sex, vârstă etc.

Relația dintre mâncare și starea emoțională este una complexă și poate fi, în linii mari, clasificată după cum urmează:

• Alimentația dezechilibrată și efectele negative asupra stării de bine.

• Influența nutrienților specifici din alimente asupra stării emoționale.

• Influența compușilor bioactivi prezenți în alimente asupra dispoziției.

• Impactul stării emoționale asupra alegerilor alimentare.

• Influențele culturale și percepția personală asupra unor alimente sau obiceiuri alimentare [2, 3].

Pe baza literaturii de specialitate, au fost identificați *determinanții psihologici* (sensibilitatea la recompensă, reevaluarea cognitivă, mâncatul restricționat și impulsivitatea), *determinanții individuali* (nivelul stresului, nivelul de foame) și respectiv, *determinanții biologici* (greutatea corporală, sexul biologic) care influențează în mod direct comportamentul alimentar.

Tulburările de alimentație, precum anorexia nervoasă, bulimia nervoasă sau alte tulburări de alimentație sunt corelate cu un nivel crescut de singurătate, depresie, anxietate, depistate în proporţie de 18,8% într-un studiu individual realizat (150 de persoane au fost expuse studiului). Relațiile interpersonale negative, atât experiențele

reale, cât și percepțiile distorsionate ale indivizilor, exacerbează tulburările alimentare și sentimentele de singurătate. Cercetătorii ştiinţifici au demonstrat că starea nutrițională insuficientă este o problemă frecventă la vârstnici, corelată cu îmbătrânirea, bolile, sentimentul de pierdere/doliu în legătură cu pensionarea, dar și cu factorii de mediu, iar singurătatea ar trebui să fie unul dintre acești factori.

Alimentația dezechilibrată, la care se adaugă o stare cronică de stres, se conturează într-un cerc vicios asupra căruia intervențiile nutriționale și psihologice au efecte limitate. De cele mai multe ori, totul începe de la un stil de alimentație defectuos din cauza lipsei educației nutriționale adecvate (aprox. 46,8% dintre respondenţi manifestă un comportament alimentar defectuos). Astfel, apar problemele de greutate – supraponderabilitate și obezitate (circa 44,7% dintre respondenţi), care cresc implicit riscul de boli cronice netransmisibile. Obezitatea și bolile metabolice atrag după sine un stres adițional celui cotidian. Statisticile mondiale ne alertează prin creşteri semnificative ale ratei depresiilor, anxietăţii şi a burnoutului din cauza stresului. Acesta este reprezentat de anumite comportamente ale noastre: cel alimentar, de exerciţii fizice, relaţionare, gestionarea stresului, gestionarea timpului, odihnă etc. Stresul cronic și lipsa timpului fac foarte dificile intervențiile nutriționale, conturându-se astfel un cerc vicios periculos, care poate fi întrerupt doar acționând la nivel psihologic pentru schimbarea stilului de viață [3, 4]. Obezitatea, care este și o pandemie nontransmisibilă contemporană, scade stima de sine, reduce interacțiunea socială, poate afecta și performanța pe plan profesional.

„Mâncatul” pe fond emoțional (impulsiv) pare a fi mult mai frecvent în rândul persoanelor care încearcă să țină o dietă, deoarece, în perioadele de stres, are loc o dezinhibiție a mecanismelor care îi ajutau să se abțină de la anumite grupe de alimente pe perioada dietei (circa 38,4% dintre respondenţi manifestă o interferenţă între comportamentul alimentar abuziv şi stresul din perioada restricţiei alimentare).

În concluzie, menționăm că *psihonutriția* evidențiază comportamentele învățate, cum ar fi interacțiunea dintre alimente și emoții. Stabilirea unui echilibru psihoemoțional, prin urmare, duce la adoptarea unui stil de viață echilibrat, o alimentație sănătoasă și imaginea de sine pozitivă.

Referințe:

1. Edward LEIGH, G. *Emotional influences on food choice: Sensory, physiological and psychological pathways.* Physiology & Behavior, 2006. 89(1).
2. LEE, S. et al. *Breakfast consumption and depressive mood: A focus on socioeconomic status.* Appetite, 2017; 114(). https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/28400301 (accesare 08.02. 2021).
3. PRASAD, C. *Food, mood and health: a neurobiologic outlook*. In: *Food and mood Brazilian Journal of Medical and Biological Research*, 1998; 31(). http://www.scielo.br/pdf/bjmbr/v31n12/3323c.pdf (accesare 03.02.21
4. SELHUB, E. *Nutritional psychiatry: Your brain on food*. http://www.health.harvard.edu/blog/nutritional-psychiatry-your-brain-on-food-201511168626 (accesare 07.02. 2021).
5. https://www.revistagalenus.ro/nutritie-si-farmacie/relatia-bidirectionala-dintre-alimentatie-si-starea-emotionala/ (accesare 09.02. 2021).

Recomandat
Galina PRAVIȚCHI, dr., lector univ.

PSIHOLOGIA MINCIUNII ȘI DETECTAREA COMPORTAMENTULUI SIMULAT

Marina HÎNCU, masterandă,
Facultatea Psihologie, Științe ale Educației,
Sociologie și Asistență Socială
CZU: 159.9.019.4:343.98 mary.hinku@gmail.com

Dacă oamenii ar putea identifica cu ușurință persoanele care mint, ciunesc și înșală, multe din problemele întâlnite atât în general, cât și în sistemul de justiție ar fi rezolvate. Însă procesul de detectare a minciunii este unul dificil, așa cum nu există o modalitate ideală de a diferenția o persoană, care spune minciuni, de cineva care spune adevărul. La fel ca și spunerea adevărului, învățarea minciunii reprezintă o parte firească din procesul natural de dezvoltare a copilului.

Minciuna a devenit una din problemele sociale, iar detectarea ei a fost și este subiectul de analiză a persoanelor de știință și a reprezentanților din sistemul judiciar.

Abordarea problemei pe plan internațional. Studiul modern cu privire la detectarea minciunii a fost inițiat de Paul Ekman în cartea sa *Minciunile adulţilor. Indicii ale înşelătoriei în căsnicie, afaceri şi politică.* Conform autorului, minciuna are două componente: intenția de a induce în eroare victima minciunii și, atunci, când victima nu este informată despre această intenție. Potrivit lui Ekman, emoțiile care indică minciuna, se manifestă prin *scăpări* de caracteristici fizice observabile [2, p. 21]. Acestea pot fi indicatori posibili ai minciunii. Astfel, trebuie să fim atenți la următorii indici: 1) înghițire frecventă, respirație mai rapidă/mai superficială, transpirație, dilatarea pupilelor; 2) vorbire cu voce mai tare, de obicei exprimă furia; 3) pauzele și erorile de vorbire, acestea sugerează lipsa de pregătire din timp a răspunsurilor sau emoțiile puternice; 4) albirea feței, ce ne poate sugera, la fel, emoția trăită de individ: frica sau furia. Expresiile faciale ne pot indica dacă emoția este reală sau nu [4, p. 370].

O contribuție majoră în detectarea minciunii este tehnica folosirii strategice a dovezilor SUE (*The strategic Use of Evidence*) elaborată

de Granhag, Strömwal și Hartwig. Această tehnică presupune gestionarea strategică a dovezilor, atunci când un suspect este intervievat, pentru a detecta înșelăciunea. Etapele de bază ale acestei tehnici sunt:

1. Planificarea interviului; 2. Informarea suspectului; 3. Faza de rechemare liberă; 4. Faza de întrebări; 5. Asigurarea declarației suspectului; 6. Potrivirea declarației și a informațiilor incriminatoare [3, p.26-27].

Tehnica poligraf este una dintre cele mai performante tehnici din domeniul biodetectării comportamentului simulat. În România este utilizat din anul 1975, îndeosebi în cazurile de omor. Poligraful sau detectorul de minciuni lucrează având la bază frica acuzatului de a nu fi prins că minte. Poligraful este un echipament vechi, bazele căruia au fost puse în jurul anului 1914, folosind pneumograful, dispozitivul ce măsoară modele de respirație. Larson (1922) și Keeler (1934) au contribuit la apariția poligrafului ca dispozitiv, cel care este folosit până în zilele noastre. Senzorii atașați la subiect sunt: 1) două benzi prescripționate, poziționate în jurul toracelui și a abdomenului, măsurând respirația; 2) doi electrozi atașați la interiorul mâinii care măsoară activitatea electrodermică și 3) o manșetă gonflabilă poziționată în jurul părții superioare a brațului, înregistrând tensiunea arterială [5, p.2]. Astfel, se pot detecta diferite răspunsuri: variațiile tensiunii arteriale, care reflectă modificările cardiovasculare; rata respiratorie și amplitudinea respiratorie; transpirația palmelor subiectului, aceasta face parte din răspunsul galvanic al pielii. Creșterea răspunsurilor fiziologice la o întrebare pusă de expert, măsurate cu ajutorul poligrafului, sunt considerate a fi indicatori ai minciunii. Examinarea la poligraf este efectuată în câteva etape: *examinarea medicală a subiectului*; *întocmirea testelor*; *asigurarea condițiilor necesare examinării*; *instructajul făcut subiectului înainte de testare*; *instalarea subiectului la poligraf*; *verificarea exactității funcționării aparatului*; *efectuarea testelor*; *interpretarea diagramelor*; *formularea concluziilor* [1, p.253-257].

În concluzie, menționăm că în momentul actual avem acces la diferite instrumente de detectare a înșelătoriilor pentru a putea aborda un suspect și pentru a afla adevărul. O analiză obiectivă a comportamentului verbal și nonverbal, examinarea reacțiilor și a modificărilor

fixate de poligraf și intuiția, îmbunătățită cu experiența, formează un bagaj potrivit pentru lupta cu minciuna.

Referințe:

1. BUTOI - BADEA, Tudorel. *Tratat universitar de psihologie universitară*. București: Pro Universitaria, 2019. ISBN: 9786062610562.
2. EKMAN, Paul. *Telling Lies. Cluesto Deceit in the. Marketplace, Politics, and Marriage.*W. W. Norton & Company; Revised edition, 2009. ISBN-13: 978-0393337457.
3. GRANHAG, P.A., STRÖMWALL, L., HARTWIG, M. *The SUE technique: The waytointerviewtodetectdeception*, 2007.
4. HOWITT, Dennis. *Introductionto Forensicand Criminal Psychology*, 6thEdition, 2018. ISBN-13: 978-1292187167.
5. MEIJER, Ewout H, VERSCHUERE, Bruno. *The Polygraph and the Detection of Deception.* 2010, [citat 20 februarie 2021]. Disponibil:https:-//www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15228932.2010.481237

Recomandat
Ana TARNOVSCHI, dr., lector univ.

НАСИЛИЕ НАД ДЕТЬМИ В СЕМЬЕ КАК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ И СОЦИАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА

Елена АНДРЕЕВСКАЯ, мастерантка,
факультет психологии, педагогических наук,
социологии и социальной работы
CZU: 316.356.2:343.625:37.015.3 elena42545@gmail.com

Насилие над детьми является острой проблемой современного общества, так как она наносит серьезный ущерб здоровью и развитию ребенка. Для современной семьи характерно и множество других проблем: рост числа неполных семей, увеличение количества детей, оставшихся без попечения родителей, трудное материальное положение многодетных семей и т.д. Однако следует признать, что наиболее скрытой проблемой современной семьи является насилие над детьми. Ребёнок может столкнуться с насилием в любое время и в любой ситуации. Семья не является исключением, хотя этот социальный институт должен обеспечивать, в первую очередь, безопасность, которая является одним из факторов для нормального развития ребенка. Насилие в семье – это угрозы, действия насильственного характера, совершаемые родителями или опекунами по отношению к ребенку [1, с. 7]. Различают физическое, эмоциональное, экономическое и сексуальное насилия, разные его формы могут сочетаться. Проблема насилия в семье над детьми с каждым годом становится все более актуальной, с каждым годом возрастает число детей, подвергающихся насилию в семье. Следствием домашнего насилия над ребенком со стороны родителей всегда является нанесение серьезного ущерба для здоровья, развития и социализации ребенка, нередко – и угроза для жизни [2]. Домашнее насилие, в первую очередь, – это социальная проблема, которая должна решаться не только с помощью правового регулирования, но и посредством изменения ценностных ориентаций и института семьи, что является залогом благоприятного функционирования личности ребенка и успешного развития общества и государства [3]. Следовательно, актуальность данной темы заключается в том, что

общество не вполне осознаёт масштабы серьезности данной проблемы.

Мы поставили перед собой задачу выяснить, как данная проблема отражается в сознании детей. Опросом было охвачено 85 учащихся 3-х классов гимназии № 1 г. Бендеры.

Результаты анкетирования показали, что 48% детей испытывают на себе физическое насилие со стороны родителей. При этом из 52% детей, которые не подвергаются дома физическим наказаниям, 32% опрошенных считают, что их не бьют, потому что у них хорошие родители; 20% не знают, почему их не бьют [4].

Анкетированием также были выявлены причины физического насилия.

- На 1-ом месте – плохое поведение (17%), к 10% ребят физическое наказание применяется тогда, когда они не помогают по дому; 5% наказывают за то, что они долго гуляют, и 3% детей вообще не знают, за что, по отношение к ним, применяют физическую силу. Таким образом, большинство детей испытывают побои за плохое поведение. Дети с импульсивным поведением, гиперактивные, нуждаются в особом к ним подходе, а вместо этого их подвергают жестокому наказанию. Дети начинают считать такое поведение нормой общения, причиняя зло уже своим сверстникам и тем, кто младше, а семейно-бытовое насилие становится моделью агрессивного поведения и воспроизводится в социальных институтах: школе, армии, семье, государстве.
- На втором месте – плохая успеваемость (13%). Зачастую дети, усваивающие школьную программу не так, как хотелось бы их родителям, рассматриваются ими как символ их собственного неуспеха. Наказание в этих случаях играет крайне отрицательную роль: исследования отмечают, что в популяции детей, подвергающихся жестокому обращению, умственная отсталость у таких детей доходит до 40%.

Все опрошенные дети хорошо понимают, как нужно себя вести, чтобы избежать физического наказания. По мнению ребят, для этого необходимо: получать хорошие оценки – 51%; хорошо себя вести – 17%; "не выпрашивать" – 6%; слушаться – 26%. Можно

сделать вывод, что уже в детском возрасте нарабатываются приспособленческие нормы поведения.

В результате жестокого обращения дети испытывают следующие чувства: страх, боль, стыд, обиду, ненависть, унижение, чувство вины.

Для предотвращения глобальных последствий влияния насильственного поведения в семье на развитие личности как субъекта межпоколенных взаимодействий необходимо своевременное проведение профилактических мероприятий с семьями «группы риска». Кроме того, раннее распознавание случаев в сочетании с непрерывной заботой о детях, ставших жертвами насилия, и семьях может способствовать уменьшению масштабов повторного жестокого обращения и его последствий.

Литература:

1. ВОЛКОВА, Е.Н. *Проблемы насилия над детьми и пути их преодоления.* СПб.: Питер Пресс, 2008. 378 с.
2. ЛАПИЦКАЯ, Н.Н., СОЛОВЬЕВА, И.Е., КОНКИНА, В.А. *Насилие над детьми: как защитить наших детей и помочь им.* Рязань: Рязанский гендерный центр, 2008. 198 с.
3. АЛЕКСЕЕВА, Л.С. О насилии над детьми в семье. В: *Социологические исследования,* 2003. 10 с.
4. Единая межведомственная информационно-статистическая система: Официальный сайт [Электронный ресурс]. URL: http://fedstat.ru/indicators/start.do .

Рекомендовано
Светлана ТОЛСТАЯ, доцент

COMPETENŢA DE PROIECTAREA DIDACTICĂ – IMPERATIV ÎN INSTITUŢIA DE EDUCAŢIE TIMPURIE

Elena MOCAN, masterandă,
Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei,
Sociologie şi Asistenţă Socială
CZU: 373.24.02 *elena.mocan14@gmail.com*

Se ştie că la baza unui lucru bine făcut stă o etapă premergătoare, și anume *proiectarea*. Calitatea proiectării determină eficiența activității educaționale.

În instituția de educație timpurie există patru tipuri de proiectare: globală, tematică, zilnică, unei activități integrate.

Activitatea de proiectare didactică valorifică acţiunile şi „operaţiile de definire anticipativă a obiectivelor, conţinuturilor, strategiilor învăţării, probelor de evaluare şi, în special, corelaţia dintre acestea în condiţiile unui mod de organizare al procesului de învăţământ [1, p. 250].

Astfel, elaborarea și valorificarea acestor proiecte asigură un continuum al acțiunii educatorului în dezvoltarea personalității copilului.

Proiectarea didactică reprezintă o activitate desfăşurată de profesor în vederea anticipării etapelor şi acţiunilor concrete procesului de predare – învăţare – evaluare şi include anumite tipuri de proiecte didactice, în funcție de instituția de învățământ [4, p. 2]. Specificul proiectării didactice în instituția de educație timpurie reprezintă anticiparea acțiunilor educative ale educatorului realizate împreună cu copiii.

În instituția de educație timpurie, proiectarea se realizează în detalii: se planifică momentele de regim al zilei, etapele plimbărilor la aer liber, activităţile frontale, dar şi pe centre educaţionale etc. Activitățile educative desfășurate în instituția de educație timpurie au caracter integrat, aplicând metoda proiectului, care combină domeniile de activitate cu domeniile de dezvoltare ale copilului. În acest context, proiectarea didactică are o abordare holistică [2, p. 51].

Acest deziderat denotă necesitatea formării competenței de proiectare didactică la educatori. Prin aceasta, educatorul demonstrează ca-

pacitatea de a organiza și a include toate elementele acţiunii educaţionale într-o formă coerentă, exprimată prin corelarea competențelor specifice, a unităților de competențe, a obiectivelor educaţionale cu conţinuturile, a materialelor şi mediului educaţional [3, p.17].

În baza cerințelor din *Standardele de competenţă profesională ale cadrelor didactice din învățământul general,* privind proiectarea didactică, am proiectat și realizat o activitate de formare a cadrelor didactice cu subiectul *Dezvoltarea competenței de proiectare didactică în instituția de educație timpurie.* Rezultatele privind diagnosticarea competenţei de proiectare didactică în instituția de educație timpurie ale educatorilor la etapa de constatare și la etapa de control sunt prezentate în Tabel.

Tabel

Rezultatele grupului experimental la etapa
de constatare și la etapa de control
(Abrevieri: RC – răspuns corect,
RPC – răspuns parțial corect; RI – răspuns incorect)

Întrebările din chestionar	**Etapa de constatare**			**Etapa de control**		
	RC	**RPC**	**RI**	**RC**	**RPC**	**RI**
1. Notați denumirea actelor normative ce definesc competența de proiectare didactică în IET	19%	-	81%	100%	-	-
2. Notați aspectele esențiale din *Standardele de competenţă profesională ale cadrelor didactice din învățământul general,* care reflectă competența de proiectare didactică	19%	-	81%	100%	-	-
3. Completați spațiul rezervat cu definiția termenilor indicați	25%	50%	25%	69%	31%	-
4. Enumerați componentele competenței	44%	50%	6%	81%	19%	-
5. Notați rubricile unui proiect didactic, elaborați o secvență a proiectului după structura prezentată, în baza unei teme zilnice (la alegere)	50%	38%	12%	75%	19%	6%
6. Notați trăsăturile profesionale ale educatorului necesare în elaborarea proiectării didactice	69%	31%	-	81%	19%	-
7. Considerați necesară elaborarea proiectării didactice până la	56%	38%	6%	94%	6%	-

desfășurarea activității didactice? Argumentați răspunsul dumneavoastră						
8. De fiecare dată elaborați proiectarea didactică înainte de desfășurarea activității didactice? Argumentați răspunsul dumneavoastră.	75%	19%	6%	94%	6%	-
9. Enumerați acțiunile pe care le întreprindeți pentru a vă dezvolta competența de proiectare didactică (dacă e necesar de dezvoltat)	62%	38%	-	94%	6%	-

În concluzie, evidențiem necesitatea formării continue a educatorilor referitor la dezvoltarea *competenței de proiectare didactică*, prin care aceștia au reușit să identifice lacune personale privind competența de proiectare didactică, să le analizeze, să-și evalueze propriile resurse și să identifice modalități de dezvoltarea acesteia.

Referințe:

1. CRISTEA, S. *Dicționar de termeni pedagogici*. București: EDP, 1998. 312 p.
2. CLICHICI, V., CIOBANU, L., MOCANU, L. et al. *Cadrul de referință al educației timpurii*. Chișinău: Lyceum, 2019. 76 p.
3. VRÂNCEANU, M. *Repere metodologice privind organizarea procesului educațional în instituțiile de educație timpurie în anul de studii 2019-2020.* Chișinău, 2019. 25 p.
4. BÎRNAZ, N. *Repere metodologice privind organizarea procesului educațional la disciplina școlară biologie în anul de studii 2020-2021*. Chișinău, 2020. 23 p.
5. CARABET, N., GÎNJU, S., HAHEU, E. *Activitatea de proiectare în grădinița de copii.* Chișinău: UPS „Ion Creangă", 2010. 71 p.

Recomandat
Nina BÎRNAZ, dr., conf. univ.

APLICAȚII SPECIFICE ALE INTELIGENȚEI EMOȚIONALE LA EDUCATORI

Lilia SOROCEANU, masterandă,
Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei,
Sociologie și Asistență Socială
CZU: 373.211.24:159.928 liliasoroceanu80@gmail.com

Pentru dezvoltarea activității eficiente a instituției, este necesar să se acorde atenţie abilităţilor emoţionale ale angajaților săi, asigurându-se o compatibilitate între aceştia sub raport emoţional-afectiv, evidențiază psihologul D. Goleman [1, p. 62].

Cercetările în domeniul psihologiei organizaționale au constatat faptul că managerii, ca şi angajaţii, cu un coeficient emoţional ridicat au mai mult succes decât cei care au doar o bună calificare tehnică. Aceştia sunt mai bine priviţi în cadrul instituției, sunt mai cooperanţi, mai puternic motivaţi intrinsec şi mai optimişti, fiind capabili să evite conflictele şi să împiedice escaladarea lor. Concluzia acestor studii se reduce la faptul că pe lângă inteligența „profesională" sau nivelul ridicat al abilităților profesionale, capacitatea unui individ de a fi „inteligent emoțional" aduce acel plus de valoare care transformă un simplu angajat într-un lider formal sau informal în cadrul instituției în care activează.

Programe de formare și dezvoltare a inteligenței emoționale la adulți au apărut la începutul anilor 50 sec. XX, odată cu intervențiile de formare managerială centrate pe dezvoltarea competențelor emoționale și interpersonale [2, p. 14].

Pornind de la cercetările referitoare la inteligența emoțională, la etapa actuală, se optează pentru selectarea angajaților pe baza inteligenței emoționale. Acest aspect oferă rezultate superioare comparativ cu metodele tradiționale, care se bazează doar pe aptitudinile cognitive sau cunoștințele tehnice.

Odată cu descoperirile efectuate în diversitatea tipurilor de inteligență și evidențierea abilităților sociale, interpersonale, intrapersonale, a devenit mult mai uşor de a determina setul de abilităţi potrivite unui

post al educatorului și determinarea nivelului optim de inteligență emoțională al acestuia. Rolul sentimentelor în funcția de educator este colosal, iar ignorarea sau inhibarea acestora poate provoca ardere profesională. Satisfacţia, pe de altă parte, este un semnal că lucrurile merg bine. Este important ca educatorii să conștientizeze că sentimentele conţin informaţii critice de care trebuie de ţinut cont în activitatea didactică. Astfel, prestarea serviciilor educaționale de calitate presupune echilibrarea emoțiilor în mod constructiv [2, p. 184].

Se observă că dezvoltarea emoțională implică de obicei o schimbare apropiată de identitatea personală a educatorului. De aceea, este important ca în procesul de dezvoltare emoțională, educatorul să parcurgă cele trei faze ale procesului de schimbare: *pregătirea pentru schimbare, realizarea schimbării și încurajarea, menținerea și evaluarea schimbării.*

Pregătirea pentru schimbare, în procesul de dezvoltare a inteligenței emoționale la educatori, constă în identificarea acelor componente ale inteligenței emoționale care necesită dezvoltare și vor eficientiza calitatea prestării serviciilor educaționale. Din moment ce educatorul și-a clarificat punctele forte și limitările, motivația și angajarea pentru schimbare/dezvoltare emoțională vor fi mai puternice. Motivația și angajarea pot fi amplificate suplimentar, dacă sunt ajutați să-și stabilească obiective concrete, relevante și realiste.

În faza a doua, *realizarea schimbării și încurajarea* este, primordial să se valorifice așteptările persoanelor implicate prin favorizarea realizării obiectivelor proiectate de fiecare educator. Încurajarea și ghidarea în cadrul procesului de schimbare poate fi relevant doar în cazul în care mentorul deține un nivel înalt de inteligență emoțională.

Valoarea ultimei faze – *menținerea și evaluarea schimbării,* constă nu numai în identificarea creșterii nivelului de inteligență emoțională la educatori, dar și a performanței acestora la locul de muncă [3, p. 253].

Referindu-ne la aceste faze, putem evidenția relevanța motivării și încurajării angajaților de către conducătorul instituției, privind dezvoltarea inteligenței emoționale. Inteligența emoțională a managerului instituției de educație timpurie are un impact puternic asupra climatului și eficienței activității educatorului. Desigur, și educatorii au un

impact puternic asupra managerului, dar și asupra activității proprii, fiind model pentru copiii de vârstă preșcolară și părinții lor. Gestionarea corectă a propriilor emoții și înțelegerea emoțiilor trăite de ceilalți este una dintre condițiile de bază în activitatea ce presupune interacțiunea permanentă om – om. De asemenea, un nivel bine dezvoltat al inteligenței emoționale la educatori contribuie la asigurarea educației timpurii de calitate și condiționează succesul profesional.

Referințe:

1. GOLEMAN, D. *Inteligenţa emoţională.* Ed.a-3-a. București: Curtea Veche Publishing, 2008. 430 p.
2. STEVEN, J., HOVARD, S., BOOK, E. *Forța inteligenței emoționale.* București: ALLFA, 2007. 288 p.
3. MCCLELLAND, David C. *The Achieving Society.* Hartford: Martino Fine Books, 2010. 530 p.

Recomandat
Nina BÎRNAZ, dr., conf. univ.

INFLUENȚA STILULUI PARENTAL ASUPRA REZULTATELOR ȘCOLARE LA ADOLESCENȚI

Aliona URSU, masterandă,
Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei,
Sociologie și Asistență Socială
CZU: 37.018.1:371.261-053.6 *aliona.ursu.1984@mail.ru*

Reușita adolescenților în diverse domenii ale vieții este determinată de mai mulți factori.

Referindu-ne la educație, în general, și la fenomenul de educabilitate, în special, evidențiem faptul că acest proces complex presupune implicarea a mai mulți factori. Interacțiunea armonioasă a acestor factori generează un demers educațional eficient în formarea atitudinii pozitive față de studii la adolescenți, în general, și tendința spre succesul școlar, în special. Acest aspect este imperativ, deoarece dezvoltarea intelectuală determină calitatea vieţii pe care tinerii o vor avea în viitor.

Un factor important, în acest context, este *stilul parental* și influența acestuia asupra *rezultatelor școlare la adolescenți*.

În ultimul timp, au fost realizate studii care au scos în evidenţă corelaţii semnificative între tipurile de stiluri parentale şi rezultatele școlare la adolescenți. Stilurile parentale reprezintă o configurare a atitudinilor şi comportamentelor părinţilor vizavi de copilul lor care își lasă amprenta asupra dezvoltării acestuia [2].

Se consideră că practicarea unui stil educativ echilibrat sau mai puțin echilibrat imprimă relației părinte – copil un anumit caracter, pozitiv sau negativ. De aceea, se urmărește structurarea unor modalități de informare a părinților în vederea ghidării acestora spre adoptarea strategiei educative potrivite, adecvate propriului copil [1].

Astfel, pe lângă grija față de sănătatea și dezvoltarea fizică, părinții sunt obligați să-și crească copilul îngrijindu-se și de educația și instruirea acestuia în raport cu potențialul lui.

Din aceste considerente, am optat pentru desfășurarea unei cercetări cu tema *„Influiența stilului parental asupra rezultatelor școlare la adolescenți”* prin care să informăm părinții referitor la faptul că stilul

parental e necesar să fie, astfel încât să eficientizeze tendința copilului spre succesul școlar.

Realizând o sinteză a lucrărilor ce abordează tema clasificării stilurilor parentale, se constată că acestea sunt stabilite în funcție de două axe:

• axa autoritate/liberalism sau constrângere/permisivitate;

• axa dragoste/ostilitate sau atașament/respingere [3].

Fiecare dintre aceste axe prezintă indicatori, structurați de către Stănciulescu într-un model teoretic. Astfel, autorul consideră că definitorii pentru prima axă sunt: limitele și constrângerile impuse de părinți activității copiilor; responsabilitățile atribuite acestora; modalitatea de exercitare a controlului parental; rigoarea aplicării și controlării regulilor.

A doua axă se definește prin gradul de angajare al părinților în activitatea copilului; suportul pe care aceștia îl acordă; timpul pe care îl consacră; receptivitatea față de stările lui emoționale și față de nevoile sale.

Având în vedere indicatorii de mai sus, se constată că există părinți cu un stil parental ce îmbină atât dragostea, cât și limitarea permisivității.

Nr. ord.	**Nume, prenume părinte**	**Stilul ferm și nonblând** (11 răsp.)	**Stilul blând și ferm** (13 răsp.)	**Stilul blând și nonferm** (6 răsp.)	**Stilul nonblând și nonferm** (6 răsp.)
1	A.M.	6 – 54,54 %	6 – 46,15 %	–	3 – 50 %
2	G.L.	6 – 54,54 %	6 – 46,15 %	2 – 33,33 %	–
3	L.V.	7 – 63,63 %	4 – 30,76 %	3 – 50 %	1 – 16,66 %
4	M.D.	4 – 36,36 %	7 – 53,48 %	2 – 33,33 %	1 – 16,66 %
5	M.A.	3 – 27,27 %	9 – 69,23 %	1 – 16,66 %	1 – 16,66 %
6	M.M.	4 – 36,36 %	7 – 53,48 %	1 – 16,66 %	1 – 16,66 %
7	M.M.	5 – 45,45 %	7 – 53,48 %	3 – 50 %	1 – 16,66 %
8	P.C.	5 – 45,45 %	6 – 46,15 %	3 – 50 %	1 – 16,66 %
9	P.A.	3 – 27,27 %	9 – 69,23 %	4 – 66,66 %	1 – 16,66 %
10	P.D.	7 – 63,63 %	5 – 38,46 %	2 – 33,33 %	1 – 16,66 %
11	T.D.	5 – 45,45 %	7 – 53,48 %	3 – 50 %	1 – 16,66 %
12	Ț.M.	3 – 27,27 %	9 – 69,23 %	3 – 50 %	1 – 16,66 %

Părinții permisivi sunt cei care au un stil bogat de dragoste, considerând că aceasta este mai importantă decât fixarea unor limite. Se bazează pe atașament, pe legătura cu copiii, petrec mult timp cu copiii, comunicând, negociind. Pun mare accent pe creșterea autoîncrezătoare a copilului sau pe crearea sentimentului de a se simți importanți.

La extremă se situează părinții autoritariști pentru care fixarea limitelor este mai importantă decât dragostea arătată copiilor. Folosesc controlul pentru a-i învăța ceea ce e bine sau ceea ce este rău. Copiii rar negociază cu părinții care pun mare accent pe disciplină, pe însușirea respectului.

Numeroase anchete indică o dependență a reușitei școlare de un stil parental caracterizat printr-o combinație nuanțată și flexibilă între afecțiune și susținere parentală a activității școlare a copilului, pe de o parte, control și exigență față de această activitate, pe de altă parte.

Pornind de la aceste abordări teoretice, am proiectat și desfășurat experimentul psihopedagogic, având drept eșantion 12 părinți ai elevilor din clasa a VII-a din IPLT „Onisifor Ghibu", or. Orhei, care au reușita școlară scăzută.

La etapa de constatare a fost aplicat chestionarul, prin care s-a identificat stilul parental. Astfel, s-a constatat faptul că stilul părinților implicați în experiment include preponderent aspecte din stilul ferm și nonblând (autoritar) și blând, și ferm (democrat).

Fiind implicați în programul de formare, părinții au fost instruiți în vederea echilibrării stilului parental, combinat din diverse aspecte ale tuturor stilurilor parentale oportune contextului educațional solicitat de situații concrete de învățare.

Astfel, putem afirma, cu certitudine, faptul că stilul parental echilibrat are o importanță considerabilă în dezvoltarea copilului și în reușita sa școlară.

Referințe:

1. BAUMEISTER, R.F. et al. Social exclusion impairs selfregulation. In: *Journal of Personality and Social Psychology,* 2005, 88(4), pp. 589-604.
2. HOEVE, M. et al. Trajectories of delinquency and parenting styles. In: *Journal of Abnormal Child Psychology*, 2008, no.36(2), pp. 223-235.
3. STĂNCIULESCU, E. Sociologia educaţiei familiale. În: Vol. *Familie şi educaţie în societatea românească.* Iaşi: Polirom, 2002.

Recomandat
Nina BÎRNAZ, dr., conf. univ.

STRATEGII DE FORMARE A COMPETENŢEI DE RELAȚIONARE ÎN COLECTIVELE DIDACTICE FORMATE PRIN FUZIUNE

Mariana BOLDIŞOR, masterandă,
Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei,
Sociologie şi Asistenţă Socială
CZU: 371.12:316.6 *mboldisor80@gmail.com*

Spre deosebire de societatea modernă de acum cinci, zece sau chiar douăzeci de ani, tot mai mult se vorbeşte despre necesitatea comunicării și a relaționării interumane. Este ştiut faptul că societatea bazată pe cunoaștere, ca formă de schimbare socială, necesită utilizarea informațiilor, cunoștințelor, conectarea lucrurilor și a faptelor cu realitatea. O realitate actuală în domeniul educațional este fuziunea instituțiilor de învățământ, a colectivelor pedagogice cauzate de migrația globală a populației, inclusiv de migrația populației din Republica Moldova.

Acest fenomen generează revizuirea relațiilor interpersonale în cadrul colectivelor pedagogice. Analiza și sinteza critică, dezvoltarea personală, rezolvarea problemelor practice asigură cea mai bună interacțiune în diferite medii sociale, inclusiv în colectivele formate prin fuziune.

Începutul mileniului al treilea a inaugurat era informației și a relațiilor sociale – două resurse-cheie pentru om, pentru a se adapta cu succes la noul stil de viață creat de modernizarea socială globală.

Competenţele și experiența sunt o parte importantă a oricărei cariere de succes. Cu toate acestea, în mediul de lucru, din ce în ce mai competitiv din lume, relațiile interumane pot oferi avantaje și pot ajuta la menținerea și dezvoltarea oricăror activități legate de comunicarea interpersonală.

Relaționarea este o activitate umană tipică: o persoană nu poate trăi singură, ea trebuie să relaţioneze pentru a-și dezvolta și menține sănătatea fizică și mentală. Astfel, oamenii depind unul de celălalt.

Orice om aspiră să fie membru al unui grup, indiferent de etnie și statutul social, care este universal în orice cultură. În secolul XXI, când omul a obţinut libertatea mişcării, prin liberalizarea regimului de vize, deși poate coopera prin comunicare şi colaborare în reţea, poate comunica online, el se simte tot mai singur. Deci, competenţa de relaţionare apare ca una importantă pentru a fi formată şi dezvoltată.

Verbul tranzitiv *a relaţiona* semnifică a pune în relaţie fenomene, evenimente, iar substantivul feminin *relaţionare* semnifică acţiunea de a relaţiona: legătură, raport (între oameni, între naţiuni, între state etc.) [4].

În aspect uzual, *relaţia,* cel mai mult perceput de vorbitori, este înțeleasă ca și legătură, înţelegere, contact, afacere, cunoştinţe, beneficii, prietenie.

În acest context, scopul stabilirii unor relații interpersonale armonioase este formarea *competenţei de relaţionare* în toate domeniile de activitate, în colectivele didactice în general și în cele formate prin fuziune, în special.

Din perspectiva cercetării realizate, considerăm oportună definiția competenţei de relaţionare, propusă de către Al.Dumitru „Competenţa de relaţionare include: comunicativitatea; capacitatea de rezolvare a problemelor; cooperarea şi comunicarea interpersonală în grup; atitudinea de încredere în sine şi în ceilalţi; atitudinea orientată către învingerea obstacolelor; stilul flexibil în interacţiuni; responsabilitatea şi empatia în relaţiile interpersonale; nevoia de valorizare socială” [2].

Astfel, K.Vasilova, și F.Baumgartner confirmă următoarele „ … competenţa de relaţionare se constituie în baza capacităţii de a înţelege alţi oameni şi de a reacţiona în mod adecvat în situaţii sociale” [3], iar M.Cozărescu consideră competența de relaționare „… necesitatea de a se adapta cu succes, în diverse situaţii de interacţiune socială din contextul profesional” [1].

Pentru a forma Competenţa de relaţionare la cadrele didactice, în special la cele care trăiesc „fenomenul” de fuziune, recomandăm un șir de strategii de formare a acestei competenţe:

- ✓ Organizarea activităţii „Cafenea de lectură”, pentru a se cunoaşte mai bine cadrele didactice prin trăirea în comun a diverselor experienţe.

- ✓ Activităţi culturale: vizite la teatru, excursii.
- ✓ Planificarea activităţilor comisiilor metodice în comun etc.

În concluzie, evidențiem faptul că, datorită competenţei de relaţionare, cadrele didactice se influențează reciproc, stabilesc uşor şi adecvat relaţii interpersonale, comunică eficient în diverse contexte socioprofesionale, fapt ce denotă dezvoltarea în colectivul didactic a unei atmosfere ambiante armonioase, lucrative, de încredere reciprocă, deschisă şi sufletească.

Referințe:

1. COZĂRESCU, Mihaela. *Asistență socială și consiliere în școală.* Editura Universității din București, 2013.
2. DUMITRU, Al. *Consilierea psihopedagogică: baze teoretice şi sugestii practice.* Ediţia a II-a. Iaşi: Polirom, 2008. 332 p.
3. VASILOVA, K., BAUMGARTNER, F. *Why is social intelligence difficult to measure?* www.sasle.sk/cas/4-2005/studia_vasilova-baumgartner-.html, 2005.
4. https://www.dex.ro/rela%C8%9Bie.

Recomandat
Nina BÎRNAZ, dr., conf. univ.

FORMAREA VALORILOR MORALE LA PREȘCOLARI DIN PERSPECTIVA COLABORĂRII INSTITUȚIEI DE EDUCAȚIE TIMPURIE CU FAMILIA

Silvia VARTIC, masterandă,
Facultatea Psihologie, Științe ale Educației,
Sociologie și Asistență Socială
CZU: 373.24:37.018.1:37.034 *silviavartic1@gmail.com*

Dacă un copil trăiește într-un spirit de acceptare și prietenie, el învață să găsească iubirea pretutindeni (Dorothy Law Neițe).

Or, iubirea întruchipează ansamblul de valori morale care determină comportamentul copilului. Aceste valori se formează datorită educației colaborative dintre instituția de educație timpurie și familie.

Familiei îi revine rolul principal în dezvoltarea şi educarea copilului, preluând experienţa afectivă şi social-morală caracteristică familiei respective: sistemul ei de valori morale, atitudinea faţă de cei din jur, modalităţile de a intra în relaţii cu alte persoane etc. Conlucrarea cu familia permite cadrului didactic să fie mai aproape de copil, să înțeleagă stilul de viață al familiei, modul de viață al copilului, relațiile dintre membrii familiei, valorile lor spirituale.

Din această perspectivă, autorul S.Cristea în lucrarea *Dicționar de pedagogie* menţionează faptul că parteneriatul educational constituie:

- un angajament într-o acţiune comună negociată;
- un aport de resurse, de schimbări, de contacte, de reţele asociate în termeni constructivi;
- o prestare de servicii realizate de agenţii sociali;
- un acord de colaborare mutuală între partenerii egali care lucrează împreună pentru realizarea scopului;
- un cadru instituţional de realizare a unor probleme comune, prin acţiuni coerente, cu repartizarea clară a responsabilităţilor şi a procedeelor de evaluare (într-un spaţiu şi timp delimitat) [1].

Sintagma „celor şapte ani de acasă” vizează tocmai educaţia morală, adică expresia exterioară a acestuia: comportamentul [2, p. 43]. Necesitatea de a începe educaţia morală cât mai timpuriu este justificată şi de faptul că la vârsta preșcolară se formează cu cea mai mare

uşurinţă automatismele ce stau la baza deprinderilor de comportare. Printr-o muncă continuă, aceste componente ale activităţii copilului se transformă treptat, în trăsături, relativ stabile, ale personalităţii sale.

„O condiţie deosebit de importantă în formarea valorilor morale ale preşcolarilor, este necesitatea realizării unei legături strânse între reprezentările şi sentimentele morale, pe de o parte, şi deprinderile şi acţiunile morale, pe de altă parte. Este necesar, prin urmare, ca tot ceea ce-şi însuşeşte copilul să fie trecut prin activitatea lui, să fie obiectul prelucrării lui active" [3, p. 63].

Odată cu formarea trăsăturilor morale pozitive, părinţii, cadrele didactice trebuie să le combată pe cele negative. În această muncă, accentul cade pe prevenirea lor, ştiut fiind faptul că munca de înlăturare a unor trăsături deja formate este mult mai complexă decât prevenirea lor. De aceea, încă de la grădiniţă, se formează primele reprezentări morale sau se îmbogăţesc, se întăresc cele deja formate.

Este absolut necesar de a descoperi cauzele profunde ale unor manifestări ale copiilor, condiţiile care le-au generat, pentru a găsi, apoi, acele metode de influenţare care să rezolve eficient problema ivită. În faţa unor situaţii noi, copiii reacţionează diferit: unii calm, alţii violent, unii îşi exteriorizează emoţiile, alţii şi le domină, unii sunt vioi, veseli, alţii melancolici, unii dau răspunsuri prompt, alţii îşi exprimă mai greoi gândurile. Când încercăm să imprimăm copilului o anume conduită sau o calitate morală, cum ar fi cinstea, principialitatea, perseverenţa, stăpânirea de sine, voinţa, fermitatea, acest lucru este posibil cu condiţia că aceste trăsături morale să se stabilizeze cu timpul şi să devină un mod constant de răspuns la situaţiile create de mediu.

Numai printr-un parteneriat eficient, susţinut şi fluent, familia şi grădinița pot pune în aplicare acest proces de educare a fiinţei umane în devenire. Esenţial este ca cei doi factori să-şi dirijeze acţiunile spre un scop comun, să-şi concentreze şi să-şi focalizeze influenţele spre acelaşi deziderat: realzarea unui parteneriat eficient pentru formarea valorilor morale a copiilor preşcolari.

Referințe:

1. CRISTEA, S. *Dicţionar de pedagogie.* Chişinău-Bucureşti: Litera Internaţional, 2000. 399 p.

2. DIMA, S. *Cei şapte ani de acasă.* Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, R.A., 1999. 84 p.
3. HANCHEȘ, L. *Instruire diferenţiată. Aspecte moderne în elaborarea strategiilor didactice.* Timișoara: Eurostampa, 2003. 142 p.

Recomandat
Nina BÎRNAZ, dr., conf. univ.

IMPLICAREA PERSOANELOR VÂRSTNICE ÎN CÂMPUL MUNCII – O ȘANSĂ DE A ÎMBĂTRÂNI ACTIV ȘI SĂNĂTOS

Valentina OSTROVARI, masterandă,
Facultatea Psihologie, Științe ale Educației,
Sociologie și Asistenta Socială
CZU: [316.346.32 + 331.5]-053.9 valentinaostrovari@gmail.com

Expresia de „îmbătrânire activă" a fost adoptată de Organizația Națiunilor Unite la sfârșitul anilor 90, având la bază recunoașterea drepturilor vârstnicilor și valorizarea egalității de șanse, iar provocarea constă în a folosi la maxim potențialul socioprofesional al vârstnicilor.

Îmbătrânirea activă este un mod firesc de a menține înaintarea în vârstă, cât mai mult timp cu putință, sinonim cu participarea, demnitatea, independența și autorealizarea.

Estimările arată că segmentul de vârstă de 65 de ani și peste va reprezenta, în 2060, mai mult de 29,3% din populația UE (fata de 16%, in 2010). În același timp, populația în vârstă de muncă a Uniunii Europene va scădea cu 14,2%, iar sustenabilitatea sistemelor de pensii, de sănătate și de îngrijire poate fi compromisă pe termen lung, deoarece populația activă se va reduce și nu va fi în măsură să îndeplinească nevoile numărului tot mai mare de vârstnici [3]. Toate aceste fenomene caracterizează într-o măsură şi mai evidentă populaţia Republicii Moldova, ceea ce determină actualitatea de a aborda problema îmbătrânirii active.

Conform unor estimări, Indicele de îmbătrânire activă (IÎA), care valorifică potențialul vârstnicilor, este în ţara noastră foarte scăzut. Acest indice acumulează doar 27,1 puncte și arată că peste 70% din potențialul uman în vârstă de 55 de ani și peste nu are oportunități de a participa în economie și societate și, respectiv, nu este valorificat pentru îmbătrânire activă și sănătoasă.

Republica Moldova are o capacitate foarte redusă pentru îmbătrânirea activă. Una din cauze este speranța de viață mică a populaţiei în comparație cu țările UE (practic cu zece ani mai mică). Printre alți factori se enumeră nivelul scăzut de studii și bunăstare mintală a

populației în vârstă (51,1% și, respectiv, 62%). Vârstnicii din RM au deprinderi limitate în utilizarea tehnologiilor informaționale (2,9% comparativ cu 40,8% media înregistrată pentru țările UE) și de învățare continuă pe parcursul întregii vieți (0,3% comparativ cu 4,5% în țările UE). Remarcăm (a se vedea Tabelul) că ratele de ocupare pentru grupele de vârstă 65-69 de ani/70-74 de ani sunt mai ridicate, deoarece în statistica națională drept persoane ocupate se consideră și proprietarii de teren care desfășoară activități independente sau sunt ocupați în gospodăria auxiliară [1, p. 4].

Tabel

Indicatorii compoziți privind ocuparea în câmpul muncii a populației de 55-74 de ani, în unele țări

Țara	Rata de ocupare (55-59 ani), %	Rata de ocupare (60-64 ani), %	Rata de ocupare (65-69 ani), %	Rata de ocupare (70-74 ani), %	Punctaj per domeniu
Germania	74,	46,5	11,1	5,1	34,4
Letonia	66,5	37,9	15,6	7,8	32,0
România	51,8	29,3	22,4	20,4	31,0
Cehia	71,2	27,5	9,2	4,2	28,0
Bulgaria	62,5	29,2	6,6	2,2	25,1
Federația Rusa	53,6	27,9	14,4	4,3	25,1
Republica Moldova	49,0	27,6	13,4	6,6	24,2
Polonia	52,6	22,6	9,5	4,7	22,4
UE-28 (media)	62,2	31,5	11,6	6,1	27,9

Făcând referire la situația de la baza de practică pentru acest studiu, menționăm că pe parcursul anului 2020 la Structura teritorială de Ocupare a forței de muncă Anenii Noi, au fost înregistrate 85 de persoane cu vârsta de 50 de ani și peste în căutarea unui loc de lucru. Cele mai multe persoane au solicitat locuri de muncă fără calificare (muncitor auxiliar, îngrijitor încăperi, femeie de serviciu, muncitor necalificat în agricultură ș.a.). Totodată, 7 persoane cu vârsta de peste 50 de ani au fost angajate în câmpul muncii prin măsura de subvenționare a locurilor de muncă reglementată de art. 36 din Legea nr. 105/2018, care prevede ca angajatorul care angajează pe o perioadă nedeterminată șomeri, ce necesită suport suplimentar pe piața muncii, primeşte subvenții lunare în sumă egală cu 30% din salariul mediu lunar pe economie

pentru anul precedent, pe un termen de 6 luni, pentru fiecare șomer angajat.

Pentru a promova îmbătrânirea activă, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale a lansat la 19.01.2021 Programul de Granturi mici, ediția 2021, care este dedicat susţinerii şi promovării îmbătrânirii active în Republica Moldova. Programul de granturi mici se acordă pentru diverse proiecte în domeniul îmbătrânirii active, cu scopul de a promova participarea vârstnicilor, în conformitate cu obiectivele Planului de acţiuni privind implementarea principiului îmbătrânirii active (2018-2021), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1147 din 20.12.2017 [2].

Cu toate acestea, situația actuală în care se află persoanele în vârstă indică necesitatea stringentă de a implementa acțiuni sectoriale coerente pentru sporirea nivelului de trai și a calității vieții persoanelor în vârstă, aceasta asigurând și un fundament pentru o îmbătrânire activă. Astfel, îmbătrânirea nu mai poate fi considerată drept un domeniu ce ține doar de sistemul de pensii și protecție socială. Este nevoie de promovarea unei abordări proactive. În acest context, este bine-venit schimbul de experienţe, de preluarea bunelor practici din țări care trec prin procese similare şi care realizează multiple activităţi de susținere a îmbătrânirii active, de consolidare a solidarității între generații.

Referințe:

1. BUCIUCEANU-VRABIE, M. *Indicele de îmbătrânire activă în Republica Moldova*. Cercetare realizată în martie-aprilie 2016. 8 p.
2. MINISTERUL SĂNĂTĂȚII, MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE. *Programul de Granturi mici în domeniul îmbătrânirii active,* ediția 2021.
3. ILIESCU, C. *Îmbătrânirea activă – pariu pentru o viaţă mai lungă, mai bună şi împreună.* [Accesat 17 februarie 2021] Disponibil: https://epale.ec.europa.eu/ro/node/11083

Recomandat
Maria BULGARU, dr. hab., prof. univ.

ORIENTĂRI VALORICE ȘI ASTEPTĂRI ALE TINERILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA
(În baza analizei rezultatelor BOP 2000-2020)

Cristina GHERCIU, masterandă,
Facultatea Psihologie, Științe ale Educației,
Sociologie și Asistenta Socială
CZU: [316.346.32 + 316.64]-053.6
mss.gherciu.cristina2019@gmail.com

Situația social-economică din țară a afectat toate domeniile vieții și categoriile sociale, însă din cauza tranziției cel mai mult au avut de suferit copiii și tinerii. Tinerii, în context general, sunt cel mai numeros grup social și foarte sensibil la schimbările politice, economice și sociale ale țării. Unitatea acestui grup a devenit deja un mit, tinerii de astăzi sunt prea diferiți, cu diverse probleme și necesități, opinii și valori. Situația tinerilor în Republica Moldova devine tot mai critică, fapt determinat, în primul rând, de problemele economice ale țării.

De ce ne interesează orientările valorice și așteptările tinerilor din Republica Moldova? Studierea lor este importantă, pentru că vârsta este un predictor puternic pentru o gamă largă de convingeri, cunoștințe și comportamente și pentru că tinerii au predispoziția de a se schimba mai repede, atunci când se schimbă condițiile externe. Totodată, este important să știi cine sunt tinerii din prezent pentru a anticipa câte ceva din parcursul lor pe durata vieții și, prin însumare, viitorul societății. Astfel, se ajunge la convingerea că oamenii își schimbă opiniile politice și sociale pe măsură ce înaintează în vârstă, dar și faptul că există un tipar pronunțat al ciclului de viață.

În contextul celor spuse, prezintă un interes aparte investigarea populației tinere privind orientările valorice și așteptările acesteia. În atare scop, au fost prelucrate rezultatele Barometrului Opiniei Publice din Moldova (BOP) din anii 2000-2020 pentru respondenții de 18-29 de ani [1-5].

În urma analizei răspunsurilor oferite de respondenții BOP, s-a constatat că aproape jumătate din populaţia tânără, pe parcursul

ultimilor 20 de ani, *nu este deloc mulţumită* sau *nu este prea mulţumită* de situația economică din acel timp din Republica Moldova. La fel, doar un procentaj mic dintre respondenții tineri (până la 10% din anii vizați) sunt *foarte mulţumiți* sau *destul de mulţumiți* de situația economică din țară, cele mai ridicate procentaje fiind înregistrate în anul 2005 (2,6% – *foarte mulţumiți*) și în anul 2000 în care 12,0% din populația tânără este *destul de mulţumită* de situația economică a țării. Pe de altă parte, se observă o creștere a procentajului de tineri *nemulţumiți* de economia Republicii Moldova, începând cu anii 2015-2020, acesta urcând până la 40,0%, un rezultat foarte trist care creează o imagine nefavorabilă a țării în ochii acestei categorii de populație.

Totodată, rezultatele obținute demonstrează că un procent înalt de respondenți rămâne a fi îngrijorat cel mai mult de *prețuri* și de *sărăcie*, iar o parte semnificativă este îngrijorată de *șomaj* (acest indicator rămânând constant din momentul începerii crizei financiare mondiale) şi *viitorul copiilor*, la fel *corupția*, *criminalitatea*, *criza financiară* și *boala* nu rămân cu mult în urmă privitor la lucrurile ce stau la baza îngrijorării în rândul tinerilor (Tab.).

Tabel

Lucrurile care îi îngrijorează cel mai mult pe tineri

	Sărăcia	**Prețurile**	**Șomajul**	**Criminalitatea**	**Corupția**	**Viitorul copiilor**	**Boala**	**Criza financiară**
2000	51,0	32,0	39,0	28,0	44,0	52,0	29,0	
2005	57,2	48,7	46,6	23,2	26,4	41,6	11,1	
2010	53,0	63,2	47,6	19,2	23,6	36,7	5,1	28,4
2015	43,4	66,1	39,3	8,0	34,3	46,2	5,4	21,7
2020	46,1	42,9	39,3	3,2	39,7	42,3	23,4	31,7

Sursa: Elaborat de autor în baza [1-5].

În urma acestei analize, constatăm că *familia* și *calitatea vieții* rămân a fi valorile primare în rândul tinerilor, datorită faptului că se află printre primele lucruri care îi îngrijorează pe aceștia, deoarece îți pasă și valorifici ceva, atunci când îți faci griji de acest lucru.

În final, putem concluziona că abordarea integratoare a priorităților tinerilor reprezintă un efort coordonat care vizează asigurarea faptului că interesele, preocupările și nevoile persoanelor tinere dintr-o anumită societate sunt o prioritate în planificarea, elaborarea și implementarea politicilor din acea societate. Scopul integrării necesităților și priorităților tinerilor este de a face tot posibilul ca rezultatele politicilor să diminueze discrepanțele legate de vârstă. Astfel, politicile oarbe referitoare la tineri perpetuează și duc la sporirea acestor discrepanțe. Este important de menționat că integrarea prioritățiilor și necesităților tinerilor este un proces care trebuie înfăptuit de la un capăt la celălalt sau, cu alte cuvinte, integrarea necesităților tinerilor nu poate fi abordată folosind jumătăți de măsură. Integrarea presupune urmărirea pas cu pas a întregului proces de elaborare a politicilor în domeniul segmentului vizat, prin analiza orientărilor valorice, atitudinilor, necesităților și așteptărilor tinerilor din Republica Moldova.

Referințe:

1. *Barometrul opiniei publice, august 2000.* [Accesat 09.01.2021] Disponibil: https://ipp.md/old/libview.php?l=ro&idc=156&id=738
2. *Barometrul opiniei publice din Moldova, decembrie 2005.* [Accesat 12.01.2021] Disponibil: https://ipp.md/old/libview.php?l=ro&idc=156-&id=461
3. *Barometrul opiniei publice din Moldova, mai 2010.* [Accesat 15.01.2021] Disponibil: https://ipp.md/old/libview.php?l=ro&idc=156&id=552
4. *Barometrul opiniei publice din Moldova, noiembrie 2015.* [Accesat 21.01.2021] Disponibil: https://ipp.md/old/libview.php?l=ro&idc=156-&id=760
5. *Barometrul opiniei publice din Moldova, octombrie 2020.* [Accesat 26.01.2021] Disponibil: https://ipp.md/wp-content/uploads/2020/10/-BOP10.2020.pdf

Recomandat
Oleg BULGARU, dr., conf. univ.

SYSTEMS FOR CHILD CARE REFORM IN MOLDOVA AND OPPORTUNITIES TO DO BUSINESS DIFFERENTLY THROUGH COLLECTIVE IMPACT

Alexandra SAFRONOVA, masterandă,
Facultatea Psihologie, Științe ale Educației,
Sociologieși Asistență Socială
CZU: 364.442.6-053.2 *alexandra.safronova@crs.org*

Collective impact (CI) is a relatively new approach that has been recognized as an effective framework for progress on social issues. The main idea of CI is that creating sustainable solutions on complex social problems requires coordination of efforts of all change actors in the field and collective work towards a clearly defined goal. The previous experience of CI initiatives being realized in different countries outlines **the five main conditions, including common agenda, shared measurement, mutually reinforcing activities, continuous communication and backbone support**. By backbone is understood the organization that ensures effective management of the whole initiative by means of leadership, advocacy, facilitation of processes, data and knowledge management, coordination across strategies, as well as assuring collaboration and transparency. CI is successful if launched by influential champions, passionately focused on solving the problem, if there is an urgency for change and doing business in a different way, and adequate financial resources to support this approach. Undoubtfully, in the Republic of Moldova there is an urgent need to reform childcare and the child protection system, to ensure all children grow in safe and nurturing families and assure quality community services at the level of each rayon. The global initiative *Changing The Way We Care* comes to Moldova with a bold solution to these problems by launching the Collective Impact approach.

Previous success of childcare reform (reducing the number of children in residential institutions from 17000 in 1995 to 961 in 2019) was conditioned by effective collaboration of central and local public authorities, development partners, donors and civil society

organizations (CSOs). A key example of this is the **National Council for Child Rights Protection**, established in 1998, headed by the prime minister with the deputy head represented by the Minister of Health, Labor and Social Protection (MoHLSP). Other participants included the Ministry of Education, Culture and Research, the Ministry of Internal Affairs, the Ministry of Justice, the Ministry of Finance, State Chancellery, the Deputy General Prosecutor, the Child Ombudsman, the National Bureau of Statistics, the Alliance of NGOs active in the field of Child and Family Social Protection (APSCF), UNICEF and champion NGOs in the field of childcare and child protection. The Council coordinates the activities of seven working groups ranging from deinstitutionalization and family strengthening interventions, to inclusive education, suicide prevention, and birth registration. While this Council has been successful in the past, in recent years their activity and effectiveness have reduced – in 2020 there were only three meetings of the group. As a result, new initiatives and entities emerged to energize care reform. In autumn 2020, key government and non-government stakeholders initiated a process of developing a National Child Protection Program for 2021-2025, which may include recommendations for a coordination mechanism to support the realization of the program, which could perform many of the functions of the previous National Council.

Another important role is played by alliances and platforms in the sector, often led by CSOs, that facilitate collaboration of multiple partners. Among them is the **Alliance of Active NGOs in the field of Child and Family Social Protection (APSCF)** (58 members), **Alliance of Organizations for Persons with Disabilities of the Republic of Moldova** (52 members), **Common platform of the community of Civil Society Organizations promoting the rights of persons with disabilities** (105 members) and **Aid Management Platform** (automated information system in which information on external assistance is stored) coordinated by the State Chancellery. Interestingly, these entities are largely seen as information-sharing and advocacy platforms, not as coordination mechanisms. Occasionally, they do execute work together that requires coordination – such as

APSCF's work to develop the National Child Protection Program, but their primary function is not coordination.

Well-coordinated and impactful action with measurable progress requires a strong leadership, structure, identity, and resources invested specifically into the coordination function, Collective Impact (CI) as a new approach that could step-in to better coordinate the efforts of all stakeholders in the future. Previous experience reveals some challenges and opportunities that need to be considered while launching CI for care reform in Moldova. A brief review of secondary sources shows that a great amount of financial, human, institutional and other resources is concentrated in the area of family support, childcare and child protection as well as in the field of support for children and people with disabilities. Evaluations and assessments realized by development partners and international organizations underline the need for improving the coordination, strengthening monitoring and mutual accountability practices. Besides, including voices of target group into coordination is still in its early stages but provides opportunities for greater impact. Basing on the number of stakeholders in the field as well as the opportunities and needs for improvement identified in different assessments, the CI is viewed as a solution as its critical elements will answer the existing challenges and help to improve coordination, monitoring and mutual accountability.

Bibliography:

1. KANIA, John & KRAMER, Mark. Collective Impact. In: *Stanford Social Innovation Review*, 2011.
2. KANIA, John & KRAMER, Mark. In: *Embracing Emergence: How Collective Impact Addresses Complexity*, 2013.
3. CANNON, M., GHEORGHE CHILDCARE, C. *Assessing Alternative Care for Children in Moldova*, 2018.

DINAMICA NUPȚIALITĂȚII ÎN REPUBLICA MOLDOVA (Consecințe demografice)

Elena GUSEINOV, masterandă,
Facultatea Psihologie și Științe ale Educației,
Sociologie și Asistenţă Socială
CZU: 314.5(478)
lena.guseinov@mail.ru

Importanţa cercetării nupţialităţii din perspectivă sociodemografică este condiţionată de faptul că aceasta este în strânsă legătură cu procesul de reproducere a populaţiei, evoluând în calitate de factor important al natalităţii, mortalităţii, formării familiei și transformării structurii populației. Schimbările produse în comportamentul familial au fost determinate de o diversitate de factori economici, sociali, culturali și ideologici, printre cei mai importanți în Republica Moldova regăsindu-se: situația materială precară, sărăcia, lipsa unui loc de muncă stabil, procesele migratorii, neîncrederea în ziua de mâine, precum și dorința femeilor de a obține o profesie, de a-și continua cariera, cerințele crescânde față de calitatea vieții, calitatea socializării copiilor, prelungirea duratei studiilor etc. [1].

În anul 2019 în Republica Moldova au fost înregistrate 20.301 căsătorii, fiind în descreștere cu 0,5% comparativ cu anul 2018, iar rata nupţialităţii a constituit 7,6 căsătorii la 1000 de locuitori. Cea mai mare pondere din totalul căsătoriilor (43,8%), încheiate în anul 2019, revin femeilor din grupul de vârstă 20-24 de ani, urmate de cele încheiate de bărbații din grupul de vârstă 25-29 de ani, care reprezintă 36,5%.

Vârsta medie la prima căsătorie a fost de 28,9 ani pentru bărbaţişi de 26 de ani pentru femei. Trecerea treptată de la căsătoriile timpurii la cele târzii (amânate) a determinat şi o creştere a vârstei medii la divorţ. Astfel, vârsta medie la persoanele care au decis să divorţeze a crescut, atât la bărbaţi, cât şi la femei. În anul 2019, vârsta medie a soţilor la divorţ a fost de 40 de ani pentru bărbaţi şi 36,9 ani pentru femei [2].

În contextul celor spuse, prezintă interes investigarea opiniilor tinerilor cu privire la viața de familie, intenția tinerilor de a se căsători

și factorii care influențează o căsătorie fericită. În acest scop, pe parcursul anilor 2015-2019, studenții Departamentului de Sociologie și Asistență Socială USM au realizat o cercetare repetată (*„Pregătirea tinerilor pentru viața de familie”*) prin metoda anchetei sociologice, datele fiind colectate (în lunile septembrie-octombrie ale fiecărui an) din eșantioane formate, respectiv, din 436; 229; 638; 305 şi 277 de respondenți – tineri necăsătoriți cu vârstele cuprinse între 15 și 30 de ani. Respondenții au fost selectați aleatoriu din localități urbane și rurale, fiind intervievați câte 10-20 de tineri din fiecare localitate.

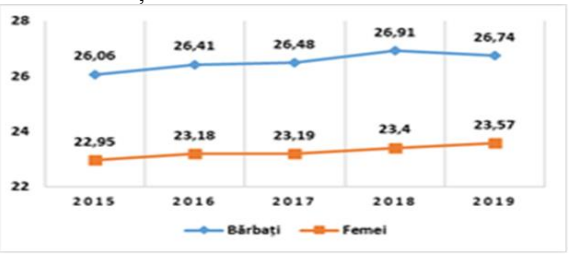

Fig.1. Vârsta medie a bărbaților și femeilor
la prima căsătorie, în opinia respondenților

Analizând opinia respondenților referitor la vârsta primei căsătorii, a fost determinat că tinerii consideră că această vârstă ar trebui să fie pentru bărbați în medie de 26,41 de ani, iar pentru femei – de 23,15 ani. Vârstă medie a primei căsătorii, în opinia tinerilor, este în creștere ușoară de la an la an.

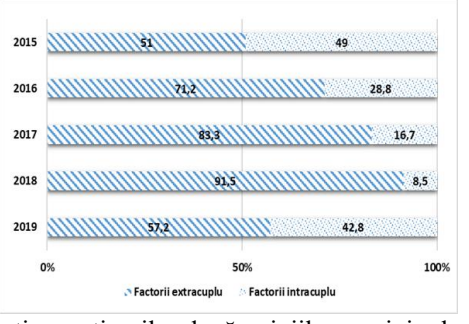

Fig.2. Repartizarea tinerilor după opiniile cu privire la factorii ce contribuie la o căsnicie fericită

Pe lângă aceasta, o întrebare relevantă a fost cea referitoare la factorii care contribuie la o căsnicie fericită. Printre factorii principali externi/extracuplu se regăsesc: bunăstarea materială, lucrul interesant, locuința proprie, vârstele apropiate, libertatea/independența, prietenii buni/credincioși, același nivel de educație, neimplicarea părinților, potrivirea sexuală. Factorii interni/intracuplu includ: dragostea reciprocă, înțelegerea dintre soți, sprijinul reciproc, sinceritatea, sănătatea, scopul/interesele comune, copiii. Rezultatele cercetării permit să observăm o creștere a procentului respondenților care pledează mai mult pentru factorii extracuplu.

În final, putem concluziona că schimbările în comportamentele nupțiale au consecințe importante asupra relațiilor dintre familie și societate, dintre individ și societate și asupra posibilităților de realizare a funcțiilor familiei. Astfel, creșterea gradului de satisfacție a partenerilor, creșterea independenței lor unul față de altul, creșterea nivelului de integrare a femeii în viața socială au contribuit la realizarea incompletă sau nesatisfăcătoare a unor funcții ale familiei, în special a celei reproductive și de socializare a copiilor, care, se pare, a devenit deja un proces ireversibil.

Referințe:

1. BULGARU,O. Opiniile tinerilor privind comportamentul nupțial(în baza rezultatelor cercetării repetate „Pregătirea tinerilor pentru viața de familie"). În: *Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare*", USM, 2019.
2. *Situația demografică în Republica Moldova în anul 2020*. [Accesat 18.-02.2021] Disponibil: https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&id=-6696&idc=168.

Recomandat
Maria BULGARU, dr. hab., prof. univ.

INFLUENȚA OFERTELOR PROMOȚIONALE LA PRODUSELE ALIMENTARE ASUPRA DECIZIEI DE CUMPĂRARE

Ana CEBAN, masterandă,
Facultatea Psiholigie, Științe ale Educației,
Sociologie și Asistență Socială
CZU: 316.776 + 659.1.013 annsaragov97@gmail.com

Companiile dobândesc o importanță și o putere remarcabilă, datorită controlului exercitat asupra resurselor economice. Se știe că marketingul presupune realizarea unor profituri importante amplificând necesitatea anticipării și satisfacerii nevoilor consumatorului. Astfel, înţelegerea modului în care este influenţat consumatorul reprezintă un avantaj-cheie în activitatea companiilor. Pentru a supravieţui pe piaţă, acestea trebuie să fie în mod constant inovatoare, să înţeleagă recentele tendinţe de consum și să vină în întâmpinarea dorinţelor consumatorului.

Rezistând impactului factorilor sociali, culturali, politici şi economici, societatea de azi manifestă comportamente, gânduri, sentimente, raţionament şi procese de prelucrare a informaţiilor şi de luare a deciziilor diferite. În condiţiile diversificării considerabile a ofertei, consumatorilor li se deschid largi posibilităţi de alegere [1] și ei sunt nevoiți să aleagă dintr-o multitudine de game de produse foarte diversificate, care prezintă, la rândul lor, o multitudine de prețuri. Există consumatori ce doresc să achiziționeze produse de calitate, dar și consumatori ce își doresc ca produsele cumpărate să prezinte un raport direct proporțional calitate-preț. Astfel, unii consumatori aleg produsele cele mai ieftine, în timp ce alți consumatori aleg produsele cele mai scumpe. În ambele cazuri, prețul este cel care influențează comportamentul de cumpărare al consumatorilor.

Conform datelor Biroului Național de Statistică din Republica Moldova, în anul 2019 veniturile disponibile ale populaţiei au constituit în medie 2880,6 lei pe persoană pe lună. Cheltuielile medii lunare de consum ale populaţiei, în anul 2019, au constituit în medie 2786,5 lei pe persoană. Conform datelor, observăm că cetățenii Republicii

Modova practic își cheltuie tot venitul lunar. Cea mai mare parte a cheltuielilor este destinată pentru necesarul de consum alimentar – 40,6%. Putem presupune că majoritatea oamenilor folosesc ofertele promoționale, în scopul economisirii mijloacelor financiare. Aceste motive au ghidat scopul cercetării: **studierea influenței ofertelor promoționale asupra comportamentului de cumpărare al consumatorului** (cazul produselor alimentare)**.**

Conform *Dicționarului de marketing* [2], **ofertă promoțională** este modalitatea de promovare a vânzărilor firmei, constând în posibilitatea oferită clientelei de a beneficia, temporar, de avantajele unei operațiuni promoționale – reducere a prețului de vânzare, vânzări grupate, recompense, cadouri promoționale etc. Oferta promoțională este articulată în jurul mai multor elemente: (i) un beneficiu (material sau psihologic) menit să-i incite la acțiune pe consumator, să-l detemine să-și schimbe comportamentul obișnuit de cumpărare; (ii) tehnici promoționale utilizate: prime și cadouri, reduceri de preț, vânzări grupate, oferte rambursabile, cupoane sau bonuri de reducere; (iii) avantaj concret oferit consumatorului (avantaj imediat sau ipotetic – sub forma de reduceri de preț, un câștig, un cadou); (iv) teme și acțiuni prin care se urmărește ca oferta promoțională să devină cât mai atractivă, contibuind la întarirea prestigiului mărcii (de ex., apropierea de consumatorul-țintă, utilizarea de tejnologii noi ș.a.). Deci, **reducerea prețului** este o tehnică de promovare a vânzărilor firmei, iar **vânzările grupate** reprezintă o ofertă promoțională constând în comercializarea a două sau mai multe produse reunite la un preț special/excepțional.

Cercetarea realizată atestă că, cel mai frecvent, oamenii achiziționează produse alimentare *de 2-3 ori pe saptămână*, atrag atenția inițial la *preț,* ulterior la *termenul de valabilitate* și *ingrediente*. Majoritatea respondenților află despre oferte promoționale din cataloage sau pliante oferite de magazin. Deseori produsele alimentare sunt procurate la un preț redus. Mai mult de jumătate din respondenți au spus că reducerile de preț îi influențează la achiziționarea a mai multor produse. Ei *sunt de acord* cu faptul că reducerile de preț îl influențează pe cumpărător să cumpere produsul, chiar dacă nu are nevoie de el.

Însă ei *nu sunt de acord* că produsele cu reducere, cel mai des, sunt de proastă calitate. Dintre cei care au răspuns că nu cumpără produse

la reducere, cei mai mulți au explicat aceasta prin faptul că nu au încredere în produsele la reducere.

Referitor la alte tipuri de oferte promoționale, cum ar fi vânzările grupate, subliniem că aceste produse sunt procurate mai rar, explicația ar fi că astfel se cumpără produse de care nu e nevoie sau că prin aceste oferte marketologii vor să scape de produse care puțin se cumpără. Respectiv, dacă ar fi puși să aleagă între reducere sau alte oferte promoționale, respondenții ar alege produse la reducere.

Datele cercetării realizate au demonstrat că ofertele promoționale joacă un rol important în formarea unui comportament de consum și influențează direct asupra deciziei de cumpărare. Populația din Republica Moldova optează mai frecvent pentru reduceri decât pentru alte oferte promoționale. Iar publicitatea destinată promovării reducerilor de prețuri are influență puternică asupra obiceiurilor de consum ale cumpărătorilor.

Referințe:

1. FRONE, D.F. *Marketing. Bazele marketingului*. Bucureşti: UŞAMV, 2012. 100 p.
2. *Dicționar de marketing.* București: OSCAR PRINT, 1999. 297 p.

Recomandat
Diana CHEIANU-ANDREI, dr., conf. univ.

PUBLICITATEA SOCIALĂ COVID-19: PARTICULARITĂȚI ȘI EFECTE ASUPRA POPULAȚIEI

Dionisie CEBAN, masterand,
Facultatea Psihologie, Științe ale Educației,
Sociologie și Asistență Socială
CZU: 316.776:659.1:616.98 ceban.dionisie.i@gmail.com

Publicitatea socială este o reclamă care vizează rezolvarea unor probleme sociale, atragerea atenției publicului asupra acestora, precum și asigurarea intereselor statului. Furnizori de publicitate socială pot fi diferiți actori: statul, instituţiile necomerciale, dar şi organizaţii comerciale. În Republica Moldova există practica difuzării la radio şi televiziune a publicităţii sociale în acelaşi segment temporal rezervat publicităţii comerciale.

COVID-19 este un coronavirus de tip nou**,** identificat pentru prima oară în decembrie 2019 într-un focar de pneumonie din China. Primul caz confirmat de coronavirus de tip nou a fost înregistrat în Republica Moldova la 7 martie 2020. Răspândirea rapidă a virusului a creat necesitatea intervenției autorităților pentru informarea populației despre virus și promovarea metodelor de protecție și a modalităților de adresare la instituțiile medicale în noile condiții ale pandemiei. Au fost realizate în acest scop materiale cu mesaje de prevenire și sfaturi de sănătate: pliante pentru călători, spoturi audio, spoturi video, infografice și alte informații care au fost afișate în locurile publice, vizibile, promovate pe rețelele de socializare și în mass-media. Materialele informaționale au fost distribuite în punctele de trecere ale frontierei, terestre și aeriene, iar materialele audio-video au fost distribuite la nivel național, prin intermediul mass-mediei, a instituțiilor medicale și sociale, gărilor, rețelelor de supermarketuri, companiilor private etc.

Scopul cercetării propuse constă în **studierea efectelor publicității sociale COVID-19 asupra populației.** În calitate de ghidare în cercetarea dată am folosit teoria performanțelor așteptate, teoria factorilor de respingere-atracție și teoria ecologică. În cercetarea noastră, am folosit atât metode calitative (discuția focus grup), cât și cantitative (ancheta pe bază de chestionar, chestionarul fiind efectuat în mediul online).

Studiul sociologic ***Starea populației Republicii Moldova în contextul pandemiei de COVID-19. Situația politică*** [1], realizat la telefon, în perioada 20 iunie-4 iulie 2020, pe un eșantion de 1.511 respondenți, reprezentativ la nivel național, atestă că printre efectele negative provocate de pandemie asupra respondenților se numără: lipsa de comunicare (33,8%), limitarea deplasărilor (33,6%), dar și reducerea veniturilor (23,0%). Efectele pozitive ale pandemiei COVID-19 cuprind: mai mult timp petrecut în familie (45,7%), economisirea prin reducerea cheltuielilor (17,3%), totodată, aproape jumătate din respondenți au spus că nu au observat oarecare efecte pozitive (43,9%).

Cercetarea ***Viziunile comportamentale privind COVID-19 în Republica Moldova*** [2], realizată în perioada 10-20 noiembrie 2020, pe un eșantion probabilist de 1.001 persoane, reprezentativă pentru populația adultă, atestă că 91% dintre respondenți apreciază *bine* sau *foarte bine* nivelul lor de cunoaștere a măsurilor de protecție. Peste 80% dintre respondenți susțin că le este ușor să găsească, înțeleagă și să urmeze informațiile și recomandările privind infecția COVID-19, iar 92% au indicat că au respectat principalele măsuri de prevenire a infecției. În același timp, fiecare a patra persoană adultă (24%) nu crede că noul coronavirus COVID-19 este real sau nu este sigură că acesta există.

Rezultatele cercetării realizate atestă cel mai frecvent oamenii au observat și au urmărit publicitatea socială prezentată pe internet sau la televizor. Din toate măsurile impuse pentru prevenirea și combaterea răspândirii virusului, populația respectă *deseori* **purtarea măștilor, păstrarea distanței sociale și spălarea mâinilor**. În vizionarea publicității sociale la tema COVID-19, oamenii atrag atenția la mesajul transmis, mai puțin la personaje și melodii. Mai mulți de jumătate dintre respondenți consideră publicitatea socială COVID-19 foarte *importantă* și *utilă*, datorită promovării metodelor de prevenire a răspândirii virusului. Participanții la cercetare au spus că publicitatea socială COVID-19 a determinat schimbarea comportamentului sau stilului lor de viață conform recomandărilor promovate.

Astfel, ei au devenit mai prudenți, au început a purta masca de protecție și evita locurile aglomerate. Subliniem însă că, deși aproape

toți respondenții au fost de acord cu afirmația că „Publicitatea socială COVID-19 oferă o informație necesară”, ei consideră că aceasta *nu este atractivă*, dar și că *este puțin promovată*.

În concluzie, putem spune că publicitățile sociale COVID-19 au o influență pozitivă asupra populației, ele sunt *importante* și *utile*. Datorită acestora, populația a fost informată despre măsurile de prevenire și combatere a răspândirii virusului, fapt care a determinat ca marea majoritate a acesteia să devină mai prudentă și responsabilă în perioada pandemiei.

Referințe:

1. DATE INTELIGENTE. *Starea populației Republicii Moldova în contextul pandemiei de COVID-19. Situația politică.* 2020. [citat 20 februarie 2021]. Disponibil: https://idata.md/wp- content/uploads/2020/07/-520-Prezentare-Omnibus-iulie_VA.pdf
2. MSMPS. *Rezultatele celui de-al treilea studiu despre viziunile comportamentale privind COVID-19 în Republica Moldova.* [citat 21 februarie 2021]. Disponibil: https://msmps.gov.md/comunicare/comunicate/rezultatele-celui-de-al-treilea-studiu-despre-viziunile-comportamentale-privind-covid-19-in-republica-moldova-85-dintre-respondenti-sunt-de-acord-sa-poarte-obligatoriu-mastile-in-spatiile-publice-inc/

Recomandat
Diana CHEIANU-ANDREI, dr., conf. univ.

CUPRINS

BIOLOGIE ȘI PEDOLOGIE

Elena BALAȚEL
Promovarea turismului sustenabil prin implementarea traseelor ecoturistice în cadrul Rezervației științifice „Prutul de Jos” *3*
Inna CARABADJAC
Proiect de amenajare a Grădinii de iarnă în cadrul Grădinii Botanice Naționale „Al.Ciubotaru”, Chișinău *6*
Ștefan CRUCEAN
Manifestarea *Pseudomonas aureofaciens* asupra *Alternaria alternata* la nuc *9*

CHIMIE ȘI TEHNOLOGIE CHIMICĂ

Olesea BURLEA
Electrozi Cu^{2+}-selectivi clasici și cu contact solid *11*
Aliona RASCAZOV
Sinteza și proprietățile biologice ale compușilor coordinativi AI Cu(II) și Fe(III) Cu 4-({2-[fenil(/(chinolin)/piridin-2-il)-metiliden]hidrazincarbotioil}amino) benzoat de etil *14*
Ana-Maria SERBUȘCA
Compușii coordinativi ai Cu(II)și Fe(III) cu 4-({2-[piridin-2-il)metiliden/(etiliden)]hidrazincarbotioil} amino) benzoatul de etil cu proprietăți biologice *17*
Maria-Bianca BULIMAGA
DRP1-deficient HeLa cell lines have altered mitochondrial morphology and decreased levels of mitochondrial fusion proteins ……... *20*

FIZICĂ ȘI INGINERIE

Elena GURIȚĂ
Valorificarea TIC în monitorizarea calității predării fizicii *24*

Mădălina SANDU
Integrarea tehnologiilor informaționale
în procesul de predare *27*
Ирина МАЙСТРУК
Внедрение инновационной образовательной
программы «Ментальная арифметика»
в программу начального образования *30*
Nicolai COJUCARU
Tehnologia de obținere a uleiurilor
vii și beneficiile acestora *33*

ISTORIE ȘI FILOSOFIE

Ruxanda CHEIBAȘ
Muzica pop și recomandările filosofilor antici *36*
Cătălina FRANGOPOL,
Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul
Gheorghe Mare – deputat în Sfatul Țării, luptător pentru
drepturile naționale ale românilor basarabeni ……. *39*
Inga COVALCIUC
Activitatea în Sfatul Țării a lui Pantelimon (Pan) Halippa *42*
Daniela ȘEREMET,
Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul
Instaurarea regimului sovietic în județul Cahul
(Reflectată în mărturiile refugiaților basarabeni,
iunie-iulie 1940) *45*
Cristina JITOREANU
Valorile estetice și educația în epoca Renașterii *48*
Vasile DREGLEA
Perspectivele dezvoltării relațiilor ucraineano-ruse
(Analiza situației actuale) *51*
Ecaterina DMITRIC
Lectura – factor transformator al personalității umane *55*
Crina HAREA
Paul Goma – ilustră personalitate a culturii românești *58*
Marina SEREDOVSCHII
Conceptul de supraom în filosofia lui Nietzsche *61*

Cătălina PLINSCHI
Violența simbolică – un studiu al conceptului introdus de Pierre Bourdieu *64*
Sergiu CORSAN
Asasinarea prin otrăvire a lui Aleksandr Litvinenko: Cine şi De ce? *67*
Constantin TCACI
Percepții identitare la tineri în contextul globalizării *70*
Vasile MICLEUŞANU
Condiția umană în epoca crizei de încredere *73*
Olga CIOBAN
Integrarea obiectelor de patrimoniu cultural în activitatea unităților de primire turistică (Conservare, valorificare și popularizare) *76*
Евгений ТОКАРСКИЙ
Против антропоцентризма через «тёмную экологию» *79*
Alexandru Andrei GHIŢULESCU, Universitatea din Bucureşti
Cultura populară la confluenţa dintre tradiţie și „inovaţie" în „Epoca de Aur" *82*

LITERE

Maxim SIMION
Lumea sub tutela esteticului: de la frumos până la urât *83*
Mariana BEREZOVSCHI
Tăcerea în creația lui Vasile Romanciuc ……. *86*
Victoria VOVCENCO
Proiecții ale intelectualului prins în vâltoarea istoriei (*Luntrea lui Caron* de Lucian Blaga și *Noaptea de Sânzâiene* de Mircea Eliade) *89*
Lucia STEGARESCU
Eugen Cioclea și poezia antipoeticului *92*
Viorela PÎNZARI
Expresionism și neoexpresionism în literatura română: continuitate și mutații paradigmatice *95*
Viorelia PEREBINOS
Privire diacronică asupra termenilor de origine greacă din domeniul mineralogiei *98*

Elena MALANICI
Fonologia limbajului mimico-gestual românesc *101*
Dorina COJOCARU
Figurile de stil în titlul jurnalistic *104*
Ala MORCOV
Idee și sentiment în poezia feminină contemporană *107*
Кима НАЙДИНА
Паремии как вербальный компонент
в демотиваторах *110*
Инна РАЗУМНАЯ
Смеховые аспекты в творчестве А.П. Чехова *113*
Александра БУРАВЛЁВА
Петербург в творчестве Анны Ахматовой *116*
Екатерина КОРПАНЮК
Творчество Максима Горького
в современной системе координат *119*
Ли ЦЗЯСИНЬ
Обзор системы стилей китайского языка *122*
Ольга ПЛОТНИКОВА
Архетипы как способ воздействия
на формирование гендерных образов *125*

DREPT

Anişoara COVALCIUC
Noile reglementări privind introducerea mijloacelor de
transport cu numere de înmatriculare străine …….. *128*
Cristina TARLAPAN,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți
Asigurarea socială în caz de incapacitate
temporară de muncă *131*
Dorin PASCARU
Taxa vamală – instrument al politicii
comercial-fiscale a statului *134*
Iuliana BERJAN
Serviciul Fiscal de Stat şi atribuţiile
acestuia în domeniul penal *137*

Luis SERDEȘNIUC,
Facultatea de Drept și Științe Sociale,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți
Unele considerațiuni privind dreptul
copilului la libertatea religioasă *140*
Andrei BAZATIN
Competența Serviciului Fiscal de Stat în realizarea urmăririi
penale și activității speciale de investigație *143*
Ecaterina BRAGA
Sechestrul și suspendarea operațiunilor pe
conturile bancare – modalități de asigurare
a stingerii obligațiilor fiscale *146*
Alexandru SUHODOL
Impozitarea dividendelor în Republica Moldova *149*
Tatiana TEIȘAN
Evaziunea fiscală – aspecte teoretico-juridice *152*

ȘTIINȚE ECONOMICE

Viorica FOCA
Raționalizarea managementului performanțelor
ca factor al competitivității organizației *155*
Victoria NEGRUȚA
Raționalizarea sistemului de management
al recompenselor în compania S.A. „Mărculești - Combi” *158*
Елена ГРАТИ
Бухгалтерский учет затрат по займам:
международный и национальный аспекты …… *161*
Валерия ТУХАРЬ
Инновационный подход бухгалтерского учета
доходов от продаж: международные
тенденции и национальная реальность …….. *165*

JURNALISM ȘI ȘTIINȚE ALE COMUNICĂRII

Elena TARAGAN
Forme și metode inovative de educare a lecturii *168*

Elena MUREA
Imaginea femeii în publicitate *171*

PSIHOLOGIE, ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI, ASISTENȚĂ SOCIALĂ ȘI SOCIOLOGIE

Ana ZAHARCENCO
Mame cu copii în detenție (Considerații teoretice)..... *174*
Romica VALACHI
Factorii declanșatori ai fobiei dentare *177*
Olga EREMCIUC
Dependența de internet la adolescenți *180*
Veronica VITION
Violența față de femei și dobândirea autonomiei ……. *183*
Veronica BOLDURAT
Investigarea scrisului sinucigașului prin scrisorile de adio .. *186*
Mihail BOLDURAT
Aspecte psihologice ale personalității expertului criminalist *189*
Victoria CHICU
Factorii de dezvoltare și menținere a dependenței
emoționale în relațiile parteneriale de cuplu …… *192*
Aura MUTRUC
Aspectele psihologice ale tulburărilor
de comportament alimentar la tineri *195*
Olga CARA
Interferențele psihologice în alimentația sănătoasă *198*
Marina HÎNCU
Psihologia minciunii și detectarea
comportamentului simulat *201*
Елена АНДРЕЕВСКАЯ
Насилие над детьми в семье как
психолого-педагогическая и социальная проблема …… *204*
Elena MOCAN
Competența de proiectarea didactică – imperativ
în instituția de educație timpurie *207*
Lilia SOROCEANU
Aplicații specifice ale inteligenței emoționale la educatori .. *210*

Aliona URSU
Influența stilului parental asupra rezultatelor
școlare la adolescenți *213*
Mariana BOLDIŞOR
Strategii de formare a competenţei de relaţionare
în colectivele didactice formate prin fuziune *216*
Silvia VARTIC
Formarea valorilor morale la preșcolari din perspectiva
colaborării instituției de educație timpurie cu familia *219*
Valentina OSTROVARI
Implicarea persoanelor vârstnice în câmpul
muncii – o șansă de a îmbătrâni activ și sănătos *222*
Cristina GHERCIU
Orientări valorice și asteptări ale tinerilor din Republica
Moldova (În baza analizei rezultatelor BOP 2000-2020) *225*
Alexandra SAFRONOVA
Systems for child care reform in Moldova and opportunities
to do business differently through collective impact …… *228*
Elena GUSEINOV
Dinamica nupțialității în Republica Moldova
(Consecințe demografice) *231*
Ana CEBAN
Influența ofertelor promoționale la produsele
alimentare asupra deciziei de cumpărare *234*
Dionisie CEBAN
Publicitatea socială COVID-19:
particularități și efecte asupra populației …….. *337*

Sesiunea naţională
cu participare internaţională de comunicări ştiinţifice studenţeşti
dedicată aniversării a 75-a a USM
Ediţia a XXV-a
22-23 aprilie 2021

Rezumate ale comunicărilor

Volumul II

Redactori literari:
Antonina Dembiţchi
Valentina Mladina

Procesare computerizată: Tatiana Bulimaga
Marianna Savva
Violeta Macovei
Margareta Prohin

Sesiunea naţională cu participare internaţională de comunicări ştiinţifice studenţeşti dedicată aniversării a 75-a USM, Ediţia a 25-a, 22-23 aprilie 2021 : Rezumatele comunicărilor : [în vol.] / comitetul ştiinţific: Aurelia Hanganu [et al.]. – [Chişinău] : CEP USM, 2021 – . – ISBN 978-9975-152-93-8.

Vol. 2. – 2021. – 248 p. – Antetit.: Univ. de Stat din Moldova, Inst. de Cercet. şi Inovare. – Texte : lb. rom., engl., rusă. – Referinţe bibliogr. la sfârşitul art. – 30 ex. – ISBN 978-9975-152-95-2.
082:378=135.1=111=161.1
S 50

Semnat pentru tipar 03.04.2021
Formatul 60x84 $^{1}/_{16}$.
Coli de tipar 15.0. Coli editoriale 15.5.
Comanda ___. Tirajul 30 ex.
Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al.Mateevici, 60, Chişinău, MD 2009